

Plutarchs

Timoleon, Philopoemen,

die beiden

Gracchen und Brutus,

Zum

Schulgebrauch

herausgegeben

mit

kurzen Anmerkungen

und einem

erklärenden Wörterverzeichnis

von

G. G. Bredow,

Altona,

bei J. F. Hammerich

1800.

V o r r e d e.

Jeder Lehrer der griechischen Sprache, der den Plutarch gelesen, hat gewiß mit mir den Wunsch gehabt, daß wir statt seiner nur zu oft herausgegebenen Kindererziehung mehrere seiner Lebensbeschreibungen zum

Gebrauch erster Schulklassen haben möchten. Die lebendige Darstellung der Charaktere, die treffende Auswahl der charakterisirendsten Züge und Begebenheiten, die unterhaltende Mannichfaltigkeit machen diese Lebensbeschreibungen zu einer anziehenden Lektüre für jegliches Alter: und dem Lehrlinge giebt, außer dem Gewinn an Geschichtskennntniss, die bedeutsame Eigenthümlichkeit der Ausdrücke und Wendungen eine vorzügliche Gelegenheit, sich im Verstehen fremder Schriften und im deutschen Ausdruck zu üben. Indefs scheint es, dass neben diese Eigenthümlichkeit des Ausdrucks und die daraus entspringenden Schwierigkeiten, Plutarch treu und gut zu übersetzen, mit der Grund gewesen sind, warum

warum auch die einzeln abgedruckten Lebensbeschreibungen weniger auf Schulen gelesen sind.

Um daher etwas dazu beizutragen, daß die Jugend mit diesem Schriftsteller bekannter werde, habe ich diese fünf Lebensbeschreibungen abdrucken lassen; und damit ich um so freier die schönsten und ausgearbeitesten auswählen konnte, auf die Vergleichen gar keine Rücksicht genommen, die ohnedies häufig erzwungen sind. — Ich habe gestrebt, den Text richtiger zu geben, als er in den früheren Ausgaben war. Reiskens Vermuthungen daher, oder, wie man sie oft richtiger nennen kann, Einfälle, die Hutten zu nachsichtig in den Text aufgenommen.

genommen hat, habe ich meist wieder verweisen müssen; und unter den verschiedenen Lesarten der Handschriften habe ich die mir wahrscheinlichsten mit kurz angeführten Gründen in den Text aufgenommen. Das Urtheil prüfender Gelehrten wird mir besonders über diesen Theil meiner Arbeit willkommen sein, da Schriftsteller, die auf Schulen gelesen werden, doch wenigstens einen berichtigten Text haben sollten. — Außer den kritischen Anmerkungen, die aber ihrer Natur nach zugleich erklärend sein müssen, erklären andere Anmerkungen solche Stellen, die Schülern einer ersten Klasse dunkel sein könnten. Und da Plutarch mit chronologischen Bestimmungen so äusserst sparsam ist; schien mir eine kurze

chro-

chronologische Angabe der erzählten Begebenheiten, mit Andeutung des Gleichzeitigen von Einfluss, zur Einleitung nothwendig. — Um endlich auch die Schwürigkeit, den entsprechendsten deutschen Ausdruck für die griechischen Wörter zu finden, in etwas zu erleichtern, habe ich das Wörterverzeichnis hinzugefügt, da auch ein gutes allgemeines Handlexikon auf so einzelne Stellen eines Schriftstellers nicht Rücksicht nehmen kann. Das Passendste hierzu wäre freilich eine gute Uebersetzung. Allein unter denen, die wir bis jetzt haben, scheint keine den Ansprüchen, die man an sie machen muß, zu entsprechen. Wenn die Schwürigkeiten meine Kräfte nicht übersteigen; so werde ich eine Uebersetzung

setzung dieser vier Lebensbeschreibungen
versuchen.

Eutin, im Julius 1799.

G. G. Bredow.

T I M O Λ Ε Ω Ν . *)

Τὰ μὲν Συρακουσίων πράγματα πρὸ τῆς Τιμολέοντος εἰς Σικελίαν ἀποστολῆς οὕτως εἶχεν. Ἐπεὶ Δίων μὲν ἐξελάσας Διονύσιον τὸν τύραννον, εὐθὺς ἀνηρέθη δόλω,

*) Nur die Zeit der letzten Lebensjahre Timoleons, die er in Sicilien hinbrachte, können wir mit Genauigkeit bestimmen, doch nicht aus Plutarch, der in Zeitangaben sehr sparsam ist, sondern aus Diodorus von Sicilien. — Timoleon kam nach Sicilien Ol. 108, 4; 345. vor Chr., schickte Dionysius den Jüngeren, nach Plutarch innerhalb 50 Tagen, nach Diodors wahrscheinlicherer Angabe, im dritten Jahre Ol. 109, 2; 343 nach Korinth; vertrieb die übrigen Tyrannen der Insel, ordnete die Staatsverfassung von Syrakus Ol. 109, 4; schlug die Karthager am Krimissus Ol. 110, 1; legte darauf, Ol. 110, 2. seine Macht nieder, und starb als Greis und blind, Ol. 110, 4; vor Chr. 337, nachdem er noch den Untergang der hellenischen Freiheit durch die Schlacht bei Chäronea erlebt hatte. — Ehe er nach Sicilien gieng, hatte er 20 Jahre entfernt von allen Geschäften gelebt; vorher aber hatte er schon in Kriegen gefochten, und bei der Ermordung seines Bruders war er kein junger unbedeutender Mann

λω, καὶ διέσκησαν οἱ σὺν Δίῳ Συρακουσίους ἐλευθερώσαντες· ἡ δὲ πόλις, ἄλλον ἐξ ἄλλου μεταβάλλουσα συνεχῶς τύραννον, ὑπὸ πλήθους κακῶν μικρὸν ἀπέλιπευ ἔρημος εἶναι· τῆς δ' ἄλλης Σικελίας, ἡ μὲν ἀνάστατος καὶ ἀπολις παντάπασιν ἤδη διὰ τοὺς πολέμους ὑπῆρχεν, αἱ δὲ πλεῖσαι πόλεις ὑπὸ βαρβάρων μιγάδων καὶ στρατιωτῶν ἀμίσθων κατεείχοντο, ῥαδίως προσιεμένων τὰς μεταβολὰς τῶν δυναστειῶν· Διονύσιος I) ἔτει δεκάτῳ ξένους συναγαγὼν, καὶ τὸν τότε κρατοῦντα τῶν Συρακουσίων Νυσαῖον ἐξελάσας, ἀνέλαβε τὰ πράγματα πάλιν, καὶ καθεστήκει τύραννος ἐξ ἀρχῆς, παραλόγως μὲν ὑπὸ μικρᾶς δυνάμεως τὴν μεγίστην τῶν πώποτε τυραννίδων ἀπολέσας, παραλογώτερον δ' αὖθις, ἐκ φυγάδος καὶ ταπεινοῦ τῶν ἐκβαλόντων κύριος γενόμενος. Οἱ μὲν οὖν ὑπομείναντες ἐν τῇ πόλει τῶν Συρακουσίων ἐδοῦλευον οὐτ' ἄλλως ἐπιεικεῖ τυράννῳ, καὶ τότε παντάπασιν ὑπὸ συμφορῶν ἀπηγριωμένῳ τὴν ψυχὴν· οἱ δὲ βέλτισοι καὶ γνωριμώτατοι πρὸς Ἰκέτην τραπέντες, τὸν δυναστεύοντα τῶν Λεοντίνων, ἐπέτρεψαν αὐτοὺς ἐκείνῳ, καὶ στρατηγὸν εἵλοντο τοῦ πολέμου, βελτίῳ μὲν οὐδενὸς ὄντα τῶν ὁμο-
λογου-

Mann mehr: er muß damals wenigstens 30 Jahr alt gewesen seyn. Als kraftvoller, thätiger Mann kommt er nach 20 Jahren nach Sicilien, also wohl nicht viel über 50 Jahr alt. Als Greis stirbt er, also wahrscheinlich um 60 Jahr alt. Mithin fiel seine Geburt etwa in Ol. 94. oder 95, um die Zeit von Sokrates Tode, wornach man die gleichzeitigen Begebenheiten der Männer bestimmen kann.

3) Hier fängt der Nachsatz an. Bei den vorhergehenden Sätzen ἡ δὲ πόλις, τῆς δ' ἄλλης Σικελίας zeigt das δὲ, welches dem Ἐπεὶ Δίῳ μὲν entspricht, ihre Verbindung mit dem Vordersatze an.

λογουμένως τυράννων, ἑτέραν δ' οὐκ ἔχοντες ἀποσρο-
φῆν, καὶ πισεύσαντες Συρακουσίῳ τὸ γένος ὄντι, καὶ κε-
κτημένῳ δύνάμιν ἀξιόμαχον πρὸς τὸν τύραννον.

2. Ἐν τούτῳ δὲ Καρχηδονίων ζόλῳ μεγάλῳ πα-
ραγενομένων εἰς Σικελίαν, καὶ τοῖς πράγμασιν ἐπαιωρου-
μένων, φοβηθέντες οἱ Σικελιώται, πρεσβείαν ἐβούλοντο
πέμπειν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ παρὰ Κορινθίων βοήθειαν
αἰτεῖν, οὐ μόνον διὰ τὴν συγγένειαν, οὐδ' ἀφ' ὧν ἤδη
πολλὰς εὐεργέτηντο πισεύοντες ἐκεῖνοις, ἀλλὰ καὶ
καθόλου τὴν πόλιν ὀρῶντες φιλελεύθερον καὶ μισοτύραν-
νον οὔσαν αἰεὶ, καὶ τῶν πολέμων τοὺς πλείους καὶ με-
γίστους πεπολεμηκυῖαν, οὐχ ὑπὲρ ἡγεμονίας καὶ πλεο-
νεξίας, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας. Ὁ δ'
Ἰκέτης, ἅτε τῇ δῆς στρατηγίας ὑπόθεσιν τὴν τυραννίδα
πεποιημένος, οὐ τὴν Συρακουσίων ἐλευθερίαν, ²) κρύφα
μὲν ἤδη πρὸς τοὺς Καρχηδονίους διείλεντο, φανερώς δὲ
τοὺς Συρακουσίους ἐπὶ ἡνείκε, καὶ τοὺς πρέσβεις εἰς Πελο-
πόννησον συνεξέπεμψεν· οὐ βουλόμενος ἐλθεῖν συμμα-
χίαν ἐκεῖθεν, ἀλλ' ἐὰν, ὅπερ εἰκὸς ἦν, οἱ Κορίνθιοι
διὰ τὰς Ἑλληνικὰς ταραχὰς καὶ ἀσχολίας ἀπείπωσι τὴν
βοήθειαν, ἐλπίζων ῥᾶον ἐπὶ τοὺς Καρχηδονίους τὰ πράγ-
ματα μετάξειν, καὶ χρήσεσθαι συμμάχοις καὶ συνναγω-
γαῖς ἐκεῖνοις ἐπὶ τοὺς Συρακουσίους, ἢ κατὰ τοῦ τυ-
ράννου. ταῦτα μὲν οὖν ὀλίγον ὕστερον ἐξηλέγχθη.

²) Iketes aber, der nemlich als Zweck der Heer-
führung sich eigentlich die Herrschaft bestimmt
hatte, nicht die Freiheit der Syrakusier — .
Πεποιημένος ist Präteritum Passivi und Me-
dii; und das sogenannte Praeteritum Medii ist
nur Praeteritum secundum Activi, so wie auch
seine Ableitung und Konjugation beweisen.

3. Τῶν δὲ πρέσβων παραγενομένων, οἱ Κορίνθιοι κήδεσθαι μὲν αἰεὶ τῶν ἀποικίδων πόλεων καὶ μάλιστ' αὐτῆς Συρακουσίων εἰωθότες, οὐδενὸς δ' αὐτοῖς τότε τῶν Ἑλληνικῶν κατὰ τύχην παρενοχλοῦντος, ἀλλ' ἐν εἰρήνῃ καὶ σχολῇ διάγοντες, ἐψηφίσαντο προθύμως βοηθεῖν. Ζητουμένου δὲ στρατηγοῦ, καὶ τῶν ἀρχόντων γραφόντων καὶ προβαλλομένων τοὺς εὐδοκιμεῖν ἐν τῇ πόλει σπουδάζοντας, εἷς ἐκ τῶν πολλῶν ἀναστὰς ὠνόμασε Τιμολέοντα τὸν Τιμοδήμου, μήτε προσιόντα τοῖς κοινοῖς ἔστι, μήτ' ἐλπίδος τοιαύτης γενόμενον, ἢ προαιρέσεως, ἀλλὰ θεοῦ τινος, ὡς ἔοικεν, εἰς νοῦν ἐμβαλόντος τῷ ἀνδρὶ. Τοσαύτη καὶ περὶ τὴν αἵρεσιν εὐθὺς ἔλαμψε τύχης εὐμένεια, καὶ ταῖς ἄλλαις πράξεσιν ἐπηκολούθησε χάρις, ἐπικοσμοῦσα τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός.

Ἦν μὲν οὖν γονέων ἐπιφανῶν ἐν τῇ πόλει, Τιμοδήμου καὶ Δημαρίσης, Φιλόπατρις δὲ καὶ πρᾶος διαφερόντως, ὅσα μὴ σφόδρα μισοτύραννος εἶναι καὶ μισοπόνηρος. Ἐν δε τοῖς πολέμοις οὕτω καλῶς καὶ ὁμαλῶς ἐνέκρατο τὴν φύσιν, ὥς πολλὴν μὲν ἐν νέῳ σύνεσιν, οὐκ ἐλάττω δὲ γηρῶντος ἀνδρείαν ἐπιφαίνεσθαι ταῖς πράξεσιν. Ἀδελφὸν δ' εἶχε Τιμοφάνην, πρεσβύτερον, οὐδὲν αὐτῷ προσόμοιον, ἀλλ' ἔμπληκτον, καὶ διεφθαρμένον ἔρωτι μοναρχίας ὑπὸ Φίλων Φαύλων καὶ ξένων στρατιωτικῶν αἰεὶ περὶ αὐτὸν ὄντων, ἔχειν τι δοκοῦντα ῥαγδαῖον ἐν ταῖς στρατείαις καὶ φιλοκίνδυνον. ὧ καὶ τοὺς πολίτας προσαγόμενος, ὡς ἀνὴρ πολεμικὸς καὶ δραστήριος, ἐφ' ἡγεμονικῶν ἐτάττετο. καὶ πρὸς ταῦτα Τιμολέων αὐτῷ συνήργει, τὰ μὲν ἀμαρτήματα παντάπασιν ἀποκρύπτων, ἢ μικρὰ φαίνεσθαι ποικῶν, ἃ δ' ἡ φύσις ἐξέφερεν ἀσεΐα κατακοσμῶν καὶ συναύξων.

4. Ἐν δὲ τῇ πρὸς Ἀργείους καὶ Κλεωναίους ³⁾ μάχῃ

3) Kleonä, eine kleine Stadt in Argolis (Ovid. Met. 6, 418.) auf dem Wege von Korinth nach Argos.

μάχη τῶν Κορινθίων ὁ μὲν Τιμολέων ἔτυχεν ἐν τοῖς ὀπλί-
ταις τεταγμένος, τὸν δὲ Τιμοφάνην τῶν ἱππέων ἡγού-
μενον καταλαμβάνει κίνδυνος ὀξύς. Ὁ γὰρ ἵππος αὐτὸν
ἀπεσείσατο, πληγῇ περιπεσὼν, εἰς τοὺς πολεμίους, καὶ
τῶν ἐταίρων οἱ μὲν εὐθὺς ἐσκορπίσθησαν φοβηθέντες. οἱ
δὲ παραμείναντες, ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς μαχόμενοι, χα-
λεπῶς ἀντεῖχον. Ὡς οὖν ὁ Τιμολέων κατεῖδε τὸ συμβε-
βηκὸς, δρόμῳ προσβοηθήσας καὶ τὴν ἀσπίδα τοῦ Τιμο-
φάνους κειμένου προσέμενος, ⁴⁾ καὶ πολλὰ μὲν ἀκοντίσ-
ματα, πολλὰς δὲ πληγὰς ἐκ χειρὸς ἀναδεξάμενος εἰς τὸ
σῶμα καὶ τὰ ὄπλα, μόλις ἐώσατο τοὺς πολεμίους, καὶ
διέσωσε τὸν ἀδελφόν. Ἐπεὶ δ' οἱ Κορίνθιοι, δεδιότες,
μὴ πάθοιεν, οἷα καὶ πρότερον, ὑπὸ τῶν συμμάχων ἀπο-
βαλόντες τὴν πόλιν, ἐψηφίσαντο. ⁵⁾ τρέφειν ξένους τε-
τρακοσίους, καὶ τούτων ἄρχοντα Τιμοφάνην κατέστησαν.
Ὁ δὲ τῶν καλῶν καὶ δικαίων ὑπεριδὼν, εὐθέως ἐπέραι-
νει, ἐξ ὧν ποιήσεται τὴν πόλιν ὑφ' αὐτῷ, καὶ συχνοὺς
ἀνελιῶν ἀκρίτους τῶν πρώτων πολιτῶν, ἀνέδειξεν αὐτὸς
ἑαυτὸν τύραννον. Βαρέως δὲ φέρων ὁ Τιμολέων, καὶ
συμφορὰν ποιούμενος ἑαυτοῦ τὴν ἐκείνου κακίαν, ἐπεχεί-
ρησε μὲν αὐτῷ διαλέγεσθαι, καὶ παρακαλεῖν, ἀφέντα
τὴν μανίαν καὶ δυστυχίαν τῆς ἐπιθυμίας ἐκείνης, ζητεῖν
τινα τῶν ἡμαρτημένων ἐπανόρθωσιν πρὸς τοὺς πολίτας.
Ἀπωσαμένου δ' ἐκείνου καὶ καταφρονήσαντος, οὕτω πα-
ραλαβὰν τῶν μὲν οἰκείων Αἰσχύλον, ἀδελφὸν ὄντα τῆς Τι-
μοφάνους γυναικὸς, τῶν δὲ Φίλων τὸν μάντιν, ὃν Σάτυ-
ρον μὲν Θεόπομπος, Ἐφορος δὲ καὶ Τίμαιος Ὀρθαγόραν
ὀνομάζουσιν, καὶ διαλιπὼν ἡμέρας ὀλίγας, αὐθις ἀνέβη
πρὸς τὸν ἀδελφόν. καὶ περιζάντες αὐτὸν οἱ τρεῖς καδικέ-
τευσον, ἀλλὰ νῦν γε χρησάμενον λογισμῷ μεταβαλέσθαι.
Τοῦ

⁴⁾ Und indem er den Schild, vor dem liegenden Timophanes sich stellte.

⁵⁾ Nachher aber beschlossen die Kor.

Τοῦ δὲ Τιμοφάνους πρῶτον μὲν αὐτῶν καταγελαῶντος, ἔπειτα δὲ πρὸς ὀργὴν ἐκφερομένου καὶ χαλεπαίνοντος, ὁ μὲν Τιμολέων ἀποχωρήσας μικρὸν αὐτοῦ, καὶ συγκαλυψάμενος, εἰσῆκει δακρύων· ἐκεῖνοι δὲ τὰ ξίφη σπασάμενοι, ταχὺ διαφθείρουσιν αὐτόν.

5. Τῆς δὲ πράξεως διαβοηθείσης, οἱ μὲν κράτιστοι τῶν Κορινθίων ἐπήνουν τὴν μισοπανηρίαν καὶ μεγαλοψυχίαν τοῦ Τιμολέοντος, ὅτι χρηστὸς ὢν καὶ Φιλοίκειος, ὅμως τὴν πατρίδα τῆς οἰκίας, καὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον προετίμησε τοῦ συμφέροντος, ἀρισεύοντα μὲν ὑπὲρ τῆς πατρίδος διασώσας τὸν ἀδελφόν, ἐπιβουλεύσαντα δ' αὐτῇ καὶ καταδουλωσόμενον ἀποκτείνας. Οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι ζῆν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ, καὶ πρὸς τοὺς δυνάστας ἀποβλέπειν εἰωθότες, τῷ μὲν θανάτῳ τοῦ τυράννου προσεποιῶντο χαίρειν, τὸν δὲ Τιμολέοντα λοιδοροῦντες, ὡς ἀσεβὲς ἐξαιργασμένον καὶ μυσῶδες ἔργον, εἰς ἀθυμίαν περιέσκησαν. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν μητέρα δυσφορεῖν πυθόμενος, καὶ φωνὰς τε δεινὰς καὶ κατάρας ἐπ' αὐτόν ἀρᾶσθαι Φρικώδεις, ἐβάδιζε παραμυθησόμενος, ἣ δὲ προσιδεῖν οὐχ ὑπέμεινε τὴν ὄψιν, ἀλλὰ τὴν οἰκίαν ἀπέκλεισε· τότε δὴ παντάπασι περίλυπος γενόμενος, καὶ συνταραχθεὶς τὴν διάνοιαν, ὥρμησε μὲν, ὡς διαφθερῶν ἑαυτόν, ἀπέχεσθαι τροφῆς, τῶν δὲ φίλων οὐ περιιδόντων, ἀλλὰ πᾶσαν δέησιν καὶ πᾶσαν ἀνάγκην προσενεγκαμένων, ἔγνω ζῆν κατ' ἑαυτόν ἐκ μέσου γενόμενος. καὶ πολιτείαν μὲν ἅπασαν ἀφῆκε, τοὺς δὲ πρώτους χρόνους οὐδὲ κατιῶν εἰς πόλιν, ἀλλ' ἀδημονῶν καὶ πλανώμενος ἐν τοῖς ἐρημοτάτοις τῶν ἀγρῶν διέτριβεν.

6. Οὕτως αἱ κρίσεις, ἂν μὴ βεβαιότητα καὶ ῥώμην ἐκ λόγου καὶ φιλοσοφίας προσλάβωσιν ἐπὶ τὰς πράξεις, σείονται καὶ παραφέρονται ῥαδίως ὑπὸ τῶν τυχόντων ἐπαίνων καὶ ψόγων, ἐκκρουόμεναι τῶν οἰκείων λογισμῶν.

γισμῶν. 6) Δεῖ γάρ τοι μόνον τὴν πράξιν καλὴν εἶναι καὶ δικαίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν δόξαν, ἀφ' ἧς πράττεται, μόνιμον καὶ ἀμετάπτωτον, ἵνα πράττωμεν δοκιμάσαντες· μηδ', ὥσπερ οἱ λίχνοι, τὰ πλήσματα τῶν ἐδεσμάτων ὀξύτατῃ διώκοντες ἐπιθυμία, τάχιστα δυσχεραίνουσιν ἐμπλησθέντες, οὕτως ἡμεῖς ἐπὶ ταῖς πράξεσι συνδεδεσθῆσαις ἀθυμῶμεν δι' ἀσθένειαν, ἀπομαραινομένης τῆς τοῦ καλοῦ Φαντασίας. Αἰσχρὸν γὰρ ἢ μετάνοια ποιεῖ καὶ τὸ καλῶς πεπραγμένον· ἢ δ' ἐξ ἐπισήμης ὠρμημένη καὶ λογισμοῦ προαίρεσις, οὐδ' ἂν πταίσωσιν αἱ πράξεις, μεταβάλλεται. Διὸ Φωκίων μὲν ὁ Ἀθηναῖος, ταῖς ὑπὸ Λεωσθένους πραττομένοις ἐναντιωθεὶς, ἐπειδὴ κατορθοῦν ἐκεῖνος ἐδόκει, καὶ θύοντας ἑώρα καὶ μεγαλαυχουμένους τῇ νικῇ τοὺς Ἀθηναίους, εἶπεν, ὥς ἐβούλετο ἂν αὐτῷ ταῦτα μὲν πεπραχθῆαι, βεβουλευσθῆαι δ' ἐκεῖνα. 7) Σφοδρότερον δ' Ἀρισείδης ὁ Λακρὸς, εἰς ὧν τῶν Πλάτωνος

6) So werden die Entschliessungen, wenn sie nicht Festigkeit und Stärke von Vernunft und Philosophie für die Ausführungen dazu erhalten haben, erschüttert, und leicht von den zufälligen Lobsprüchen und Tadelreden fortgerissen, ausgestossen aus den eigenen Ueberlegungen, (und nur abhängig von dem Urtheil anderer.)

7) Phokion hatte den Athenern den Lamischen Krieg (323) widerrathen: weil ihre Jünglinge nicht Ordnung hielten, die Reichen keine Abgaben bezahlten, und die Redner die öffentlichen Gelder stahlen. Leosthenes aber wußte die Athener zu überreden, und war anfangs glücklich: er schlug die Böotier, und schloß den Antipater in Lamia ein. Als auf diese Nachrichten die Athener jubelten, und Phokion gefragt wurde: Wie? mögest du dies nicht gethan haben? gab er die oben stehende Antwort.

Plut. Phocion, c. 23.

τωνος ἑταίρων· αἰτοῦντος μὲν αὐτὸν γυναῖκα Διονυσίου τοῦ πρεσβυτέρου μίαν τῶν θυγατέρων, ἥδιον ἂν ἔφη νεκρὰν ἰδεῖν τὴν κόρην, ἢ τυράννῳ συνοικοῦσαν. ἀποκτείναντος δὲ τοὺς παῖδας αὐτοῦ μετ' ὀλίγον χρόνον τοῦ Διονυσίου, καὶ πυθομένου πρὸς ὕβριν, εἰ τὴν αὐτὴν ἐτι γνώμην ἔχοι περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν θυγατέρων, ἀπεκρίνατο, τοῖς μὲν γεγενημένοις λυπεῖσθαι, τοῖς δ' εἰρημένοις μὴ μεταμέλεσθαι. ταῦτα μὲν οὖν ἴσως μείζονος καὶ τελειότερας ἀρετῆς ἔσιν.

7. Τὸ δὲ Τιμολέοντος ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις πάθος, εἴτ' οἶκτος ἦν τοῦ τεθνηκότος, εἴτε τῆς μητρὸς αἰδῶς, οὕτω κατέκλασε καὶ συνέτριψεν αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, ὥς· εἴκοσι σχεδὸν ἑτῶν διαγενομένων, μηδεμιᾶς ἐπιφανοῦς, μηδὲ πολιτικῆς ᾗψασθαι πράξεως. Ἀναγορευθέντος οὖν αὐτοῦ, καὶ τοῦ δήμου προθύμως δεξαμένου καὶ χειροτονήσαντος, ἀναστὰς Τηλεκλείδης, ὁ τότε καὶ δυνάμει καὶ δόξῃ πρωτεύων ἐν τῇ πόλει, παρεκάλει τὸν Τιμολέοντα περὶ τὰς πράξεις ἀγαθὸν ἄνδρα εἶναι καὶ γεγεναῖον. Ἄν μὲν γάρ, ἔφη, καλῶς ἀγωνίσῃ, τύραννον ἀνηρηκέναι δόξομεν· ἂν δὲ φαύλως, ἀδελφόν. ⁸⁾ Πα-
ρα-

⁸⁾ Reiskens Anmerkung zu dieser Stelle beweist den genauen Grammatiker. Er meint, man müsse lesen ἀνηρηκέναι σε δόξομεν; denn nach der gewöhnlichen Lesart müßte Teleklides einer von den Mördern des Timophanes seyn, unter denen er doch nicht genannt würde. Leichter liesse sich σε vor τύραννον nach ἀγωνίσῃ einschieben, wenn es durchaus nothwendig wäre: allein so scheint es nicht. Der Grieche konstruirte seine Gedanken nicht, wie wir seine Worte: aus dem Satz: Wenn du rühmlich kämpfen wirst, bleibt du noch das herrschende Subjekt zu τύραννον ἀνηρηκέναι, daß du einen Tyran-

ρασκειυαζομένου δὲ τοῦ Τιμολέοντος τὸν ἔκπλουν, καὶ
 στρατιώτας συνάγοντος, ἐκομίσθη γράμματα πρὸς τοὺς Κο-
 ρινθίους παρ' Ἰκέτου, μηνύοντα τὴν μεταβολὴν αὐτοῦ
 καὶ προδοσίαν, Ὡς γὰρ τάχιστα τοὺς πρέσβεις ἐξέπεμ-
 ψε, τοῖς Καρχηδονίοις προσθέμενος ἀναφανδὸν, ἔπρατ-
 τε μετ' ἐκείνων, ὅπως Διονύσιον ἐκβαλὼν Συρακουσῶν,
 αὐτὸς ἔσαι τύραννος. καὶ δεδοικώς, μὴ, πρότερον ἐλ-
 θούσης ἐκ Κορίνθου δυνάμεως καὶ στρατηγοῦ, διαφύγωσιν
 αἱ πράξεις αὐτὸν, ἔπεμψεν ἐπιστολὴν τοῖς Κορινθίοις φρά-
 ζουσαν, ὡς οὐδὲν δέοι πράγματα καὶ δαπάνας ἔχειν αὐ-
 τοὺς, πλέοντας εἰς Σικελίαν καὶ κινδυνεύοντας, ἄλλως τε
 καὶ Καρχηδονίων ἀπαγορευόντων, καὶ παραφυλαττόντων
 ναυσὶ πολλαῖς τὸν στόλον, οὓς αὐτὸς ἀναγκασθεὶς, ἐκεί-
 νων βραδυνόντων, ποιήσαιτο συμμάχους ἐπὶ τὸν τύραννον.
 Τούτων δὲ τῶν γραμμάτων ἀναγνωσθέντων, εἰ καὶ τις ἡ-
 πῶς εἶχε πρότερον τῶν Κορινθίων πρὸς τὴν στρατείαν, τό-
 τε πάντας ἢ πρὸς τὸν Ἰκέτην ὀργὴν παρώξυνεν, ὥς συγ-
 χορηγῆσαι προθύμως τῷ Τιμολέοντι, καὶ συμπαρασκευά-
 σαι τὸν ἔκπλουν.

8. Γενομένων δὲ τῶν νεῶν ἐτοίμων, καὶ τοῖς
 στρατιώταις, ὧν ἔδει, πορισθέντων, αἱ μὲν ἱέρειοι τῆς
 Κόρης ὅναρ ἔδοξαν ἰδεῖν τὰς θεάς ⁹⁾ πρὸς ἀποδημίαν τινὰ
 σελλομένας, καὶ λεγούσας, ὡς Τιμολέοντι μέλλουσι συμ-
 πλεῖν εἰς Σικελίαν. διὸ καὶ τριήρη κατασκευάσαντες ἰε-
 ρὰν

rannen getödtet habest, δόξομεν, werden wir
 dann urtheilen. Dafs δοκεῖν urtheilen auch
 ohne Rücksicht auf die Bedeutung scheinen
 konstruirt werde, zeigen die Beispiele in den
 Lexicis. Timol. c. 20. δοκεῖτε τούτους ἡγεῖν.

⁹⁾ Ceres und Proserpina, deren Wohnort in der
 Fabel vorzüglich Sicilien genannt wird.
 Ovid. Met. 5, 341.

ρὰν οἱ Κορινθιοί, ταῖν Θεαῖν ἐπωνόμασαν. Αὐτὸς δ' ἐκεῖνος εἰς Δελφοὺς πορευθεὶς, ἔθυσσε τῷ Θεῷ, καὶ καταβαίνοντος εἰς τὸ μαντεῖον αὐτοῦ, γίνεται σημεῖον· ἐν γὰρ τῶν κρεμαμένων ἀναθημάτων ταινία τις ἀπορρέουσα, καὶ φερομένη, σεφάνους ἔχουσα καὶ νίκας ἐμπεποιικιλμένας, περιέπεσε τῇ κεφαλῇ τοῦ Τιμολέοντος, ὡς δοκεῖν αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ σεφανούμενον ἐπὶ τὰς πράξεις προπέμπεσθαι. Ναῦς δὲ Κορινθίας ἔχων ἑπτὰ, Κερκυραίας δὲ δύο, καὶ τὴν δεκάτην Λευκαδίων ¹⁾ προσπαρασχόντων, ἀνήχθη. Καὶ νυκτὸς ἐμβαλὼν εἰς τὸ πέλαγος, καὶ πνεύματι καλῷ χρώμενος, ἔδοξεν αἰφνιδίως ῥαγέντα τὸν οὐρανὸν ὑπὲρ τῆς νεῶς ἐκχεῖν πολὺ καὶ περιφανὲς πῦρ. ἐκ δὲ τούτου λαμπρὰς ἀρθεῖσα ταῖς μυσικαῖς ἐμφερῆς, καὶ συμπαραθέουσα τὸν αὐτὸν δρόμον ἢ μάλισα τῆς Ἰταλίας ἐπεΐχον οἱ κυβερνήται, κατέσκηψεν. Οἱ δὲ μάντις τὸ φάσμα τοῖς ὀνειράσι τῶν ἱερείων μαρτυρεῖν ἀπεφαίνοντο, καὶ τὰς Θεὰς συνεφαπτομένας τῆς στρατείας προφαίνειν ἐξ οὐρανοῦ τὰ σέλας. εἶναι γὰρ ἱερὰν τῆς Κόρης τὴν Σικελίαν· ἐπεὶ καὶ τὰ περὶ τὴν ἀρπαγὴν αὐτόθι μυθολογοῦσι γενέσθαι, καὶ τὴν νῆσον ἐν τοῖς γάμοις ἀνακαλύπτῆρσαν αὐτῇ δοθῆναι.

9. Τὰ μὲν οὖν παρὰ τῶν Θεῶν οὕτω τὸν σὸλον ἐθάρρυνεν, καὶ σπεύδοντες ὡς τὸ πέλαγος διαπλέοντες, ἐκομίζοντο παρὰ τὴν Ἰταλίαν. τὰ δ' ἀπὸ τῆς Σικελίας ἀγγελλόμενα πολλὴν ἀπορίαν τῷ Τιμολέοντι, καὶ δυσθυμίαν τοῖς στρατιώταις παρεΐχεν. Ὁ γὰρ Ἰκέτης, μάχη
νευ-

¹⁾ Corcyra, griechisch Κέρκυρα, eine Insel an der Küste von Epirus, mit einer korinthischen Kolonie. Südlich davon an Akarnanien liegt die Halbinsel Leukas. Die Korinther durchgruben die Landenge, durch die sie mit dem festen Lande zusammenhing, und baueten auf der Insel eine Stadt Dioryktos.

νευκτικῶς Διονύσιον, καὶ τὰ πλεῖστα μέρη τῶν Συρακου-
σῶν κατειληφώς, ἐκεῖνον μὲν εἰς τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὴν
καλουμένην νῆσον ²⁾ συνεσαλμένον αὐτὸς συνεπολιόρκει
καὶ συμπεριετείχιζε. Καρχηδονίους δὲ φροντίζειν ἐκέλευ-
εν, ὅπως οὐκ ἐπιβήσοιτο Τιμολέων Σικελίας, ἀλλ' ἀπωσ-
θέντων ἐκείνων, αὐτοὶ κατ' ἡσυχίαν διανεμοῦνται πρὸς
ἀλλήλους τὴν νῆσον. Οἱ δὲ πέμπουσιν εἴκοσι τριήρεις
εἰς Ῥήγιον, ἐφ' ὧν ἔπλεον πρεσβευταὶ παρ' αὐτοῦ πρὸς
Τιμολέοντα, κομίζοντες λόγους τοῖς πραττομένοις ὁμοί-
ους. Παραλογίαι γὰρ εὐπρεπεῖς καὶ προφάσεις ³⁾ ἦσαν
ἐπὶ μοχθηροῖς βουλευμασιν, ἀξιούντων, αὐτὸν μὲν, εἰ
βούλοιτο, Τιμολέοντα σύμβουλον ἤκειν παρ' Ἰνέτην,
καὶ κοινὸν εὖ διαπεπραγμένων ἀπάντων· τὰς δὲ ναῦς
καὶ

²⁾ Cic. Verr. 4, c. 53. Ea (Syracusae) tanta est urbs, ut ex quatuor urbibus maximis constare dicatur: quarum una est ea, quam dixi, Insula (auch Ortygia genannt), quae duobus portubus cincta in utriusque portus ostium adiutumque projecta est, in qua domus est, quae regis Hieronis fuit, qua Praetores uti solent. — Der zweite Theil Achradine hatte die schönsten Gebäude und den größten Markt; der dritte Tyche war am zahlreichsten bewohnt, und der vierte Neapolis war erst später angebaut. — Συνεπολ., gemeinschaftlich mit den Syrakusern.

³⁾ Die gewöhnliche Lesart παραλογαὶ ist gegen die Analogie aller von λόγος abgeleiteten Wörter. Ich habe daher die von Reiske vorgeschlagene, wenigstens analoge Form παραλογίαι aufgenommen, wiewohl Παραλογία, so viel ich weiß, sonst nirgend in der Bedeutung täuschende Rede vorkommt. — Noch schiebt Reiske καλαὶ vor προφάσεις ein, vielleicht unnöthig: εὐπρεπεῖς bezieht sich auf beide Substantiva.

καὶ τοὺς στρατιώτας ἀποσέλλειν εἰς Κόρινθον, ὡς τοῦ πολέμου μικρὸν ἀπολείποντος συνηρῆσθαι, Καρχηδονίων δὲ κωλύειν τὴν διάβασιν, καὶ μάχεσθαι πρὸς βιαζομένους ἐτοίμων ὄντων. Ὡς οὖν καταπλεύσαντες εἰς τὸ Ῥήγιον οἱ Κόρινθοι, τοῖς τε πρεσβεύμασι τούτοις ἐνέτυχον, καὶ τοὺς Φοίνικας οὐ πρόσω ναυλοχοῦντας κατεῖδον· ἤχθοντο μὲν ὑβρισμένοι, καὶ παρίστατο πᾶσιν ὀργὴ πρὸς τὸν Ἰκέτην, καὶ ὁεὸς ὑπὲρ Σικελιωτῶν, οὓς σαφῶς ἐώρων ἄθλα λειπομένους καὶ μισθὸν Ἰκέτῃ μὲν προδοσίας, Καρχηδονίοις δὲ τυραννίδος· ἐδόκει δ' ἀμήχανον ὑπερβαλεσθαι καὶ τὰς αὐτόθι τῶν βαρβάρων ναῦς διπλασίας ἐφορμούσας, καὶ τὴν ἐκεῖ μετ' Ἰκέτου δύναμιν, ἣ στρατηγήσοντες ἤκοιεν. ⁴⁾

10.

- 4) Diese von Reiske aufgenommene Lesart, in der nur der Aoristus der Vulgata ins Futurum verwandelt ist, halte ich für die richtige; nicht aber seine Erklärung, die ich nicht einmal übersetzen kann: διὰ ταύτης τῆς δυνάμεως, σὺν ἣ ἤκοιεν στρατηγήσοντες. — Xylander liest: εἰ στρατηγήσαντες ἤκοιεν, nimmt στρατηγεῖν in der seltnern Bedeutung eine Kriegslift gebrauchen, und übersetzt: videbatur autem fieri non posse, ut vel . . . vel, si arte iis evitatis insulam tenuissent, Icetae copias superarent. — Hutten liest: εἰ μὴ στρατηγήσαντες ἦν., billiget Xyl. Erklärung von στρατηγεῖν, und nimmt auch ἤκειν nicht in eigentlicher Bedeutung. Er übersetzt: et ut copias cum Icete conjunctas superarent, nisi strategemate utentes procederent. — Xyl. und Hutten sahen zu sehr auf das folgende, und übersahen daher, wie genau dieser Satz: ἐδόκει δ' ἀμήχανον bis ἤκοιεν mit dem vorhergehenden ἤχθοντο μὲν ὑβρ., als Gegensatz verbunden, und wie nach δύναμιν ein Zusatz nothwendig sey, der dem διπλασίας ἐφορμούσας entsprechend den

10. Οὐ μὲν ἄλλ' ὁ Τιμολέων τοῖς πρεσβευταῖς καὶ τοῖς ἄρχουσι τῶν Καρχηδοννίν ἐντυχῶν, ἐπεικῶς ἔφη πείθεσθαι μὲν οἷς κελεύουσι· (τί γὰρ ἂν καὶ περαινέιν ἀπειθῶν;) ἐθέλειν δὲ ταῦτα πόλεως Ἑλληνίδος καὶ Φίλης κοινῆς τῆς Ῥηγίνων ἐναντίον ἀκούσας καὶ εἰπὼν ἀπαλλάττεσθαι. καὶ γὰρ αὐτῷ τοῦτο πρὸς ἀσφάλειαν διαφέρειν, καὶ κείνους ἐμμενεῖν βεβαιότερον οἷς ἐπαγγέλλονται περὶ Συρακουσίων, δῆμῳ μάρτυρι τὰς ὁμολογίας παρακαταθεμένους. Ταῦτα δ' ὑπέτεινεν αὐτοῖς ἀπάτην ἐπὶ τῇ διαβάσει τεχνάζων, καὶ συνετέχναζον οἱ τῶν Ῥηγίνων στρατηγοὶ πάντες, ἐπισυμοῦντες ἐπὶ Κορινθίοις τὰ πράγματα τῶν Σικελιωτῶν γενέσθαι, καὶ φοβούμενοι τὴν τῶν βαρβάρων γειτνίασιν. Διὸ συνῆγον ἐκκλησίαν, καὶ τὰς πύλας ἀπέκλειον, ὥς μὴ πρὸς ἄλλο τι τρέπεσθαι τοὺς πολίτας· καὶ παρελθόντες εἰς τὸ πλῆθος, ἔχρῳντο μήκει λόγων, ἕτερος ἑτέρῳ παραδιδούς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, πρὸς οὐδὲν τέλος, ἀλλὰ διάγοντες ἄλλως τὸν χρόνον,

den Grund angebe, warum sie auch die Macht des Iketes nicht besiegen können. Dafs Timoleon List gebraucht, sagt Plutarch erst nachher: ταῦτα δ' ὑπέτεινεν αὐτοῖς ἀπάτην τεχνάζων. — Der Sinn dieser Stelle, meine ich daher, ist folgender: Als die Korinther nach Rhegium gekommen waren, kränkte es sie zwar verspottet zu seyn; doch schien es unausführbar, hier die Flotte der Barbaren zu besiegen, die noch einmal so groß war als die ihrige, und dort die Macht des Iketes, für die nur die Heerführung zu übernehmen sie kämen: (so wenige waren ihrer. — Die Macht des Iketes aber bestand größtentheils aus den Syrakusern, die nach Korinth um Hülfe geschickt hatten, s. C. 2, und sie mußten jetzt dem Iketas folgen. Der Grund des Optativ aber denk ich, ist durch die Uebersetzung deutlich.) Timoleon indess rettete sie durch List aus der Verlegenheit.

νον, ἕως ἀναχθῶσιν αἱ τῶν Κορινθίων τριήρεις, καὶ Καρχηδονίους ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας κατέχοντες ἀνυπόπτως, ἅτε καὶ τοῦ Τιμολέοντος παρόντος, καὶ παρέχοντος δόκησιν ὅσον οὕτω πρὸς τὸν λόγον ἀνίστασθαι καὶ δημηγορεῖν. Ὡς δ' ἀπήγγειλέ τις αὐτῷ κρύφα, τὰς μὲν ἄλλας τριήρεις ἀνῆχθαι, μίαν δὲ τὴν ἐκείνου περιμένειν ὑπολελειμμένην, διεκδύς τὸν ὄχλον, ἅμα τῶν περὶ τὸ βῆμα Ῥηγίωνων συνεπικρυπτόντων, καὶ καταβάς ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ἐξέπλευσε διὰ ταχείων, καὶ κατήχθησαν εἰς Ταυρομένιον τῆς Σικελίας, ὑποδεχομένου καὶ καλοῦντος αὐτοὺς ἔτι πάλαι προθύμως Ἀνδρομάχου, τοῦ τὴν πόλιν ἔχοντος καὶ δυναστεύοντος. Οὗτος ἦν πατὴρ Τιμαίου τοῦ ἱστοριοῦ καὶ πολὺ κράτιστος τῶν τότε δυναστεύόντων ἐν Σικελίᾳ γενόμενος, τῶν τε ἑαυτοῦ πολιτῶν ἡγεῖτο νομίμως καὶ δικαίως, καὶ πρὸς τοὺς τυράννους φανερὸς ἦν αἰεὶ διακείμενος ἀπεφθῶς καὶ ἀλλοτρίως. Διὸ καὶ Τιμολέοντι τότε τὴν πόλιν ὀρμητήριον παρέσχε, καὶ τοὺς πολίτας ἐπεισε συναγωνίζεσθαι τοῖς Κορινθίοις, καὶ συνελευθεροῦν τὴν Σικελίαν.

11. Οἱ δ' ἐν τῷ Ῥηγίῳ Καρχηδόνιοι, τοῦ Τιμολέοντος ἀνηγμένου, καὶ τῆς ἐκκλησίας διαλυθείσης, χαλεπῶς φέροντες ἐπὶ τῷ κατεστρατηγῆσθαι, διατριβὴν τοῖς Ῥηγίοις παρεῖχον, εἰ Φοίνικες ὄντες οὐκ ἀρέσκοιντο τοῖς δι' ἀπάτης πραττομένοις. Πέμπουσι δ' οὖν εἰς τὸ Ταυρομένιον πρεσβευτὴν ἐπὶ τριήρους, ὃς πολλὰ διαλεχθεὶς πρὸς τὸν Ἀνδρόμαχον, ἐπαχθῶς καὶ βαρβαρικῶς ἀνατεινόμενος, εἰ μὴ τὴν ταχίστην ἐκβάλλει 5) τοὺς

5) Reiske vermuthet ἐκβάλλοι, vielleicht ohne Grund. Der Grieche konstruirt εἰ μὴ auf beide Arten, mit dem Indikativ und Optativ, je nachdem er sich den Gedanken denkt; der Optativ aber wurde wohl nicht leicht verschrieben. Vergl. C. 30. εἰ μὴ βούλονται.

σοὺς Κορινθίους, τέλος ὑπτίαν τὴν χεῖρα δείξας, εἶπ' αὖθις κατασρέψας, ἠπειλήσε τοιαύτην οὖσαν αὐτῷ τὴν πόλιν, τοιαύτην ποιήσειν. Γελάσας δ' ὁ Ἀνδρόμαχος, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἀπεκρίνατο· τὴν δὲ χεῖρα, νῦν μὲν ὑπτίαν, ὡς ἐκεῖνος, νῦν δὲ πρηνῇ προτείνας, ἐκέλευσεν ἀποπλεῖν αὐτὸν, εἰ μὴ βούλοιτο τὴν ναῦν ἀντὶ τοιαύτης γενέσθαι τοιαύτην. Ὁ δ' Ἰκέτης πυθόμενος τὴν τοῦ Τιμολέοντες διάβασιν, καὶ φοβηθεὶς, μετεπέμψατο πολλὰς τῶν Καρχηδονίων τριήρεις. Ὅτε καὶ παντάπασι συνέβη τοὺς Συρακουσίους ἀπογνῶναι τὴν σωτηρίαν, ὁρῶντας, τοῦ μὲν λιμένος αὐτῶν Καρχηδονίους κρατοῦντας, τὴν δὲ πόλιν Ἰκέτην ἔχοντα, τῆς δ' ἄκρας κυριεύοντα Διονύσιον, Τιμολέοντα δὲ, ὥσπερ ἐν κρασπέδου τινὸς λεπτοῦ, τῆς Ταυρομενιτῶν πολίχνης, τῇ Σικελίᾳ προσηρτημένον, ἐπ' ἐλπίδος ἀσθενοῦς, καὶ βραχείας δυνάμεως· χιλίων γὰρ αὐτῷ στρατιωτῶν, καὶ τροφῆς τούτοις ἀναγκαίας, πλέον οὐδὲν ὑπῆρχεν. Οὐδ' ἐπίστευον αἱ πόλεις, διάπλεαι κακῶν οὔσαι, καὶ πρὸς ἅπαντας ἀπηγγριωμένοι τοὺς ἡγουμένους στρατοπέδων, μάλιστ' ἀπὸ τῆς Καλλίππου καὶ Φάρακος ἀπιστίαν. ὧν ὁ μὲν Ἀθηναῖος ὢν, ὁ δὲ Λακεδαιμόνιος, ἀμφοτέρωθεν φάσκοντες ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἦκειν καὶ καταλύειν τοὺς μονάρχους, χρυσὸν ἔδειξαν τῇ Σικελίᾳ τὰς ἐν τῇ τυραννίδι συμφοράς, καὶ μακαριωτέρους δοκεῖν ἐποίησαν τοὺς κατασρέψαντας ἐν τῇ δουλείᾳ τῶν ἐπιδόντων τὴν αὐτονομίαν.

12. Οὐδὲν οὖν ἐκεῖνων βελτίονα τὸν Κορινθίων ἔσεσθαι προσδοκῶντες, ἀλλὰ ταυτὰ πάλιν ἦκειν ἐπ' αὐτοὺς σοφίσματα καὶ δελεάσματα μετ' ἐλπίδων χρησῶν, καὶ Φιλανθρώπων ὑποσχέσεαν, εἰς μεταβολὴν δεσπότης καινοῦ τιθασσευομένους, ⁶⁾ ὑπώπτευσον, καὶ διεκρούοντο

⁶⁾ Dieser Satz hat nach dem Zusammenhange noth-

το τὰς τῶν Κορινθίων προκλήσεις, πλὴν Ἀδρανιτῶν, οἱ πόλιν μικρὰν μὲν, ἱερὰν δ' οὖσαν Ἀδρανοῦ, Σεοῦ τινος τιμωμένου διαφερόντως ἐν ὅλῃ Σικελίᾳ, κατοικοῦντες, ἐξασίασαν πρὸς ἀλλήλους, οἱ μὲν Ἰκέτην προσαγόμενοι καὶ Καρχηδονίους, οἱ δὲ πρὸς Τιμολέοντα διαπεμπόμενοι. Καὶ πῶς ἀπ' αὐτομάτου συνέτυχε, σπευδόντων ἀμφοτέρων, εἰς ἓνα καιρὸν ἀμφοτέροις γενέσθαι τὴν παρουσίαν. Ἀλλ' Ἰκέτης μὲν ἦκε πεντακισχιλίους στρατιώτας ἔχων, Τιμολέοντι δὲ οἱ σύμπαντες ἦσαν οὐ πλείους χιλίων διακοσίων. οὓς ἀναλαβὼν ἐκ τοῦ Ταυρομενίου, σαδίων πρὸς τὸ Ἀδρανὸν ὄντων τετταράκοιντα καὶ τριακοσίων, ⁷⁾ τῇ μὲν πρώτῃ τῶν ἡμερῶν οὐ πολὺ μέρος τῆς ὁδοῦ προέλαβε, καὶ κατηυλίσατο· τῇ δ' ὑπεραία συντόνως ὁδεύσας, καὶ χαλεπὰ χωρία διελθὼν, ἤδη τῆς ἡμέρας καταφερομένης, ἤκουσεν ἄρτι προσμιγνύναι τὸν Ἰκέτην τῷ πολυχνίῳ, καὶ καταστρατοπεδεύειν. Οἱ μὲν οὖν λοχαγοὶ καὶ ταξίαρχοι τοὺς πρώτους ἐπέσῃσαν, ὡς ἐμφαγοῦσι καὶ διαναπαυσασμένοις χρησόμενοι προθυμοτέροις· ὁ δὲ Τιμόλεων ἐπιπορευόμενος ἐδεῖτο ταῦτα μὴ ποιεῖν, ἀλλ' ἄγειν κατὰ τάχος, καὶ συνάπτειν τοῖς πολεμίοις ἀσυντάκτοις οὖσιν, ὡς εἰ-
κὸς

nothwendig den Sinn: Sie argwöhnten, es kämen nur dieselben Kunstgriffe und Lockungen wieder, damit sie zahm gemacht werden möchten, Tyrann gegen Tyrann zu vertauschen. — Kann aber das bloße Participium Präsens *τιθασσευομένους* die Absicht ausdrücken? Ich vermuthe daher, ὡς εἰς μεταβολὴν τιθασσ.; denn das Participium Futuri wurde wohl nicht so leicht verschrieben.

7) 700 Stadien gehen auf einen Grad des Aequator; also sind 46 $\frac{2}{3}$ Stadien gleich einer geographischen Meile, und 40 Stadien etwa eine deutsche Meile.

κὸς ἄρτι· παυομένους ὁδοιπορίας, καὶ περὶ σιηνὰς καὶ
δεῖπνον ἀσχόλους ὄντας. Καὶ λέγων ἅμα ταῦτα, τὴν
ἀσπίδα λαβὼν ἤγεῖτο πρῶτος, ὥσπερ ἐπὶ νίκην πρόδη-
λον· οἱ δ' εἶποντο τεθαρρήκοτες, ἔλαττον ἢ τριάκοντα
σαδίους ἔτι τῶν πολεμίων ἀπέχοντες. Ὡς δὲ καὶ τοῦ-
τους διήλθον, ἐπιπίπτουσιν αὐτοῖς ταραττομένοις καὶ
φεύγουσιν, ὥς πρῶτον ἤσθοντο προσιόντας. ὅθεν δὲ
ἀνηρέσθησαν μὲν οὐ πολλῷ πλείους τριακοσίων, ἐάλωσαν
δὲ δις τοσοῦτοι ζῶντες· ἐλήφθη δὲ τὸ στρατόπεδον. Οἱ
δ' Ἀδρανῖται τὰς πύλας ἀνοίξαντες προσέθεντο τῷ Τιμο-
λέοντι, μετὰ Φρίκης καὶ θαύματος ἀπαγγέλλοντες,
ὥς, ἐνισαμένης τῆς μάχης, οἱ μὲν ἱεροὶ τοῦ νεῷ πυλῶ-
νες αὐτόματοι διανοιχθεῖεν, ὁφθαλμοὶ δὲ τοῦ θεοῦ τὸ μὲν
δόρυ σειόμενον ἐκ τῆς αἰχμῆς ἄκρας, τὸ δὲ πρόσωπον
ιδρῶτι πολλῷ ῥεόμενον.

13. Ταῦτα δ', ὥς ἔοικεν, οὐ τὴν τότε νίκην
ἐσῆμαινε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς μετὰ ταῦτα πράξεις,
αἷς ἐκεῖνος ὁ ἀγὼν ἀρχὴν εὐτυχῇ παρέσχεν. Καὶ γὰρ
πόλεις εὐθὺς ἐπιπρεσβευόμεναι προσετίθεντο τῷ Τιμο-
λέοντι, καὶ Μάμερκος, ὁ Κατάνης τύραννος, πολεμιστῆς
ἀνὴρ καὶ χρήμασιν ἐρῶμενος, ἔδωκεν αὐτὸν εἰς συμμα-
χίαν. Τὸ δὲ μέγιστον, αὐτὸς Διονύσιος ἀπειρηκὼς ἤδη
ταῖς ἐλπίσι, καὶ μικρὸν ἀπολιπὼν ἐκπολιορκεῖσθαι, τοῦ
μὲν Ἰκέτου κατεφρόνησεν αἰσχυρῶς ἡττημένου, τὸν δὲ
Τιμολέοντα θαυμάζων, ἔπεμψεν ἐκείνῳ καὶ Κορινθίοις
παραδιδούς αὐτὸν καὶ τὴν ἀκρόπολιν. Δεξάμενος δ' ὁ
Τιμόλεων τὴν ἀνέλπιστον εὐτυχίαν, ἀποσέλλει τοὺς περὶ
Εὐκλείδην καὶ Τηλέμαχον ⁸⁾ ἄνδρας Κορινθίους εἰς
τὴν

8) Οἱ περὶ Εὐκλ. καὶ Τηλ. sind nur Euklides und
Telemachos selbst.

τὴν ἀκρόπολιν, καὶ στρατιώτας τετρακοσίους, οὐχ ὁμοῦ πάντας, οὐδὲ φανερώς· ἀδύνατον γὰρ ἦν, ἐφορμούντων πολεμίων· ἀλλὰ κρύφα καὶ κατ' ὀλίγους παρειςπεσόντας. Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται παρέλαβον τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὰ τυραννεῖα μετὰ τῆς παρασκευῆς, καὶ τῶν χρησίμων πρὸς τὸν πόλεμον. ἵπποι τε γὰρ ἐνῆσαν οὐκ ὀλίγοι, καὶ πᾶσα μηχανημάτων ἰδέα, καὶ βελῶν πλήθος· ὅπλων δ' ἀπέκειντο μυριάδες ἑπτὰ τεθησαυρισμένων ἐκ παλαιοῦ, στρατιῶται δὲ διςχίλιοι τῷ Διονυσίῳ παρήσαν, οὓς ἐκεῖνος, ὡς τᾶλλα, τῷ Τιμολεοντι παρέδωκεν. Αὐτὸς δὲ χρήματα λαβὼν καὶ τῶν φίλων οὐ πολλοὺς, ἔλαθεν ἐκπλεύσας τὸν Ἰκέτην. Καὶ νομισθεὶς εἰς τὸ τοῦ Τιμολέοντος στρατόπεδον, τότε πρῶτον ἰδιώτης καὶ ταπεινὸς ὄφθεις, ἐπὶ μιᾷς νεῶς καὶ χρημάτων ⁹⁾ ὀλίγων εἰς Κόρινθον ἀπεσάλη· γεννηθεὶς μὲν καὶ τραφεὶς ἐν τυραννίδι τῇ πασῶν ἐπιφανεσάτῃ καὶ μεγίστῃ, κατασχὼν δὲ ταύτην ἔτη δέκα, δώδεκα δ' ἄλλα μετὰ τὴν Δίωνος στρατείαν ἐν ἀγῶσι καὶ πολέμοις διαφορηθεὶς· ἃ δ' ἔπραξε τυραννῶν, οἷς ἔπαθεν ὑπερβαλόμενος. Καὶ γὰρ υἱῶν ἐνηλίκων θανάτους, καὶ θυγατέρων καταπορνεύσεις παρθένων ἐπεῖδε, καὶ τὴν αὐτὴν ἀδελφὴν καὶ γυναῖκα, ζῶσαν μὲν εἰς τὸ σῶμα ταῖς ἀσελγεςάτοις ὑπὸ τῶν πολεμίων ἡδοναῖς παρανομηθεῖσαν, βία δ' ἀποθανοῦσαν μετὰ τῶν τέκνων, καὶ καταποντισθεῖσαν εἰς τὸ πέλαγος. Ταῦτα μὲν οὖν ἐν τοῖς περὶ Δίωνος ἀκριβῶς γέγραπται.

14. Τοῦ δὲ Διονυσίου καταπλεύσαντος εἰς Κόρινθον, οὐδεὶς ἦν Ἑλλήνων, ὅς οὐχὶ θεάσασθαι καὶ προσεπεῖν ἐπόθῃσεν αὐτόν· ἀλλ' οἱ τε χαιροντες ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς, διὰ μῖσος ἄσμενοι συνῆλθον, οἷον ἐρῶνιμμένον ὑπὸ

⁹⁾ Reiske vermuthet μετὰ χρημάτων, und ich sehe nicht, wie man die gewöhnliche Lesart schützen will. Vielleicht ist καὶ aus μετὰ entstanden.

ὑπὸ τῆς τύχης πατήσοντες· οἱ τε πρὸς τὴν μεταβολὴν τρε-
πόμενοι καὶ συμπαθοῦντες, ἐθεῶντο πολλὴν ἐν ἀσθενέσι
τοῖς ἀνθρώποις καὶ προδήλοις τὴν τῶν ἀδήλων αἰτιῶν
καὶ θεῶν δύναμιν. οὐδὲν γὰρ οὔτε φύσεως ὁ πώποτε
καιρὸς, οὔτε τέχνης, ὅσον ἐκεῖνο τύχης ἔργον ἐπεδεί-
ξατο, ¹⁾ τὸν Σικελίας ὀλίγον ἔμπροσθεν τύραννον, ἐν
Κορίνθῳ διατρίβοντα περὶ τὴν ὀψόπωλιν, ἢ καθήμενον
ἐν μυροπωλίῳ, πίνοντα κεκραμένον ἀπὸ τῶν καπηλείων,
καὶ διαπληκτιζόμενον ἐν μέσῳ τοῖς ἀφ' ὥρας ἐργαζομένοις
γυναίοις, τὰς τὲ μουσουργοὺς ἐν ταῖς ᾠδαῖς διδάσκοντα,
καὶ περὶ θεατρικῶν ἀσμάτων ἐρίζειν σπουδάζοντα πρὸς
ἐκείας περὶ μέλους ἀρμονίας. Ταῦτα δ' οἱ μὲν ἄλλως
ἀλύοντα, καὶ φύσει ῥάθυμον ὄντα καὶ φιλακόλασον,
ᾤοντο ποιεῖν τὸν Διονύσιον· οἱ δ' ὑπὲρ τοῦ καταφρο-
νεῖσθαι καὶ μὴ φοβερὸν εἶναι τοῖς Κορινθίοις, μηδ' ὑποπ-
τον, ὡς βαρυνόμενον τὴν μεταβολὴν τοῦ βίου, καὶ
πραγμάτων ἐφιεμένον, ἐπιτηδεύειν, καὶ ὑποκρίνεσθαι
παρὰ φύσιν, πολλὴν ἀβελτερίαν ἐπιδεικνύμενον ἐν τῷ
σχιλάζειν.

15. Οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ λόγοι τινὲς αὐτοῦ μνημο-
νεύονται, δι' ὧν ἐδόκει συμφέρεσθαι τοῖς παροῦσιν οὐκ
ἀγεννῶς. Τοῦτο μὲν γὰρ, εἰς Λευκάδα καταχθεῖς,
B 2 πόλιν

1) Unter mehreren Konjekturen Reiskens bei dieser Stelle (μὲν - δὲ für τε - τε, ἐντρεπόμενοι oder gar τετρωμένοι für τρεπόμενοι, προδήλον für προδήλοις, ἐκεῖνον (Dionysius) oder ἐκεῖνος (καιρὸς)) halte ich ὁ πώποτε καιρὸς statt ὁ τότε καιρὸς für nothwendig. Die Menge einzelner Beweislätze für diesen Satz zeigt einen gröfseren Gedanken an, als die damalige Zeit zeigte kein ähnliches Beispiel ὁ τότε καιρὸς foderte genau das Imperfektum, und die Verschreibung war leicht.

πόλιν ἀπωκισμένην ὑπὸ Κορινθίων, ὥςπερ τὴν Συρακουσίαν, ταῦτόν ἔφη πεπονθέναι τοῖς ἐν ἁμαρτήμασι γενομένοις τῶν νεανίσκων. ὥς γὰρ ἐκεῖνοι τοῖς μὲν ἀδελφοῖς ἱλαρῶς συνδιατρίβουσι, τοὺς δὲ πατέρας αἰσχυνόμενοι Φεύγουσιν· οὕτως αὐτὸς αἰδούμενος τὴν μητρόπολιν, ἠδέως ἂν αὐτόθι μετ' ἐκείνων κατοικεῖν. Τοῦτο ἔ', ἐν Κορίνθῳ ξένου τινὸς ἀγροικότερον εἰς τὰς μετὰ τῷ Φιλοσόφῳ διατριβὰς, αἷς τυραννῶν ἔχαιρε, χλευάζεντος αὐτόν, καὶ τέλος ἐρωτῶντος, τί δὴ τῆς Πλάτωνος ἀπολαύσεις σοφίας; Οὐδὲν, ἔφη, σοὶ δοκοῦμεν ὑπὸ Πλάτωνος ὠφελῆσθαι, τύχης μεταβολὴν οὕτω φέροντες; Πρὶς δὲ τὸν μουσικὸν Ἀριστόξενον, καὶ τινὰς ἄλλους, πυνθανόμενους, ὁπόθεν αὐτῷ, καὶ τίς ἢ πρὸς Πλάτωνα γένοιτο μέμψις, πολλῶν ἔφη κακῶν τὴν τυραννίδα μεσὴν οὔσαν οὐδὲν ἔχειν τηλικούτον, ἡλίκον τὸ μηδένα τῶν λεγόμενων φίλων μετὰ παρρησίας διαλέγεσθαι· καὶ γὰρ αὐτὸς ὑπ' ἐκείνων ἀποσερηθῆναι τῆς Πλάτωνος εὐνοίας, Ἐπεὶ δὲ τῶν βουλομένων τις εὐφυῶν εἶναι, σκώπτων τὸν Διονύσιον ἐξέσειε τὸ ἱμάτιον εἰσιῶν πρὸς αὐτόν, ὥς δὴ πρὸς τύραννον, ἀντισκώπτων ἐκεῖνος, ἐκέλευε τοῦτο ποιεῖν, ὅταν ἐξίῃ παρ' αὐτοῦ, μὴ τι τῶν ἐνδον ἔχων ἀπέλθῃ. Φιλίππου δὲ τοῦ Μακεδόνης παρὰ πότον τινὰ λόγον μετ' εἰρωνείας ἐμβαλόντος περὶ τῶν μελῶν καὶ τῶν τραγωιδιῶν, ἃς ὁ πρεσβύτερος Διονύσιος κατέλιπε, καὶ προσποιουμένου διαπορεῖν, ἐν τίνι χρόνῳ ταῦτα ποιεῖν ἐκεῖνος ἐσχόλαζεν· οὐ φαύλως ἀπήντησεν ὁ Διονύσιος, εἰπὼν· Ἐν ᾧ σὺ, καὶ γὰρ, καὶ πάντες οἱ μακάριοι δοκοῦντες εἶναι, περὶ κώθωνα διετρίβομεν. Πλάτῳ μὲν οὖν οὐκ ἐπεῖδεν ἐν Κορίνθῳ Διονύσιον, ἀλλ' ἔτυχει ἤδη τεθνηκώς. ὁ δὲ Σινωπεὺς Διογένης ἀπαντήσας αὐτῷ πρῶτον· Ὡς ἀναξίως, ἔφη, Διονύσιε, ζῆς! ἐπισάντος δ' ἐκείνου, καὶ εἰπόντος· Εὖ ποιεῖς, ὦ Διόγετες, συναχθόμενος ἡμῖν ἡτυχηκόσιν. Τί γάρ; εἶπεν ὁ Διογένης,

γένης, οἷε μέ σοι συναλγεῖν, οὐ διαγανακτεῖν²⁾ ὅτι τοι-
 οὔτον ἀνδράποδον ὦν, καὶ τοῖς τυραννείοις, ὥσπερ ὁ πα-
 τὴρ, ἐπιτήδειος ἐγγηράσας ἀποθανεῖν, ἐνταῦθα παίζων
 καὶ τρυφῶν διάγεις μεθ' ἡμῶν; Ὡς μοι παραβάλλοντι
 τούτοις τὰς Φιλίσου φωνὰς, ἃς ἀφίησι περὶ τῶν Λεπτίνου
 θυγατέρων ὀλοφυρόμενος, ὡς ἐκ μεγάλων ἀγαθῶν τῶν
 τῆς τυραννίδος εἰς ταπεινὴν ἀφίγμένων διάιταν, φαίνεσ-
 θαι θρήνους γυναικὸς ἀλαβάςρους καὶ πορφύρας καὶ χρυ-
 σία ποθοῦσης. ³⁾ Ταῦτα μὲν οὖν οὐκ ἀλλότρια τῆς
 τῶν βίων ἀναγραφῆς, οὔτε ἄχρηστα δόξειν οἰόμεθα μὴ
 σπεύδουσι, μήτ' ἀσχολουμένοις ἀκροαταῖς.

16. Τῆς δὲ Διονυσίου δυστυχίας παραλόγου φαί-
 νεισης, οὐχ ἥττον ἢ Τιμολέοντος εὐτυχία τὸ θαυμαστὸν
 ἔσχεν. Ἐπιβὰς γὰρ Σικελίας ἐν ἡμέραις πεντήκοντα τὴν
 τ' ἀκρόπολιν τῶν Συρακουσῶν παρέλαβε, καὶ Διονύσιον
 εἰς Πελοπόννησον ἐξεπεμψεν. Ὅθεν ἐπιρρώσθεντες οἱ
 Κορίνθιοι πέμπουσιν αὐτῷ διςχιλίους ὀπλίτας, καὶ δια-
 κοσίους ἵππεῖς· οἱ κομισθέντες ἄχρι Θουρίων, τὴν ἐκεῖ-
 θεν περαίωσιν, ὑπὸ Καρχηδονίων πολλαῖς ναυσὶ κατεχο-
 μένης

2) Reiske vermuthet dem Zusammenhange sehr
 angemessen οὐδ' ἀγανακτεῖν. Vielleicht ersetzt aber
 das verstärkende διὰ vor ἀγανακτεῖν die Kraft des
 οὐδέ.

3) Leptines wahrscheinlich der Cap. 24. ge-
 nannte Tyrann von Apollonia, einem kleinen
 Städtchen westwärts vom Aetna, den Timoleon
 absetzt und nach Korinth schickt. Philistus
 ist vielleicht der häufiger erwähnte syrakusische
 Geschichtschreiber, der Zeitgenosse des älteren
 Dionysius, Cic. de Orat. II, 13. 23. Brut. 17,
 der dann nur ein etwas hohes Alter von 70-80 Jah-
 ren müßte erreicht haben. Wenigstens unterschei-
 den Cicero und Diodorus Siculus nie 2 Philistus,

μένης τῆς θαλάσσης. ἄπορον ὁρῶντες, ὡς ἐν ἀνάγκῃ καιρὸν περιμένοντες ἀτρεμεῖν αὐτόθι, πρὸς κάλλιστον ἔργου ἀπεχρήσαντο τῇ σχολῇ. Θουρίων γὰρ ἐπὶ Βρεττίους στρατευόντων, ⁴⁾ τὴν πόλιν παραλαβόντες ὥσπερ πατρίδα καθαρῶς καὶ πιστῶς διεφύλαξαν. Ὁ δ' Ἰκέτης τὴν μὲν ἀκρόπολιν τῶν Συρακουσῶν ἐπολιόρκει, καὶ σῖτον ἐκώλυεν εἰσπλεῖν τοῖς Κορινθίοις. Τιμολέοντι δὲ δύο ξένους παρασκευάσας δολοφονήσοντας αὐτὸν, ὑπέπεμψεν εἰς Ἀδρανὸν, οὗτ' ἄλλως περὶ τὸ σῶμα συντεταγμένην ἔχοντι φυλακὴν, καὶ τότε παντάπασι διὰ τὸν θεὸν ⁵⁾ ἀνειμένως καὶ ἀνυπόπτως σχολάζοντι μετὰ τῶν Ἀδρανιτῶν. Οἱ δὲ πεμφθέντες κατὰ τύχην πυθόμενοι μέλλοντα θύειν αὐτὸν, ἦγον εἰς τὸ ἱερὸν ὑπὸ τοῖς ἱματίοις ἐγχειρίδια κομίζοντες, καὶ τοῖς περιεσῶσι τὸν βωμὸν ἀναμιχθέντες, ἐγγυτέρω κατὰ μικρὸν ἐπεχείρουν. ⁶⁾ Καὶ ὅσον οὕπω παρακελευομένων ἀλλήλοις ἐνάρχεσθαι, παίει τις αὐτῶν τὸν ἕτερον ⁷⁾ κατὰ τῆς κεφαλῆς ξίφει,

4) "Denn während die Thurier gegen die Brutier im Felde waren." Die gewöhnliche Lesart ist: Θουρίων γὰρ τῶν ἐπὶ Βρ. στρ.; wofür Reiske, wenn man es nicht weglassen wolle, τὴν nehmenlich στρατείαν vorschlägt. Was τῶν heißen solle, sehe ich nicht ein; und wenn es zwar griechisch ist zu sagen στρατεύειν τὴν στρατείαν, so weiß ich doch kein Beispiel, wo στρατείαν so ausgelassen wäre. Wenn man also nicht etwa die Worte umsetzen will τῶν γὰρ Θουρίων, so sehe ich kein anderes Mittel, als τῶν ganz wegzulassen.

5) Wegen des Gottes, unter dessen Schutz die ganze Stadt stand.

6) Sie rückten allmählig näher an; denn ἐπιχειρῶ, ich nähere die Hand, ich nahe zum feindlichen Angriff, aggredior. Daher ist προσιέναι, was Reiske vermuthet, nicht nöthig.

7) Schlägt jemand den einen von ihnen.

Φει, καὶ πεσόντος, οὐδ' ὁ παῖσας ἔμεινεν, οὐδ' ὁ μετα
τοῦ πληγέντος ἦκων, ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν, ὥςπερ εἶχε τὸ
ξίφος, Φεύγων πρὸς τινὰ πέτραν ὑψηλὴν ἀνεπήδησεν·
ἄτερος δὲ τοῦ βωμοῦ λαβόμενος, ἄδειαν ἤτειτο παρὰ
τοῦ Τιμολέοντος ἐπὶ τῷ πάντα μηνύσαι· καὶ λαβὼν,
ἐμήνυσε κατ' αὐτοῦ καὶ κατὰ τοῦ τεθνηκότος, ὥς περ-
φθεῖεν, ἐκεῖνον ἀποκτενοῦντες. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ τὸν
ἀπὸ τῆς πέτρας κατῆγον ἕτεροι, βοῶντα μηδὲν ἀδικεῖν,
ἀλλ' ἀνηρηκέναι δικαίως τὸν ἄνθρωπον ὑπὲρ πατρὸς τεθ-
νηκότος, ὃν ἐκεῖνος ἀπεκτονήκει πρότερον ἐν Λεοντίνοις.
Καὶ μαρτυροῦντας εἶχεν ἐνίους τῶν παρόντων, θαυμά-
ζοντας ἅμα τῆς τύχης τὴν εὐμηχανίαν, ὥς δι' ἑτέρων
ἕτερα κινουῖσα, καὶ συνάγουσα πάντα πόρρωθεν καὶ συγ-
καταπλέκουσα τοῖς πλείστον διαφέρειν δοκοῦσι, καὶ μηδὲν
ἔχειν πρὸς ἀλλήλα κοινόν, ἀεὶ τοῖς ἀλλήλων χρῆται καὶ
τελεσι καὶ ἀρχαῖς. Τὸν μὲν οὖν ἄνθρωπον ἐξεφάνωσαν οἱ
Κορίνθιοι δέκα μναῖς, ὅτι τῷ φυλάττοντι δαίμονι τὸν
Τιμολέοντα πάθος ἔχρησε δίκαιον, καὶ τὸν ἐκ πολλοῦ
παρόντα θυμὸν αὐτῷ πρότερον οὐ κατανάλωσε, ἀλλὰ
μετ' αἰτίας ἰδίας πρὸς τὴν ἐκείνου σωτηρίαν ἀπὸ τύχης
διετήρησεν. Ἡ δ' εἰς τὸν παρόντα καιρὸν εὐτυχία καὶ
πρὸς τὰ μέλλοντα ταῖς ἐλπίσιν ἐπῆρεν, ὀρμῶντας ⁸) ὥς
ἱερὸν ἄνδρα, καὶ σὺν θεῷ τιμωρὸν ἦκοντα τῇ Σικελίᾳ,
τὸν Τιμολέοντα σέβεσθαι καὶ φυλάττειν.

17. Ὡς δὲ ταύτης διήμαρτε τῆς πείρας ὁ Ἰκέ-
της, καὶ πρὸς Τιμολέοντα πολλοὺς ἑώρα συνισαμένους,
μεμφάμενος αὐτὸς ἑαυτὸν, ὅτι, τηλικαύτης παρούσης
τῆς Καρχηδονίων δυνάμεως, ὥςπερ αἰσχυνόμενος αὐτῇ
κατὰ

8) Diese von Reiske vorgeschlagene Lesart habe
ich aufgenommen; weil sie einen dem Zusam-
menhange angemessenen Sinn giebt, den ich aus
der gewöhnlichen Lesart ὀρμῶντας nicht herausfin-
den kann,

κατὰ μικρὰ χρήται καὶ λάθρα, κλέπτων καὶ παρεισ-
 ἄγων τὴν συμμαχίαν· μετεπέμπετο Μάγωνα τὸν στρατη-
 γὸν αὐτῶν μετὰ τοῦ στόλου παντός. Ὁ δ' εἰσέπλει Φο-
 βερὸς, ναυσὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν καταλαμβάνων τὸν
 λιμένα, πεζῶν δὲ μυριάδας ἑξ 9) ἀποβιβάζων καὶ
 καταστρατοπεδεύων ἐν τῇ πόλει τῶν Συρακουσίων· ὥς
 πάντας οἶεσθαι τὴν πάλαι λεγομένην καὶ προσδοκωμένην
 ἐκβαρβάρωσιν ἤκειν ἐπὶ τὴν Σικελίαν· οὐδέποτε γὰρ
 Καρχηδονίοις ὑπῆρξε πρότερον, μυρίους πολεμήσασι πα-
 λέμους ἐν Σικελίᾳ, λαβεῖν τὰς Συρακούσας· ἀλλὰ τότε
 δεξαμένου τοῦ Ἰκέτου καὶ παραδόντος, ἦν ὄραν τὴν πό-
 λιν στρατόπεδον βαρβάρων οὔσαν. Οἱ δὲ τὴν ἀκρόπολιν
 τῶν Κορινθίων κατεχόντες, ἐπισφαλῶς καὶ χαλεπῶς ἀ-
 πῆλλαττον, τροφῆς μὲν ἱκανῆς οὐκ ἔτι παρούσης, ἀλλ'
 ἐνδεόμενοι, διὰ τὸ φρουρεῖσθαι τοὺς λιμένας, αἰεὶ δ' ἐν
 ἀγῶσι καὶ μάχαις περὶ τὰ τείχη, καὶ πρὸς πᾶν μηχανή-
 μα, καὶ πρὸς πᾶσαν ἰδέαν πολιορκίας μερίζοντες
 αὐτούς.

18. Οὐ μὲν ἄλλ' ὁ Τιμολέων παρεβοήθει, σῖτον
 ἐκ Κατάνης μικραῖς ἀλιάσι καὶ λεπτοῖς ἀκατίαις ἀποσέλ-
 λων, ἃ μάλισα χειμῶνι παρεισέπιπτε διὰ τῶν βαρβαρι-
 κῶν τριηρῶν, ὑποπορευόμενα, πρὸς τὸν κλύδωνα καὶ
 τὸν σάλον ἐκείνων διῖσαμένων. Ἀ δὲ συνορῶντες οἱ πε-
 ρὶ τὸν Μάγωνα καὶ τὸν Ἰκέτην, ἐβούλοντο τὴν Κατάνην
 εἰλεῖν, ἑξ ἧς ἔπλει τὰ ἐπιτήδεια τοῖς πολιορκουμένοις,
 καὶ λαβόντες τῆς δυνάμεως τὴν μαχιμωτάτην, ἐξέπλευ-
 σαν ἐκ τῶν Συρακουσῶν. Ὁ δὲ Κορίνθιος Νέων, οὗτος
 γὰρ

9) Diese Zahl scheint dem Palmerius nicht mit Unrecht zu groß, zumal da Kap. 25. sieben Myriaden als eine so unerhörte, furchtbare Macht genannt werden, die ganz Sicilien sich unterwerfen könnten. Wahrscheinlich ist der Fehler in ἑξ.

γὰρ ἦν ἄρχων τῶν πολιορκουμένων κατιδὼν ἀπὸ τῆς ἁκρας τοὺς ὑπολειμμένους τῶν πολεμίων ἀργῶς καὶ ἀμελῶς φυλάττοντας, ἐξαίφνης ἐπέπεσε διεσπαρμένοις αὐτοῖς καὶ τοὺς μὲν ἀνελὼν, τοὺς δὲ τρεψάμενος, ἐκράτησε καὶ κατέσχε τὴν λεγομένην Ἀχραδινὴν, ὃ κράτιστον ἐδόκει καὶ ἀθραυστότατον ὑπάρχειν τῆς Συρακουσίων μέρος πόλεως, τρόπον τίνα συγκειμένης ἐκ πλειόνων πόλεων. Εὐπορήσας δὲ καὶ σίτου καὶ χρημάτων, οὐκ ἀφῆκε τὸν τόπον, οὐδ' ἀνεχώρησε πάλιν ἐπὶ τὴν ἁκραν, ἀλλὰ φράζαμενος τὸν περίβολον τῆς Ἀχραδινῆς, καὶ συνάψας τοῖς ἐρύμασι πρὸς τὴν ἀκρόπολιν, διεφύλαττε. Τοὺς δὲ περὶ τὸν Μάγωνα καὶ τὸν Ἰκέτην, ἐγγὺς ἤδη τῆς Κατάνης ὄντας, ἱππεὺς ἐκ Συρακουσῶν καταλαβὼν, ἀπήγγειλε τὴν ἄλωσιν τῆς Ἀχραδινῆς καὶ συνταραχθέντες ἀνεχώρησαν διὰ ταχείων, οὔτε λαβόντες, ἐφ' ἣν ἐξῆλθον, οὔτε φυλάξαντες, ἣν εἶχον.

19. Ταῦτα μὲν οὖν ἔτι τῇ προνοίᾳ καὶ ἀρετῇ δίδωσί τινα πρὸς τὴν τύχην ἀμφισβήτησιν· τὸ δ' ἐπὶ τούτοις γενόμενον παντάπασιν ἔοικε συμβῆναι κατ' εὐτυχίαν. Οἱ γὰρ ἐν τοῖς Θουρίοις διατρίβοντες στρατιῶται τῶν Κορινθίων, ἅμα μὲν δεδιότες τὰς Καρχηδονίων τριήρεις, αἱ παρεφύλαττον αὐτοὺς μετὰ Ἀννωνος, ἅμα δ' ἐφ' ἡμέρας πολλὰς ἐξηγριωμένης ὑπὸ πνεύματος τῆς θαλάσσης, περὶ διὰ Βρεττίων ὥρμησαν πορεύεσθαι· καὶ τὰ μὲν πείθοντες, τὰ δὲ βιαζόμενοι τοὺς βαρβάρους, εἰς Ῥήγιον, κατέβαινον, ἔτι πολὺν χειμῶνα τοῦ πελάγους ἔχοντος. Ὁ δὲ τῶν Καρχηδονίων ναύαρχος, ὥς οὐ προσεδόκει τοὺς Κορινθίους, καὶ μάτην ὤετο καθῆσθαι, πείσας αὐτὸς ἑαυτὸν νενοημέναι τι τῶν σοφῶν καὶ πανούργων πρὸς ἀπάτην, σεφανώσασθαι τοὺς ναύτας κελεύσας, καὶ κοσμήσας τὰς τριήρεις ἀσπίσιν Ἑλληνικαῖς, καὶ Φοινικίσιν, ἔπλει πρὸς τὰς Συρακούσας. Καὶ παρὰ τὴν ἀκρόπολιν χρώμενος ῥοδίῳ μετὰ κρότου καὶ γέλωτος, ἐβόα τοὺς

τοὺς Κορινθίους ἦκειν νενικηκώς καὶ κεχειρωμένος, ἐν τῇ θαλάττῃ λαβὼν διαπλέοντας, ὥς δὴ τινα δυσθυμίαν τοῖς πολιορκουμένοις παρέξων. Ἐκείνου δὲ ταῦτα ληροῦντος καὶ φενακίζοντος, ἐκ τῶν Βρεττιῶν καταβεβηκότες οἱ Κορίνθιοι εἰς τὸ Ῥήγιον, ὥς οὐδεὶς παρεφύλαττε, καὶ τὸ πνεῦμα κατεσβεσμένον παραλόγως, ἀκύνονα τὸν πόρον ἰδεῖν καὶ λεῖον παρεῖχε, ταχὺ πληρώσαντες τὰ πορθμεῖα καὶ τὰς ἀλιάδας τὰς παρούσας, ἀνήγοντο, καὶ διεκομίζοντο πρὸς τὴν Σικελίαν οὕτως ἀσφαλῶς καὶ διὰ τοσαύτης γαλήνης, ὥς τε τοὺς ἵππους παρὰ τὰ πλοῖα πάραννηχομένους ἐκ ῥυτήρων ἐφέλκεσθαι.

20. Περαιωθέντων δὲ πάντων, ὁ Τιμολέων δεξιόμενος αὐτοὺς, τὴν τε Μεσσήνην εὐθὺς εἶχε, καὶ συντξάμενος ἐβάδιζεν ἐπὶ τὰς Συρακούσας, οἷς εὐτύχει καὶ κατώρθου μᾶλλον, ἢ τῇ δυνάμει πεπειθώς· οὐ γὰρ ἦσαν οἱ σὺν αὐτῷ πλείους τετρακισχιλίων. Ἀγγελλομένης δὲ τῆς ἐφόδου τῷ Μάγωνι, θορυβούμενος καὶ δεδοικώς, ἔτι μᾶλλον εἰς ὑποψίαν ἦλθεν ἐκ τοιαύτης προφάσεως. Ἐν τοῖς περὶ τὴν πόλιν τενάγεσι, πολὺ μὲν ἐκ κρήνων πότιμον ὕδωρ, πολὺ δ' ἐξ ἐλῶν καὶ ποταμῶν καταρρέόντων εἰς τὴν θαλάτταν δεχομένοις, πλῆθος ἐγχείλεων νέμεται, καὶ δαψίλεια τῆς ἄγρας τοῖς βουλομένοις ἀεὶ πάρεσι. ταύταις οἱ παρ' ἀμφοτέροις μισθοῦ στρατευόμενοι, σχολῆς οὔσης καὶ ἀνοχῶν, συνεθήρευν. Οἷα δ' Ἕλληνες ὄντες, καὶ πρὸς ἀλλήλους οὐκ ἔχοντες ἰδίων ἀπεχθεῖων πρόφασιν, ἐν μὲν ταῖς μάχαις διεκινδύνεον εὐρώσως, ἐν δὲ ταῖς ἀνοχαῖς προσφοιτῶντες ἀλλήλοις διελέγοντο. Καὶ τότε κοινὸν περὶ τὴν ἀλιείαν ἔχοντες ἔργον, ἐν λόγοις ἦσαν, θαυμάζοντες τῆς θαλάσσης τὴν εὐφυΐαν, καὶ τῶν χωρίων κατασκευήν. Καί τις εἶπε τῶν παρὰ τοῖς Κορινθίοις στρατευομένων· Τοσαύτην μέντοι τὴν πόλιν τὸ μέγεθος καὶ τοσούτοις ἐξησκημένην καλοῖς ὑμεῖς Ἕλληνες ὄντες ἐκβαρβαρῶσαι προθυμεῖσθε, τοὺς

τοὺς κακίους καὶ Φονικωτάτους Καρχηδονίους ἐγγυτέρω κατοικίζοντες ἡμῶν, πρὸς οὓς ἔδει πολλὰς εὐχέσθαι Σικελίας προκεῖσθαι τῆς Ἑλλάδος. Ἡ δοκεῖτε τούτους στρατὸν ἀγείραντας ἀπὸ σηλῶν Ἡρακλείων καὶ τῆς Ἀτλαντικῆς ἥκειν θαλάττης δεῦρο, κινδυνεύοντας ὑπὲρ τῆς Ἰκέτου δυναστείας; ὅς εἰ λογισμὸν εἶχεν ἡγεμόνος, οὐκ ἂν ἐξέβαλε τοὺς πατέρας, οὐδ' ἐπῆγε τῇ πατρίδι τοὺς πολεμίους· ἀλλὰ καὶ τιμῆς καὶ δυνάμεως ἐτύγχανεν, ὅσῃς πρέπει, Κορινθίους καὶ Τιμολέοντα πείσας. Τούτους τοὺς λόγους οἱ μισθοφόροι διεθρόησαν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ παρέχον ὑποψίαν τῷ Μάγωνι προδίδοσθαι, χρήζοντι πάλαι προφάσεως. Διὸ καὶ δεομένου τοῦ Ἰκέτου παραμένειν, καὶ διδάσκοντος, ὅσῳ βελτίονες εἰσὶ τῶν πολεμίων, μᾶλλον οἰόμενος ἀρετῇ καὶ τύχῃ λείπεσθαι Τιμολέοντος, ἢ πλήθει δυνάμεως ὑπερβάλλειν, ἄρας εὐθὺς ἀπέπλευσεν εἰς Λιβύην, ἀισχυρῶς κατ' οὐδένα λογισμὸν ἀνθρώπινον ἐκ τῶν χειρῶν ἀφείς Σικελίαν.

21. Τῇ δ' ὕσεραία παρῆν ὁ Τιμολέων ἐπὶ μάχην συντεταγμένος. ὥς δὲ τὴν φυγὴν ἐπυνθάνοντο, καὶ τὴν ἐρημίαν ἐώρων τῶν νεωρίων, γελαῖν αὐτοῖς ἐπῆει τὴν ἀνανδρίαν τοῦ Μάγωνος· καὶ περιϊόντες ἐκήρυττον ἐν τῇ πόλει μήνυτρα τῷ Φράσαντι τὸν Καρχηδονίων στόλον ὅπῃ σφᾶς ἀποδέδρακεν. Οὐ μὲν ἀλλὰ τοῦ Ἰκέτου φιλομαχοῦντος ἔτι, καὶ τὴν λαβὴν οὐ προἰεμένου τῆς πόλεως, ἀλλὰ ἐμπεφυκότος οἷς κατεῖχε μέρεσι, καρτεροῖς οὔσι καὶ δυσπροςμάχοις, διελὼν ὁ Τιμολέων τὴν δύναμιν, αὐτὸς μὲν, ἢ βιαίότατον ἦν, παρὰ τὸ ρεῖθρον τοῦ Ἀνάπου προέβαλλεν. ¹⁾ ἄλλους δ' ἐκ τῆς Ἀχραδινῆς ἐκέλευεν ἐπι-

1) Der kleine Fluß Anapus fließt zwischen dem eigentlichen Syrakusa und dem Vorstädtchen Olimpieum in den großen Hafen, von Süden,

ἐπιχειρεῖν, ὧν Ἰσίας ἡγεῖτο ὁ Κορίνθιος. τοὺς δὲ τρίτους ὑπῆγον ἐπὶ τὰς Ἐπιπολὰς Δείναρχος καὶ Δημάρετος, οἱ τὴν ὑσέραν ἀγαγόντες ἐκ Κορίνθου βοήθειαν. "Αμα δὲ καὶ πανταχόθεν τῆς ἐφόδου γενομένης, καὶ τῶν περὶ τὸν Ἰκέτην ἀνατραπέντων καὶ Φευγόντων, τὸ μὲν ἀλῶναι τὴν πόλιν κατ' ἄκρας, ²⁾ καὶ γενέσθαι ταχέως ὑπαχείριον, ἐκπεσόντων τῶν πολεμίων, δίκαιον ἀναθεῖναι τῇ τῶν μαχομένων ἀνδραγαθία, καὶ τῇ δεινότητι τοῦ στρατηγοῦ· τὸ δὲ μὴτ' ἀποθανεῖν τινα, μῆτε τρωθῆναι τῶν Κορινθίων, ἴδιον ἔργον αὐτῆς ἢ Τιμολέοντος ἐπεδείξατο τύχη, καθάπερ διαμιλλωμένη πρὸς τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρὸς, ἵνα τῶν ἐπαινουμένων αὐτοῦ τὰ μακαριζόμενα μᾶλλον οἱ πυνθανόμενοι θαυμάζωσιν. Οὐ γὰρ μόνον Σικελίαν πᾶσαν, οὐδ' Ἰταλίαν εὐθὺς ἢ Φήμη κατέσχευ, ἀλλ' ἡμερῶν ὀλίγων ἢ Ἑλλάς διήχει τὸ μέγεθος τοῦ κατορθώματος· ὥς τὴν τῶν Κορινθίων πόλιν ἀπιστοῦσαν, εἰ διαπέπλευκεν ὁ στόλος, ὁμοῦ καὶ σεσωσμένους καὶ νενικηκότας ἀκούειν τοὺς ἄνδρας. Οὕτως εὐρόησαν αἱ πράξεις, καὶ τοσοῦτω κάλλει τῶν ἔργων τὸ τάχος ἢ τύχη προσέθηκεν.

22. Γενόμενος δὲ τῆς ἄκρας κύριος, ³⁾ οὐκ ἔπαθε Δίῳνι

den her. Epipolae ein erst durch Dionysius den älteren mit Syrakus verbundener Ort, hoch, rings abhängig, und wegen seiner Rauheit von außen unersteiglich (Diodor, 14, 19.) lag nordwärts, und zwischen ihm, dem Anapus, und Achradine im Osten lagen die übrigen noch von Iketes besetzten Theile der Stadt.

2) Schirachs Vermuthung κατὰ κράτος, und Kinds Uebersetzung die Burg ausgenommen, beweisen, dass beide die Redart κατ' ἄκρας, penitus, nicht kannten.

3) Diese ἄκρα muss unterschieden werden von der

Δίῳνι ταῦτὸ πάθος, οὐδ' ἐφείσατο τοῦ τόπου διὰ τὸ κάλλος καὶ τὴν πολυτέλειαν τῆς κατασκευῆς, ἀλλὰ τὴν ἐκεῖνον διαβαλοῦσαν, εἴτ' ἀπολέσασαν ὑποψίαν φυλαξάμενος, ἐκήρυξε τῶν Συρακουσίων τὸν βουλόμενον παρεῖναι μετὰ σιδήρου, καὶ συνεφάπτεσθαι κατασκαπτομένων τῶν τυραννικῶν ἔρυμάτων. Ὡς δὲ πάντες ἀνέβησαν, ἀρχὴν ἐλευθερίας ποιησάμενοι βεβαιωτάτην τὸ κήρυγμα καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, οὐ μόνον τὴν ἄκρην, ἀλλὰ καὶ τὰς οἰκίας καὶ τὰ μνήματα τῶν τυράννων ἀνέτρεψαν καὶ κατέσκαψαν. Εὐθύς δὲ τὸν τόπον συνομαλύνας, ἐνωκοδόμησε τὰ δικαστήρια, χαριζόμενος τοῖς πολίταις, καὶ τῆς τυραννίδος ὑπερτέραν ποιῶν τὴν δημοκρατίαν. Ἐπεὶ δὲ τὴν πόλιν ἐλὼν οὐκ εἶχε πολίτας, ἀλλὰ τῶν μὲν ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ταῖς ζάσεσι διαφθαρείτων, τῶν δὲ τὰς τυραννίδας φυγόντων, ἡ μὲν ἐν Συρακούσαις ἀγορὰ δι' ἐρημίαν οὕτω πολλὴν καὶ βαθεῖαν ἐξέφυσεν ὕλην, ὥς τε τοὺς ἵππους ἐν αὐτῇ κατανέμεσθαι, τῶν ἵπποκόμων ἐν τῇ χλόῃ κατακειμένων· αἱ δ' ἄλλαι πόλεις, πλὴν παντελῶς ὀλίγων, ἐλάφων ἐγίνοντο μεσαὶ καὶ συῶν ἀγρίων, ἐν δὲ τοῖς προασεῖοις καὶ περὶ τὰ τείχη πολλάκις οἱ σχολὴν ἄγοντες ἐκυνηγέτουν· ὑπήκουε δ' οὐδεὶς τῶν ἐν τοῖς ἔρυμασι καὶ φρουρίοις κατοικούντων, οὐδὲ κατέβαινον εἰς τὴν πόλιν, ἀλλὰ φρίκη καὶ μῖσος εἶχε πάντας ἀγορᾶς καὶ πολιτείας καὶ βήματος, ἐξ ὧν ἀνέφυσαν αὐτοῖς οἱ πλεῖστοι τῶν τυράννων· ἔδοξε τῷ Τιμολέοντι καὶ τοῖς Συρακουσίοις γράψαι πρὸς τοὺς Κορινθίους, ὅπως πέμψωσιν οἰκήτορας εἰς τὰς Συρακούσας ἐκ τῆς Ἑλλάδος· ἥ τε γὰρ

χώρα

der vorerwähnten Stadtburg, ἀκρόπολις, Cap. 9. 13. Diese hatte schon Dinonyfius ausgeliefert; die ἄκρα aber wird jetzt erst erobert, und ist ganz ein Werk der Tyrannen. Daher eine bevestigte Höhe, vielleicht die Epipolae, die Dyonyfius erst mit einer Mauer umgeben, und bevestiget hatte.

χώρα σχολάζειν ἔμελλεν, καὶ πολὺν πόλεμον ἐκ Λιβύης προσεδέχοντο, πυρθανόμενοι τοὺς Καρχηδονίους τοῦ μὲν Μάγωνος ἑαυτὸν ἀνελόντος ἀνεσαυρωκέναι τὸ σῶμα, διὰ τὴν στρατηγίαν ὀργισθέντας, αὐτοὺς δὲ συνάγειν μεγάλην δύναμιν, ὥς ἔτους ὥρα διαβησομένους εἰς Σικελίαν.

23. Τῶν δὲ γραμμάτων τούτων παρὰ τοῦ Τιμολέοντος κομισθέντων, καὶ πρέσβεων ἅμα παρόντων Συρακουσίων, καὶ δεομένων ἐπιμεληθῆναι τῆς πόλεως, καὶ γενέσθαι πάλιν ἐξ ὑπαρχῆς οἰκισὰς, οὐχ ἥρπασαν οἱ Κορίνθιοι τὴν πλεονεξίαν, οὐδὲ προσεποίησαν αὐτοῖς τὴν πόλιν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐπιόντες τοὺς ἱεροὺς ἀγῶνας ἐν Ἑλλάδι ⁴⁾ καὶ τὰς μεγίστας τῶν πανηγύρεων, ἀνηγόρευον ὑπὸ κηρύκων, ὅτι Κορίνθιοι καταλελυκότες τὴν ἐν Συρακούσαις τυραννίδα, καὶ τὸν τύραννον ἐξηληλακότες, καλοῦσι Συρακουσίους καὶ τῶν ἄλλων Σικελιωτῶν τὸν βουλούμενον οἰκεῖν τὴν πόλιν ἐλευθέρους καὶ αὐτονόμους ἐπ' ἴσοις καὶ δικαίοις τὴν χώραν διαλαχόντας. Ἐπειτα διαπέμποντες ἀγγέλους εἰς τὴν Ἀσίαν ⁵⁾ καὶ τὰς νήσους, ὅπου πλείους ἐπυρθάνοντο τῶν Φυγάδων διεσπαρμένους κατοικεῖν, παρεκάλουν ἵεναι πάντας εἰς Κόρινθον, ὥς Κορινθίων ἀσφαλῆ πομπὴν καὶ πλοῖα καὶ στρατηγοὺς παρεξόντων ἰδίους τέλεσιν εἰς Συρακούσας. Κηρυττομένων δὲ τούτων, ἡ μὲν πόλις τὸν δικαιοτάτον καὶ κάλλιστον ἀπελάμβανε ἐπαινον καὶ ζῆλον, ἐλευθεροῦσα μὲν ἀπὸ τῶν τυράννων, σώζουσα δ' ἀπὸ τῶν βαρβάρων.

4) Die gewöhnliche Lesart Ἑλλάδι für in Griechenland ist ungrisch; und die Erklärung: Iudi, qui Graeciae sacri sunt, ist gegen die Stellung der Worte.

5) D. i. Kleinasien, wie bei Griechen und Lateinern häufig, Justin 41, 5. init. 42, 4. med.

βάρων, ἀποδιδούσα δὲ τοῖς παλίταις τὴν χώραν. Οἱ δὲ
 συνελθόντες εἰς Κόρινθον, οὐκ ὄντες ἱκανοὶ τὸ πλῆθος,
 ἐδεήθησαν ἐκ Κορίνθου καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος παραλα-
 βεῖν συνοίκους· καὶ γενόμενοι μυρίων οὐκ ἐλάττους, κα-
 τέπλευσαν εἰς Συρακούσας. Ἦδη δὲ καὶ τῶν ἐξ Ἰταλίας
 καὶ Σικελίας πολλοὶ τῷ Τιμολέοντι συνεληλύθεισαν, καὶ
 γενομένοις αὐτοῖς ἑξακισμυρίοις τὸ πλῆθος, ὡς Ἀθήνης
 εἶρηκε, τὴν μὲν χώραν διένειμε, τὰς δ' οἰκίας ἀπέδοτο χιλίων
 ταλάντων· ἅμα μὲν ὑπολειπόμενος τοῖς ἀρχαίοις Συρα-
 κουσίοις ἐξωνεῖσθαι τὰς αὐτῶν, ἅμα δὲ χρημάτων εὐ-
 πορίαν τῷ δήμῳ μηχανώμενος, οὕτω πενομένῳ καὶ πρὸς
 τᾶλλα καὶ πρὸς τὸν πόλεμον, ὥς καὶ τοὺς ἀνδριάντας
 ἀποδόσθαι, ψήφου διαφερομένης ὑπὲρ ἑκάστου, καὶ γενο-
 μένης κατηγορίας, ὥς περ ἀνθρώπων εὐθύνας διδόντων.
 Ὅτι δὲ φασὶ τὸν Γέλωνος ἀνδριάντα τοῦ παλαιοῦ τυράν-
 νου διατηρῆσαι τοὺς Συρακουσίους, καταχειροτονουμέ-
 νων τῶν ἄλλων ἀγαμένους καὶ τιμῶντας τὸν ἄνδρα τῆς
 νίκης, ἣν πρὸς Ἰμέρα Καρχηδονίους ἐνίκησεν. 6)

24. Οὕτω δὲ τῆς πόλεως ἀναζωπυρούσης 7) καὶ
 πληρουμένης, ἐπιρρέοντων πανταχόθεν εἰς αὐτὴν τῶν
 πολιτῶν, βουλόμενος ὁ Τιμολέων καὶ τὰς ἄλλας πόλεις
 ἐλευθερώσαι, καὶ παντάπασιν ἐκκοψαί τῆς Σικελίας τὰς
 τυραν-

6) In der Zeit der persischen Kriege gegen Grie-
 chenland: an demselben Tage erfochten, wie
 man sagte, an dem die Griechen bei Salamis
 siegten, Herodot 7, 166 d. i. Ol. 75, 1. den 16
 Boedromion, Plutarch de gloria Athen. (480 vor
 Chr., im Oktober)

7) Ζωπυρέω mit allen Zusammensetzungen kenne
 ich nur in activer Bedeutung; daher ich Reis-
 kens Konjektur ἀναζωπυρουμένης fast vorziehen
 möchte.

τυραννίδας, ἐπὶ τὰς χώρας αὐτῶν στρατεύων, Ἰκέτην μὲν ἠνάγκασεν, ἀποσάντα Καρχηδονίων, ὁμολογῆσαι τὰς ἀκροπόλεις κατασκάψειν, καὶ βιοτεύσειν ἰδιώτην ἐν Λεοι-
 τίνοις· Λεπτίνου δὲ, τοῦ τυραννοῦντος Ἀπολλωνίας καὶ συχνῶν ἄλλων πολιχνίων, ὥς ἐκινδύνευσεν κατὰ κρά-
 τος ἀλῶναι, παραδόντος αὐτὸν, Φεισάμενος εἰς Κόριν-
 θον ἀπέστειλε, καλὸν ἡγούμενος ἐν τῇ μητροπόλει τοὺς
 τῆς Σικελίας τυράννους ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀποθρευεῖσ-
 θαι Φυγαδικῶς καὶ ταπεινῶς ζῶντας. Τοὺς δὲ μισθο-
 φόρους βουλόμενος ἐκ τῆς πολεμίας ὠφελεῖσθαι καὶ μὴ
 σχολάζειν, αὐτὸς μὲν εἰς τὰς Συρακούσας ἐπανῆλθε, τῇ
 κατασάσει τῆς πολιτείας προσέζων, καὶ τοῖς ἡκουσιν ἐκ
 Κορίνθου νομοθέταις Κεφάλῳ καὶ Διονυσίῳ τὰ κυριώτα-
 τα καὶ κάλλιστα συνδιαθήσων· τοὺς δὲ περὶ Δείναρχον
 καὶ Δημάρετον εἰς τὴν τῶν Καρχηδονίων ἐξέπεμψεν ἐπι-
 κράτειαν, οἱ πόλεις πολλὰς ἀφισάντες τῶν βαρβάρων,
 οὐ μόνον αὐτοὶ διῆγον ἐν ἀφθόνοις, ἀλλὰ καὶ χρήματα
 παρσκευάζον εἰς τὸν πόλεμον ἀπὸ τῶν ἀλίσκο-
 μένων.

25. Ἐν τούτῳ δὲ Καρχηδόνιοι καταπλέουσιν εἰς
 τὸ Λιλύβαιον, ἄγοντες ἑπτὰ μυριάδας στρατοῦ, καὶ τριή-
 ρεις διακοσίας, καὶ πλοῖα χίλια, κομίζοντα μηχανὰς
 καὶ τέθριππα καὶ σῖτον ἀφθονον καὶ τὴν ἄλλην παρα-
 σκευὴν, ὥς οὐκ ἔτι ποιησόμενοι κατὰ μέρος τὸν πόλεμον,
 ἀλλ' ὁμοῦ πάσης Σικελίας ἐξελάσοντες τοὺς Ἑλληνας.
 ἦν γὰρ ἡ δύναμις ἐξαρκούσα, καὶ μὴ νανοῦντας, μηδὲ δι-
 εφθαρμένους ὑπ' ἀλλήλων συλλαβεῖσθαι Σικελιώτας,
 Πυθόμενοι δὲ πορθεῖσθαι τὴν ἐπικράτειαν αὐτῶν, εὐθὺς
 ὀργῇ πρὸς τοὺς Κορινθίους ἐχώρουν, Ἀσδρούβα καὶ Ἀ-
 μίλκα στρατηγούντων. Τῆς δ' ἀγγελίας ὁξέως εἰς Συρα-
 κούσας ἀφικομένης, οὕτω κατεπλάγησαν οἱ Συρακούσιοι
 πρὸς τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως, ὥς μόλις τῷ Τιμολέον-
 τι τριςχιλίους ἀπὸ τοσούτων μυριάδων, ὅπλα λαβόν-
 τας,

τας, τολμῆσαι συνελθεῖν· οἱ δὲ μισθοφόροι τετρακισχίλιοι τὸ πλῆθος ἦσαν· καὶ τούτων αὐθις ὅσον χίλιοι κατ' ὁδὸν ἀποδειλιάσαντες ἀνεχώρησαν, ὥς οὐχ ὑγιαίνοντος τοῦ Τιμολέοντος, ἀλλὰ μαινομένου παρ' ἡλικίαν, καὶ πρὸς ἑπτὰ μυριάδας πολεμίων μετὰ πεντακισχιλίων πεζῶν καὶ χιλίων ἱππέων βαδίζοντος, καὶ διαρτῶντος ὁδὸν ἡμερῶν ὀκτὼ τὴν δύναμιν ἀπὸ τῶν Συρακουσῶν, ὅθεν οὔτε σωθῆναι τοῖς Φεύγουσιν, οὔτε ταφῆναι τοῖς πεσούσιν αὐτῶν ὑπάρξει. Τούτους μὲν οὖν Τιμολέον κέρδος ἡγεῖτο πρὸ τῆς μάχης φανεροῦς γεγονότας· τοὺς δ' ἄλλους ἐπιρρώσας κατὰ τάχος ἤγεν πρὸς τὸν Κρίμησον ποταμὸν, ὅπου καὶ τοὺς Καρχηδονίους ἤκουσε συνάπτειν.

26 Ἀναβαίνουντι δὲ αὐτῷ πρὸς λόφον, ὃν ὑπερβάλοντες ἔμελλον κατόψεσθαι τὸ στρατεύμα καὶ τὴν δύναμιν τῶν πολεμίων, ἐμβάλλουσιν ἡμίονοι σέλινα κομίζοντες. Καὶ τοῖς στρατιώταις εἰσῆλθε, πονηρὸν εἶναι τὸ σημεῖον, ὅτι τὰ μνήματα τῶν νεκρῶν εἰώθαμεν ἐπιεικῶς σεφνοῦν σελίνοις, καὶ παροιμία τις ἐκ τούτου γέγονε, τὸν ἐπισφαλῶς νοσοῦντα, δεῖσθαι τοῦτον τοῦ σελίνου. 8) Βουλόμενος οὖν αὐτοὺς ἀπαλλάξαι τῆς δεισιδαιμονίας καὶ τὴν δυσελπιστίαν ἀφελεῖν ὁ Τιμολεων, ἐπισήσας τὴν πορείαν, ἄλλα τε πρεποντα τῷ καιρῷ διελέχθη, καὶ τὸν σέφανον αὐτοῖς ἔφη πρὸ τῆς νίκης κομιζόμενον, αὐτομάτως

8) So scheinen mir die Worte nicht von Plutarch zu seyn; die Wiederholung mit τοῦτον ist hier durchaus am unrechten Ort. Ich mögte daher fast in den Text aufnehmen: Καὶ παροιμία τις ἐκ τούτου γέγονε ἐπὶ (oder πρὸς) τὸν ἐπισφαλῶς νοσοῦντα, δ. τ. τοῦ σελ. — Reiske vermuthet τούτων für τοῦτον, und wirft τοῦ σελίνου heraus: was ich nicht billigen kann.

τως εἰς τὰς χεῖρας ἦκειν. Οἱ γὰρ Κορίνθιοι σεφανοῦσι τοὺς Ἰσθμια νικῶντας, ἱερὸν καὶ πάτριον σέμμα τοῦ σελίνου νομίζοντες· ἔτι γὰρ τότε τῶν Ἰσθμίων ὥσπερ νῦν τῶν Νεμείων, τὸ σέλινον ἦν σεφανος, οὐ πάλαι δ' ἡ πίτυς γέγονεν. Ἐντυχὼν οὖν ὁ Τιμολέων, ὥσπερ εἴρηται, τοῖς στρατιώταις, καὶ λαβὼν τῶν σελίνων, κατεσέψατο πρῶτος αὐτὸς, εἶτα οἱ περὶ αὐτὸν ἡγεμόνες καὶ τὸ πλῆθος. Οἱ δὲ μάντεις, κατιδόντες ἀετοὺς δύο προσφερομένους, ὧν ὁ μὲν δράκοντα τοῖς ὄνυξιν ἔφερε διαπεπαρμένον, ὁ δ' ἵπτατο κειλαγῶς μέγα καὶ θαρρῶαλέον, ἐπεδείκνυσεν τοῖς στρατιώταις, καὶ εἰς προσευχὰς θεῶν καὶ ἀνακλήσεις ἐπράποντο πάντες.

27. Τὸ μὲν οὖν ἔτος ἰσαμένου θέρους εἶχεν ὥραν, καὶ λήγοντι μηνὶ Θαργηλιῶνι πρὸς τὰς τροπὰς ἤδη συνῆπτε τὸν καιρόν. 9) Ὀμίχλην δὲ τοῦ ποταμοῦ πολλὴν ἀναδιδόντος, πρῶτον μὲν ἀπεκρύπτετο ζόφῳ τὸ πεδίου, καὶ σύνοπτον οὐδὲν ἦν ἀπὸ τῶν πολεμίων· πλὴν ἡχὴ τις ἀκριτος καὶ συμμιγῆς ἄνω πρὸς τὸν λόφον ἐχώρει πρόσωθεν, ἀνισαμένης στρατιᾶς τοσαύτης. Ὡς δ' ἀναβάντες ἐπὶ τὸν λόφον ἔστησαν οἱ Κορίνθιοι, καὶ θέμενοι τὰς ἀσπίδας διανεπαύοντο, τοῦ ἡλίου περιφερομένου καὶ μετεωρίζοντος τὴν ἀναθυμίασιν, ὁ μὲν θολερὸς ἀὴρ ἀθροίζόμενος πρὸς τὰ ὑψηλὰ καὶ συνισάμενος κατενέφωσε τὰς ἀκρωρείας· τῶν δ' ὑπὸ πόδας τόπων ἀνακαθαιρομένων, ὃ τε Κρίμησος ἐξεφάνη, καὶ διαβαίνοντες αὐτὸν ὥφθησαν οἱ πολέμιοι, πρῶτοις μὲν τοῖς τεθρίπποις ἐκπληκτικῶς πρὸς ἀγῶνα κατεσκευασμένοις, κατόπιν δὲ τούτων μυρίοις ὀπλίταις λευκάσπισι. Τούτους ἐτεκμαίροντο Καρχηδο-

9) Der Thargelion fällt grösstentheils in unseren Mai, und in den folgenden Skirrhophorion, den letzten Monat des olympischen Jahres, die Sonnenwende.

χηδονίους εἶναι τῇ λαμπρότητι τῆς σκευῆς, καὶ τῇ βραδύ-
τητι καὶ τάξει τῆς πορείας. Μετὰ δὲ τούτους τῶν λοι-
πῶν ἱθνῶν ¹) ἐπιρρέοντων, καὶ τὴν διάβασιν μετ' ὤ-
θισμοῦ καὶ ταραχῆς ποιουμένων· συνιδὼν ὁ Τιμολέων
τὸν ποταμὸν, αὐτοῖς ταμιεύοντα, τοῦ πλήθους τῶν πο-
λεμίων ἀπολαβεῖν ὅσοις ἐθέλοιεν αὐτοὶ μάχεσθαι, καὶ
τοὺς στρατιώτας καθορᾶν κελεύσας τὴν Φάλαγγα τῷ ρεί-
θρῳ διαλελυμένην, καὶ τοὺς μὲν ἤδη διαβεβηκότας,
τοὺς δὲ μέλλοντας, προσέταξε Δημαρέτῳ λαβόντι τοὺς
ἵππεις ἐμβαλεῖν εἰς τοὺς Καρχηδονίους, καὶ συνταράξαι
τὸν ἰάκοσμον αὐτῶν τῆς παρατάξεως οὕπῳ καθεσώσης.
Αὐτὶς δὲ καταβὰς εἰς τὸ πεδίον, τὰ μὲν κέρατα τοῖς ἄλ-
λοις Σικελιώταις ἀπέδωκεν, ἀναμίξας ἑκατέρῳ ἐκ τῶν
ξένων οὐ πολλούς· ἐν μέσῳ δὲ περὶ αὐτὸν λαβὼν τοὺς
Συρακουσίους καὶ τὸ μαχιμώτατον τῶν μισθοφόρων, βρα-
χὺν μὲν χρόνον ἐπέσχε, τὸ τῶν ἱππέων ἀποθρευρῶν ἔρ-
γον· ὡς δ' ἐκείνους εἶδεν, ὑπὸ τῶν ἁρμάτων πρὸ τῆς
τάξεως διαθεόντων, εἰς χεῖρας ἐλθεῖν τοῖς Καρχηδονίοις
οὐ δυναμένους, ἀλλ' ὅπως μὴ συνταραχθεῖεν ἀναγκαζο-
μένους ἐξελίττειν συνεχῶς, καὶ πυκνάς ἐξ ἐπιστροφῆς ποι-
εῖσθαι τὰς ἐπελάσεις, ἀναλαβὼν τὴν ἀσπίδα, καὶ βοήσας
ἔπεσθαι καὶ θάρρειν τοῖς περσῶσι, ἔδοξεν ὑπερφυεῖ Φωνῇ
καὶ μείζονι κεχρῆσθαι τῆς συνήθους· εἴτε τῷ πάθει πα-
ρὰ τὸν ἀγῶνα καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν οὕτω διατεινόμενος,
εἴτε δαιμονίου τινός, ὡς τοῖς πολλοῖς τότε παρέσῃ, συνε-
πιφθεγξαμένου. Ταχὺ δὲ τὴν κραυγὴν ἀνταποδόντων,
παρεγγυώντων ἄγειν καὶ μὴ μέλλειν, τοῖς μὲν ἱππόταις
ἐσήμαινεν ἔξω παρὰ τὴν τάξιν τῶν ἁρμάτων παρελάσαι,
καὶ κατὰ κέρας προσφέρεισθαι τοῖς πολεμίοις· αὐτὸς δὲ,
τοὺς προμάχους πυκνῶσας τῷ συνασπισμῷ, καὶ τὴν σάλ-

C 2

πιγγα

) Die Miethsvölker, welche den größten Theil
des karthagischen Heeres ausmachten.

πιγγα κελεύσας ἐπιφθέγγασθαι, προσέβαλλε τοῖς Καρχηδονίοις.

28. Οἱ δὲ τὴν μὲν πρώτην ἐπιδρομὴν ὑπέστησαν ἔρρωμένως, καὶ τῷ καταπεφράχθαι τὰ σώματα σιδηροῖς θώραξι καὶ χαλκοῖς κράνεσιν, ἀσπίδας τε μεγάλας προβεβλήσθαι, διεκρούοντο τὸν δορατισμόν. Ἐπεὶ δ' εἰς ξίφη συνῆλθεν ὁ ἀγὼν, καὶ τέχνης οὐκ ἦττον ἢ ῥώμης ἐγεγόνει τὸ ἔργον, ἐξαίφνης ἀπὸ τῶν ὀρῶν βρονταὶ τε φοβεραὶ κατερρήγνυντο, καὶ πυρῶδεις ἀσραπαὶ συνεξέπιπτον. Εἴτα ὁ περὶ τοὺς λόφους καὶ τὰς ἀκρωρείας ζόφος ἐπὶ τὴν μάχην κατιῶν, ὄμβρῳ καὶ πνεύματι καὶ χαλάζῃ συμμεμιγμένος, τοῖς μὲν Ἑλλήσιν ἐξόπισθεν καὶ κατὰ νώτου περιεχεῖτο, τῶν δὲ βαρβάρων ἔτυπτε τὰ πρόσωπα, καὶ κατήσραπτε τὰς ὄψεις, ἅμα λαίλαπος ὑγρᾶς, καὶ φλογὸς συνεχοῦς ἐκ τῶν νεφῶν φερομένης. Ἐν οἷς πολλὰ μὲν ἦν τὰ λυποῦντα, καὶ μάλιστα τοὺς ἀπείρους· οὐχ ἦνισα δὲ βλάψαι δοκοῦσιν αἱ βρονταὶ, καὶ τῶν ὀπλῶν ὁ πάταγος κοπτομένων ὕδατι ῥαγδαίῳ καὶ χαλάζῃ, κωλύων ἀκούεσθαι τὰ προστάγματα τῶν ἡγεμόνων. Τοῖς δὲ Καρχηδονίοις οὐκ οὖσιν εὐζώναις τὸν ὀπλισμόν, ἀλλ', ὥσπερ εἴρηται, καταπεφραγμένοις, ὃ τε πηλὸς ἐμπίδιος ἦν, οἱ τε κόλποι πληρούμενοι τῶν χιτῶνων ὕδατος, αὐτοῖς μὲν εἰς τὸν ἀγῶνα χρῆσθαι βαρεῖς ἦσαν καὶ δίσεργοι, ῥάδιοι δὲ τοῖς Ἑλλήσι περιτρέπεσθαι, καὶ πεσόντες ἀμήχανοι πάλιν ἐκ πυλοῦ μετὰ τῶν ὀπλῶν ἀνασῆναι. ²⁾

Καὶ

²⁾ Man kann zwar zu ῥάδιοι περιτρέπεσθαι und πεσόντες, ja eben so wenig zu βαρεῖς ἦσαν καὶ δίσεργοι die wallenden Rockfalten (οἱ κόλποι τῶν χιτῶνων) denken; allein darum ist weder ein ὥστε vor αὐτοῖς nothwendig, noch muss man ἐμπόδιοι ἦσαν aus dem vorhergehenden wiederholen, wie Reiske will. Οἱ κόλποι πληρούμενοι ist ein sogenannter

Καί γάρ ὁ Κρίμησος ὑπὸ τῶν διαβαινόντων ἐκλύσθη, μέ-
 γας ἤδη τοῖς ὄμβροις ἠΰξημένος· καὶ τὸ πεδῖον τὸ περὶ
 αὐτὸν ὑπὸ πολλὰς συναγκείας καὶ φάραγγας ὑποκείμε-
 νον, ³⁾ ἐπίμπλατο ῥευμάτων οὐ κατὰ πόρον φερομένων,
 οἷς οἱ Καρχηδόνιοι καλινδούμενοι χαλεπῶς ἀπήλλαττον.
 Τέλος δὲ, τοῦ χειμῶνος ἐπικειμένου, καὶ τῶν Ἑλλήνων
 τὴν πρώτην τάξιν αὐτῶν, ἄνδρας τετρακοσίους, κατα-
 βαλόντων, ἐτράπη τὸ πλῆθος εἰς φυγὴν. Καὶ πολλοὶ
 μὲν ἐν τῷ πεδίῳ καταλαμβανόμενοι διεφθείροντο, πολ-
 λούς δ' ὁ ποταμὸς τοῖς ἔτι περαιουμένοις συμπίπτοντας
 ἐμβάλλων καὶ παραφέρων ἀπώλλυε, πλείους δὲ τῶν
 λόφων ἐφιεμένους ἐπιθέοντες οἱ ψилоὶ κατειργάσαντο.
 Λέγονταί γ' οὖν ἐν μυρίοις νεκροῖς τριςχίλιοι Καρχηδόνιων
 γενέσθαι, μέγα τῇ πόλει πένθος. οὔτε γὰρ γένεσιν,
 οὔτε πλούτοις, οὔτε δόξαις ἕτεροι βελτίονες ἦσαν ἐκεί-
 νων· οὔτ' ἀποθανόντας ποτὲ μιᾷ μάχῃ πρότερον ἐξ αὐ-
 τῶν Καρχηδονίων τοσούτους μνημονεύουσιν, ἀλλὰ Λίβυσι
 τὰ πολλὰ καὶ Ἰβηροὶ καὶ Νομάσι χρώμενοι πρὸς τὰς μά-
 χας, ἀλλοτρίαις βλάβαις ἀνεδέχοντο τὰς ἥττας.

29. Ἐγνώσθη δὲ τοῖς Ἑλλησιν ἡ δόξα τῶν πε-
 σόντων ἀπὸ τῶν λαφύρων. Ἐλάχιστος γὰρ ἦν χαλκῶν
 καὶ σιδηρῶν τοῖς σκυλεύουσι λόγος· οὕτως ἄφθονος μὲν
 ἦν

ter absoluter Nominativ, wie er in jeder Spra-
 che gewöhnlich ist. Den umpanzerten Karche-
 doniern war theils der Schlamm hinderlich;
 theils, die wallenden Rockweiten mit Wasser er-
 füllt, waren sie belastet und unbehülflich sich zum
 Kampfe zu gebrauchen, leicht aber den Helle-
 nen in die Flucht geschlagen zu werden.

3) Und die Ebene um ihn her, die in viele Thä-
 ler und Bergklüfte hinablag, sich senkte.

ἦν ἄργυρος, ἄφθονος δὲ χρυσός· καὶ γὰρ τὸ στρατόπεδον μετὰ τῶν ὑποζυγίων διαβάντες ἔλαβον. Τῶν δ' αἰχμαλώτων οἱ μὲν πολλοὶ διεκλάπησαν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, εἰς δὲ κοινὸν ἀπεδείχθησαν πεντακισχίλιοι τὸ πλῆθος· ἦλω δὲ καὶ διακόσια τῶν τεθρίππων. Καλλίστην δὲ καὶ μεγαλοπρεπεσάτην ὅψιν ἡ Τιμολέωντος ἐπεδείκνυτο σκηνή, περισωρευθεῖσα παντοδαποῖς λαφύροις, ἐν οἷς χίλιοι μὲν θώρακες ἐργασία καὶ κάλλει διαφέροντες, μύρια δὲ ἀσπίδες προετέθησαν. Ὀλίγοι δὲ πολλοὺς σκυλεύοντες, καὶ μεγάλας ἐντυγχάνοντες ὠφελείαις, τρίτη μόλις ἡμέρα μετὰ τὴν μάχην ἔστησαν τρόπαιον. Ἄμα δὲ τῇ Φήμῃ τῆς νίκης ὁ Τιμολέων εἰς Κόρινθον ἔπεμψε τὰ κάλλιστα τῶν αἰχμαλώτων ὅπλων, βουλόμενος αὐτοῦ τὴν πατρίδα πᾶσιν ἀνθρώποις ζηλωτὴν εἶναι, θεωμένοις ἐν ἐκείνῃ μόνῃ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων τοὺς ἐπιφανεστάτους ναοὺς, οὐχ Ἑλληνικοῖς κεκοσμημένους λαφύροις, οὐδ' ἀπὸ συγγενῶν φόνου καὶ ὁμοφύλων ἀναθημάτων μνήμας ἀτερπεῖς ἔχοντας ⁴⁾, ἀλλὰ βαρβαρικὰ σκῦλα, καλλίσταις ἐπιγραφαῖς δηλοῦντα μετὰ τῆς ἀνδρείας τῶν νενικηκότων τὴν δικαιοσύνην, ὅτι Κορίνθιοι καὶ Τιμολέων ὁ στρατηγός, ἐλευθερώσαντες τοὺς Σικελίαν οἰκοῦντας Ἕλληνας ἀπὸ Καρχηδονίων, χαριστήρια θεοῖς ἀνέθηκαν.

30. Ἐκ τούτου καταλιπὼν ἐν τῇ πολεμίᾳ τοὺς μισθοφόρους, ἄγοντας καὶ φέροντας ⁵⁾ τὴν τῶν Καρχηδονίων ἐπικράτειαν, αὐτὸς ἦκεν εἰς Συρακούσας· καὶ τοὺς

4) Tempel, die auch nicht die traurige Erinnerung an solche von Ermordung der Verwandten und Gleichstammenden erworbenen Weihgeschenke hatten.

5) Wie das lateinische agere ferre, forttreiben (das Lebendige) und forttragen (das Leblose,) d. i. ausplündern.

τοὺς χιλίους μισθοφόρους ἐκείνους, ὅφ' ὧν ἐγκατελείφθη πρὸ τῆς μάχης, ἐξεκήρυξε τῆς Σικελίας, καὶ πρὶν ἢ δύ-
ναι ἥλιον, ἠνάγκασεν ἐκ Συρακουσῶν ἀπελθεῖν. Οὗτοι μὲν
οὖν διαπλεύσαντες εἰς Ἰταλίαν, ἀπώλοντο παρασπονδη-
θέντες ὑπὸ Βρεττίων, καὶ δίκην ταύτην τὸ δαιμόνιον αὐ-
τοῖς τῆς προδοσίας ἐπέθηκε.

Τῶν δὲ περὶ Μάμερκον τὸν Κατάνης τύραννον, καὶ
Ἰκέτην, εἴτε φθόνῳ τῶν κατορθουμένων ὑπὸ Τιμολέον-
τος, εἴτε φοβουμένων αὐτὸν, ὡς ἄπισον καὶ ἄσπονδον
πρὸς τοὺς τυράννους, συμμαχίαν ποιησαμένων πρὸς τοὺς
Καρχηδονίους, καὶ κελευσάντων πέμπειν δύναμιν καὶ στρα-
τηγόν, εἰ μὴ παντάπασι βούλονται Σικελίας ἐκπεσεῖν,
ἐπλευσε Γέσκιον, ναῦς μὲν ἔχων ἐβδομήκοντα, μισθοφό-
ρους δὲ προσλαβὼν Ἕλληνας· οὕπῳ πρότερον Ἕλλησι
χρησαμένων Καρχηδονίων, ἀλλὰ τότε θαυμασάντων, ὡς
ἀνυποσάτους καὶ μαχιμωτάτους ἀνθρώπων ἀπάντων. Συ-
σάντες δὲ κοινῇ μετ' ἀλλήλων ἅπαντες ἐν τῇ Μεσσηνίᾳ,
τετρακοσίους τῶν παρὰ Τιμολέοντος ξένων ἐπικούρους
πεμφθέντας ἀπέκτειναν· ἐν δὲ τῇ Καρχηδονίῳ ἐπικρα-
τεῖα περὶ τὰς καλουμένας Ἱερὰς ⁶⁾ ἐνεδρεύσαντες τοὺς
μετ'

⁶⁾ Wo dies Hierae liege, weiß ich nicht. Die Insel beim Vorgebirge Lilybäum kann es nicht seyn, da diese immer Hierae heißt, und erst in den letzten Lebensjahren Hannibals, also um 150 Jahre später, aus dem Meere hervorgetaucht seyn soll, Oros. 4, c. 20. In dem südwestlichen Sicilien lag der gemeinte Ort wohl, weil hier die Karthager vorzüglich Besitzungen hatten. Ob aber der Name hier verschrieben sey, und ob man aus Stephanus Byzantinus Ἱερὰς, Namen einer sicilischen Burg, lesen müsse, können wir bei unseren mangelhaften Nachrichten wohl nicht entscheiden.

μετ' Εὐθύμου τοῦ Λευκαδίου μισθοφόρους διέφθειραν. Ἐξ ὧν καὶ μάλιστα τὴν Τιμολέοντος εὐτυχίαν συνέβη γενέσθαι διώνυμον· ἦσαν μὲν γὰρ οὗτοι τῶν μετὰ Φιλοδήμου τοῦ Φωκέως καὶ Ὀνομάρχου Δελφούς καταλαβόντων, καὶ μετασχόντων ἐκείνοις τῆς ἱεροσυλίας· ⁷⁾ μισθύντων δὲ πάντων αὐτοὺς, καὶ φυλαττομένων ἐπαράτους γεγονότας, πλανώμενοι περὶ τὴν Πελοπόννησον, ὑπὸ Τιμολέοντος ἐλήφθησαν, ἑτέρων στρατιωτῶν οὐκ εὐπορούντος. Ἀφικόμενοι δ' εἰς Σιαλίαν, ὅσας μὲν ἐκείνῳ συνηγωνίσαντο μάχας, πάσας ἐνίκων· τῶν δὲ πλείων καὶ μεγίστων ἀγώνων τέλος ἔχόντων, ἐκπεμπόμενοι πρὸς ἑτέρας ὑπ' αὐτοῦ βοηθείας, ἀπώλοντο, καὶ κατηναλώθησαν, οὐχ ὁμοῦ πάντες, ἀλλὰ κατὰ μέρος, τῆς δίκης αὐτῆς, ἀπολογουμένης τῇ Τιμολέοντος εὐτυχίᾳ, ἐπιτιθεμένης, ὅπως μηδεμία τοῖς ἀγαθοῖς ἀπὸ τῆς τῶν κακῶν κολάσεως βλάβη γένηται. ⁸⁾ Τὴν μὲν οὖν πρὸς Τιμόλεοντα τῶν θεῶν εὐμένειαν, οὐχ ἥττον ἐν αἷς προσέκρουσε πράξεσιν, ἢ περὶ ἃς κατώρθου, θαυμάζεσθαι συνεβαίνειν.

31.

7) S. Justin 8, 1. wo der Anführer des Tempelraubes aber Philomelus heisst.

8) „Indem die Strafgerechtigkeit selbst, schützend das Glück des Timoleon, verhängt ward, so daß kein Schaden von der Züchtigung des Bösen das Gute traf.“ Diesen passenden und nicht dunkelen Sinn giebt die gewöhnliche Lesart der Manuscripte an dieser Stelle. Abweichungen einiger sind αὐτοῖς für αὐτῆς, und ὁμολογουμένως für ἀπολογουμένης. Reiske indess schienen die Worte dunkel, und seine Konjekture ist wenigstens scharfsinnig: τῆς δίκης αὐτοῖς (οὐκ) ἀπὸ λόγου, μετὰ τὴν Τιμολέοντος εὐτυχίαν ἐπιτιθεμένης, indem die Strafe ihnen nach Gebühr, (nicht gegen Gebühr) nach dem Glück des Timoleon auferlegt wurde.

31. Οἱ δὲ πολλοὶ τῶν Συρακουσίων ἐχάλεπαινον ὑπὸ τυράννων προπηλακίζόμενοι. Καὶ γὰρ ὁ Μάμερκος ἐπὶ τῷ ποιήματα γράφειν καὶ τραγωδίας μέγα φρονῶν, ἐκόμπαζε νικήσας τοὺς μισθοφόρους, καὶ τὰς ἀσπίδας ἀναθεῖς τοῖς θεοῖς ἐλεγείον ὕβριστικὸν ἐπέγραψε·

Τὰς δ' ὀσρειογραφεῖς καὶ χρυσελεφαντηλέκτους

Ἀσπίδας ἀσπιδίοις εἵλομεν εὐτελέσι.

Γενομένων δὲ τούτων, καὶ τοῦ Τιμολέοντος εἰς Καλαυρίαν ⁹ στρατεύσαντος, ὁ Ἰκέτης ἐμβαλὼν εἰς τὴν Συρακουσίαν, λείαν τε συχνὴν ἔλαβε, καὶ πολλὰ λυμηνάμενος καὶ καθυβρίσας, ἀπηλλάττετο παρ' αὐτὴν τὴν Καλαυρίαν, καταφρονῶν τοῦ Τιμολέοντος ὀλίγους στρατιώτας ἔχοντας. Ἐκεῖνος δὲ προλαβεῖν ἐάσας, ἐδίωκεν ἵππεῖς ἔχων καὶ ψιλούς. Αἰσθόμενος δ' ὁ Ἰκέτης, τὸν Δαμυρίαν διαβεβηκὼς ὑπέστη παρὰ τὸν ποταμὸν, ὡς ἀμυνόμενος· καὶ γὰρ αὐτῷ θάρσος ἢ τε τοῦ πόρου χαλεπότης, καὶ τὸ κρημνῶδες τῆς ἐκατέρωθεν ὁχθῆς παρεῖχε. Τοῖς δὲ μετὰ τοῦ Τιμολέοντος ἱλάρχαις ἕρις ἐμπεσοῦσα θαυμαστὴ καὶ φιλονεικία, διατριβὴν ἐποίησε τῆς μάχης· οὐδεὶς γὰρ ἦν ὁ βουλόμενος ἑτέρου διαβαίνειν ὕψερος ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ἀλλ' αὐτὸς ἑκαστος ἡζίου πρωταγωνισεῖν· καὶ κόσμον οὐκ εἶχεν ἡ διάβασις, ἐξωθούντων καὶ παρατρεχόντων ἀλλήλους. Βουλόμενος οὖν ὁ Τιμόλεων κληρώσθαι τοὺς ἡγεμόνας, ἔλαβε παρ' ἑκάστου δακτύλιον· ἐμβαλὼν δὲ πάντας εἰς τὴν ἑαυτοῦ χλαμύδα

9) Auch dieser Ort und der Fluß Damyria werden sonst nicht in Sicilien genannt, und müssen in Cellarius nachgetragen werden. Denn Galaria oder Galeria, eine nicht weit vom Aetna gelegene Stadt, aus Diodor B. 16, c. 68. hier zu corrigiren, ist kein Grund.

μύδα καὶ μίξας, ἔδειξε τὸν πρῶτον κατὰ τύχην γλυ-
 Φὴν ἔχοντα τῆς σφραγίδος τρόπαιον. Ὡς δὲ τοῦτ' εἶ-
 δον οἱ νεανίσκοι, μετὰ χαρᾶς ἀνακραγόντες, οὐκ ἔτι
 τὸν ἄλλον ὑπέμειναν κλῆρον, ἀλλ', ὡς ἕκαστος τάχους
 εἶχε, τὸν ποταμὸν διεξελάσαντες, ἐν χερσὶν ἦσαν τοῖς
 πολεμίοις. Οἱ δ' οὐκ ἐδέξαντο τὴν βίαν αὐτῶν, ἀλλὰ
 Φεύγοντες, τῶν μὲν ὅπλων ἅπαντες ὁμαλῶς ἐσερήθησαν,
 χιλίους δ' ἀπέβαλον πεσόντας.

32. Οὐ πολλῶ δ' ὕστερον εἰς τὴν Λεοντίνων στρα-
 τεύσας ὁ Τιμολέων, λαμβάνει τὸν Ἰκέτην ζῶντα, καὶ
 τὸν υἱὸν Εὐπόλεμον, καὶ τὸν ἱππάρχην Εὐθυμον ὑπὸ
 τῶν στρατιωτῶν συνδεθέντας καὶ κομισθέντας πρὸς αὐτόν.
 Ὁ μὲν οὖν Ἰκέτης καὶ τὸ μεῖράκιον, ὡς τύραννοι καὶ προ-
 δόται κολασθέντες ἀπέθνησκον· ὁ δ' Εὐθυμος, ἀνὴρ
 ἀγαθὸς ὢν πρὸς τοὺς ἀγῶνας καὶ τόλμῃ διαφέρων, οὐκ
 ἔτυχεν οἴκτου, διὰ βλασφημίαν τινὰ πρὸς τοὺς Κοριν-
 θίους κατηγορηθεῖσαν αὐτοῦ. Λέγεται γὰρ, ὅτι, τῶν
 Κορινθίων ἐκστρατευσαμένων ἐπ' αὐτούς, δημηγορῶν ἐν
 τοῖς Λεοντίνοις, οὐδὲν ἔφη γεγονέναι φοβερόν, οὐδὲ δει-
 νόν, εἰ

Κορίνθιαι γυναῖκες ἐξῆλθον δόμων. ¹⁾

Οὕτως ὑπὸ λόγων μᾶλλον, ἢ πράξεων πονηρῶν, ἀνιᾶ-
 σθαι πεφύκασιν οἱ πολλοί· χαλεπώτερον γὰρ ὕβριν, ἢ
 βλάβην φέρουσι· καὶ τὸ μὲν ἀμύνεσθαι δι' ἔργων, ὡς
 ἀναγ-

¹⁾ Ein Jambus des sicilianischen Lieblingdichters,
 Euripides (Plut. Nikias c. 29), Medea, v. 214,
 hier aber in ganz verändertem Sinn gebraucht.
 Bei Euripides redet Medea die korinthischen
 Frauen an, und erzählt von sich, ich bin aus den
 Wohnungen gegangen.

ἀναγκαῖον, δέδοται τοῖς πολέμοισιν· αἱ δὲ βλασφημίαι, περιουσία μίσους, ἢ κακίας, γίνεσθαι δοκοῦσιν.

33. Ἐπανελθόντος δὲ τοῦ Τιμολέοντος, οἱ Συρακούσιοι τὰς γυναῖκας τῶν περὶ τὸν Ἰκέτην καὶ τὰς θυγατέρας ἐν ἐκκλησίᾳ κατασχέσαντες εἰς κρίσιν, ἀπέκτειναν· Καὶ δοκεῖ τοῦτο τῶν Τιμολέοντος ἔργων ἀχαριστότατον γενέσθαι· μὴ γὰρ ἄν, ἐκείνου καλύοντος, οὕτω τὰς ἀνθρώπους ἀποθανεῖν· δοκεῖ δ' αὐτὰς ὑπεριδεῖν, καὶ προέσθαι τῷ θυμῷ τῶν πολιτῶν, δίκην λαμβανόντων ὑπὲρ Δίωνος τοῦ Διονύσιον ἐκβαλόντος. Ἰκέτης γάρ ἐστιν ὁ τὴν γυναῖκα τοῦ Δίωνος, Ἀρέτην, καὶ τὴν ἀδελφὴν, Ἀρισομάχην, καὶ τὸν υἱὸν ἔτι παῖδα, καταποντίσας ζῶντας, περὶ ὧν ἐν τῷ Δίωνος γέγραπται βίῃ.

34. Μετὰ δὲ ταῦτα στρατεύσας ἐπὶ Μάμερκον εἰς Κατάνην, καὶ περὶ τὸ ρεῦμα τὴν Ἀβολὸν ²⁾ ἐκ παρατάξεως ὑποσάντα νικήσας καὶ τρεψάμενος, ὑπὲρ διςχιλίου ἀνεῖλεν· ὧν μέρος οὐκ ὀλίγον ἦσαν σὶ πεμφθέντες ὑπὸ Γέσκωνος ἐπίκουροι Φοίνικες. Ἐκ δὲ τούτου Καρχηδόνιοι μὲν εἰρήνην ἐποιήσαντο πρὸς αὐτὸν δεηθέντες, ὥς τὴν ἐντὸς τοῦ Λύκου χώραν ἔχαι, ³⁾ καὶ τοῖς βουλομένοις ἐξ αὐτῆς μετοικεῖν πρὸς Συρακουσίους, χρήματα καὶ γενεὰς ἀποδόντες, καὶ τοῖς τυράννοις ἀπειπάμενοι τὴν συμμαχίαν. Μάμερκος δὲ δυσθυμῶν ταῖς ἐλπίσιν, ἔπλει μὲν εἰς Ἰταλίαν, ὡς Λευκανοὺς ἐπάξων Τιμολέοντι καὶ Συρακουσίοις. Ἐπεὶ δ' ἀποσρέψαντες οἱ σὺν αὐτῷ τὰς τριήρεις, καὶ πλεύσαντες εἰς Σικελίαν τῷ Τι-

²⁾ Der Fluß Abolos, sonst genannt Alabos und Alabon, fließt nördlich von Syrakus.

³⁾ Lykos, wie ihn auch Diodor nennt, ist wahrscheinlich derselbe Fluß, der sonst Ἀλυκος genannt wird, nicht weit von Lilybäum.

Τιμολέοντι τὴν Κατάνην παρέδωκαν, ἀναγκασθεῖς καὶ αὐ-
 τὸς εἰς Μεσσήνην κατέφευγε πρὸς Ἴππωνα, τὸν τυραν-
 νοῦντα τῆς πόλεως. Ἐπελθόντος δὲ τοῦ Τιμολέοντος
 αὐτοῖς, καὶ πολιορκοῦντος ἔκ τε γῆς καὶ θαλάττης, ὁ
 μὲν Ἴππων, ἀποδιδράσκων ἐπὶ νεῷς, ἦλω· καὶ παρα-
 λαβόντες αὐτὸν οἱ Μεσσήνιοι, καὶ τοὺς παῖδας ἐκ τῶν δι-
 δασκαλείων, ὡς ἐπὶ θέαμα κάλλισον, τὴν τοῦ τυράννου
 τιμωρίαν, ἀγαγόντες εἰς θέατρον, ἠκίσαντο καὶ διέφθει-
 ραν. ὁ δὲ Μάμερκος ἑαυτὸν Τιμολέοντι παρέδωκεν ἐπὶ
 τῷ δίκῃ ὑποσχεῖν ἐν Συρακουσίοις, μὴ κατηγοροῦντος
 Τιμολέοντος. Ἀχθεῖς δ' εἰς τὰς Συρακούσας, παρελθὼν
 εἰς τὸν δῆμον, ἐπεχειρεῖ μὲν τινα συγκείμενον ἐκ παλαιοῦ
 λόγον ὑπ' αὐτοῦ διεξιέναι· θορύβοις δὲ περιπίπτων, καὶ
 τὴν ἐκκλησίαν ὁρῶν ἀπαραίτητον, ἔθει, ρίψας τὸ ἱμά-
 τιον, διὰ μέσου τοῦ θεάτρου, καὶ πρὸς τι τῶν βάθρων
 δρόμῳ φερόμενος συνέρρηξε τὴν κεφαλὴν, ὡς ἀποθανού-
 μενος. οὐ μὲν ἔτυχέ γε ταύτης τῆς τελευτῆς, ἀλλ'
 ἔτι ζῶν ἀπαχθεῖς, ἦνπερ οἱ λησαί, δίκην ἔδωκεν.

35. Τὰς μὲν οὖν τυραννίδας ὁ Τιμόλεων τοῦτον
 τὸν τρόπον ἐξέκοψε, καὶ τοὺς πολέμους ἔλυσε· τὴν δ'
 ὅλην νῆσον ἐξηγριωμένην ὑπὸ κακῶν, καὶ διαμεμισσημένην
 ὑπὸ τῶν οἰκητόρων παραλαβὼν, οὕτως ἐξημέρωσε καὶ
 ποθεινὴν ἐποίησε πᾶσιν, ὥς πλεῖν οἰκήσοντας ἑτέρους,
 ὅθεν οἱ πολῖται πρότερον ἀπεδίδρασκον. Καὶ γὰρ Ἀκρά-
 γαντα, καὶ Γέλαν, πόλεις μεγάλας, μετὰ τὸν Ἀττικὸν
 πόλεμον ὑπὸ Καρχηδονίων ἀνασάτους γεγεννημένας, τότε
 κατώκισαν· τὴν μὲν οἱ περὶ Μέγελλον καὶ Φέρισον
 ἐξ Ἑλέας, τὴν δ' οἱ περὶ Γόργον ἐκ Κέω ἐκπλεύσαντες,
 καὶ συναγαγόντες τοὺς ἀρχαίους πολίτας. Οἷς οὐ μόν-
 ον ἀσφάλειαν ἐκ πολέμου τοσούτου καὶ γαλήνην ἰδρυομέ-
 νοις παρσχῶν, ἀλλὰ καὶ τᾶλλα παρασκευάσας καὶ συμ-
 προθυμηθεῖς, ὥς περ οἰκιστῆς ἠγαπάτο. Καὶ τῶν ἄλλων
 δὲ διακειμένων ὁμοίως ἀπάντων πρὸς αὐτὸν, οὐ πολέμου

τις λύσεις, οὐ νόμων θέσις, οὐ χώρας κατοικισμὸς, οὐ πολιτείας διάταξις ἐδόκει καλῶς ἔχειν, ἧς ἐκεῖνος μὴ προσάψαιτο, μηδὲ κατακοσμήσειεν, ὥσπερ ἔργῳ συντελουμένῳ δημιουργὸς ἐπιθείς τινα χάριν θεοφιλή καὶ πρέπουσαν.

36. Πολλῶν γὰρ κατ' αὐτὸν Ἑλλήνων μεγάλων γενομένων καὶ μεγάλα κατεργασαμένων, ὧν καὶ Τιμόθεος ἦν, καὶ Ἀγησίλαος, καὶ Πελοπίδας, καὶ ὁ μάλιστα ζηλωθεὶς ὑπὸ Τιμολέοντος Ἐπαμινώνδας· αἱ μὲν ἐκείνων πράξεις βία τινὶ καὶ πόνῳ τὸ λαμπρὸν ἐξενηνόχασιν μεμιγμένον, ὥς τε καὶ μέμψιν ἐνίοις ἐπιγίνεσθαι καὶ μετανοῖαν· τῶν δὲ Τιμολέοντος ἔργων, ἔξω λόγου θεμένοις τὴν περὶ τὸν ἀδελφὸν ἀνάγκην, οὐδέν ἐστιν, ὃ μὴ τὰ τοῦ Σοφοκλέους, ὡς φησι Τίμαιος, ἐπιφανεῖν ἔπρεπεν.

Ω θεοὶ, τίς ἄρα Κύπρις, ἢ τίς Ἰμερος
Τοῦδε ξυνήψατο; 4) — —

Καθάπερ γὰρ ἡ μὲν Ἀντιμάχου ποίησις, καὶ τὰ Διονυσίου ζωγραφήματα, τῶν Κολοφωνίων, ἰσχυρὰ ἔχοντα καὶ τόνον, ἐκβεβιασμένοις καὶ καταπόνοις ἔοικε, ταῖς δὲ Νικομάχου γραφαῖς, καὶ τοῖς Ὀμήρου σίχοις, μετὰ τῆς ἄλλης δυνάμεως καὶ χάριτος, πρόσεσι τὸ δοκεῖν εὐχερῶς καὶ ῥαδίως ἀπειργάσθαι· οὕτως παρὰ τὴν Ἐπαμινώνδου
5ρα-

4) Aus einem verlohrnen Stück des Sophokles: Reiske vermuthet τῶδ' οὐ für τοῦδε: soweit sich über ein solches Fragment urtheilen läßt, unnöthig. Die Konstruktion ξυνάπτομαί τινος ist nicht gewöhnlich; doch nicht gegen den Genius der griechischen Sprache, ἔχομαι τινος, ich schliesse mich an etwas an. Und der Sinn der Lesart im Text scheint mir ohne Verstärkung der Absicht des Timäus ganz zu entsprechen.

στρατηγίαν καὶ τὴν Ἀγησιλάου, πολυπόνους γενομένας καὶ
 δυσάγωνα, ἡ Τιμολέοντος ἀντεξεταζομένη, καὶ μετὰ
 τοῦ καλοῦ πολὺ τὸ ῥαδίως ἔχουσα, φαίνεται τοῖς εὖ
 καὶ δικαίως λογιζομένοις, οὐ τύχης ἔργον, ἀλλ' ἀρετῆς
 εὐτυχούσης. Καίτοι πάντα γ' ἐκεῖνος εἰς τὴν τύχην ἀνῆ-
 πτε τὰ κατορθούμενα. Καὶ γὰρ γράφων τοῖς οἴκοι Φί-
 λους, καὶ δημηγορῶν πρὸς τοὺς Συρακουσίους, πολλάκις
 ἔφη τῷ Θεῷ χάριν ἔχειν, ὅτι βουλόμενος σῶσαι Σικελίαν
 ἐπεγράψατο τὴν αὐτοῦ προσηγορίαν. Ἐπὶ δὲ τῆς οἰκίας
 ἱερὸν ἰδρυσάμενος Αὐτοματίας ἔθυσεν· αὐτὴν δὲ τὴν οἰ-
 κίαν Ἱερῷ Δαίμονι καθεῖρωσεν. Ὡς δ' οἰκίαν, ἣν ἐ-
 ξεῖλον αὐτῷ στρατηγίας ἀριστεῖον οἱ Συρακούσιοι, καὶ τῶν
 ἀγρῶν τὸν ἥδισον καὶ κάλλιστον· ἐν ᾧ καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ
 χρόνου κατεσχόλαζε, μεταπεμψάμενος οἰκοθεν τὴν γυ-
 ναῖκα καὶ τοὺς παῖδας. Οὐ γὰρ ἐπανῆλθεν εἰς Κόριν-
 θον, οὐδὲ κατέμιξε τοῖς Ἑλληνικοῖς θορύβοις ἐαυτὸν,
 οὐδὲ τῷ πολιτικῷ φθόνῳ παρέδωκεν, εἰς ὃν οἱ πλεῖστοι
 τῶν στρατηγῶν, ἀπλησίᾳ τιμῶν καὶ δυνάμεως, ἐξοκελ-
 λουσιν· ἀλλ' ἐκεῖ κατέμεινε, τοῖς ὑφ' ἑαυτοῦ μεμηχα-
 νημένοις ἀγαθοῖς χρώμενος· ὧν μέγιστον ἦν τὸ πόλεις
 τρεῖς αὐτὰς καὶ μυριάδας ἀνθρώπων δι' ἑαυτὸν ἐφορᾶν εὖ-
 δαιμονούσας.

37. Ἐπεὶ δὲ χρῆν, ὥς ἔοικεν, οὐ μόνον πᾶσι
 κορυδαλλοῖς λόφον ἐγγίνεσθαι, κατὰ Σιμωνίδην, ἀλλὰ
 καὶ πάσῃ δημοκρατίᾳ συκοφάντην, ἐπεχείρησαν καὶ Τιμο-
 λέοντι δύο τῶν δυσμαγωγῶν, Λαφύσιος καὶ Δημαίνετος.
 Ὡς δὲ Λαφυσίου μὲν αὐτὸν πρὸς τινὰ δίκην κατεγγυῶντος,
 οὐκ εἶα θάρσυνεῖν οὐδὲ κωλύειν τοὺς πολίτας· ἐκὼν
 γὰρ αὐτὸς ὑπομεῖναι τοσοῦτους πόνους καὶ κινδύνους ὑ-
 πὲρ τοῦ τοῖς νόμοις χρῆσθαι τὸν βουλόμενον Συρακου-
 σίων. Τοῦ δὲ Δημαίνετου πολλὰ κατηγορήσαντος ἐν ἐκ-
 κλησίᾳ τῆς στρατηγίας, πρὸς ἐκεῖνον μὲν οὐδὲν ἀντεῖπε,
 τοῖς

τοῖς δὲ θεοῖς ἔφη χάριν ὀφείλειν, οἷς ⁵) εὗξατο, Συρακουσίους ἐπιδεῖν τῆς παρρησίας κυρίους γενομένους. Μέγισα δ' οὖν καὶ κάλλιπα τῶν κατ' αὐτὸν Ἑλλήνων ὁμολογουμένως διαπραξάμενος ἔργα, καὶ μόνος, ἔφ' ᾧ οἱ σοφισταὶ διὰ τῶν λόγων τῶν πανηγυρικῶν ἀεὶ παρεκάλουν πράξεις τοὺς Ἑλληνας, ἐν αὐταῖς ἀριστεύσας καὶ τῶν μὲν αὐτόθι κακῶν, ἃ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα κατέσχευεν, ὑπὸ τῆς τύχης προεκκομισθεὶς ἀναίμακτος καὶ καθαρὸς ἐπιδειξάμενος δὲ δεινότητα μὲν καὶ ἀνδρείαν βαρβάροις καὶ τοῖς τυράννοις, δικαιοσύνην δὲ καὶ πραότητα τοῖς Ἑλλησι καὶ τοῖς φίλοις· τὰ δὲ πλεῖστα τρόπαια τῶν ἀγώνων ἀδάκρυτα καὶ ἀπενθῆ τοῖς πολίταις καταστήσας, καθαρὰν δὲ τὴν Σικελίαν ἐν οὐδ' ὅλοις ἔτεσιν ὀκτὼ αἰδίων καὶ συνοίκων κακῶν καὶ νοσημάτων παραδοὺς τοῖς κατοικοῦσιν· ἤδη πρεσβύτερος ὢν ἀπημβλύνθη τὴν ὄψιν, εἴτα τελέως ἐπηρεώθη μετ' ὀλίγον, οὗτ' αὐτὸς ἐαυτῷ πρόσφασιν παρασχών, οὔτε παροινηθεὶς ὑπὸ τῆς τύχης, ἀλλὰ συγγενικῆς τινος, ὡς ἔοικεν, αἰτίας καὶ καταβολῆς ἅμα τῷ χρόνῳ συνεπιθεμένης. Λέγονται γὰρ οὐκ ὀλίγοι τῶν κατὰ γένος αὐτῷ προσηκόντων ὁμοίως ἀποβαλεῖν τὴν ὄψιν, ὑπὸ γήρωσ ἀπομαρανθεῖσαν. Ὁ δὲ Ἀθάνης, ἔτι συνεστῶτος τοῦ πρὸς Ἴππωνα πολέμου καὶ Μάρμερκον, ἐν Μύλλαϊς ⁶) ἐπὶ στρατοπέδου φησὶν ἀπογλαυκωθῆναι τὴν ὄψιν αὐτοῦ, καὶ πᾶσι φανερὰν γενέσθαι τὴν πῆρυσιν. οὐ μὲν ἀποσῆναι διὰ τοῦτο πολιορκίας, ἀλλ' ἐμ-

5) Diese Lesart hat Reiske aus Manuscripten für die gewöhnliche ἤs aufgenommen; doch weiß ich nicht, ob diese ganz zu verwerfen ist, besonders wenn man mit der Juntinischen Ausgabe ἐπιδὼν liest.

6) Andere lesen Μύλλαις, der gewöhnlichere Name: liegt gegen das Vorgebirge Pelorum, den äolischen Inseln gegenüber, am Meere.

μείναντα τῷ πολέμῳ λαβεῖν τοὺς τυράννους. Ὡς δ' ἐπαῖηλθεν εἰς Συρακούσας, εὐθὺς ἀποθέσθαι τὴν μοναρχίαν καὶ παραιτεῖσθαι τοὺς πολίτας, τῶν πραγμάτων εἰς τὸ κάλλιστον ἡκόντων τέλος.

38. Ἐκεῖνον μὲν οὖν αὐτὸν ὑπομείναντα τὴν συμφορὰν ἀλύπως, ἦττον ἂν τις θαυμάσειε· τῶν δὲ Συρακουσίων ἄξιον ἄγασθαι τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα τιμὴν καὶ χάριν, ἣν ἐπεδείξαντο πεπληρωμένῳ; Φοιτῶντες ἐπὶ θύρας αὐτοῖ, καὶ τῶν ξένων τοὺς παρεπιδημοῦντας ἄγοντες εἰς τὴν οἰκίαν καὶ τὸ χωρίον, ὅπως θεάσαιντο τὸν εὐεργέτην αὐτῶν, ἀγαλλόμενοι καὶ μέγα φρονοῦντες, ὅτι παρ' αὐτοῖς εἴλετο καταζῆσαι τὸν βίον, οὕτω λαμπρᾶς ἐπανόδου τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα, παρεσκευασμένης αὐτῷ διὰ τῶν εὐτυχημάτων, καταφρονήσας. Πολλῶν δὲ καὶ μεγάλων εἰς τὴν ἐκεῖνου τιμὴν γραφομένων καὶ πραττομένων, οὐδενὸς ἦττον ἦν τὸ ψηφίσασθαι τὸν τῶν Συρακουσίων δῆμον, ὅσakis συμπέσοι πόλεμος αὐτοῖς πρὸς ἄλλοφύλους, Κορινθίῳ χρῆσθαι στρατηγῷ. Καλὴν δὲ καὶ τὸ περὶ τὰς ἐκκλησίας γινόμενον ὅψιν εἰς τιμὴν αὐτοῦ παρεῖχε· τὰ γὰρ ἄλλα δι' αὐτῶν κρίνοντες, ἐπὶ τὰς μείζονας διασκεψεῖς ἐκεῖνον ἐκάλουν. Ὁ δὲ κομιζόμενος δι' ἀγορᾶς ἐπὶ ζεύγους πρὸς τὸ θεάτρον ἐπορεύετο· καὶ τῆς ἀπῆνης, ὥς περ ἐτύγχανε καθήμενος, εἰσαγομένης, ὁ μὲν δῆμος ἡσπάζετο μιᾷ φωνῇ προσαγορεύων αὐτόν· ὁ δ' ἀντασπασάμενος, καὶ χρόνον τινὰ δοὺς ταῖς εὐφημίαις καὶ τοῖς ἐπαίνοις, εἶτα διακούσας τὸ ζητούμενον, ἀπεφαίνετο γνώμην. Ἐπιχειροτονηθείσης δὲ ταύτης, οἱ μὲν ὑπηρεταὶ πάλιν ἀπῆγον διὰ τοῦ θεάτρον τὸ ζεύγος, οἱ δὲ πολῖται, βοῇ καὶ κρότῳ προπέμψαντες ἐκεῖνον, ἤδη τὰ λοιπὰ τῶν δημοσίων καθ' αὐτοὺς ἐχρημάτιζον.

39. Ἐν τοιαύτῃ δὲ γηροτροφούμενος τιμῇ μετ' εὐνοίας, ὥς περ πατὴρ κοινὸς, ἐκ μικρᾶς προφάσεως τῷ χρόνῳ συνεφαψαμένης ἐτελεύτησεν. 7) Ἡμερῶν δὲ δοθεῖσιν τοῖς μὲν Συρακουσίοις εἰς τὸ παρασκευάσαι τὰ περὶ τὴν ταφὴν, τοῖς δὲ περιοίκοις καὶ ξένοις εἰς τὸ συνελθεῖν, τὰ τ' ἄλλα λαμπρᾶς χορηγίας ἔτυχε, καὶ τὸ λέχος οἱ ψήφῳ τῶν νεανίσκων προκριθέντες ἔφερον κεκοσμημένον διὰ τῶν Διονυσίων τυραννείων τότε κατεσκευασμένων. Προὔπεμπον δὲ πολλαὶ μυριάδες ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ὧν ὅψις μὲν ἦν ἐορτῇ πρέπουσα, πάντων ἐξεφανωμένων καὶ καθαρὰς ἐσθῆτάς φορούντων. Φωναὶ δὲ καὶ δάκρυα συγκεκραμένα τῷ μακαρισμῷ τοῦ τεθνηκότος, οὐ τιμῆς ἀφοσίωσιν, οὐδὲ λειτουργίαν ἐκ προβουλεύματος, ἀλλὰ πόθον δίκαιον ἐπεδείκνυντο, καὶ χάριν ἀληθινῆς εὐνοίας. Τέλος δὲ τῆς κλίνης ἐπὶ τὴν πυρὰν τεθείσης, Δημήτριος, ὃς ἦν μεγαλοφρονότατος τῶν τότε κηρύκων, γεγραμμένον ἀνεῖπε κήρυγμα τοιοῦτον· ὁ δῆμος τῶν Συρακουσίων Τιμολέοντα Τιμοδήμου, Κορίνθιον τόνδε, θάπτει μὲν διακοσίων μνῶν, ἐτίμησε δ' εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον ἀγῶσι μουσικοῖς, ἵππικοῖς, γυμνικοῖς· ὅτι τοὺς τυράννους καταλύσας, καὶ τοὺς βαρβάρους καταπολεμήσας, καὶ τὰς μεγίστας τῶν ἀναστάτων πόλεων οἰκίσας, ἀπέδωκε τοὺς νόμους τοῖς Σικελιώταις. Ἐποιήσαντο δὲ τὴν ταφὴν τοῦ σώματος ἐν ἀγορᾷ, καὶ σοὰς ὕψερρον περιβαλόντες, καὶ παλαίστρας ἐνοικοδομήσαντες, γυμνάσιον τοῖς νέοις ἀνῆκαν, καὶ Τιμολεόντειον προσηγόρευσαν. Αὐτοὶ δὲ χρώμενοι πολιτεία καὶ νόμοις, οὓς ἐκεῖνος κατέστησεν, ἐπὶ πολὺν χρόνον εὐδαιμονοῦντες διετέλεσαν.

7) In solcher Achtung verbunden mit Wohlwollen, wie ein Vater aller, das Alter verlebend, starb er an einer geringen Krankheitsanlage, die mit der Zeit ihn angriff, d. i. die mit den zunehmenden Jahren ihn aufrieb.

Φ Ι Λ Ο Π Ο Ι Μ Η Ν. *)

Κάσανδρος ἦν ἐν Μαντινείᾳ γένους τε πρώτου, καὶ
 δυνηθεὶς ἐν τοῖς μάλισα τῶν πολιτῶν· τύχη δὲ
 χρησάμενος, καὶ τὴν ἑαυτοῦ Φυγῶν, ἤκεν εἰς Μεγάλην
 πόλιν,

- *) Philopömen starb 70 Jahr alt, Ol. 149, 2. vor Chr. 183. in demselben Jahre mit Hannibal und Scipio Afrikanus Major. Er ist also geboren Ol. 131, 4. vor Chr. 253. während des ersten punischen Krieges, da sich schon der ätolische und achäische Bund zur Beschützung der griechischen Freiheit gebildet hatten. Der Eifer dieser beiden Bünde, sich Anhang zu verschaffen, erzeugte bald Streitigkeiten; und besonders reizten die glücklichen Bemühungen des Aratus, dem achäischen Bunde die Peloponnesier zu gewinnen, den Neid der Aetoler. Nur Sparta konnte nicht gewonnen werden. Achäer und Spartaner bewachten sich daher mit scharfem mißtrauischen Blick; und die Erbauung einer Festung auf der Gränze des Gebiets von Megalopolis veranlaßte den kleomenischen Krieg, Ol. 138, 2. vor Christ. 227. Die gedrängten Achäer rufen Antigonos von Macedonien zur Hülfe, und in der Schlacht bei Sellasia in Lakonien

πόλιν, οὐχ ἤκιστα διὰ τὸν Φιλοποίμενος πατέρα, Κραῦ-
 γιν, ἄνδρα πάντων ἔνεκα λαμπρὸν, ἰδίᾳ δὲ πρὸς ἐκεῖνον

D 2

οἰκεί-

konien werden die Spartaner gänzlich besiegt, besonders durch Philopömens zeitigen Angriff. Ol. 139, 3. vor Chr. 222. — Diese inneren Unruhen wurden bald noch mehr genährt, da 215 Römer den Aetolern zur Unterstützung gegen Philipp von Macedonien nach Griechenland kamen. — Philopömen war indess nach Kreta gegangen, dort sich im Kriege zu üben. Nach seiner Rückkehr ward er Hipparch, und Ol. 143, 2. vor Chr. 207. zum erstenmal Strategos des achäischen Bundes. Er ist 8 mal Strategos gewesen; doch wissen wir die einzelnen Jahre nicht, vielleicht war er es auch mehrere Jahre hintereinander. Während des zweiten Krieges der Römer mit Philipp, Ol. 145, um 200 vor Chr., war er wieder in Kreta, ungeachtet Megalopolis von dem spartanischen Tyrannen Nabis bekriegt wurde. Er kehrte nach 198 zurück, und besiegte in Verbindung mit den Römern unter Titus Quintius Flamininus den Nabis, Ol. 147, 1. vor Chr. 192. Nabis ward darauf 191 von den Aetolern getödtet, die dies als ein Mittel ansahen, Sparta zu erobern. Allein Philopömen kam ihnen zuvor, und gewann Sparta noch in demselben Jahre. — Indess reizen die Aetoler durch ihre unbedachtsame Verbindung mit Antiochus den Unwillen der Römer. Antiochus, der auf Euböa über seine Schwelgereyen den passendsten Zeitpunkt versäumte, und die Aetoler werden besiegt, und von den Römern sehr gedemüthigt, 190, und 189. Nun mischen sich die Römer auch in die Angelegenheiten des achäischen Bundes. Philopömen widersetzt sich standhaft: doch kann er es nicht hindern, daß die Römer sich Redner und Städte gewannen.

Bald

οἰκείως ἔχοντα. Ζῶντος μὲν οὖν αὐτοῦ πάντων ἐτύγγανε, τελευτήσαντος δὲ τὴν ἀμοιβὴν τῆς Φιλοξενίας ἀποδιδούς, ἔθρεψεν αὐτοῦ τὸν υἱὸν ὀρφανὸν ὄντα, καθάπερ φησὶν Ὅμηρος ὑπὸ τοῦ Φοίνικος τὸν Ἀχιλλέα τραφῆναι, γενναίαν τινὰ καὶ βασιλικὴν τοῦ ἡθους εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πλάσιν καὶ αὖξῃσιν λαμβάνοντος. Ἦδη δὲ τοῦ Φιλοτοίμενος ἀντίπαιδος ὄντος, Ἐκδημος καὶ Δημοφάνης, οἱ Μεγαλοπολίται, διεδέξαντο τὴν ἐπιμέλειαν, Ἀρκεαλάω συνήθεις ἐν Ἀκαδημίᾳ γεγονότες, καὶ Φιλοσοφίαι μάλιστ' αὐτοὺς ἐπὶ πολιτείαν καὶ πράξεις πρὶαγαγόντες. Οὗτοι καὶ τὴν ἑαυτῶν πατρίδα τυραννίδος ἀπήλλαξαν, τοὺς ἀποκτενοῦντας Ἀρισόδημον κρύφα παρὰ σκευάσαντες· καὶ Νικοκλέα τὸν Σικυώνιον τύραννον Ἀράτῳ συνεξέβαλον, καὶ Κυρηναίοις δεηθεῖσιν, πεταργμένων τῶν κατὰ τὴν πόλιν καὶ νοσοῦντων, πλεῖοντες εὐνομίαν ἔθεντο, καὶ διεκόσμησαν ἄριστα τὴν πόλιν. Αὐτοὶ γὰρ μὲν ἐν τοῖς ἄλλοις ἔργοις καὶ τὴν Φιλοπόμενος ἐποιοῦντο παιδευσιν, ὡς κοινὸν ὄφελος τῇ Ἑλλάδι τὸν ἄνδρα τοῦτον ὑπὸ Φιλοσοφίας ἀπεργασάμενοι. Καὶ γὰρ, ὡς περ' ὀψίγονον ἐν γήρᾳ, ταῖς τῶν παλαιῶν ἡγεμόνων ἐπιτεκοῦσα τοῦτον ἀρεταῖς ἡ Ἑλλάς, ἡγάπησεν διαφρόν-

Bald entstanden innere Uneinigkeiten. Ol. 48, 1. vor Chr. 188 fällt Sparta ab. Philopönen besiegt es zwar und bringt es wieder zum Bunde. Allein die Römer, die sich früher schon für die spartanischen Flüchtlinge verwandt hatten, erklären Sparta für unabhängig von den Achäern. Ol. 149, 2. vor Chr. 184, und benutzten diese Streitigkeit endlich zur Unterjochung von ganz Griechenland 146. — Ol. 149 3. v. Chr. 183. fielen die Messenier ab. Philpömen, zum achtenmal Strategos, zog gegen sie, ward gefangen und getödtet.

Φερόντως, καὶ συνήζησε τῇ δόξῃ τὴν δύναμιν. ¹⁾ Ῥωμαίων δέ τις ἐπαινῶν, ἔσχατον αὐτὸν Ἑλλήνων προσεῖπεν, ὥς οὐδένα μέγαν μετὰ τοῦτον ἔτι τῆς Ἑλλάδος ἀνδρα γειναμένης, οὐδὲ αὐτῆς ἄξιον.

2. Ἦν δὲ τὸ μὲν εἶδος οὐκ αἰσχρὸς, ὥς ἄνιοι νομίζουσιν· εἰκόνα γὰρ αὐτοῦ διαμένουσιν ἐν Δελφοῖς ὀρῶμεν· τὴν δὲ τῆς ξένης τῆς Μεγαρικῆς ἄγνοιαν συμβῆναι λέγουσι δι' εὐκολίαν τινὰ καὶ ἀφέλειαν αὐτοῦ. Πυνθανομένη γὰρ ἔρχεσθαι πρὸς αὐτοὺς τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀχαιῶν, ἐθορυβεῖτο παρασκευάζουσα δεῖπνον, οὐ παρόντος κατὰ τύχην τοῦ ἀνδρός. Ἐν τούτῳ δὲ τοῦ Φιλοποίμενος εἰσελθόντος, χλαμύδιον εὐτελὲς ἔχοντος, οἰομένη τινὰ τῶν ὑπηρετῶν εἶναι καὶ προδρόμων, παρεκάλει τῆς διακονίας συνεφάσασθαι. Καὶ ὁ μὲν εὐθὺς ἀπορρίψας τὴν χλαμύδα τῶν ξύλων ἔσχιζεν· ὁ δὲ ξένος ἐπείσελθὼν, καὶ θεασάμενος· Τί τοῦτο, ἔφη, Φιλοποίμην; Τί γὰρ ἄλλο, ἔφη δωρίζων ἐκεῖνος, ἢ κακῶς ὄψεως δίνας δίδωμι; Τοῦ δ' ἄλλου σώματος τὴν φύσιν ἐπισκώπτων ὁ Τίτος ²⁾ εἶπεν. ὦ Φιλοποίμην, ὥς καλὰς χεῖρας ἔχεις καὶ σκέλη, γαστέρα δ' οὐκ ἔχεις· ἦν γὰρ ἐκ τῶν μέσων σενώτερος. Τὸ μέντοι σκῶμμα πρὸς τὴν δύναμιν αὐτοῦ μᾶλλον ἐλέχθη· καὶ γὰρ ὀπλίτας ἔχων ἀγαθοὺς καὶ ἵππεῖς, χρημάτων πολλάκις οὐκ εὐπόρει.

1) Und Hellas vergrößerte durch ihr Urtheil, durch ihre Liebe zu ihm, seinen Einfluss.

2) Titus Quinctus Flamininus, der Sieger Philipps 3 von Macedonien, der den Hellenen Freiheit verkündigen ließ, und nachher aus Eifersucht über den Ruhm des Philopömen fast alle Erwartungen der Hellenen täuschte.

πόρει. Ταῦτα μὲν οὖν ἐν ταῖς σχολαῖς ³⁾ περὶ τοῦ Φιλοποίμενος λέγεται.

3. Τοῦ δ' ἡθους τὸ φιλότιμον οὐκ ἦν παντάπασι φιλονεικίας καθαρὸν, οὐδ' ὀργῆς ἀπηλλαγμένον· ἀλλὰ καίπερ Ἐπαμεινώνδου βουλόμενος εἶναι μάλιστα ζηλωτῆς, τὸ δρασῆριον καὶ συνετὸν αὐτοῦ, καὶ ὑπὸ χρημάτων ἀπαθὲς ἰσχυρῶς ἐμιμεῖτο· τῷ δὲ πράῳ καὶ βαθεῖ καὶ Φιλανθρώπῳ παρὰ τὰς πολιτικὰς διαφορὰς ἐμμένειν οὐ δυνάμενος δι' ὀργὴν καὶ φιλονεικίαν, μᾶλλον ἐδόκει στρατιωτικῆς ἢ πολιτικῆς ἀρετῆς οἰκεῖος εἶναι. Καὶ γὰρ ἐκ παίδων εὐθὺς ἦν φιλοστρατιώτης, καὶ τοῖς πρὸς τοῦτο χρησίμοις μαθήμασιν ὑπήκουσε προθύμως, ὅπλομαχεῖν καὶ ἱππεύειν· Ἐπεὶ δὲ καὶ παλαίειν εὐφυῶς ἐδόκει, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀθλήσιν ἔνιοι τῶν φίλων καὶ τῶν ἐπιτρόπων, ἠρώτησεν αὐτοὺς, μή τι πρὸς τὴν στρατιωτικὴν ἀσκήσιν ὑπὸ τῆς ἀθλήσεως βλαβήσοιτο. Τῶν δὲ φαιμένων, ὅπερ ἦν, ἀθλητικὸν στρατιωτικοῦ σώμα καὶ βίον διαφέρειν τοῖς πᾶσι, μάλιστα δὲ δίκαιαν ἐτέραν καὶ ἀσκήσιν εἶναι, τῶν μὲν ὑπὸν τε πολλῶ καὶ πλησμοναῖς ἐνδελεχέσι, καὶ κινήσεσι τεταγμέναις καὶ ἡσυχίαις αὐξόντων τε καὶ διαφυλαττόντων τὴν ἑξίν, ὑπὸ πάσης ῥοπῆς καὶ παρεμβάσεως τοῦ συνήθους ἀκροσφαλῆ πρὸς μεταβολὴν οὖσαν· τὰ δὲ πάσης μὲν πλάνης ἔμπειρα καὶ πάσης ἀνωμαλίας προσήκειν ⁴⁾ εἶναι, μάλιστα δὲ φέρειν ῥαδίως μὲν ἐνδειαν εἰθισμένα, ῥαδίως δ' ἀγρυπνίαν· ἀκούσας ὁ Φιλοποίμην, οὐ μόνον αὐτὸς ἔφυγε τὸ πρᾶγμα καὶ κατεγέλασεν, ἀλλὰ καὶ στρατηγῶν ὕπερον ἀτιμίαις καὶ προ-

3) In den Stunden der Muße, der Unterhaltung vergl. Timol. c. 15, am Ende.

4) Προσῆκειν ist Konjektur von Reiske. Die Lesart aller Handschriften ist προσήκον, das nur äußerst gezwungen einen Sinn giebt.

προπηλακισμοῖς, ὅσον ἦν ἐπ' αὐτῷ, πᾶσαν ἄθλησιν ἐξέβαλλεν, ὥς τὰ χρησιμώτατα τῶν σωμάτων εἰς τοὺς ἀναγκαίους ἀγῶνας ἄχρηστα ποιοῦσαν.

4. Ἀπαλλαγείς δὲ διδασκάλων καὶ παιδαγωγῶν, ἐν μὲν ταῖς πολιτικαῖς σρατείαις, ἃς ἐποιοῦντο κλωπείας ἐνεκα καὶ λεηλασίας εἰς τὴν Λακωνικὴν ἐμβάλλοντες, εἴθισεν αὐτὸν, πρῶτον μὲν ἐκστρατεύοντων, ὕσερον δ' ἀπερχομένων βαδίζειν. Σχολῆς δ' οὐσῆς, ἥ κυνηγῶν διεπόμεναι τὸ σῶμα, καὶ κατεσπινεύαζε κοῦφον ἅμα καὶ ῥυμαλέον, ἢ γεωργῶν. Ἦν γὰρ ἀγρὸς αὐτῷ καλὸς ἀπὸ σαδίων εἰκοσι τῆς πόλεως. εἰς τοῦτον ἐβάδιζε καθ' ἡμέραν μετὰ τὸ ἄριστον, ἢ μετὰ δεῖπνον, καὶ καταβαλὼν ἑαυτὸν ἐπὶ σιβαδίου τοῦ τυχόντος, ὥςπερ ἕκαστος τῶν ἐργατῶν, ἀνεπαύετο. Πρῶτ' δὲ ἀναστὰς καὶ συνεφασάμενος ἔργου τοῖς ἀμπελουργοῦσιν, ἢ βοηλατοῦσιν, αὐθις εἰς πόλιν ἀπῆει, καὶ περὶ τὰ δημόσια τοῖς φίλοις καὶ τοῖς ἄρχουσι συνησχολεῖτο. Τὰ μὲν οὖν ἐκ τῶν σρατειῶν προσιόντα κατανήλισκεν εἰς ἵππους καὶ ὅπλα καὶ λύσεις αἰχμαλώτων· τὸν δ' οἶκον ἀπὸ τῆς γεωργίας αὖξιν ἐπειράτο, δικαιοτάτω τῶν χρηματισμῶν· οὐδὲ τοῦτο ποιούμενος πάρεργον, ἀλλὰ καὶ πάνυ προσήκειν οἰόμενος οἰκεῖα κερτῆσθαι τὸν ἀλλοτρίων ἀφεζόμενον. Ἠεροᾶτο δὲ λόγων, καὶ συγγράμμασι φιλοσόφων ἐνετύγχανεν, οὐ πᾶσιν, ἀλλ' ἀφ' ὧν ἐδόκει πρὸς ἀρετὴν ωφελεῖσθαι. Καὶ τῶν Ὀμηρικῶν, ὅσα τὰς πρὸς ἀνδρείαν ἐγείρειν καὶ παραζυνεῖν ἐν μίξε φαντασίας, 5) τούτοις προσεῖχε· τῶν δ' ἄλλων ἀναγνωσμάτων μάλιστα τοῖς Εὐαγγέλου τακτικοῖς ἐνεφύετο,

καὶ

5) Reiske versetzt gegen alle Handschriften den Artikel τὰς hinter ὅσα vor φαντασίας, und Hatten billiget es: welche die zur Männlichkeit leitenden Vorstellungen nach seiner Meinung erweckten und schärften.

καὶ τὰς περὶ Ἀλέξανδρον ἱστορίας κατεῖχε, τοὺς λόγους ἐπὶ τὰ πράγματα κατασρέφειν οἰόμενος, εἰ μὴ σχολῆς ἔνεκα καὶ λαλιᾶς ἀνάρπου περαίνοντο. Καὶ γὰρ τῶν τακτικῶν θεωρημάτων, τὰς ἐπὶ τοῖς πινακίοις διαγραφὰς ἑὼν χαίρειν, ἐπὶ τῶν τόπων αὐτῶν ἐλάμβανεν ἔλεγχον καὶ μελέτην ἐποιεῖτο, χωρίων συγκλίνας, καὶ πεδίων ἀποκαπᾶς, καὶ ὅσα περὶ ρεῖθροις, ἢ τάφροις, ἢ σενωποῖς, πάθῃ καὶ σχήματα διασπυμένης καὶ πάλιν συσελλομένης φάλαγγος, ἐπισκοπῶν αὐτὸς πρὸς αὐτὸν ἐν ταῖς ὁδιπορίαις, καὶ τοῖς μεθ' ἑαυτοῦ προβάλλων. Ἔοικε γὰρ οὗτος ἀνὴρ περαιτέρω τῆς ἀνάγκης ἐμφιλοκαλῆσαι τοῖς στρατιωτικοῖς, καὶ τὸν πόλεμον ὡς ποικιλωτάτην ὑπόθεσιν τῆς ἀρετῆς ἀσπάσασθαι, καὶ ὅλως καταφρονεῖν τῶν ἀπολειπομένων, ὡς ἀπράκτων.

5. Ἦδη δ' αὐτοῦ τριάκοντα ἔτη γεγονότος, Κλεομένης, ὁ βασιλεὺς Λακεδαιμονίων, νυκτὸς ἐξαίφνης προσπεσὼν τῇ Μεγάλῃ πόλει, καὶ τὰς φυλακὰς βιασάμενος, ἐντὸς παρῆλθε καὶ τὴν ἀγορὰν κατέλαβεν. Ἐκβοηθήσας δὲ Φιλοποίμην, τοὺς μὲν πολεμίους οὐ κατίσχυσεν ἐξελάσαι, καίπερ ἐρρώμένως καὶ παραβόλως διαγωνισάμενος· τοὺς δὲ πολίτας τρόπον τινὰ τῆς πόλεως ἐξέκλεψε, προσμαχόμενος τοῖς ἐπιδιώκουσι, καὶ τὸν Κλεομένην περισπῶν ἐφ' ἑαυτὸν, ὡς χαλεπῶς καὶ μόλις ὕστατος ἀπελθεῖν ἀποβαλὼν τὸν ἵππον, καὶ τραυματίας γενόμενος. Ἐπεὶ δὲ προσέπεμψε αὐτοῖς ὁ Κλεομένης εἰς Μεσσήνην ἀπελθεῖν, τὴν τε πόλιν μετὰ τῶν χρημάτων ἀποδιδούς καὶ τὴν χώραν, ὁρῶν ὁ Φιλοποίμην τοὺς πολίτας ἀσμένως δεχαμένους, καὶ σπεύδοντας ἐπανελθεῖν, ἐνέσκη καὶ διεκώλυσε, τῷ λόγῳ διδάσκων, ὡς οὐκ ἀποδίδωσι τὴν πόλιν Κλεομένης, προσκτᾶται δὲ τοὺς πολίτας, ἐπὶ τῷ καὶ τὴν πόλιν ἔχειν βεβαιότερον· οὐ γὰρ ἔξειν αὐτὸν, ὅπως οἰκίας καὶ τείχη κενὰ φυλάξῃ καθήμενος, ἀλλὰ καὶ τούτων ὑπ' ἐρημίας ἐκπεσεῖσθαι. Ταῦτα λέγων, τοὺς μὲν πολί-

πολίτας ἀπέτρεψε, τῷ δὲ Κλεομένει πρόφασιν παρέσχε λυμήνασθαι καὶ καταβαλεῖν τὰ πλεῖστα τῆς πόλεως, καὶ χρημάτων εὐπορήσαντι μεγάλων ἀπελθεῖν.

6. Ἐπεὶ δ' Αντίγονος ὁ βασιλεὺς βοηθῶν ἐπὶ τὸν Κλεομένην μετὰ τῶν Ἀχαιῶν ἐσράτευσε, καὶ τὰς περὶ Σελλασίαν ἄκρας καὶ τὰς ἐμβολὰς κατέχοντος αὐτοῦ, παρέταξε τὴν δύναμιν, ἐγγὺς ἐπιχειρεῖν καὶ βιάζεσθαι διανοούμενος· ἦν μὲν ἐν τοῖς ἱππεῦσι μετὰ τῶν αὐτοῦ πολιτῶν τεταγμένος ὁ Φιλοποίμην, καὶ παρασάτας εἶχεν Ἰλλυριοὺς, οἷς τὰ λήγοντα τῆς παρατάξεως συνεπέφρακτο, πολλοῖς οὖσι καὶ μαχίμοις. Ἐιρήτο δ' αὐτοῖς ἐφεδρεύουσιν ἡσυχίαν ἔχειν, ἄχρις ἂν ἀπὸ θατέρου κέρως ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀρθῇ Φοινικὶς ὑπὲρ σαρίσσης διατεταμένη. Τῶν δ' ἡγεμόνων τοῖς Ἰλλυριοῖς πειρωμένων ἐκβιάζεσθαι τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ τῶν Ἀχαιῶν ὥσπερ προσετέτακτο, τὴν ἐφεδρείαν ἐν τάξει διαφυλαττόντων, Εὐκλείδας, ὁ τοῦ Κλεομένου ἀδελφὸς, καταμαθὼν τὸ γινόμενον διάσπασμα περὶ τοὺς πολεμίους, ταχὺ τοὺς ἐλαφροτάτους τῶν ψιλῶν περιέπεμψεν ἐξόπισθεν, τοῖς Ἰλλυριοῖς ἐπιπεσεῖν κελεύσας, καὶ περισπᾶν ἐρήμους τῶν ἱππέων ἀπολελειμμένους. Γινομένων δὲ τούτων, καὶ τῶν ψιλῶν τοὺς Ἰλλυριοὺς περισπώντων καὶ διαταραττόντων, συνιδὼν ὁ Φιλοποίμην οὐ μέγα ὄν ἔργον ἐπιθέσθαι τοῖς ψιλοῖς, καὶ τὸν καιρὸν ὑφηγούμενον τοῦτο, πρῶτον μὲν ἔφραζε τοῖς βασιλικοῖς· ὥς δ' οὐκ ἔπειθεν, ἀλλὰ μαίνεσθαι δοικῶν κατεφρονεῖτο, οὐδέπω μεγάλης οὐδ' ἀξιοπίστου πρὸς τηλικούτο σρατήγημα δόξης περὶ αὐτὸν οὔσης, αὐτὸς ἐμβάλλει συνεπισπασάμενος τοὺς πολίτας. Γενομένης δὲ ταραχῆς τὸ πρῶτον, εἴτα Φυγῆς καὶ φόνου πολλοῦ τῶν ψιλῶν, βουλόμενος ἔτι μᾶλλον ἐπιρρώσας τοὺς βασιλικοὺς, καὶ προσμῖξαι κατὰ τὸ τάχος θορυβούμενοις τοῖς πολεμίσις, τὸν μὲν ἵππον ἀφῆκεν, αὐτὸς δὲ πρὸς χωρία σκολιὰ καὶ μεσὰ ρείθρων καὶ φαράγγων πε-
ζὸς

ζὸς ἐν ἵππικῳ θώρακι, καὶ σκευῇ βαρυτέρᾳ, χαλεπῶς καὶ τάλαιπῶρος ἀμιλλώμενος, διελαύνεται διαμπερές ὁμοῦ τοὺς μηροὺς ἑκατέρους ἐν μεσαγκύλῳ, ⁶⁾ καιρίας μὲν οὐ γενομένης, ἰσχυρᾶς δὲ τῆς πληγῆς, ὥς τε τὴν αἰχμὴν ἐπὶ θάτερα διῶσαι. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἐνσχεθεὶς ὥς περ δεσμῷ, παντάπασιν ἀπόρως εἶχε· τὸ γὰρ ἕναμμα τῆς ἀγκύλης χαλεπὴν ἐποίει τοῦ ἀκοντίσματος ἀνελκομένου διὰ τῶν τραυμάτων τὴν πάροδον. Ὡς δὲ ὤκνουν οἱ παρόντες ἄψασθαι, καὶ τῆς μάχης ἀκμὴν ὀξεῖαν ἐχούσης, ἐσφάδαζεν ὑπὸ θυμοῦ καὶ φιλοτιμίας πρὸς τὸν ἀγῶνα, τῇ παραβάσει καὶ τῇ παραλλάξει τῶν σκελιῶν διὰ μέσου κλάσας τὸ ἀκόντισμα, χωρὶς ἐκέλευσεν ἐλκύσαι τῶν ἀγμάτων ἑκάτερον. Οὕτω δ' ἀπαλλαγεὶς, καὶ σπασάμενος τὸ ξίφος, ἐχώρει διὰ τῶν προμάχων ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ὥς τε πολλὴν προθυμίαν καὶ ζῆλον ἀρετῆς παρασχεῖν τοῖς ἀγωνιζομένοις. Νικήσας οὖν ὁ Ἀντίγονος, ἀπεπειράτο τῶν Μακεδόνων, ἐρωτῶν, διὰ τί, μὴ κελεύσαντος αὐτοῦ, τὸ ἵππικὸν ἐκίνησαν. Τῶν δ' ἀπολογουμένων, ὡς παρὰ γνώμην βιασθεῖεν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν τοῖς πολεμίοις, μειρακίου Μεγαλοπολιτικοῦ προεμβαλόντος, γελάσας ὁ Ἀντίγονος. Ἐκεῖνο τοίνυν τὸ μειράκιον, εἶπεν, ἔργον ἡγεμόνος μεγάλου πεποίηκεν.

7. Ἐκ τούτου δόξαν ἔσχεν, ὥς περ εἰκὸς, ὁ Φιλοποίμην. Καὶ τοῦ μὲν Ἀντιγόπου σπουδάσαντος, ὅπως στρατεύοιτο μετ' αὐτοῦ, καὶ διδόντος ἡγεμονίαν καὶ χρήματα

⁶⁾ Die Präposition ἐν zeigt häufig das Werkzeug an, und darf daher nicht fehlen, wie Xylander will. Lucian, dial. mort. 10.: καθίκεσθαι ἐν τῇ ῥάβδῳ, mit dem Stabe berühren, zu welcher Stelle Hemsterhuis mehrere ähnliche Beispiele angeführt hat: zu denen man noch die von Stephanus angeführte Stelle aus Euripides hinzufügen kann ἐν βέλῃ πληγείς, mit einem Wurfspeer getroffen.

ματα, παρητήσατο, μάλις τὴν ἑαυτοῦ Φύσιν καταμα-
 θῶν πρὸς τὸ ἄρχεσθαι δυσκόλως καὶ χαλεπῶς ἔχουσιν·
 ἄργεῖν δὲ καὶ σχολάζειν οὐ βουλόμενος, ἀσκήσεως ἕνεκα
 καὶ μελέτης τῶν πολεμικῶν εἰς Κρήτην ἔπλευσεν ἐπὶ στρα-
 τείαν. Κακεῖ σὺχνόν χρόνον ἐγγυμνασάμενος ἀνδράσι μα-
 χήμοις καὶ ποικίλοις μεταχειρίσασθαι πόλεμον, ἔτι δὲ σώ-
 φροσι καὶ κενολασμένοις περὶ δίαιταν, ἐπανήλθεν οὕτω
 λαμπρὸς εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς, ὥς· εὐθύς ἵππαρχος ἀποδειχ-
 θῆναι. Παραλαβὼν δὲ τοὺς ἱππεῖς Φαύλοις μὲν ἵππα-
 ρχοῖς ἐκ τοῦ προστυχόντος, ὅτε συμβαίνοιτο στρατεία,
 προσχωμένους, αὐτοὺς δὲ τὰς πολλὰς τῶν στρατειῶν
 ἀποδιδράσκοντας, ἑτέρους δὲ πέμποντας ἀνθ' ἑαυτῶν,
 δεινὴν δ' ἀπειρίαν μετ' ἀτολμίας πάντων οὖσαν, περιο-
 ρῶντας δὲ ταῦτα τοὺς ἄρχοντας ἀεὶ, διὰ τε τὸ πλεῖστον
 ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς τοὺς ἱππεῖς δύνασθαι, καὶ μάλις κυ-
 ρίους εἶναι τιμῆς καὶ κολάσεως· οὐχ ὑπεῖξεν, οὐδ' ἀ-
 νῆκεν, ἀλλὰ καὶ τὰς πόλεις ἐπιῶν, καὶ κατ' ἄνδρα τῶν
 νέων ἕκαστον ἐπὶ τὴν φιλοτιμίαν συνεξορμῶν, καὶ κολά-
 ζων τοὺς ἀνάγκης δεομένους, μελέταις τε καὶ πομπαῖς
 καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀμίλλαις χρώμενος, ὅπου πλεῖστοι θεᾶ-
 σθαι μέλλοιεν, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πᾶσι ῥώμην τε θαυμαστὴν
 καὶ προθυμίαν παρέσκησε· καὶ ὁ μέγιστον ἦν ἐν τοῖς τακ-
 τικοῖς, ἐλαφροὺς καὶ ὀξεῖς, πρὸς τε τὰς κατ' οὐλαμὸν
 ἐπισροφὰς καὶ περισπασμοὺς, καὶ τὰς κατ' ἵππον ἐπισρο-
 φὰς καὶ κλίσεις, ἀπειργάσατο καὶ συνείθισεν, ὥς ἐνὶ σώ-
 ματι κινουμένῳ κατ' ὁρμὴν ἐκούσιον εἰκέναι τὴν ὅλου
 τοῦ συστήματος ἐν ταῖς μεταβολαῖς εὐχέρειαν. Συστάσης
 δὲ τῆς περὶ τὸν Λάρισσον αὐτοῖς ποταμὸν ⁷⁾ ἰσχυρᾶς
 μάχης πρὸς Αἰτωλοὺς καὶ Ἡλείους, ὁ τῶν Ἡλείων ἵπ-
 παρχος Δαμόφαντος ὥρμησεν ἐπὶ τὸν φιλοποίμενα προεξ-
 ελάσας· δεξάμενος δὲ τὴν ὁρμὴν ἐκεῖνος αὐτοῦ, καὶ
 φθάσας τῷ ὁράτι παίει καὶ καταβάλλει τὸν Δαμόφαντον.

Εἰς

7) Gränzfluß zwischen Achaja und Elis.

Εὐθὺς δὲ τούτου πεσόντος, ἔφυγον οἱ πολέμιοι, καὶ λαμπρὸς ἦν ὁ Φιλοποίμην, ὥς οὔτε κατὰ χεῖρα τῶν νέων τινὸς, οὔτε συνέσει τῶν πρεσβυτέρων ἀπολειπόμενος, ἀλλὰ καὶ μάχεσθαι καὶ στρατηγεῖν ἱκανώτατος.

8. Τὸ δὲ κοινὸν τῶν Ἀχαιῶν πρῶτος μὲν Ἄρατος εἰς ἀξίωμα καὶ δύναμιν ἤρην ἐκ ταπεινοῦ διερρήιμμένου, κατὰ πόλεις συναγαγὼν, καὶ πολιτευσάμενος Ἑλληνικὴν καὶ Φιλάνθρωπον πολιτείαν. Ἐπειτα, ὥσπερ ἐν τοῖς ὕδασι ἀρξαμένων ὀλίγων ὑφίσασθαι καὶ μικρῶν σωμάτων, ἥδη τὰ ἐπιρρέοντα τοῖς πρώτοις ἐνισχόμενα καὶ περιπίπτοντα πῆξιν ἰσχυρὰν καὶ σερεότητα ποιεῖ δι' ἀλλήλων, οὕτω τῆς Ἑλλάδος ἀσθενοῦς καὶ εὐδιαλύτου φερομένης κατὰ πόλεις ἐν τῷ τότε χρόνῳ, πρῶτοι συζάντες οἱ Ἀχαιοὶ, καὶ τῶν κύκλῳ πόλεων τὰς μὲν ἐκ τοῦ βοηθεῖν καὶ συνελευθεροῦν ἀπὸ τῶν τυραννικῶν ὑπολαμβάνοντες, 8) τὰς δ' ὁμονοία καὶ πολιτεία καταμιγνύντες εἰς ἑαυτοὺς, ἐν σῶμα καὶ μίαν δύναμιν κατασκευάσαι διενοῦντο τὴν Πελοπόννησόν. Ἄλλ' Ἀράτου μὲν ζῶντος, ἔτι τοῖς Μακεδόνων ὅπλοις ὑπεδύοντο τὰ πολλὰ, στρατεύοντες Πτολεμαῖον, εἴτ' αὖθις Ἀντίγονον καὶ Φίλιππον, ἐν μέσαις ἀνασρεφόμενους ταῖς Ἑλληνικαῖς πράξεσιν. Ἐπεὶ δὲ Φιλοποίμην εἰς τὸ πρωτεύειν προῆλθεν, ἥδη καὶ ἑαυτοὺς ἀξιόμαχοι τοῖς ἰσχύουσι πλείζουσιν ὄντες, ἐπαύσαντο χρώμενοι προσάταις ἐπεισάκτοις. Ἄρατος μὲν γάρ, ἀργότερος εἶναι δοκῶν πρὸς τοὺς πολεμικοὺς ἀγῶνας, ὁμιλία καὶ πραύτητι καὶ Φιλίαις βασιλικαῖς τὰ πλείστα κατειργάσατο τῶν πραγμάτων, ὥς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γέγραπται· Φιλοποίμην δ' ἀγαθὸς πολεμιστὴς ὢν, καὶ διὰ τῶν

8) Sollte nicht vielleicht ὁ τυραννικὸς so ohne Substantiv gebraucht worden seyn, für der gewaltthätige Herrscher? Brilam vermuthet τυραννίδων, und Reiske τυραννίσκων.

τῶν ὅπλων ἐνεργὸς, ἔτι δ' εὐτυχὴς καὶ κατορθωτικὸς
εὐθὺς ἐν ταῖς πρώταις γενομέναις μάχαις, ἅμα τῇ δυ-
νάμει τὸ Φρόνημα τῶν Ἀχαιῶν ἠύξησε, νικᾶν ἐθισθέν-
των μετ' αὐτοῦ, καὶ κατευτυχεῖν ἐν τοῖς πλείστοις
ἀγῶσι.

9. Πρῶτον μὲν οὖν τὰ περὶ τὰς τάξεις καὶ τοὺς
ὅπλισμοὺς Φαύλως ἔχοντα τοῖς Ἀχαιοῖς ἐκίνησεν. Ἐ-
χρῶντο γὰρ θυρεοῖς μὲν εὐπετέσι διὰ λεπτότητα, καὶ σε-
νωτέροις τοῦ περιεῖλλειν τὰ σώματα, δόρασι δὲ μικροτέ-
ροις πολὺ τῶν σαρισσῶν· καὶ διὰ τοῦτο πληῖνται καὶ μά-
χιμοι πόρρωθεν ἦσαν ὑπὸ κουφότητος, προσμίζαντες δὲ
τοῖς πολεμίοις ἔλαττον εἶχον. Εἶδος δὲ τάξεως καὶ σχή-
ματος εἰς σπεῖραν οὐκ ἦν σύνηθες· 9) Φάλαγγι δὲ χρώ-
μενοι μήτε προβολὴν ἐχούση, μήτε συνασπισμὸν, ὥς
ἡ Μακεδόνων, ῥαδίως ἐξεθλίβοντο καὶ διεσπῶντο. Ταῦ-
τα ὁ Φιλοποίμην διδάξας, ἔπεισεν αὐτοὺς ἀντὶ μὲν θυ-
ρεοῦ καὶ δόρατος ἀσπίδα λαβεῖν καὶ σάρισσαν, κράνεσι
δὲ καὶ θώραξι καὶ περικνημῖσι πεφραγμένους, μόνιμον
καὶ

9) Reiske schließt die Worte καὶ σχήματος als ver-
dächtig in Klammern, und Hutten um sie zu er-
halten, vermuthet, daß nach τάξεως der Name
der Schlachtordnung ausgefallen sey. Vielleicht
beides ohne hinlänglichen Grund: „Die Art der
Schlachtordnung und Stellung in eine Schlan-
genlinie, war nicht gewöhnlich.“ — Doch
übersehe ich die einige Härte dieser Verbindung
nicht. Vielleicht führen uns einmal Manuscrip-
te zur richtigen Lesart. (Meine Vermuthung
war sonst καὶ σχῆμα ὡς εἰς σπεῖραν.) Die hier ge-
meinte Schlachtordnung hatte übrigens vielleicht
Aehnlichkeit mit der von Seneka (de vita beata
c. 4.) so genannten *sinuata acies*, und mit
der von Aelian beschriebenen ἐπιναμπὴς παρατάξις:
jene mit hervorstehenden Flügeln der Armee,
diese mit hervorrückender Mitte.

καὶ βεβηκυῖαν ἀντὶ δρομικῆς καὶ πελτασικῆς μάχης ἀ-
σκεῖν. Πείσας δὲ καθοπλίσαςθαι τοὺς ἐν ἡλικίᾳ, πρῶ-
τον μὲν ἐπῆρε θάρρειν, ὥς ἀμάχους γεγονότας· ἔπειτα
τὰς τρυφὰς αὐτῶν καὶ τὰς πολυτελείας ἄριστα μετεκόσμη-
σεν· ἀφελεῖν γὰρ οὐκ ἦν παντάπασιν ἐκ πολλοῦ νοσοῦντων
τὸν κενὸν καὶ μάταιον ζῆλον, ἐσθῆτας ἀγαπώντων περιτ-
τὰς, σρωμνάς τε βαπτομένων ἀλουργεῖς, καὶ περὶ δεῖπνα
φιλοτιμουμένων καὶ τραπέζας. Ὁ δ' ἀρξάμενος ἐκτρέ-
πειν ἀπὸ τῶν οὐκ ἀναγκαίων ἐπὶ τὰ χρήσιμα καὶ καλὰ
τὴν φιλοκοσμίαν, ταχὺ πάντας ἔπεισε καὶ παρώρμησε,
τὰς καθ' ἡμέραν περὶ σῶμα δαπάνας κολούσαντας, ἐν ταῖς
στρατιωτικαῖς καὶ πολεμικαῖς παρασκευαῖς διαπρεπεῖς ὁρᾶ-
σθαι καὶ κεκοσμημένους. Ἦν οὖν ἰδεῖν τὰ μὲν ἐργασήρια
μεσὰ κατακοπτομένων κυλίκων καὶ θηρικλείων, χρυσου-
μένων δὲ θωράκων, καὶ καταργυρουμένων θυρεῶν καὶ
χαλινῶν· τὰ δὲ σάδια πύλων δαμαζομένων, καὶ νεανίς-
κων ὀπλομαχοῦντων· ἐν δὲ ταῖς χερσὶ τῶν γυναικῶν
κράνη καὶ πτερὰ βαφαῖς κοσμούμενα, καὶ χιτῶνων ἱπ-
πικῶν καὶ στρατιωτικῶν χλαμύδων διηνηθισμένων. ¹⁾ Ἡ
δ' ὄψις αὕτη τὸ θάρσος αὔξουσα, καὶ παρακαλοῦσα τὴν
ὀρμὴν, ἐποίει φιλοπαράβολον καὶ πρόθυμον ἐπὶ τοὺς κιν-
δύνους. Ἡ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις θεάμασι πολυτέλεια
τρυφὴν ἐπάγεται, καὶ μαλακίαν ἐνδίδωσι τοῖς χρωμένοις,
ὥσπερ ὑπὸ νυγμῶν καὶ γαργαλισμῶν τῆς αἰσθήσεως συνε-
πικλώσης τὴν διάνοιαν· ἡ δ' εἰς τὰ τοιαῦτα ῥώννυσι καὶ
μεγαλύνει τὸν θυμόν· ὥσπερ Ὅμηρος ἐποίησε τὸν Ἀχιλ-
λέα, τῶν καινῶν ὅπλων παρατεθέντων ἐγγύς, ὑπὸ τῆς
ὀψε-

¹⁾ Da auch Reitergewande und Soldatenmäntel mit mancherley Farben geziert waren. Reiske vermuthet, σωροὺς sey in diesem Satze ausgefallen: dann würde es auch wohl heißen διανθιζομένων.

ὄψεως οἶεν ὀργιῶντα καὶ φλεγόμενον πρὸς τὴν δι' αὐτῶν ἐνέργειαν. ²⁾ Οὕτω δὲ κοσμήσας τοὺς νέους, ἐγύμναζε καὶ διεπώνει, ταῖς κινήσεσι προθύμως ὑπακούοντας καὶ φιλοτίμως· καὶ γὰρ ἡ τόξις θαυμαστῶς ἠγαπᾶτο, ἄθραυσόν τι λαμβάνειν πύκνωμα δοκοῦσα, καὶ τὰ ὅπλα τοῖς σώμασιν ἐγένετο χειροήθη καὶ κοῦφα, μεθ' ἡδονῆς διὰ λαμπρότητα καὶ κάλλος ἀπτομένων καὶ φορούντων, ἐναγωνίσασθαι τε βουλομένων, καὶ διακριθῆναι τάχιστα πρὸς τοὺς πολεμίους.

10. Ἦν δὲ τότε τοῖς Ἀχαιοῖς ὁ πρὸς Μαχανίδαυ πόλεμος, τῶν Λακεδαιμονίων τύραννον, ἀπὸ πολλῆς καὶ μεγάλης δυνάμεως ἐπιβουλεύοντα πᾶσι Πελοποννησίοις. Ὡς οὖν εἰς τὴν Μαντίνειαν ἐμβεβληκῶς ἀπηγγέλθη, κατὰ τάχος ὁ Φιλοποίμην ἐξήγαγε τὴν στρατιάν ἐπ' αὐτόν. Ἐγὼς δὲ τῆς πόλεως παρετάξαντο, πολλοῖς μὲν ξένοις ἐκάτεροι, πᾶσαις δὲ ὁμοῦ τι ταῖς πολιτικαῖς δυνάμεσι. Γενομένου δὲ τοῦ ἀγῶνος ἐν χερσίν, ὁ Μαχανίδας τοῖς ξένοις τοὺς τῶν Ἀχαιῶν προτεταγμένους ἀκοντισὰς καὶ Ταραντίνους τρεψάμενος, ἀντὶ τοῦ χωρεῖν εὐθὺς ἐπὶ τοὺς μαχομένους, καὶ παραρρήγνυναι τὸ συνεσηκὸς, ἐξέπεσε διώκων, καὶ παρήλλαξε τὴν Φάλαγγα τῶν Ἀχαιῶν ἐντάξει μενόντων. Ὁ δὲ Φιλοποίμην, τηλικούτου πταίσματος ἐν ἀρχῇ γενομένου, καὶ τῶν πραγμάτων ἀπολωλέναι κομιδῇ καὶ διεφθάρθαι δοκούντων, τοῦτο μὲν ὅμως προσεποιεῖτο παρορᾶν, καὶ μηδὲν ἡγεῖσθαι δεινόν· κατιδὼν δὲ τοὺς πολεμίους, ὅσον ἡμάρτανον τῇ διώξει, τῆς Φάλαγγος ἀπορρήγνυμένους, καὶ κενὴν χώραν διδόντας, οὐκ ἀπήντησεν, οὐδ' ἐνέστη φερομένοις αὐτοῖς ἐπὶ τοὺς φεύγοντας, ἀλλ' ἐάσας παρελθεῖν, καὶ διάσπασμα ποιῆσαι μέγα, πρὸς τοὺς ὀπλίτας εὐθὺς ἤγε τῶν Λακεδαιμονίων, ὁρῶν τὴν Φάλαγγα γυμνὴν ἀπολελειμμένην κατὰ

²⁾ Ilias 19, 15.

κατὰ κέρας παραδραμῶν ἐνέβαλε, μήτ' ἄρχοντος αὐτοῖς παρόντος, μήτε μάχεσθαι προσδεχομένοις· νικᾶν γὰρ ἡγοῦντο καὶ κρατεῖν παντάπασιν, διώκοντα τὸν Μαχανίδα ὁρῶντες. Ὡσάμενος δὲ τούτους Φόνῳ πολλῷ, (λέγονται γὰρ ὑπὲρ τοὺς τετρακισχιλίους ἀποθανεῖν), ὥρμησεν ἐπὶ τὸν Μαχανίδα, ἐκ τῆς διώξεως ἀνασρέφοντα μετὰ τῶν ξένων. Τάφρου δὲ μεγάλης καὶ βαθείας ἐν μέσῳ διειργούσης, παρεξήλαυνον ἀλλήλοις ἐκατέρωθεν ὁ μὲν διαβῆναι καὶ φυγεῖν, ὁ δὲ τοῦτο κωλύσαι βουλόμενος. Ἦν δ' ὄψις οὐχ ὥς στρατηγῶν μαχομένων, ἀλλ' ὥσπερ θηρίῳ πρὸς ἀλκὴν ὑπ' ἀνάγκης τρεπομένῳ δεινοῦ κυνηγέτου τοῦ Φιλοποίμενος συνεσῶτος. Ἐνθα ὁ μὲν ἵππος τοῦ τυράννου, ῥωμαλέος ὢν καὶ τοῖς μύωψιν αἵμαχθεῖς ἐκατέρωθεν, ἐπετόλμησε τῇ διαβάσει, καὶ προσβαλὼν τῇ τάφρῳ τὸ σῆθος, ἐβιάζετο τοῖς προσθίοις πέραν ἐρείσασθαι σκέλεσιν. Ἐν δὲ τούτῳ Σιμμίας καὶ Πολύαινος, οἵπερ αἰεὶ τῷ Φιλοποίμενι παρῆσαν μαχομένῳ καὶ συνήσπιζον, ὁμοῦ προσήλαυνον ἀμφοτέροι, τὰς αἰχμὰς κλίναντες ἐναντίας. Φθάνει δ' αὐτοὺς ὁ Φιλοποίμην ἀπαντήσας τῷ Μαχανίδα, καὶ τὸν ἵππον αὐτοῦ μετεωρίζοντα τὴν κεφαλὴν πρὸ τοῦ σώματος ὁρῶν, μικρὸν ἐνέκλινε τὸν ἴδιον, καὶ διαλαβὼν τὸ ζυγόν, ἐκ χειρὸς ὤθει, καὶ περιτρέπει τὸν ἄνδρα συνεπερείσας. Τοῦτ' ἔχων τὸ σχῆμα χαλκοῦς ἐν Δελφοῖς ἔσηκεν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, θαυμασάντων μάλιστα καὶ τὴν πράξιν αὐτοῦ καὶ τὴν στρατηγίαν ἐκείνην.

11. Λέγεται δὲ, τῆς τῶν Νεμείων πανηγύρεως συνεσῶσης, στρατηγοῦντα τὸν Φιλοποίμενα τὸ δεύτερον, καὶ νενικηκότα μὲν οὐ πάσαι τὴν ἐν Μαντινείᾳ μάχην, τότε δὲ σχολὴν ἄγοντα διὰ τὴν ἑορτὴν, πρῶτον μὲν ἐπιδειῖξαι τοῖς Ἕλλησι κεκοσμημένην τὴν Φάλαγγα, καὶ κινουμένην, ὥσπερ εἴθιστο, τοὺς τακτικοὺς ῥυθμοὺς μετὰ τάχους καὶ ῥώμης· ἔπειτα, κισσαρωδῶν ἀγωνιζομένων, εἰς τὸ θέατρον

τρον παρελθεῖν, ἔχοντα τοὺς νεανίσκους ἐν ταῖς στρατιω-
 τικαῖς χλαμύσι, καὶ τοῖς φοινικοῖς ὑποδύταις, ἀκμάζον-
 τὰς τε τοῖς σώμασιν ἅπαντας καὶ ταῖς ἡλικίαις παραλλή-
 λους, αἰδῶ δὲ πολλὴν πρὸς τὸν ἄρχοντα καὶ φρόνημα νε-
 ανικὸν ὑποφαίνοντας, ἐκ πολλῶν καὶ καλῶν ἀγώνων.
 Ἄρτι δ' αὐτῶν εἰσελθόντων ἰκατὰ τύχην Πυλάδην τὸν
 κισσαριώδην ἄδοντα τοὺς Τιμοθέου Πέρσας ἐνάρξασθαι.

Κλεινὸν ἐλευθερίας τεύχω μέγαν Ἑλλάδι κόσμον·
 ἅμα δὲ τῇ λαμπρότητι τῆς φωνῆς τοῦ περὶ τὴν ποιήσιν
 ὄγκου συμπρέψαντος, ἐπίβλεψιν γενέσθαι τοῦ θεάτρου
 πανταχόθεν εἰς τὸν Φιλοποίμενα, καὶ κρότον μετὰ χα-
 ρᾶς, τῶν Ἑλλήνων τὸ παλαιὸν ἀξίωμα ταῖς ἐλπίσιν ἀνα-
 λαμβανόντων, καὶ τοῦ τότε φρονήματος ἔγγισα, τῷ
 θαρρεῖν γενομένων. 3)

12. Παρὰ δὲ τὰς μάχας καὶ τοὺς κινδύνους, ὥς-
 περ οἱ πῶλοι τοὺς συνήθεις ἐπιβάτας ποθοῦντες, ἐὰν ἄλ-
 λον φέρωσι, πτύρονται καὶ ξενοπαθοῦσιν· οὕτως ἡ δύ-
 ναμις τῶν Ἀχαιῶν ἑτέρου στρατηγούντος ἠθύμει, καὶ πρὸς
 ἐκείνον ἐπάπταινε, καὶ μόνον ὀφθέντος, εὐθύς ὀρθῇ καὶ
 δραστήριος ἦν διὰ τὸ θαρρεῖν· ἅτε δὴ καὶ τοὺς ἐναντίους
 αἰσθανόμενοι πρὸς ἓνα τοῦτον τῶν στρατηγῶν ἀντιβλέ-
 πειν οὐ δυναμένους, ἀλλὰ καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ τοῦ-
 νομα δεδοικότας· ὥς ἦν φανερόν ἐξ ὧν ἔπρασσον. Φί-
 λιππος μὲν γάρ, ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, οἰόμενος,
 ἂν ἐκποδῶν ὁ Φιλοποίμην γένηται, πάλιν ὑποπτήξειν
 αὐτῷ τοὺς Ἀχαιοὺς, ἔπεμψεν εἰς Ἄργος κρύφα τοὺς ἀ-
 ναιρήσοντας αὐτόν· ἐπιγνωσθείσης δὲ τῆς ἐπιβουλῆς,
 παντάπασιν ἐξεμισήθη καὶ διεβλήθη πρὸς τοὺς Ἑλλη-
 νας.

3) Und durch das Vertrauen kamen sie nah dem
 Geist, der damals, in der Vorzeit, ihre Väter be-
 lebte,

νας. Βοιωτοὶ δὲ πολιορκεῦντες Μέγαρα, καὶ λήψεσθαι ταχέως ἐλπίζοντες, ἑξαίφνης λόγου προσπεσόντος αὐτοῖς, ὅς οὐκ ἦν ἀληθὴς, Φιλοποίμενα βοηθοῦντα τοῖς πολιορκουμένοις ἐγγὺς εἶναι, τὰς κλίμακας ἀφέντες ἤδη προσερχομένους τοῖς τείχεσιν, ὥχοντο φεύγοντες. Νάβιδος δὲ, τοῦ μετὰ Μαχανίδαυ τυραννοῦντος Λακεδαιμονίων, Μεσσήνην ἄφνω καταλαβόντος, ἐτύγχανε μὲν ἰδιώτης ὢν τότε ὁ Φιλοποίμην, καὶ δυνάμεως οὐδεμιᾶς κύριος· ἐπεὶ δὲ τὸν στρατηγεῦντα τῶν Ἀχαιῶν Λύσιππον οὐκ ἔπειθε βοηθεῖν τοῖς Μεσσηνίοις, ἀπολωλέναι κομιδῇ φάσκοντα τὴν πόλιν, ἔνδον γεγονότων τῶν πολέμιων· αὐτὸς ἐβοήθει, τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας ⁴ ἀναλαβῶν, οὔτε νόμον, οὔτε χειροτονίαν περιμείναντας, ἀλλ' ὥς διαπαντὸς ἄρχοντι τῷ κρείττονι κατὰ φύσιν ἐπομένους. Ἦδη δ' αὐτοῦ πλησίον ὄντος, ἀκούσας ὁ Νάβις οὐχ ὑπέστη, καίπερ ἐν τῇ πόλει στρατοπεδεύων, ἀλλ' ὑπεκδύς διὰ πυλῶν ἐτέρων, κατὰ τάχος ἀπήγαγε τὴν δύναμιν, εὐτυχίᾳ χρήσεσθαι δοκῶν, εἰ διαφύγοι· καὶ διέφυγε, Μεσσήνη δ' ἠλευθέρωτο.

13. Ταῦτα μὲν οὖν τὰ καλὰ τοῦ Φιλοποίμενος. Ἡ δ' εἰς Κρήτην αὐτῆς ἀποδημία, Γορτυνίων δεηθέντων, ὥς χρήσαιντο πολεμούμενοι στρατηγῷ, διαβολὴν ἔσχεν, ὅτι, τῆς πατρίδος αὐτοῦ πολεμουμένης ὑπὸ Νάβιδος, ἀπὴν φυγομαχῶν, ἢ φιλοτιμούμενος ἀκαίρως πρὸς ἐτέρους. Καίτοι συντόνως οὕτως ἐπολεμήθησαν Μεγαλοπολῖται κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον, ὥς τοῖς μὲν τείχεσιν ἐνοικεῖν, σπεῖρειν δὲ τοὺς σενωποὺς, περιεκοιμημένης τῆς χώρας, καὶ τῶν πολέμιων σχεδὸν ἐν ταῖς πύλαις στρατοπεδευόντων. Ὁ δὲ Κρησὶ πολεμῶν τηνικαῦτα, καὶ στρατηγῶν

4) Reiske vermuthet πελάτας, seine Klienten, oder ὀπλίτας. Wenigstens scheint πολίτας nicht die richtige Lesart.

τηγῶν διαπόντιος, ἐγκλήματα παρεῖχε καὶ ἑαυτοῦ τοῖς ἐχθροῖς, ὥς ἀποδιδράσκων τὸν οἶκοι πόλεμον. Ἦσαν δέ τινες οἱ λέγοντες, ἑτέρους τῶν Ἀχαιῶν ἡρημένων ἄρχοντας, ἰδιώτην ὄντα τὸν Φιλοποίμενα, χρῆσαι τὴν ἑαυτοῦ σχολὴν ἐφ' ἡγεμονίᾳ δεηθεῖσι τοῖς Γορτυνίοις. Ἦν γὰρ ἀλλότριος σχολῆς, καθάπερ ἄλλο τι χρῆμα, τὴν στρατηγικὴν καὶ πολεμικὴν ἀρετὴν ἔχειν διαπαντὸς ἐν χρήσει καὶ τριβῇ βουλόμενος· ὥς καὶ τὸ περὶ Πτολεμαίου ποτὲ ῥηθὲν τοῦ βασιλέως ἀπεδήλωσεν. ⁵) Ἐκεῖνον γὰρ ἐγκωμιαζόντων τινῶν, ὥς εὖ μὲν ἐξασκοῦντα τὸ στρατεύμα καὶ ἡμέραν, εὖ δὲ γυμνάζοντα καὶ φιλοπόνως διὰ τῶν ὀπλῶν τὸ σῶμα· Καὶ τίς ἂν, ἔφη, βασιλέα θαυμάσειεν, ἐν τούτῳ τῆς ἡλικίας μὴ ἐπιδεικνύμενον, ἀλλὰ μελετῶντα; Χαλεπῶς δ' οὖν οἱ Μεγαλοπολῖται φέροντες ἐπὶ τούτῳ, καὶ προδεδόσθαι νομίζοντες, ἐπεχείρησαν ἀποξενοῦν αὐτόν· οἱ δ' Ἀχαιοὶ διεκώλυσαν, Ἀρισανετον πέμψαντες εἰς Μεγάλην πόλιν στρατηγὸν, ὃς, καίπερ ὢν διάφορος τῷ Φιλοποίμενι περὶ τὴν πολιτείαν, οὐκ εἶασε τελεσθῆναι τὴν καταδίκην. Ἐκ δὲ τούτου, παριζώμενος ὑπὸ τῶν πολιτῶν ὁ Φιλοποίμην, ἀπέσκησε πολλὰς τῶν περιοικίδων κωμῶν, λέγειν διδάξας, ὥς οὐ συντέλουν, οὐδ' ἦσαν ἐξ ἀρχῆς ἐκείνων· καὶ λεγούσαις ταῦτα φανερώς συνηγωνίσατο, καὶ συγκατεσασίασε τὴν πόλιν ἐπὶ τῶν Ἀχαιῶν· ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον. Ἐν δὲ τῇ Κρήτῃ συνεπολέμει τοῖς Γορτυνίοις, οὐχ, ὥς Πελοποννήσιος ἀνὴρ καὶ Ἀρκάς, ἀπλοῦν τινα καὶ γενναῖον πόλεμον, ἀλλὰ τὸ Κρητικὸν ἦθος ἐνδύς, καὶ τοῖς ἐκείνων σοφίσμασι καὶ δόλοις, κλωπεταῖς τε καὶ λοχισμοῖς χρώμενος ἐπ' αὐτοὺς, ταχὺ παῖδας ἀπέδειξεν ἀνόητα καὶ κενὰ τρὸς ἐμπειρίαν ἀληθινὴν πανουργοῦντας.

E 2

14.

5) Eine andere Lesart ist τῷ-ῥηθέντι, welche durch den Ariostus ἀπεδήλωσεν sehr empfohlen wird: da man nach τὸ-ῥηθέν eher das Präsens erwartet,

14. Ἐπὶ τούτοις δὲ θαυμασθεῖς καὶ λαμπρῶς περὶ τῶν ἐκεῖ πράξεων ἀνακομισθεῖς εἰς Πελοπόννησον, εὔρε τὸν μὲν Φίλιππον ὑπὸ τοῦ Τ του καταπεπολεμημένον, τὸν δὲ Νάβιν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν καὶ τῶν Ῥωμαίων πολεμούμενον. Ἐφ' ὃν εὐθὺς αἵρεθεῖς ἄρχων, καὶ ναυμαχίᾳ παραβαλόμενος, τὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδου παθεῖν ἔδοξε, πολὺ τῆς περὶ αὐτὸν ἀρετῆς καὶ τῆς δόξης ἀφαιρεθεῖς, ἐν τῇ θαλάσῃ κήκιον ἀγωνισάμενος. Πλὴν Ἐπαμεινώνδαν μὲν ἔνιοι λέγουσιν ὀκνοῦντα, γεῦσαι τῶν κατὰ θάλασσαν ὠφελειῶν τοὺς πολίτας, ὅπως αὐτῷ μὴ λάθωσιν ἀντὶ μονίμων ὀπλιτῶν, κατὰ Πλάτωνα, ναῦται γενόμενοι καὶ διαφθαρέντες, ἄπρακτον ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ τῶν νήσων ἀπελθεῖν ἐκουσίως. Φιλοποίμην δὲ τὴν ἐν τοῖς πεζοῖς ἐπιστήμην καὶ διὰ θαλάττης ἀρκέσειν αὐτῷ πρὸς τὸ καλῶς ἀγωνίσασθαι πεπεισμένος, ἔγνω τὴν ἀσκήσιν, ἡλικίον μέρος ἐς τῆς ἀρετῆς, καὶ πόσῃν ἐπιπάντα τοῖς ἐθισθεῖσι δύναμιν προστίθῃσιν. Οὐ γὰρ μόνον ἐν τῇ ναυμαχίᾳ διὰ τὴν ἀπειρίαν ἔλαττον ἔσχεν, ἀλλὰ καὶ ναῦν τινὰ, παλαιὰν μὲν, ἐνδοξον δὲ δι' ἐτῶν τισσάρηκοντα κατασπάσας ἐπλήρωσεν, ὥς μὴ σεγούσης, κινδυνεῦσαι τοὺς πολίτας. Πρὸς ταῦτα γινώσκων καταφρονοῦντας αὐτοῦ τοὺς πολεμίους, ὥς παντάπασιν πεφωγότης ἐκ τῆς θαλάττης, καὶ πολιορκοῦντας ὑπερηφάνως τὸ Γύθειον, εὐθὺς ἐπέπλευσεν αὐτοῖς, οὐ προσδοκῶσιν, ἀλλ' ἐκλελυμένοις διὰ τὴν νίκην. Καὶ νυκτὸς ἐμβιβασας τοὺς στρατιώτας, καὶ προσαγαγὼν, πῦρ ἐνῆκε ταῖς σκηναῖς, καὶ τὸ στρατότεδον κατέκαυσε, καὶ πολλοὺς διέφθειρεν. Ὀλίγαις δ' ὑπερον ἡμέραις, κατ' ὁδὸν ἐν δυσχωρίαις τισὶν ἄφνω τοῦ Νάβιδος ἐπιφανέντος αὐτῷ, καὶ φοβήσαντος τοὺς Ἀχαιοὺς, ἀνέλπιστον ἡγουμένους τὴν σωτηρίαν ἐκ τόπων χαλεπῶν καὶ γεγονότων ὑποχειρίων τοῖς πολεμίοις, ὀλίγον χρόνον ἐπιστὰς, καὶ περιλαβὼν ὥσπερ τὴν τοῦ χωρίου φύσιν, ἐπέδειξε τὴν τακτικὴν τῶν ἀκρων τῆς πολεμικῆς τέχνης οὖσαν. Οὕτω μικρὰ κινήσας τὴν

τὴν ἑαυτοῦ Φάλαγγα, καὶ πρὸς τὰ παρόντα μεθαρμόσας, ἀθρόβως καὶ ῥαδίως διεκρούσατο τὴν ἀπορίαν, καὶ προσβαλὼν τοῖς πολεμίοις, τροπὴν ἰσχυρὰν ἐποίησεν. Ἐπεὶ δ' οὐ πρὸς τὴν πόλιν ἐώρα Φεύγοντας, ἀλλὰ τῆς χώρας ἄλλον ἄλλῃ διασπειρόμενον· ὑλώδης δὲ καὶ περίβουνος ἦν πᾶσα καὶ δύσιππος ὑπὸ ῥείθρων καὶ Φαράγγων· τὴν μὲν δίκωξιν ἐπέσχε, καὶ κατεσρατοπέδευσεν ἔτι Φωτὸς ὄντος. Τεκμαιρόμενος δὲ τοὺς πολεμίους ἐκ τῆς Φυγῆς καθ' ἓνα καὶ δύο πρὸς τὴν πόλιν ὑπάξειν σκοταίους, ἐλλοχίζει τοῖς περὶ τὸ ἄστυ ῥείθροις καὶ λόφοις πολλοὺς ἔχοντας ἐγχειρίδια τῶν Ἀχαιῶν· ἐνταῦθα πλείους ἀποθανεῖν συνέβη τῶν τοῦ Νάβιδος. "Ἄτε γὰρ οὐκ ἀθρόαν ποιούμενοι τὴν ἀναχώρησιν, ἀλλ' ὡς ἐκάστοις αἱ Φυγαὶ συνετύγγχαναν, ὥςπερ ὄρνιθες ἠλίσκοντο περὶ τὴν πόλιν, εἰς τὰς τῶν πολεμίων χεῖρας καταίροντες.

15. Ἐπὶ τούτοις ἀγαπώμενος καὶ τιμώμενος ἐκπρεπῶς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐν τοῖς θεάτροις, Φιλότιμον ὄντα τὸν Τίτον ἡσυχῇ παρελύπει. Καὶ γὰρ ὡς Ῥωμαίων ὕπατος, ἀνδρὸς Ἀρκάδος ἡζίου θαυμάζεσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, καὶ ταῖς εὐεργεσίαις ὑπερβάλλειν οὐ παρὰ μικρὸν ἠγεῖτο, δι' ἐνὸς κηρύγματος ἐλευθερώσας τὴν Ἑλλάδα, ὅση Φιλίππῳ καὶ Μακεδόσιν ἐδούλευσεν. Ἐκ δὲ τούτου καταλύεται μὲν ὁ Τίτος τῷ Νάβιδι τὸν πόλεμον· ἀποθνήσκει δὲ ὁ Νάβις ὑπ' Αἰτωλῶν δολοφονηθεὶς. Τεταραγμένης δὲ τῆς Σπάρτης, ὁ Φιλοποίμην ἀρπάσας τὸν καιρὸν, ἐπιπίπτει μετὰ δυνάμεως, καὶ τῶν μὲν ἀκόντων, τοὺς δὲ συμπείσας προσηγάγετο, καὶ μετεκόσμησεν εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς τὴν πόλιν. Οὐ γενομένου, θαυμαστῶς μὲν εὐδοκίμησε παρὰ τοῖς Ἀχαιοῖς, προσκτησάμενος αὐτοῖς ἀξίωμα πόλεως τηλικαύτης καὶ δυνάμιν· οὐ γὰρ ἦν μικρὸν, Ἀχαΐας μέρος γενέσθαι τὴν Σπάρτην. Ἀνέλαβε δὲ καὶ Λακεδαιμονίων τοὺς ἀρίστους, Φύλακα τῆς ἐλευθερίας ἐκείνον ἐλπίσαντας ἔξειν. Διὸ καὶ τὴν
Νά-

Νάβιδος οἰκίαν καὶ οὐσίαν ἐξαργυρισθεῖσαν, καὶ γενομένην εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ταλάντων, ἐψηφίσαντο δωρεὰν αὐτῷ δοῦναι, πρεσβείαν ὑπὲρ τούτων πέμψαντες. Ἐνθα δὴ καὶ διεφάνη καθαρός ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ, οὐ δοκῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὢν ἄριστος. Πρῶτον μὲν γὰρ οὐδεὶς ἐβούλετο τῶν Σπαρτιατῶν ἀνδρὶ τοιούτῳ διαλέγεσθαι περὶ δωροδοκίας, ἀλλὰ δεδοικότες καὶ ἀναδυόμενοι, προεβάλοντο τὸν ξένον αὐτοῦ, Τιμόλαον. Ἐπειτα δ' αὐτὸς ὁ Τιμόλαος, ὡς ἦλθεν εἰς Μεγάλην πόλιν, ἐσιαθείς παρὰ τῷ Φιλοποίμενι, καὶ τὴν σεμνότητα τῆς ὁμιλίας αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀφέλειαν τῆς διαίτης, καὶ τὸ ἦθος ἐγγύθεν οὐδαμῇ προσιτὸν, οὐδὲ εὐάλωτον ὑπὸ χρημάτων κατανοήσας, ἀπεσιώπησε περὶ τῆς δωρεᾶς, ἑτέραν δέ τινα προφασιν τῆς πρὸς αὐτὸν ὁδοῦ ποιησάμενος, ὡς ὥχετο ἀπιῶν. Καὶ πάλιν ἐκ δευτέρου πεμφθεὶς ταῦτόν ἐπαθεν. 6) Τρίτῃ δ' ὁδῷ μόλις ἐντυχὼν, ἐδήλωσε τὴν προθυμίαν τῆς πόλεως. Ὁ δὲ Φιλοποίμην ἠδέως ἀκούσας, ἤκεν αὐτὸς εἰς Λακεδαίμονα, καὶ συνεβούλευσεν αὐτοῖς μὴ τοὺς φίλους καὶ ἀγαθοὺς δεκάζειν, ὢν προῖκα τῆς ἀρετῆς ἕξουσιν ἀπολαύειν, ἀλλὰ τοὺς πονηροὺς καὶ τὴν πόλιν ἐν τῷ συνεδρίῳ κατασασιάζοντας ὠνεῖσθαι καὶ διαφθεῖρειν· ἵνα τῷ λαβεῖν ἐπισομισθέντες, ἥττον ἐνοχλοῖεν αὐτοῖς, βέλτιον γὰρ εἶναι τῶν ἐχθρῶν παραιρεῖσθαι τὴν παρρησίαν, ἢ τῶν φίλων. Οὕτω μὲν ἦν πρὸς χρήματα λαμπρός.

16.

- 6) Schwieg er still von dem Geschenk, einen anderen Vorwand seiner Reise zu ihm aber angebend, reiste er so wieder ab. Und zum zweitenmal aufs neue hingeschickt, erfuhr er dasselbe. — Die Interpunktion dieser Stelle in Hut- tens Ausgabe verwirrt den Sinn: ob aber die Aenderung des ὡς, (welches Bryam und Reiske aus dem Text verweisen), in ὥς die Aufnahme in den Text verdient hat, werden urtheilende Gelehrte entscheiden.

16. Ἐπεὶ δὲ πάλιν τοὺς Λακεδαιμονίους νεωτερί-
 ζειν ἀκούσας ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀχαιῶν Διοφάνης ἐβούλετο
 κελάζειν, οἱ δ' εἰς πόλεμον καθιστάμενοι διετάρασσον τὴν
 Πελοπόννησον, ἐπειρᾶτο πραῦναι καὶ καταπαύειν τὸν
 Διοφάνη τῆς ὀργῆς ὁ Φιλοποίμην· διδάσκων τὸν καιρὸν,
 ὡς, Ἀντίοχου τοῦ βασιλέως καὶ Ῥωμαίων ἐν τῇ Ἑλλάδι
 τηλικούτοις αἰωρουμένων στρατοπέδοις, ἐκεῖσε χρὴ τὸν
 ἄρχοντα τὴν γνώμην ἔχειν, τὰ δ' οἰκεῖα μὴ κινεῖν, ἀλλὰ
 καὶ παριδεῖν τι καὶ παρακοῦσαι τῶν ἁμαρτανόμενων. Οὐ
 προσέχοντος δὲ τοῦ Διοφάνους, ἀλλ' εἰς τὴν Λακωνικὴν
 ἐμβαλόντος ἅμα τῷ Τίτῳ, καὶ βαδίζόντων εὐθὺς ἐπὶ τὴν
 πόλιν, ἀγανακτήσας ὁ Φιλοποίμην, ἔργον οὐ νόμιμον,
 οὐδ' ἀπηκριβωμένον ἐκ τῶν δικαίων, ἀλλὰ μέγα καὶ με-
 γάλῳ φρονήματι τολμήσας, εἰς τὴν Λακεδαίμονα παρήλ-
 θε· καὶ τὸν τε στρατηγὸν τῶν Ἀχαιῶν, καὶ τὸν ὑπάτον
 τῶν Ῥωμαίων, ἰδιώτης ὡς ἀπέκλεισε, τὰς δ' ἐν τῇ πόλει
 παραχὰς ἔπαυσε, καὶ κατέστησε τοὺς Λακεδαιμονίους πάλ-
 λιν εἰς τὸ κοινόν, ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς ἦσαν. Χρόνῳ δ' ὕψε-
 ρον ἐγκαλέσας τι τοῖς Λακεδαιμονίοις στρατηγῶν ὁ Φιλοποί-
 μην, τοὺς μὲν Φυγάδας κατήγαγεν εἰς τὴν πόλιν, ὀγδοή-
 κοντα δὲ Σπαρτιάτας ἀπέκτεινεν, ὡς Πολύβιος Φησὶν, ὡς
 δ' Ἀριστοκράτης, πεντήκοντα καὶ τριακοσίους· τὰ δὲ τεί-
 χη καθεῖλε, χώραν δὲ πολλὴν ἀποτεμόμενος προσενειμὲν
 τοῖς Μεγαλοπολίταις. Ὅσοι δ' ἦσαν ὑπὸ τῶν τυράννων
 ἀποδεδειγμένοι πολῖται τῆς Σπάρτης, μετῴκιζεν ἅπαν-
 τας, ἀπάγων εἰς Ἀχαΐαν, πλὴν τρισχιλίων. Τούτους
 δὲ ἀπειθοῦντας, καὶ μὴ βουλομένους ἀπελθεῖν ἐκ τῆς
 Λακεδαίμονος, ἐπώλησεν· εἶθ' οἶον ἐφυβρίζων, ἀπὸ
 τῶν χρημάτων τούτων ἐν Μεγαλοπόλει σοὺν ὠκοδόμησεν.
 Ἐμπιπλάμενος δὲ τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ παρ' ἀξίαν πε-
 πραχόσιν ἐπεμβαίνων, τὸ περὶ τὴν πολιτείαν ἔργον ὠμό-
 τατον ἐξεργάσατο καὶ παρανομώτατον· ἀνεῖλε γὰρ καὶ
 διέφθειρε τὴν Λυκούργειον ἀγωγὴν, ἀναγκάσας τοὺς παῖ-
 δας καὶ τοὺς ἐφήβους τὴν Ἀχαϊκὴν ἀντὶ τῆς πατρίου παι-
 δεῖαν

δείαν μεταλαβεῖν, ὡς οὐδέποτε μικρὸν ἐν τοῖς Λυκούργου νόμοις Φρονήσαντας. 7) Τότε μὲν οὖν ὑπὸ συμφορῶν μεγάλων, ὥσπερ νεῦρα τῆς πόλεως ἐκτεμεῖν τῷ Φιλοποίμηνι παρασχόντες, ἐγένοντο χειροῦθαι καὶ ταπεινοί· χρόνῳ δ' ὕψερρον αἰτησάμενοι παρὰ Ῥωμαίων, τὴν μὲν Ἀχαιϊκὴν ἔφυγον πολιτείαν, ἀνέλαβον δὲ καὶ κατεσχέσαντο τὴν πάτριον, ὡς ἦν ἀνυσὸν, ἐκ κακῶν καὶ φθορᾶς τηλικαύτης.

17. Ἐπεὶ δὲ Ῥωμαίοις ὁ πρὸς Ἀντίοχον ἐν τῇ Ἑλλάδι συνέση πόλεμος, ἦν μὲν ἰδιώτης ὁ Φιλοποίμην· ὁρῶν δὲ τὸν Ἀντίοχον αὐτὸν ἐν Χαλκίδι καθήμενον, περὶ γάμων καὶ παρθένων ἔρωτας οὐ κατ' ὥραν σχολάζοντα, τοὺς δὲ Σύρους ἐν ἀταξία πολλῇ καὶ χωρὶς ἡγεμόνων ἐν ταῖς πόλεσι πλαζομένους καὶ τρυφῶντας, ἤχθετο μὴ στρατηγῶν τότε τῶν Ἀχαιῶν, καὶ Ῥωμαίοις ἔλεγε φθνεῖν τῆς νίκης. Ἐγὼ γὰρ ἂν, ἔφη, στρατηγῶν, ἐν τοῖς καπηλείοις κατέκοψα τούτους πάντας. Ἐπεὶ δὲ νικήσαντες οἱ Ῥωμαῖοι τὸν Ἀντίοχον, ἐνεφύοντο τοῖς Ἑλληνικοῖς μᾶλλον ἢ δὴ, καὶ περιεβάλλοντο τῇ δυνάμει τοὺς Ἀχαιοὺς, ὑποκατακλινομένων αὐτοῖς τῶν δημαγωγῶν· ἡ δ' ἰσχὺς ἐπὶ πάντα πολλῇ μετὰ τοῦ δαίμονος ἐχώρει, καὶ τὸ τέλος ἐγγὺς ἦν, εἰς ὃ τὴν τύχην ἔδει περιφερομένην ἐξικέσθαι· καθάπερ ἀγαθὸς κυβερνήτης πρὸς κῦμα διερειδόμενος ὁ Φιλοποίμην, τὰ μὲν ἐνδιδόναί καὶ παρείκειν ἡναγκάζετο τοῖς καιροῖς, περὶ δὲ τῶν πλείων διαφερόμενος, τοὺς τῷ λέγειν καὶ πράττειν ἰσχύοντας ἀντισπᾶν ἐπειρᾶτο πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. Ἀρισαινέτου δὲ, τοῦ Μεγαλοπολίτου, διναμείου μὲν ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς μύγα, τοὺς δὲ Ῥωμαίους ἀεὶ στραπεύοντος, καὶ τοὺς Ἀχαιοὺς μὴ οἰομένου δεῖν ἐναντιοῦσθαι, μηδ' ἀχαρισεῖν ἐκείνοις ἐν τῷ συνεδρίῳ, λέγεται τὸν Φιλοποίμηναν σιωπᾶν ἀκούοντα, καὶ βαρέως φέρειν·

7) Andere Φρονήσαντας, nicht unwahrscheinlich.

Φέρειν· τέλος δὲ ὑπ' ὀργῆς δυσανασχετοῦντα πρὸς τὸν Ἀρισταίνετον εἰπεῖν. Ὡς ἄνθρωπε, τί σπεύδεις τὴν πεπρωμένην τῆς Ἑλλάδος ἐπιδεῖν; Μανίου δὲ, τοῦ Ῥωμαίων ὑπάτου, ⁸⁾ νενικηκότος μὲν Ἀντίοχον, αἰτουμένου δὲ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν, ἕπως ἐάσωσι τοὺς Λακεδαιμονίων Φυγάδας κατελθεῖν, καὶ Τίτου ταῦτα ⁹⁾ τῷ Μανίῳ περὶ τῶν Φυγάδων ἀξιοῦντος, διεκώλυσεν ὁ Φιλοποίμην, οὐ τοῖς Φυγάσι πολεμῶν, ἀλλὰ βουλόμενος δι' αὐτοῦ καὶ τῶν Ἀχαιῶν, ἀλλὰ μὴ Τίτου μηδὲ Ῥωμαίων χάριτι, τοῦτο πραχθῆναι· καὶ στρατηγῶν εἰς τοῦπιόν, αὐτὸς κατήγαγε τοὺς Φυγάδας. Οὕτως εἶχε τι πρὸς τὰς ἐξουσίας ὑπὸ Φρονήματος δῦσερι καὶ Φιλόνεικον.

18. Ἦδη δὲ γεγονὼς ἔτος ἑβδομηκοστὸν, ὄγδοον δὲ τῶν Ἀχαιῶν στρατηγῶν, ἤλπιζεν οὐ μόνον ἐκείνην τὴν ἀρχὴν ἀπολέμῳ διάξειν, ἀλλὰ καὶ τοῦ βίου τὸ λοιπὸν αὐτῷ μεθ' ἡσυχίας καταβιῶναι τὰ πράγματα παρέξειν. ὥς γὰρ αἱ νόσοι ταῖς τῶν σωμάτων ῥώμας συναπομαραίνεσθαι δοκοῦσιν, οὕτως ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσιν ἐπιλιπούσης τῆς δυνάμεως, ἔληγε τὸ Φιλόνεικον. Οὐ μὲν ἀλλὰ Νέμεσις τις, ὥς περ ἀθλητὴν εὐδρομοῦντα, πρὸς τέρμασι τοῦ βίου κατέβαλε. Λέγεται γὰρ, ἐν τινι συλλόγῳ τῶν παρόντων ἐπαινούντων ἄνδρα, δεινὸν εἶναι δοκοῦντα περὶ στρατηγίαν, εἰπεῖν τὸν Φιλοποίμενα· Καὶ πῶς ἄξιον ἐκείνου λόγον ἔχειν τοῦ ἀνδρός, ὅστις ἤλω ζῶν ὑπὸ τῶν πολεμίων; Μεθ' ἡμέρας δ' ὀλίγας Δεινοκράτης ὁ Μεσσήνιος, ἄνθρωπος ἰδίᾳ τε τῷ Φιλοποίμενι προσκεκρουκῶς, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπαχθῆς διὰ πονηρίαν καὶ ἀκολασίαν, τὴν τε Μεσσήνην ἀπέσκησε τῶν Ἀχαιῶν, καὶ

8) Manius Acilius Glabrio, Consul 563. a. u. 191. vor Chr.

9) Eine andere Lesart ist τοῦτ' αὐτὸ. Vielleicht τὸ αὐτὸ; der Plural hat hier keinen Grund.

καὶ κώμην τὴν καλουμένην Κολωνίδα ¹⁾ προσηγγέλθη
 μέλλων καταλαμβάνειν. Ὁ δὲ Φιλοποίμην ἔτυχε μὲν ἐν
 Ἀργεὶ πυρέσσων· πυθόμενος δὲ ταῦτα συνέτεινεν εἰς
 Μεγάλην πόλιν, ἡμέρα μὲν ἑκαδίδους πλείονας, ἢ τετρα-
 κοσίους. Κάκειθεν εὐθὺς ἐβοήθει, τοὺς ἱππεῖς ἀναλα-
 βῶν, οἵπερ ἦσαν ἐνδοξότατοι μὲν τῶν πολιτῶν, νεοὶ δὲ
 κομιδῇ, δι' εὐνοίαν τοῦ Φιλοποίμενος καὶ ζῆλον ἐθελον-
 ταὶ συσρατεύοντες. Ἰππασάμενοι δὲ πρὸς τὴν Μεσσή-
 νην, καὶ περὶ τὸν Εὐάνδρου λόφον ἀπαντῶντι τῷ Δει-
 νοκράτει συμπεσόντες, ἐκεῖνον μὲν ἐτρέψαντο. τῶν δὲ
 πεντακοσίων, οἱ τὴν χώραν τῶν Μεσσηνίων παρεφύλατ-
 τον, ἐξαίφνης ἐπιφερομένων, καὶ τῶν πρότερον ἡττω-
 μένων, ὡς τούτους κατείδον, αὖθις ἀνὰ τοὺς λόφους ἀ-
 θροισομένων, δέισας ὁ Φιλοποίμην κυκλωθῆναι, καὶ τῶν
 ἱππέων φειδόμενος, ἀνεχώρει διὰ τόπων χαλεπῶν, αὐ-
 τὸς οὐραγῶν, καὶ πολλάκις ἀντεξελαύνων τοῖς πολεμίοις,
 καὶ ὅλως ἐπισπώμενος ἐφ' ἑαυτὸν, οὐ τολμώντων ἀντεμ-
 βαλεῖν ἐκείνων, ἀλλὰ κραυγαῖς καὶ περιδρομαῖς χρωμέ-
 νων ἄπωθεν. Ἀφιστάμενος ²⁾ οὖν πολλάκις διὰ τοὺς
 νεανίσκους, καὶ κατ' ἓνα παραπέμπων, ἔλαθεν ἐν πολ-
 λοῖς

¹⁾ Wahrscheinlich der Hafen Kolone im mes-
 senischen Gebiet, wie Ptolemäus ihn nennt, oder
 Kolonides nach Pausanias. Livius nennt
 hier die benachbarte Hafenstadt Korone.

²⁾ Ἀφιστάμενος, die allgemeine Lesart der Mss.
 giebt den hier passendsten Sinn: da er sich also
 oft der Jünglinge wegen von dem übrigen Hee-
 re entfernte, und sie einzeln bey sich vorüber-
 brachte. — Sie mußten entweder der engen
 Wege halber einzeln gehen, oder blieben, um
 die nahenden Feinde abzutreiben, einzeln zu-
 rück: Philopömen blieb aber immer der hin-
 terste. Bryans Konjektur ἐφιστάμενος ist also un-
 nöthig.

λοῖς ἀπομονωθεὶς πολεμίοις. Καὶ συνάψαι μὲν εἰς χεῖρας οὐδεὶς ἐτόλμησεν αὐτῷ· πόρρωθεν δὲ βαλλόμενος καὶ βιαζόμενος πρὸς χωρία πετρώδη καὶ παράκρημνα, χαλεπῶς μετεχειρίζετο καὶ κατέξαινε τὸν ἵππον. Αὐτῷ δὲ τὸ μὲν γῆρας ὑπ' ἀσκήσεως πολλῆς ἐλαφρὸν ἦν, καὶ πρὸς οὐδὲν ἐμπόδιον εἰς τὸ σωθῆναι· τότε δὲ, καὶ διὰ τὴν ἀσθενείαν τοῦ σώματος ἐνδεοῦς γεγονότος, καὶ διὰ τὴν ὁδοιπορίαν κατακόπου, βαρὺν ὄντα καὶ δυσκίνητον ἤδη, σφαλεῖς ὁ ἵππος εἰς τὴν γῆν κατέβαλεν. Σκληροῦ δὲ τοῦ πτώματος γενομένου, καὶ τῆς κεφαλῆς παθούσης, ἔκειτο πολὺν χρόνον ἀναυδός· ὥς καὶ τοὺς πολεμίους τεθῆναι δόξαντας αὐτὸν, ἐπιχειρεῖν σρέφειν τὸ σῶμα καὶ σκυλεύειν. Ἐπεὶ δὲ τὴν κεφαλὴν ἐπ' ἄρας διέβλεψεν, ἀθρόοι περιπεσόντες ἀπέσρεφον αὐτοῦ τὰς χεῖρας ὑπὸ σῶ, καὶ δῆσαντες ἤγον, ὕβρει χρώμενοι πολλῇ καὶ λοιδορίᾳ κατ' ἀνδρὸς, οὐδ' ὄναρ ἂν ποτε παθεῖν ὑπὸ Δεινοκράτους ταῦτα προσδοκήσαντος.

19. Οἱ δ' ἐν τῇ πόλει, τῇ μὲν ἀγγελίᾳ θαυμασῶς ἐπαρθέντες, ἡθροίζοντο περὶ τὰς πύλας. Ὡς δ' εἶδον ἐλκόμενον τὸν Φιλοποίμενα παρ' ἀξίαν τῆς τε δόξης καὶ τῶν ἐμπροσθεν ἔργων καὶ τροπαίων, ἠλέησαν οἱ πλεῖστοι καὶ συνήλγησαν· ὥς καὶ δακρύσαι, καὶ τὴν ἀνδριπίνην ἐκφλαυρίσαι δύναμιν, ὥς ἄπισον καὶ τὸ μηδὲν οὔσαν. Οὕτω δὲ κατὰ μικρὸν εἰς πολλοὺς Φιλάνθρωπος ἐχώρει λόγος, ὥς μνημονευτέον εἶη τῶν πρόσθεν εὐεργεσιῶν, καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἣν ἀπέδωκεν αὐτοῖς, Νάβιν ἐξελάσας τὸν τύραννον. Ὀλίγοι δ' ἦσαν, οἱ τῷ Δεινοκράτει χαριζόμενοι σρεβλοῦν τὸν ἄνδρα καὶ κτείνειν ἐκέλευον, ὥς βαρὺν πολέμιον καὶ δυσμείλικτον, αὐτῷ τε Δεινοκράτει φοβερώτερον, εἰ διαφύγοι καθυβρισμένος ὑπ' αὐτοῦ καὶ γεγανῶς αἰχμάλωτος. Οὐ μὲν ἀλλὰ κομίσαντες αὐτὸν εἰς τὸ καλούμενον θησαυρὸν, οἴκημα κατὰγειον, οὔτε πνεῦμα λαμβάνον, οὔτε φῶς ἔξωθεν, οὔτε θύρα, ἔχοντες

ἔχον, ἀλλὰ μεγάλῳ λίθῳ περιεγομένῳ κατακλειόμενον, ἐνταῦθα κατέθεντο, καὶ τὸν λίθον ἐπιρρόζαντες ἄνδρας ἐνόπλους κύκλῳ περιέστησαν. Οἱ δ' ἱππεῖς τῶν Ἀχαιῶν, ἐκ τῆς φυγῆς ἀναλαβόντες αὐτούς, ὥς οὐδαμοῦ φανερός ἦν ὁ Φιλοποίμην, ἀλλ' ἐδόκει τεθνᾶναι, πολὺν μὲν χρόνον ἐπέστησαν ἀνακαλούμενοι τὸν ἄνδρα, καὶ διαδιδόντες ἀλλήλοις λόγον, ὥς αἰσχρὰν σωτηρίαν καὶ ἄδικον σώζονται, προέμενοι τοῖς πολεμίοις τὸν στρατηγὸν ἀφειδήσαντα τοῦ ζῆν δι' αὐτούς· ἔπειτα προϊόντες ἅμα, καὶ πολυπραγματοῦντες, ἐπύθοντο τὴν σύλληψιν αὐτοῦ, καὶ διήγγελλον εἰς τὰς πόλεις τῶν Ἀχαιῶν. Οἱ δὲ συμφορὰν ποιούμεναι μεγάλην, ἀπαιτεῖν μὲν ἔγνωσαν τὸν ἄνδρα παρὰ τῶν Μεσσηνίων, πρεσβεῖαν πέμψαντες, αὐτοὶ δὲ παρεσκευάζοντο στρατεύειν.

20. Οὗτοι μὲν οὖν ταῦτ' ἔπραττον, Ὁ δὲ Δεινοκράτης, μάλιστα τὸν χρόνον ὥς σωτήριον τῷ Φιλοποίμηνι δεδοικώς, καὶ φθάσαι τὰ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν βουλόμενος, ἐπεὶ γούρ ἐπῆλθε, καὶ τὸ πλῆθος ἀπεχώρησε τῶν Μεσσηνίων, αἰοίξας τὸ δεσμωτήριον, εἰσέπεμψε δημόσιον οἰκέτην, φάρμακον κομίζοντα προσενεγκεῖν, καὶ παρασῆναι, μέχρις ἂν ἐκπύῃ, κελεύσας. Ἐτυχε μὲν οὖν ἐν τῷ χλαμυδίῳ κατακείμενος, οὐ καθεύδων, ἀλλὰ λύπη καὶ θορύβῳ κατεχόμενος· ἰδὼν δὲ φῶς, καὶ παρεστῶτα πλησίον τὸν ἄνθρωπον, ἔχοντα τὴν κύλικα τοῦ φαρμάκου, συναγαγὼν μόλις ἑαυτὸν ὑπ' ἀσθενείας, ἀνεκάθισε. Καὶ δεξάμενος, ἠρώτησεν, εἴ τι περὶ τῶν ἱππέων, καὶ μάλιστα Λυκάρτα, πεπυσμένους ἐσίν. Εἰπόντος δὲ τὰνθρώπου, διαπεφρευγένοι τοὺς πολλοὺς, ἐπένευσε τῇ κεφαλῇ, καὶ διαβλέψας πράως πρὸς τὸν ἄνθρωπον· Εὖ λέγεις, εἶπεν, εἰ μὴ πάντα κακῶς πεπράχαμεν. Ἄλλο δὲ μηδὲν εἰπὼν, μηδὲ φθεγξάμενος, ἐξέπιε· καὶ πάλιν αὐτὸν ἀπέκλινεν, οὐ πολλὰ πράγματα τῷ φαρμάκῳ παρασχὼν, ἀλλ' ἀποσβεσθεῖς ταχὺ διὰ τὴν ἀσθενείαν.

21. Ὡς οὖν ὁ περὶ τῆς τελευτῆς λόγος ἦκεν εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς, τὰς μὲν πόλεις αὐτῶν κοινῇ κατήφεια καὶ πένθος εἶχεν· οἱ δ' ἐν ἡλικίᾳ μετὰ τῶν προβούλων συνελθόντες εἰς Μεγάλην πόλιν, οὐδ' ἠντινοῦν ἀναβολὴν ἐποιήσαντο τῆς τιμωρίας, ἀλλ' ἐλόμενοι στρατηγὸν Λυκόρταν, εἰς τὴν Μεσσηνίαν ἐνέβαλον, καὶ κακῶς ἐποίησαν τὴν χώραν, ἄχρις οὗ συμφρονήσαντες ἐδέξαντο τοὺς Ἀχαιοὺς. Καὶ Δεινοκράτης μὲν αὐτὸς αὐτὸν φθάσας διεχρήσατο· τῶν δ' ἄλλων, ὅσοις μὲν ἀνελεῖν ἔδοξε φιλοποίμενα, δι' αὐτῶν ἀπέθνησκον· ³⁾ ὅσοις δὲ καὶ βασανίσαι, τούτους ἐπ' αἰκίαις ποιούμενος συνελάμβανεν ὁ Λυκόρτας. Τὸ δὲ σῶμα καύσαντες αὐτοῦ ⁴⁾, καὶ τὰ λείψανα συνθίεντες εἰς ὑδρίαν, ἀνεζεύγνυσαν, οὐκ ἀτάκτως, οὐδ' ὥς ἔτυχεν, ἀλλ' ἐπινίκιον πομπὴν τινα ἄμα ταῖς ταφαῖς μίζαντες. Ἦν μὲν γὰρ ἐξεφανωμένους ἰδεῖν, ἦν δὲ τοὺς αὐτοὺς καὶ δακρύοντας· ἦν δὲ τοὺς ἐχθροὺς, δεσμίους ἀγομένους, αὐτὴν δὲ τὴν ὑδρίαν ὑπὸ πλήθους ταινιῶν τε καὶ σεφάνων μόλις ὁρωμένην. Ἐκόμιζε δ' ὁ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀχαιῶν παῖς, Πολύβιος, καὶ περὶ αὐτὸν οἱ πρῶτοι τῶν Ἀχαιῶν. Οἱ δὲ στρατιῶται, ὠκλισμένοι μὲν αὐτοῖς, τοῖς ἵπποις κεκοσμημένοις ἐπηκολούθουν, οὔτε, οἷον ἐπὶ πένθει τοσούτῳ, κατηφεῖς, οὔτε τῇ νίκῃ γαυριῶντες. Ἐκ δὲ τῶν διὰ μέσου πόλεων καὶ κωμῶν ἀπαντῶντες, ὥς περ αὐτὸν ἀπὸ στρατείας ἐπανιόντα δεξιούμενοι, τῆς ὑδρίας ἐφώπταντο, καὶ συμπροῆγον εἰς Μεγάλην πόλιν. Ὡς οὖν συνανεμίχθησαν αὐτοῖς οἱ πρεσβύτεροι

3) Starben durch sich selbst, durch Gift, oder andere Mittel, die sie zu nehmen gezwungen wurden. — ἐπ' αἰκίαις ποιούμενος, zu Martern sie sich bestimmend, Reiskens Konjekturen sind unnöthig.

4) Diese Stelle von αὐτοῦ macht Reiskens Erklärung, dasselbst in Messene wahrscheinlich,

τεροι μετὰ γυναικῶν καὶ παίδων, ὀλοφυρμὸς ἤδη διὰ παν-
 τὸς ἐχώρει τοῦ στρατεύματος εἰς τὴν πόλιν ⁵) ἐπιποθοῦ-
 σαν τὸν ἄνδρα, καὶ βαρέως φέρουσαν, οἰομένην συναπο-
 βεβληκέναι τὸ πρωτεύειν ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς. Ἐτάφη μὲν
 οὖν, ὡς εἰκὸς, ἐνδόξως, καὶ περὶ τὸ μνημεῖον αὐτοῦ οἱ
 τῶν Μεσσηνίων αἰχμάλωτοι κατελεύσθησαν. Οὐσῶν δὲ
 πολλῶν μὲν εἰκόνων αὐτοῦ, μεγάλων δὲ τιμῶν, ἃς αἱ
 πόλεις ἐψηφίσαντο, Ῥωμαῖος ἀνὴρ, ἐν τοῖς περὶ Κόριν-
 θον ἀτυχήμασι τῆς Ἑλλάδος, ἐπεχείρησεν ἀνελεῖν ἀπά-
 σας, καὶ διώκειν αὐτὸν, ἐνδεικνύμενος, ὥςπερ ἔτι ζῶντα
 Ῥωμαίοις πολέμιον καὶ κακόνουν γενέσθαι. Λόγων δὲ λεχ-
 θέντων, καὶ Πολυβίου πρὸς τὸν συκοφάντην ἀντειπόντος
 οὗθ' ὁ Μόμμιος, οὐτε οἱ πρέσβεις ὑπέμειναν ἀνδρὸς ἐνδό-
 ξου τιμὰς ἀφανίσαι, καίπερ οὐκ ὀλίγα τοῖς περὶ Τίτον
 καὶ Μάνιον ἐναντιωθέντος, ἀλλὰ τῆς χρείας τὴν ἀρετὴν
 ἐκεῖνοι, καὶ τὸ καλὸν, ὡς ἔοικε, τοῦ λυσιτελοῦς διώρι-
 ζον· ὁρῶς καὶ προσηκόντως, τοῖς μὲν ὠφελοῦσι μισ-
 θὸν καὶ χάριν παρὰ τῶν εὖ παθόντων, τοῖς δ' ἀγαθοῖς
 τιμὴν ὀφείλεσθαι παρὰ τῶν ἀγαθῶν ἀεὶ νομίζοντες. Ταῦ-
 τα περὶ Φιλοποίμενος.

- 5) Als daher die Greise, Weiber und Kinder, die ihnen aus Megalopolis entgegen kamen, sich mit ihnen vermischten; da drang ein Wehklagen durch das ganze Heer in die Stadt hinein — auf dem Zuge gegen die Stadt und in die Stadt hinein. Also nicht *μέχρις εἰς τὴν π.*, wie Reiske vermuthet.

ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΓΡΑΚΧΟΣ. *)

Ἡμεῖς δὲ, τὴν πρώτην ἱστορίαν ἀποδεδωκότες, ἔχομεν
οὐκ ἐλάττονα πάθη τούτων ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ συζυ-
γίᾳ θεωρῆσαι, τὸν Τιβερίου καὶ Γαίου βίον ἀντιπαλα-
βάλ-

- *) Tiberius Gracchus ward ermordet 621 a. u., 133 vor Chr., unter dem Konsulat des Publius Mucius Scävola, und Lucius Calpurnius Piso Frugi: noch nicht 30 Jahre alt. (C. Gr. c. 1.) Also ist er geboren entweder 592 oder wahrscheinlicher 591, unter dem zweiten Konsulate seines Vaters, da er schon 608 vor Kathago ficht. — Der Ruhm des Vaters gieng dem Sohne voraus. Tiberius Sempronius Gracchus hatte als Proprätor die Celtiberier im dießseitigen Spanien besiegt, und 576 über sie triumphirt. Gleich im nächsten Jahre 577 a. u., 177 vor Chr. ward er mit Cajus Claudius Pulcher zum Konsul erwählt, erhielt das aufrührerische Sardinien zur Provinz, und triumphirte nach Beruhigung der Insel als Prokonsul zum zweitenmal 579 a. u. Vorzüglichen Beifall erwarb ihm darauf die Verwaltung des Censoramtes mit Claudius Pulcher, 585, (Liv. 43, 14-16.) Auch ward er noch zum zweitenmal zum Konsul

βάλλοντες. ¹⁾ Οὗτοι Τιβερίου Γράγχου παῖδες ἦσαν ὧς τιμητῇ τε Ῥωμαίων γενομένῳ, καὶ δις ὑπατεύοντι, καὶ θριάμβους δύο καταγαγόντι, λαμπρότερον ἢν τὸ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ἀξίωμα. Διὸ καὶ τὴν Σκιπίωνος, τοῦ καταπολεμήσαντος Ἀννίβαν, θυγατέρα Κορνηλίαν, οὐκ ὦν φίλος, ἀλλὰ καὶ διάφορος τῷ ἀνδρὶ γεγονώς, λαβεῖν ἔξωθεν μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν. Λέγεται δέ ποτε συλ-
λαβεῖν

ful ernannt, 591 a. u., mit Manius Juventius Thalna. — Der Sohn war des Vaters würdig. Seine ersten Kriegsdienste that er als 17jähriger Jüngling unter seinem Schwager Scipio Africanus dem jüngeren, in Afrika: er war einer der ersten, der die Mauern von Karthago erstieg, 608 a. u. Darauf gieng er als Quästor unter dem Konsul Cajus Hostilius Mancinus 617 gegen Numantia. Das römische Heer ward umringt und nur durch Tiberius gerettet. Endlich wurde er für das Jahr 621 zum Volkstribun erwählt, und ward das Opfer seines Patriotismus und seiner Menschenliebe. Die übrigen Volkstribunen, die wir kennen, sind: M. Octavius Caecina, der durch Tiberius gezwungen abdanken mußte, und an dessen Stelle ernannt wurde Qu. Mummus, dem ein anderer Tribun L. Rubrius Varro die Haltung der Comitien fürs folgende Jahr überliefs, die eigentlich diesem zu-gefallen war. Und P. Appulejus Saturninus, der mit dem abgebrochenen Brett einer Bank dem Gracchus den ersten Streich gab.

- ¹⁾ Plutarch hatte vorher das Leben der spartanischen Könige Agis und Kleomenes erzählt, die auch bei heilsamen Aenderungen im Staate einen unglücklichen Ausgang erfahren hatten: Agis wird von seinem Mitkönige Leonidas gefangen und getödtet; Kleomenes muß sein Vaterland verlassen, und wird grausam in Aegypten ermordet.

λαβεῖν αὐτὸν ἐπὶ τῆς κλίνης ζευγὸς δρακόντων· τοὺς δὲ μάντεις, σκεψαμένους τὸ τέρας, ἄμφω μὲν οὐκ ἔαν ἀνελεῖν, οὐδ' ἀφεῖναι· περὶ δὲ θάτερου διαιρεῖν, ὥς ὁ μὲν ἄρρῆν τῷ Τιβερίῳ φέροι θάνατον ἀναιρεθεῖς, ἡ δὲ θήλεια τῇ Κορνηλίᾳ. Τὸν οὖν Τιβέριον, καὶ φιλοῦντα τὴν γυναῖκα, καὶ μᾶλλον αὐτῷ προσήκειν, ὄντι πρεσβυτέρῳ, τελευτᾶν ἡγούμενον, ἔτι νέας οὔσης ἐκείνης, τὸν μὲν ἄρρῆνα κτεῖναι τῶν δρακόντων, ἀφεῖναι δὲ τὴν θήλειαν. Εἶτα ὕστερον οὐ πολλῷ χρόνῳ τελευτῆσαι, δεκαδύο παῖδας ἐκ τῆς Κορνηλίας αὐτῷ γεγονότας καταλιπόντα. Κορνηλία δ', ἀναλαβοῦσα τοὺς παῖδας καὶ τὸν οἶκον, οὕτω σώφρονα καὶ φιλότεκνον καὶ μεγαλόψυχον αὐτὴν παρέσχευεν, ὥς μὴ κακῶς δόξαι βεβουλεῦσθαι τὸν Τιβέριον, ἀντὶ τοιαύτης γυναικὸς ἀποθανεῖν ἐλόμενον. Ἡ γὰρ καὶ, Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως κοινουμένου τὸ διάδημα, καὶ μνωμένου τὸν γάμον αὐτῆς, ἡρνήσατο, καὶ χηρεύουσα τοὺς μὲν ἄλλους ἀπέβαλε παῖδας, μίαν δὲ τῶν θυγατέρων, ἣ Σικιπίωνι τῷ νεωτέρῳ συνώκησε, καὶ δύο υἱοὺς, περὶ ὧν τάδε γέγραπται, Τιβέριον καὶ Γάϊον, διαγενομένους οὕτω φιλοτίμως ἐξέθρεψεν, ὥς πάντων εὐφροσύνας τοὺς Ῥωμαίους ὁμολογουμένως γεγονότας, πεπαιδεῦσθαι δοκεῖν βέλτιον, ἢ πεφυκέναι, πρὸς ἀρετὴν.

2. Ἐπεὶ δ', ὥς περ ἡ τῶν πλασσομένων καὶ γραφομένων Διοσκούρων ὁμοιότης ἔχει τινὰ τοῦ πυκτικοῦ πρὸς τὸν δρομικὸν ἐπὶ τῆς μορφῆς διαφορὰν, οὕτω τῶν νεανίσκων ἐκείνων ἐν πολλῇ τῇ πρὸς ἀνδρείαν καὶ σωφροσύνην, ἔτι δ' ἐλευθεριότητα καὶ καὶ λογιότητα καὶ μεγαλοψυχίαν ἐμφερεία, μεγάλαι περὶ τὰ ἔργα καὶ τὰς πολιτείας οἶον ἐξήνθησαν καὶ διεφάνησαν ἀνομοιότητες· οὐ χεῖρον εἶναι μοι δοκεῖ ταύτας προεκθέσθαι. Πρῶτον μὲν οὖν ἰδέα προσώπου καὶ βλέμματι καὶ κινήματι πρᾶος καὶ κατασηματικὸς ἦν ὁ Τιβέριος, ἔντονος δὲ καὶ σφοδρὸς ὁ Γάϊος, ὥς καὶ δημηγορεῖν τὸν μὲν ἐν μιᾷ χώρᾳ βεβη-
F
κότα

κότα κοσμίως, τὸν δὲ Ῥωμαίων πρῶτον ἐπὶ τοῦ βήματος περιπάτω τε χρήσασθαι, καὶ περισπάσαι τὴν τηβεννον ἐξ ὤμου λέγοντα, καθὰ περὶ Κλέωνος τοῦ Ἀθηναίου ἱστορεῖται, περισπάσαι τε τὴν περιβολὴν, καὶ τὸν μηρὸν ἀλοῆσαι πρῶτον τῶν δημηγορούντων. Ἐπειτα ὁ λόγος τοῦ μὲν Γαῖου φοβερὸς καὶ περιπαθῆς εἰς δείνωσιν, ἡδίων δ' ὁ τοῦ Τιβερίου καὶ μᾶλλον ἐπαγωγὸς οἴκτου. Τῇ δὲ λέξει καθαρὸς καὶ διαπεπονημένος ἀκριβῶς ἐκεῖνος, ὁ δὲ Γαῖου πιθανὸς καὶ γεγανωμένος. Οὕτω δὲ καὶ περὶ τὴν δίκαιαν καὶ τράπεζαν εὐτελὴς καὶ ἀφελὴς ὁ Τιβέριος, ὁ δὲ Γάιος, τοῖς μὲν ἄλλοις παραβαλεῖν, σώφρων καὶ αὐστηρὸς, τῇ δὲ πρὸς τὸν ἀδελφὸν διαφορᾷ νεοπρεπὴς καὶ περίεργος· ὥς οἱ περὶ Δροῦσον ἤλεγχον, ὅτι δελοφῖνας ἀργυροῦς ἐπρίατο τιμῆς εἰς ἐκάστην λίτραν δραχμῶν χιλίων καὶ διακοσίων πεντήκοντα. Τῷ δ' ἦθει, κατὰ τὴν τοῦ λόγου διαφορὰν, ὁ μὲν ἐπισεικὴς καὶ πρᾶος, ὁ δὲ τραχὺς καὶ θυμοειδής· ὥς καὶ παρὰ γνώμην ἐν τῷ λέγειν ἐκφερόμενον πολλάκις ὑπ' ὀργῆς, τὴν τε φωνὴν ἀποξύνειν, καὶ βλασφημεῖν, καὶ συνταράττειν τὸν λόγον. Ὅθεν καὶ βοήθημα τῆς ἐκτροπῆς ταύτης ἐποιήσατο τὸν Λικίνιον, οἰκέτην οὐκ ἀνόητον, ὃς ἔχων φωνασκικὸν ὄργανον, ᾧ τοὺς φθόγγους ἀναβιβάζουσιν, ὅπισθεν ἔσως τοῦ Γαῖου λέγοντος· ὀπηνίκα τραχυνόμενον αἰσθαιτο τῇ φωνῇ καὶ παραρρήγνυμενον δι' ὀργὴν, ἐνεδίδου τόνον μαλακὸν, ᾧ τὸ σφοδρὸν ἐκεῖνος εὐθὺς ἄμα τοῦ πάθους καὶ τῆς φωνῆς ἀνείς ἐπραΰνετο, καὶ παρεῖχεν ἑαυτὸν εὐανάκλητον.

3. Αἱ μὲν οὖν διαφοραὶ τοιαῦταί τινες ἦσαν αὐτῶν· ἀνδραγαθία δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους, καὶ πρὸς τοὺς ὑπηκόους δικαιοσύνη, καὶ πρὸς τὰς ἀρχὰς ἐπιμέλεια, καὶ πρὸς τὰς ἡδονὰς ἐγκράτεια ἀπαράλλακτος. Ἦν δὲ πρεσβύτερος ἐνιαυτοῖς ἑννέα ὁ Τιβέριος· καὶ τοῦτο τὴν ἑκατέρου πολιτείαν ἀπληρτημένην τοῖς χρόνοις ἐποίησε, καὶ τὰς

τάς πράξεις οὐχ ἥκιστα διελυμήνατο, μὴ συνακμασάντων, μηδὲ συμβαλόντων εἰς τὸ αὐτὸ τὴν δύναμιν, μεγάλην ἂν ἐξ ἀμφοῖν ὁμοῦ καὶ ἀνυπέρβλητον γενομένην. Λεκτέον οὖν ἰδίᾳ περὶ ἑκατέρου, καὶ περὶ τοῦ πρεσβυτέρου πρότερον.

4. Ἐκεῖνος τοίνυν εὐθὺς ἐκ παίδων γενόμενος, οὕτως ἦν περιβόητος, ὥς τε τῆς τῶν Αὐγούρων λεγομένης ἱερωσύνης ἀξιοθῆναι δι' ἀρετὴν μᾶλλον, ἢ διὰ τὴν εὐγένειαν. Ἐδήλωσε δ' Ἀππίος Κλαύδιος, ἀνὴρ ὑπατικός καὶ τιμητικός καὶ προγεγραμμένος κατ' ἀξίωμα τῆς Ῥωμαίων βουλῆς, καὶ πολὺ φρονήματι τοὺς κατ' αὐτὸν ὑπεραίρων· ἐσιωμένουν γὰρ ἐν ταύτῃ τῶν ἱερέων, προσγορεύσας τὸν Τιβέριον, καὶ Φιλοφρονηθεῖς, αὐτὸς ἐμνήσθη τῇ θυγατρὶ νυμφίου. Δεξαμένου δ' ἀσμένως ἐκείνου, καὶ τῆς καταινέσεως οὕτω γενομένης, ἐσιῶν δ' Ἀππίος οἴκαδε πρὸς αὐτὸν ²) ἀπὸ τῆς θύρας εὐθὺς ἐκάλει τὴν γυναῖκα, καὶ μεγάλη τῇ φωνῇ βοῶν· ὦ Ἀντισία, τὴν Κλαυδίαν ἡμῶν ἀνδρὶ καθωμολόγηκα! Κἀκείνη θαυμάσασα· Τίς, εἶπεν, ἡ σπουδὴ; ἢ τί τὸ τάχος, εἰ μὴ Τιβέριον αὐτῇ Γράκχον εὐρήκεις νυμφίου; Οὐκ ἄγνοω δ', ὅτι τοῦτό τινες ἐπὶ τὸν πατέρα τῶν Γράκχων, Τιβέριον, καὶ Σκιπίωνα τὸν Ἀφρικανὸν ἀναφέρουσιν· ἀλλ' οἱ πλείους, ὥς ἡμεῖς γράφομεν, ἰσοροῦσι, καὶ Πολύβιος, μετὰ τὴν Σκιπίωνος Ἀφρικανοῦ τελευτὴν τοὺς οἰκείους, Φησὶν, ἐκ πάντων προκρίναντας τὸν Τιβέριον, δοῦναι τὴν Κορνηλίαν, ὥς ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀνέκδοτον καὶ ἀνέγγυον ἀπολειφθεῖσαν. Ὁ δ' οὖν νεώτερος Τιβέριος, στρατευόμενος ἐν Λιβύῃ μετὰ τοῦ δευτέρου Σκιπίωνος,

F 2

πίωνος,

) Die gewöhnliche Lesart πρὸς αὐτὸν ist unrichtig. Πρὸς αὐτὸν scheint freilich nach οἴκαδε überflüssig, indess zweifle ich nicht, dass sich ähnliche Redensarten finden,

πίωνος, ἔχοντος αὐτοῦ τὴν ἀδελφὴν, ὁμοῦ συνδιαιτώμενος ὑπὸ σικηνὴν τῷ στρατηγῷ, ταχὺ μὲν αὐτοῦ τὴν φύσιν κατέμαθε, πολλὰ καὶ μεγάλα πρὸς ζῆλον ἀρετῆς καὶ μίμησιν ἐπὶ τῶν πράξεων ἐκφέρουσαν. Ταχὺ δὲ τῶν νέων πάντων ἐπρώτευεν εὐταξία καὶ ἀνδρεία· καὶ τοῦ γε τείχους ἐπέβη τῶν πολεμίων πρῶτος, ὥς Φησι Φάνιος, λέγων καὶ αὐτὸς τῷ Τιβερίῳ συνεπιβῆναι, καὶ συμμετασχεῖν ἐκείνης τῆς ἀριστείας. Πολλὴν δὲ καὶ παρῶν εὐνοίαν εἶχεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ πόθον ἀπαλλαττόμενος αὐτοῦ κατέλειπε.

5. Μετὰ δὲ τὴν στρατείαν ἐκείνην αἵρεθεῖς ταμίας, ἔλαχε τῶν ὑπάτων Γαῖον Μαγνίῳ συστρατεύειν ἐπὶ Νομαντίνους, ἀνθρώπῳ μὲν οὐ πονηρῷ, βαρυποτμοτάτῳ δὲ Ῥωμαίων στρατηγῷ. Διὸ καὶ μᾶλλον ἐν τύχαις παραλόγοις καὶ πράγμασιν ἐναντίοις τοῦ Τιβερίου διέλαμψεν οὐ μόνον τὸ συνετὸν καὶ ἀνδρεῖον, ἀλλ', ὃ θαυμάσιον ἦν, αἰδώς τε πολλὴ καὶ τιμὴ τοῦ ἄρχοντος, ὑπὸ τῶν κακῶν οὐδ' ἑαυτὸν, εἰ στρατηγός ἐστιν, ἐπιγινώσκοντος. Ἡττηθεῖς γὰρ μάχαις μεγάλαις, ἐπεχείρησε μὲν ἀναζευγύναι νυκτὸς ἐκλιπὼν τὸ στρατόπεδον· αἰσθομένων δὲ τῶν Νομαντίνων, καὶ τὸ μὲν στρατόπεδον εὐθὺς λαβόντων, τοῖς δ' ἀνθρώποις ἐπιπεσόντων φεύγουσι, καὶ τοὺς ἐσχάτους φονευόντων, τὸ δὲ πᾶν ἐγκυκλιούμενων στρατεύμα, καὶ συνωθούντων εἰς τόπους χαλεποὺς καὶ διάφυξιν οὐκ ἔχοντας, ἀπογνοὺς τὴν ἐκ τοῦ βιάζεσθαι σωτηρίαν ὁ Μαγνίος, ἐπεκηρυκεύετο περὶ σπονδῶν καὶ διαλύσεων πρὸς αὐτούς· οἱ δὲ πιεῦειν ἔφασαν οὐδενὶ, πλὴν μόνῳ Τιβερίῳ, καὶ τοῦτον ἐκέλευον ἀποσέλλειν πρὸς αὐτούς. Ἐπεπόνθεισαν δὲ τοῦτο καὶ δι' αὐτὸν τὸν νεανίσκον· ἦν γὰρ αὐτοῦ πλεῖστος λόγος ἐπὶ στρατιᾶς· καὶ μεμνημένοι τοῦ πατρὸς Τιβερίου, ὃς πολεμήσας Ἰβήρσι, καὶ πολλοὺς κατασρεψάμενος, εἰρήνην ἔθετο πρὸς Νομαντίνους, καὶ ταύτην ἐμπεδοῦντα τὸν δῆμον ὀρθῶς καὶ δικαίως ἀεὶ πα-

παρέσχεν. Οὕτω δὲ πεμφθεὶς ὁ Τιβερίος, καὶ συγγενόμενος τοῖς ἀνδράσι, καὶ τὰ μὲν πείσας, τὰ δὲ δεξάμενος ἐσπείσατο, καὶ διςμυρίους ἔσωσε περιφανῶς Ῥωμαίων πολίτας, ἄνευ θεραπείας καὶ τῶν ἔξω τάξεως ἐπομένων.

6. Τὰ δ' ἐν τῷ χάρακι ληφθέντα χρήματα πάντα κατέσχεον οἱ Νομαντίνοι καὶ διεπόρθησαν. Ἐν δὲ τούτοις καὶ πινακίδες ἦσαν τοῦ Τιβερίου, γράμματα καὶ λόγους ἔχουσαι τῆς ταμειυτικῆς ἀρχῆς, ἃς περὶ πολλοῦ ποιούμενος ἀπολαβεῖν, ἤδη τοῦ στρατοῦ προκεχωρηκότος, ἀνέστρεψε πρὸς τὴν πόλιν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τρεῖς ἢ τέταρτας ἑταίρους. Ἐκκαλέσας δὲ τῶν Νομαντίνων τοὺς ἀρχοντας, ἡξίου νομίσασθαι τὰς δέλτους, ὥς μὴ παράσχοι τοῖς ἐχθροῖς διαβολὴν, οὐκ ἔχων ἀπολογήσασθαι περὶ τῶν ὠκονομημένων. Ἡσθέντες οὖν οἱ Νομαντίνοι τῇ συντυχίᾳ τῆς χρείας, παρεκάλουν αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν· ὃ δ' εἰσῆκει βουλευόμενος, ἐγγὺς προσελθόντες ἐνεφύοντο ταῖς χερσὶ, καὶ λιπαρεῖς ἦσαν δεόμενοι, μηκέτι νομίζειν αὐτοὺς πολεμίους, ἀλλ' ὥς φίλοις χρῆσθαι καὶ πισεύειν. Ἔδοξεν οὖν τῷ Τιβερίῳ ταῦτα ποιεῖν, τῶν τε δέλτων περιεχομένῳ, καὶ δεδοικότι παροξύνειν, ὥς ἀπισουμένους, τοὺς Νομαντίνους. Εἰσελθόντι δ' εἰς τὴν πόλιν πρῶτον μὲν ἄριστον παρέθεσαν, καὶ πᾶσαν ἐποιήσαντο δέησιν ἐμφαγεῖν τι κοινῇ μετ' αὐτῶν καθήμενον. Ἐπειτα τὰς δέλτους ἀπέδοσαν, καὶ τῶν ἄλλων, ἃ βούλοιτο, χρημάτων λαβεῖν ἐκέλευσαν. Ὁ δ' οὐδὲν, ἢ τὸν λιβανωτὸν, ὃ πρὸς τὰς δημοσίας ἐχρῆτο θυσίας, λαβὼν, ἀπῆλθεν ἀσπασάμενος καὶ φιλοφρονηθεὶς τοὺς ἀνδρας.

7. Ἐπεὶ δ' εἰς Ῥώμην ἐπανῆλθεν, ἡ μὲν ὅλη πρᾶξις, ὥς δεινὴ καὶ καταισχύνουσα τὴν Ῥώμην, αἰτίαν εἶχε καὶ κατηγορίαν· οἱ δὲ τῶν στρατιωτῶν οἰκεῖοι καὶ φίλοι,

Φίλοι, μέγα μέρος ὄντες τοῦ δήμου, συνέτρεχον πρὸς τὸν Τιβέριον, τὰ μὲν αἰσχροῦ τῶν γεγονότων ἀναφέροντες εἰς τὸν ἄρχοντα, δι' αὐτὸν δὲ σώζεσθαι τοσούτους πολίτας φάσκοντες. Οἱ μὲντοι δυσχεραίνοντες τὰ πεπραγμένα μιμεῖσθαι τοὺς προγόνους ἐκέλευον. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τοὺς ἀγαπήσαντας ὑπὸ Σαυνιτῶν ἀφεθῆναι στρατηγούς, αὐτοὺς τε τοῖς πολεμίοις γυμνοὺς προσέρριψαν, καὶ τοὺς ἐφαψαμένους καὶ μετασχόντας τῶν σπονδῶν, οἷον ταμίας καὶ χιλιάρχους, ὁμοίως προὔβαλον, εἰς ἐκείνους τὴν ἐπιτορκίαν καὶ τὴν διάλυσιν τῶν ὁμολογημένων τρέποντες. Ἐνθα δὲ καὶ μάλισα τὴν πρὸς τὸν Τιβέριον εὐνοίαν καὶ σπουδὴν ἐξέφηνεν ὁ δῆμος· τὸν μὲν γὰρ ὕπατον ἐψηφίσαντο γυμνὸν καὶ δεδεμένον παραδοῦναι τοῖς Νομαντίνοις, τῶν δ' ἄλλων ἐφείσαντο πάντων διὰ Τιβέριον. Δοκεῖ δὲ καὶ Σκιπίων βοηθῆσαι, μέγιστος ὢν τότε, καὶ πλεῖστον δυνάμενος Ῥωμαίων· ἀλλ' οὐδὲν ἤττον ἐν αἰτίαις ἦν, ὅτι τὸν Μαγκίνον οὐ περιέσωσεν, οὐδὲ τὰς σπονδὰς ἐμπεδωθῆναι τοῖς Νομαντίνοις ἐσπούδασε, δι' ἀνδρὸς οἰκείου καὶ φίλου, τοῦ Τιβερίου, γενομένης. Τὸ δὲ πλεῖστον ἔοικεν ἐκ φιλοτιμίας, καὶ τῶν ἐπαιρόντων τὸν Τιβέριον φίλων καὶ σοφιστῶν, ἐκγενέσθαι τὰ τῆς διαφορᾶς· ἀλλ' αὕτη γε πρὸς οὐδὲν ἀνήκεστον, οὐδὲ φαῦλον ἐξέπεσε· δοκεῖ δ' ἂν μοι μηδαμῶς περιπεσεῖν ὁ Τιβέριος, οἷς ἔπαθεν, εἰ παρῆν αὐτοῦ τοῖς πολιτεύμασι Σκιπίων ὁ Ἀφρικανός· νῦν δ' ἐκείνου περὶ Νομαντίαν ὄντος ἤδη καὶ πολεμοῦντος, ἤψατο τῆς περὶ τοὺς νόμους πολιτείας ἐκ τοιαύτης αἰτίας.

8. Ῥωμαῖοι τῆς τῶν ἀσυγχετόνων χώρας ὅσῃν ἀπετέμοντο πολέμῳ, τὴν μὲν ἐπίπρασκον, τὴν δὲ ποιούμενοι δημοσίαν ἐδίδοσαν νέμεσθαι τοῖς ἀκτήμοσι καὶ ἀπόροις τῶν πολιτῶν, ἀποφορὰν οὐ πολλὴν εἰς τὸ δημόσιον τελοῦσιν. Ἀρξαμένων δὲ τῶν πλουσίων ὑπερβάλλειν τὰς ἀποφορὰς, καὶ τοὺς πένητας ἐξελαυνόντων, ἐγράφη νόμος,

νόμος, οὐκ ἔων πλέθρα γῆς ἔχειν πλείονα πεντακοσίων. Καὶ βραχὺν μὲν χρόνον επέσχε τὴν πλεονεξίαν τὸ γράμμα τοῦτο, καὶ τοῖς πένησιν ἐβροήθησε, κατὰ χώραν μένουσιν ἐπὶ τῶν μεμισθωμένων, καὶ νεμομένοις ἦν ἕκαστος ἐξ ἀρχῆς εἶχε μοῖραν. Ὑστερον δὲ, τῶν γειτνιούντων πλούσιων ὑποβλήτοις προσώποις μεταφερόντων τὰς μισθώσεις εἰς ἑαυτοὺς, τέλος δὲ φανερώς ἤδη δι' ἑαυτῶν τὰ πλεῖστα κατεχόντων, ἔξωσθέντες οἱ πένητες, οὔτε ταῖς στρατείαις ἔτι προσύμους παρεῖχον ἑαυτοὺς, ἡμέλουν τε παίδων ἀνατροφῆς, ὥς ταχὺ τὴν Ἰταλίαν ἅπασαν ὀλιγανδρίας ἐλευθέρων αἰσθέσθαι, δεσμητηρίων δὲ βαρβαρικῶν ἐμπεπλῆσθαι, δι' ὧν ἐγεώργουν οἱ πλούσιοι τὰ χωρία, τοὺς πολίτας ἐξελάσαντες. Ἐπεχείρησε μὲν οὖν τῇ διορθώσει Γάιος Λαίλιος, ὁ Σκιπίωνος ἑταῖρος· ἀντικρουσάντων δὲ τῶν δυνατῶν, φοβηθεὶς τὸν θόρυβον καὶ παυσάμενος, ἐπεκλήθη σοφός, ἢ φρόνιμος· ἐκότερον γὰρ ἐδόκει σημαίνειν ὁ σαπίνης. Ὁ Τιβέριος δὲ, δήμαρχος ἀποδειχθεὶς, εὐθὺς ἐπ' αὐτὴν ὥρμησε τὴν πράξιν, ὥς μὲν οἱ πλεῖστοι λέγουσι, Διοφάνους τοῦ ῥήτορος καὶ Βλοσσίου τοῦ φιλοσόφου παρορμησάντων αὐτόν· ὧν ὁ μὲν Διοφάνης φυγὰς ἦν Μιτυληναῖος· ὁ δ' αὐτόθεν ἐξ Ἰταλίας Κυμαῖος, Ἀντιπάτρου τοῦ Ταρσέως γεγονὼς ἐν ἄσσει συνήθης, καὶ τετιμημένος ὑπ' αὐτοῦ προσφωνήσεσι γραμμάτων φιλοσόφων. Ἐνιοὶ δὲ καὶ Κορνηλίαν συνεπαιτιῶνται, τὴν μητέρα, πολλάκις τοὺς υἱοὺς ὀνειδίζουσιν, ὅτι Ῥωμαῖοι Σκιπίωνος αὐτὴν ἔτι πενθεράν, οὐπω δὲ μητέρα Γράκχων προκαγορεύουσιν. Ἄλλοι δὲ Σπόριόν τινα Πουσούμιον λέγουσιν αἴτιον γενέσθαι, ἡλικιώτην τοῦ Τιβερίου, καὶ πρὸς δόξαν ἐφάρμιλλον αὐτῷ περὶ τὰς συνηγορίας· ὃν, ὡς ἐπανήλθεν ἀπὸ τῆς στρατείας, εὐρὼν πολὺ τῇ δόξῃ καὶ τῇ δυνάμει παρηλλαχότα καὶ θαυμαζόμενον, ἠθέλησεν, ὥς ἔοικεν, ὑπερβαλέσθαι, πολιτεύματος παραβόλου καὶ μεγάλην προσδοκίαν ἔχοντος ἀψάμενος. Ὁ δ' ἀδελφὸς αὐτοῦ, Γάιος, ἐν τινὶ βιβλίῳ γέγραπεν, εἰς Νομαντίαν

τίαν πορευόμενον διὰ τῆς Τυρρήνιας τὸν Τιβέριον, καὶ τὴν ἔρημίαν τῆς χώρας ὁρῶντα, καὶ τοὺς γεωργοῦντας ἢ νέμοντας, οἰκέτας ἐπεισάκτους καὶ βαρβάρους, τότε πρῶτον ἐπὶ νοῦν βαλέσθαι τὴν μυρίων κακῶν ἄρξασαν αὐτοῖς πολιτείαν. Τὴν δὲ πλείστην αὐτὸς ὁ δῆμος ὁρμήν καὶ Φιλοτιμίαν ἐξῆψε, προκαλούμενος διὰ γραμμάτων αὐτὸν ἐν σοαῖς καὶ τοίχοις καὶ μνήμασι γραφομένων, ἀναλαβεῖν τοῖς πένησι τὴν δημοσίαν χώραν.

9. Οὐ μὲν ἐφ' αὐτοῦ γε συνέθηκε τὸν νόμον, τοῖς δὲ πρωτεύουσιν ἀρετῇ καὶ δόξῃ τῶν πολιτῶν συμβούλοις χρησάμενος· ὧν καὶ Κράσσος ἦν, ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ Μούκιος Σαιουόλας, ὁ νομοδείκτης, ὑπατεύων τότε, καὶ Κλαύδιος Ἀππίος, ὁ κηδεστὴς τοῦ Τιβερίου. Καὶ δοκεῖ νόμος εἰς ἀδικίαν καὶ πλεονεξίαν τοσαύτην μηδέποτε πρῶτος γραφῆναι καὶ μαλακώτερος. Οὓς γὰρ ἔδει δίκην τῆς ἀπειθείας δοῦναι, καὶ μετὰ ζημίας ἦν παρὰ τοὺς νόμους ἐκαρποῦντο χώραν ἀφεῖναι, τούτους ἐκέλευσε τιμὴν προσλαμβάνοντας ἐκβαίνειν, ὧν ἀδίκως ἐκέκτηντο, καὶ παραδέχεσθαι τοὺς βοηθείας δεομένους τῶν πολιτῶν. Ἀλλὰ, καίπερ οὕτω τῆς ἐπανορθώσεως οὔσης εὐγνώμονος, ὁ μὲν δῆμος ἡγάπα, παρεῖς τὰ γεγενημένα, παύσασθαι τὸ λοιπὸν ἀδικούμενος· οἱ δὲ πλούσιοι καὶ κτηματικοὶ πλεονεξία μὲν τὸν νόμον, ὀργῇ δὲ καὶ Φιλονεικία τὸν νομοθέτην δι' ἔχθους ἔχοντες, ἐπεχείρουν ἀποτρέπειν τὸν δῆμον, ὥς γῆς ἀναδασμὸν ἐπὶ συγχύσει τῆς πολιτείας εἰσάγοντος τοῦ Τιβερίου, καὶ πάντα πράγματα κινοῦντος. Ἀλλ' οὐδὲν ἐπέβαινον· ὁ γὰρ Τιβέριος, πρὸς καλὴν ὑπόθεσιν καὶ δικαίαν ἀγωνιζόμενος λόγῳ καὶ φαυλότερα κοσμήσαι δυναμένῳ πράγματα, δεινὸς ἦν καὶ ἄμαχος, ὁπότε, τοῦ δήμου τῷ βήματι περιεχυμένου, κατασὰς λέγοι περὶ τῶν πενήτων, ὥς τὰ μὲν θηρία, τὰ τὴν Ἰταλίαν νεμόμενα, καὶ Φωλεὸν ἔχει, καὶ κοιταῖόν ἐστιν αὐτῶν ἐκάσῳ καὶ καταδύσεις, τοῖς δ' ὑπὲρ τῆς Ἰταλίας μα-
χομέ-

χομένοις καὶ ἀποθνήσκουσιν ἀέρος καὶ φωτὸς, ἄλλου δ' οὐδενὸς, μέτεσιν, ἀλλ' ἄοικοι καὶ ἀνίδρυτοι μετὰ τέκνων πλανῶνται καὶ γυναικῶν· οἱ δ' αὐτοκράτορες ψεύδονται, τοὺς στρατιώτας ἐν ταῖς μάχαις παρακαλοῦντες ὑπὲρ τάφων καὶ ἱερῶν ἀμύνεσθαι τοὺς πολεμίους· οὐδενὶ γάρ ἐστιν οὐ βωμὸς πατριῶς, οὐκ ἡρίον προγονικὸν τῶν τοσούτων Ῥωμαίων, ἀλλ' ὑπὲρ ἀλλοτρίας τρυφῆς καὶ πλούτου πολεμοῦσι καὶ ἀποθνήσκουσι, κύριοι τῆς οἰκουμένης εἶναι λεγόμενοι, μίαν δὲ βῶλον ἰδίαν οὐκ ἔχοντες.

10. Τούτους ἀπὸ φρονήματος μεγάλου καὶ πάσους ἀληθινοῦ τοὺς λόγους κατιόντας εἰς τὸν δῆμον ἐνθουσιῶντα καὶ συνεξανισάμενον οὐδεὶς ὑφίστατο τῶν ἐναντίων. Ἐάσαντες οὖν τὸ ἀντιλέγειν ἐπὶ Μάρκον Ὀκτάβιον τρέπονται, τῶν δημάρχων ἓνα, νεανίαν ἐμβριθῆ τὸ ἦθος καὶ κόσμιον, ἑταῖρον δὲ τοῦ Τιβερίου καὶ συνήθη. Διὰ τὸ μὲν πρῶτον αἰδούμενος ἐκεῖνον ἀνεδύετο· πολλῶν δὲ καὶ δυνατῶν δεομένων καὶ λιπαρούντων, ὥς περ ἐκβιασθεὶς ἀντικαθίστατο τῷ Τιβερίῳ, καὶ διεκρούετο τὸν νόμον. Ἐστὶ δὲ τοῦ κωλύοντος ἐν τοῖς δημάρχοις τὸ κράτος· οὐδὲν γὰρ οἱ πολλοὶ κελεύοντες περαίνουσιν, ἐνὸς ἐνισαμένου. Πρὸς τοῦτο παροξυνθεὶς ὁ Τιβέριος, τὸν μὲν φιλάνθρωπον ἐπανείλετο νόμον· τὸν δ' ἡδίῳ τε τοῖς πολλοῖς καὶ σφοδρότερον ἐπὶ τοὺς ἀδικοῦντας εἰσέφερεν, ἥδη κελεύων ἐξίσασθαι τῆς χώρας, ἣν ἐκέκτηντο παρὰ τοὺς προτέρους νόμους. Ἦσαν οὖν ὁμοῦ τι καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἀγῶνες αὐτῷ πρὸς τὸν Ὀκτάβιον ἐπὶ τοῦ βήματος· ἐν οἷς καί περ ἐξ ἀκρας σπουδῆς καὶ φιλονεικίας ἀντερείδοντες, οὐδὲν εἰπεῖν λέγονται περὶ ἀλλήλων φλαῦρον, οὐδὲ ῥῆμα προσπesseῖν θατέρου πρὸς τὸν ἕτερον δι' ὀργὴν ἀνεπιτήδειον· Οὐ γὰρ μόνον ἐν βακχεύμασιν, ὥς ἔοικεν, ἀλλὰ καὶ ἐν φιλοτιμίαις καὶ ὀργαῖς, τὸ πεφυκέναι καλῶς καὶ πεπαιδεῦσθαι σωφρόνως, ἐφίστησι καὶ κατακοσμεῖ τὴν διάνοιαν. Ἐπεὶ δ' εἴωρα τὸν Ὀκτάβιον ἐνεχόμενον

τῷ

τῷ νόμῳ, καὶ κατέχοντα τῆς δημοσίας χώραν συχνήν, ὁ Τιβέριος ἐδεῖτο παρεῖναι τὴν Φιλονεικίαν, ὑφιστάμενος αὐτῷ τὴν τιμὴν ἀποδώσειν ἐκ τῶν ιδίων, καίπερ οὐ λαμπρῶν ὄντων. Οὐκ ἀνασχομένου δὲ τοῦ Ὀκταβίου, διαγράμματι τὰς ἄλλας, ἀρχὰς ἀπάσας ἐκώλυσε χρηματίζειν, ἄχρις ἂν ἡ περὶ τοῦ νόμου διενεχθῇ ψῆφος. Τῷ δὲ τοῦ Κρόνου ναῶ σφραγίδας ἰδίας ἐπέβαλεν, ὅπως οἱ παμῖαι μηδὲν ἐξ αὐτοῦ λαμβάνοιεν μηδ' εἰσφέροιεν· καὶ τοῖς ἀπειθήσασι τῶν στρατηγῶν ζημίαν ἐπεκλήρυξεν, ὥςτε πάντας ὑποδείσαντας ἀφεῖναι τὴν ἐκάστῳ προσήκουσαν οἰκονομίαν. Ἐντεῦθεν οἱ κτηματικοὶ τὰς μὲν ἐσθῆτας μετέβαλον, καὶ περιήεσαν οἰκτροὶ καὶ ταπεινοὶ κατὰ τὴν ἀγοράν· ἐπεβούλευον δὲ τῷ Τιβερίῳ κρύφα, καὶ συνισάσαν ἐπ' αὐτὸν τοὺς ἀναιρήσοντας, ὥςτε κἀκεῖνον, οὐδενὸς ἀγνοοῦντός, ὑποζώννυσθαι ξιφίδιον ληστρικόν, ὃ δόλωνα καλοῦσιν.

11. Ἐνστάσης δὲ τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν δῆμον αὐτοῦ καλοῦντος ἐπὶ τὴν ψῆφον, ἠρπάσθησαν ὑπὸ τῶν πλουσίων αἱ ὑδρίαι, καὶ τὰ γινόμενα πολλὴν εἶχε σύγχυσιν. Οὐ μὲν ἀλλὰ τῶν περὶ τὸν Τιβέριον πλήθει βιάσασθαι δυναμένων, καὶ συσρεφομένων ἐπὶ τούτῳ, Μάλλιος καὶ Φούλβιος, ἄνδρες ὑπατικοὶ, προσπεσόντες Τιβερίῳ, καὶ χειρῶν ἀπτόμενοι καὶ δακρύοντες ἐδέοντο παύσασθαι. Τοῦ δὲ καὶ τὸ μέλλον ὅσον οὕπῳ δεινὸν ἤδη συμφρονοῦντος, καὶ δι' αἰδῶ τῶν ἀνδρῶν πυθομένου, τί κελεύουσι πράττειν αὐτὸν, οὐκ ἔφασαν ἀξιοχρεῖν εἶναι πρὸς τηλικαύτην συμβουλίαν· ἐπιτρέψαι δὲ τῇ βουλῇ κελεύοντες καὶ δεόμενοι συνέπεισαν. Ὡς δ' οὐδὲν ἐπέραινευ ἡ βουλὴ συνελθούσα σιὰ τοὺς πλουσίους ἰσχύοντας ἐν αὐτῇ, τρέπεται πρὸς ἔργον οὐ νόμιμον οὐδ' ἐπιεικὲς, ἀφελέσθαι τῆς ἀρχῆς τὸν Ὀκτάβιον, ἀμνηχανῶν ἄλλως ἐπαγαγεῖν τῷ νόμῳ τὴν ψῆφον. Καὶ πρῶτον μὲν ἐδεῖτο φανερώς, αὐτῷ λόγους τε προσφέρων Φιλανθρώπους,

πους, καὶ χειρῶν ἀπτόμενος, ἐνδοῦναι καὶ χαρίσασθαι τῷ δήμῳ δίκαια μὲν ἀξιοῦντι, μικρὰ δ' ἀντὶ μεγάλων πόνων καὶ κινδύνων ληψομένῳ. Διωθομένου δὲ τοῦ Ὀκταβίου τὴν ἔντευξιν, ὑπειπὼν ὁ Τιβέριος, ὡς οὐκ ἔστιν ἀρχοντας ἀμφοτέρους, καὶ περὶ πραγμάτων μεγάλων ἀπ' ἴσης ἐξουσίας διαφερομένους, ἄνευ πολέμου διεξελθεῖν τὸν χρόνον, ἐν ἱάμα τοῦτο μόνον ὁρᾷν ἔφη, τὸ παύσασθαι τῆς ἀρχῆς τὸν ἕτερον. Καὶ περὶ αὐτοῦ γε προτέρου τὸν Ὀκτάβιον ἐκέλευσε τῷ δήμῳ ψῆφον ἀναδοῦναι· καταβῆσθαι γὰρ εὐθὺς ἰδιώτης γενόμενος, ἂν τοῦτο δόξη τοῖς πολίταις. Τοῦ δ' Ὀκταβίου μὴ θέλοντος, αὐτὸς ἔφη περὶ ἐκείνου ψῆφον ἀναδύσειν, ἐὰν μὴ μεταγνῶ βουλευσάμενος.

12. Καὶ τότε μὲν ἐπὶ τούτοις διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τοῦ δήμου συνελθάντος, ἀναβάς ἐπὶ τὸ βῆμα, πάλιν ἐπειρᾶτο πείθειν τὸν Ὀκτάβιον· ὡς δ' ἦν ἀμετάπειστος, εἰσήνεγκε νόμον ἀφαιρούμενον αὐτοῦ τὴν δημαρχίαν, καὶ τοὺς πολίτας εὐθὺς ἐκάλει τὴν ψῆφον ἐπιφέροντας. Οὐσῶν δὲ πέντε καὶ τριάκοντα φυλῶν, ὡς αἱ δεκαεπτὰ τὴν ψῆφον ἐπενηνόχεισαν, καὶ μιᾶς ἔτι προσγινομένης, ἔδει τὸν Ὀκτάβιον ἰδιώτην γενέσθαι, κελεύσας ἐπισχεῖν, αὐθις ἔδειτό τοῦ Ὀκταβίου· καὶ περιέβαλλεν αὐτὸν ἐν ὄψει τοῦ δήμου καὶ κατησπάζετο, λιπαρῶν καὶ δεόμενος, μήτε αὐτὸν ἄτιμον περιῦδεῖν γενόμενον, μήτ' ἐκείνῳ βαρέος οὕτω καὶ σκυθρωποῦ πολιτεύματος αἰτίαν προσάψαι. Τούτων τῶν δεήσεων οὐ παντελῶς ἄτεγκτον οὐδ' ἄτενῇ λέγουσιν ἀκροᾶσθαι τὸν Ὀκτάβιον, ἀλλὰ καὶ δακρύων ὑπὲρ πίμπλασθαι τὰ ὄμματα, καὶ σιωπᾶν ἐπὶ πολὺν χρόνον. Ὡς μέντοι πρὸς τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς κτηματικοὺς συνεστῶτας ἀπέβλεψεν, αἰδесθεῖς δοκεῖ καὶ φοβηθεῖς τὴν παρ' ἐκείνοις ἀδοξίαν ὑποσῆναι καὶ πᾶν δεινὸν, οὐκ ἀγεννῶς κελεῦσαι πράτ-

πράττειν ὃ βούλεται, τὸν Τιβέριον. 3) Οὕτω δὲ τοῦ νόμου κυρωθέντος, ὁ μὲν Τιβερίος τῶν ἀπελευθέρων τινὶ προσέταξεν ἀπὸ τοῦ βήματος ἐλκύσαι τὸν Ὀκτάβιον· ἐχρήτο δ' ὑπηρέταις ἀπελευθέροις ἰδίοις· καὶ τοῦτο τὴν ὄψιν οἰκτροτέραν τοῦ Οκταβίου παρέσχευ, ἐλκομένου πρὸς ὕβριν. Ὁ δὲ δῆμος ἐφώρμησεν αὐτῷ, καὶ τῶν πλουσίων συνδραμόντων, καὶ διασχόντων τὰς χεῖρας, ὁ μὲν Ὀκτάβιος ἐσώθη μόλις, ἐξαρπαγείς καὶ διαφυγὼν τὸν ὄχλον, οἰκέτην δ' αὐτοῦ πισὸν ἔμπροσθεν ἐσώτα καὶ προτεταγμένον ἐξετύφλωσαν, ἄκοντος τοῦ Τιβερίου, καὶ πρὸς τὸν θόρυβον, ὡς ἦσθετο τὰ γινόμενα, πολλῇ σπουδῇ καταδραμόντος.

13. Ἐκ τούτου κυροῦται μὲν ὁ περὶ τῆς χώρας νόμος, αἰροῦνται δὲ τρεῖς ἄνδρες ἐπὶ τὴν διάκρισιν καὶ τὴν διανομήν, αὐτὸς Τιβερίος, καὶ Κλαύδιος Ἀππίος, ὁ πενθερός, καὶ Γάϊος ὁ Γράκχος, ὁ ἀδελφός, οὐ παρῶν οὗτος, ἀλλ' ὑπὸ Σκιπίωνι πρὸς Νομαντίαν 4) στρατευόμενος.

3) Diese Lesart aller Handschriften übersetzt Xylander; ut vero opulentorum agmen respexit, videtur pudore metuque infamiae quam sibi apud eos excitaturus, et quae imminere videbat mala, generose quidem Gracchum jussisse caet. Man erkennt die Härte des Griechischen in dieser Uebersetzung noch deutlicher. Man hat daher mancherley Konjekturen, von denen mir aber keine die Aufnahme in den Text zu verdienen schien. Allgemein, und das vielleicht mit Recht, wollen die Ausleger nach ἀδοξίαν ein Komma setzen; das folgende liest Reiske so: ὑποστῆναι καὶ πᾶν δεινὸν οὐκ ἀγεννώως, καὶ κελ. u. f. Bryam: ὑποστῆναι πᾶν δεινὸν, καὶ οὐκ ἀγ. κελ.

4) Das in einigen Handschriften hier eingeschobene στρατείαν, στρατιὰν hat vielen Schein, besonders da

μενος. Ταῦτα τοῦ Τιβερίου διαπραξαμένου κατ' ἡσυχίαν, μηδενὸς ἐνισαμένου, καὶ πρὸς τούτοις δήμαρχον ἀντικαταστήσαντος οὐδένα τῶν ἐπιφανῶν, ἀλλὰ Μούκιόν τινα, πελάτην αὐτοῦ, πρὸς πάντα δυσχεραίνοντες οἱ δυνατοί, καὶ φοβούμενοι τοῦ Τιβερίου τὴν αὐξήσιν, ἐν τῇ βουλῇ προεπηλάκιζον αὐτὸν, αἰτουμένῳ μὲν, ὥς ἔθος ἐστίν, ἐκ δημοσίου σικηνήν, ὅπως ἔχοι διανέμων τὴν χώραν, οὐδόντες, ἑτέρων ἐπ' ἐλάττοσι χρδαίαις πολλάκις λαβόντων, ἀνάλωμα δ' εἰς ἑκάστην ἡμέραν ἑννέα ὀβολοὺς τάξαντες· εἰσηγουμένου ταῦτα Ποπλίου Νασικᾶ, καὶ δεδωκότος ἑαυτὸν εἰς τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἔχθραν ἀφειδῶς· πλείστην γὰρ ἐκέκτητο γῆν δημοσίαν, καὶ χαλεπῶς ἔφερεν ἐκβαίνειν αὐτοῖς ἀναγκαζόμενος. Ὁ δὲ δῆμος ἔτι μᾶλλον ἐξεκάετο· καὶ φίλου τινὸς τῷ Τιβερίῳ τελευτήσαντος αἰφιδίως, καὶ σημείων τῷ νεκρῷ μοχθηρῶν ἐπιδραμόντων, βοῶντες, ὑπὸ Φαρμάκων ἀνηρῆσθαι τὸν ἄνθρωπον, ἐπὶ τὴν ἐκφορὰν συνέδραμον, καὶ τὸ λέχος ἦραντο, καὶ θάπτομένῳ παρέστησαν, οὐ φαύλως ὑπονοῆσαι τὴν Φαρμακείαν δόξαντες· ἐρράγη γὰρ ὁ νεκρὸς, καὶ διεφθορότων ὕγρων πλῆθος ἐξέβλυσεν, ὥς' ἀποσβέσαι τὴν φλόγα. καὶ φερόντων ἄλλην, αὐθις οὐκ ἐκάετο, πρὶν εἰς ἕτερον τόπον μετακομισθῆναι· καὶ πολλὰ πραγματευσαμένων, μόλις ἤψατο τὸ πῦρ αὐτοῦ. Πρὸς ταῦτα τοὺς πολλοὺς ἐπὶ μᾶλλον ὁ Τιβέριος παροξύνων, μετέβαλε τὴν ἐσθῆτα, καὶ τοὺς παῖδας προαγαγὼν, ἐδεῖτο τοῦ δήμου τούτων κήδεσθαι καὶ τῆς μητρὸς, ὥς αὐτὸς ἀπεγνωκῶς ἑαυτόν.

14. Ἐπεὶ δὲ, τοῦ Φιλοπάτορος Ἀττάλου τελευτήσαντος, Εὐδήμος ὁ Περγαμηνὸς ἀνήνεγκε διαθήκην, ἐν ἣ κληρονόμος ἐγγέγραπτο τοῦ βασιλέως ὁ Ῥωμαίων δῆμος·

da die gleiche Endung mit Νομαντίαν das Auslassen so leicht herbeiführen konnte.

μος· εὐθὺς ὁ Τιβέριος δημαγωγῶν εἰσήνεγκε νόμον, ὅπως τὰ βασιλικά χρήματα κομισθέντα τοῖς τὴν χώραν διαλαγχάνουσι τῶν πολιτῶν ὑπάρχοντες πρὸς κατασκευὴν καὶ γεωργίας ἀφορμήν. Περὶ δὲ τῶν πόλεων, ὅσαι τῆς Ἀττάλου βασιλείας ἦσαν, οὐδὲν ἔφη τῇ συγκλήτῳ βουλευέσθαι προσήκειν, ἀλλὰ τῷ δήμῳ γνώμην αὐτὸς προ-
 θῆσειν. Ἐκ τούτου μάλισα προσέκρουσε τῇ βουλῇ· καὶ Πομπήϊος μὲν ἀναστὰς ἔφη γειτνιαῖν τῷ Τιβερίῳ, καὶ διὰ τοῦτο γινώσκειν Εὐδήμιον αὐτῷ τὸν Περγαμηνὸν τῶν βασιλικῶν διάδημα δεδοκότα καὶ πορφύραν, ὥς μέλλοντι βασιλεύειν ἐν Ῥώμῃ. Κόϊντος δὲ Μέτελλος ὠνείδισε τὸν Τιβέριον, ὅτι, τοῦ μὲν πατρὸς αὐτοῦ τιμητεύοντος, ὅσας ἀναλύοι μετὰ δεῖπνον οἴκαδε, τὰ Φῶτα κατεσβέννυσαν οἱ πολῖται, φοβούμενοι, μὴ πορρώτέρῳ τοῦ μετρίου δόξωσιν ἐν συνουσίαις εἶναι καὶ πότοις· τούτῳ δὲ παραφαίνουσι νυκτὸς οἱ θρασύτατοι καὶ ἀπορώτατοι τῶν δημοτῶν. Τίτος δ' Ἀννιος, οὐκ ἐπιεικὴς μὲν οὐδὲ σώφρων ἄνθρωπος, ἐν δὲ λόγῳ περὶ τὰς ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις ἄμαχος εἶναι δοκῶν, εἰς ὀρισμὸν τινα προῦκαλεῖτο τὸν Τιβέριον, ⁵⁾ ἢ μὴν ἱερὸν ὄντα καὶ ἄσυλον ἐκ τῶν νόμων ἡτιμωκέναι τὸν συνάρχοντα. Θορυβούντων δὲ πολλῶν, ἐκπηδήσας ὁ Τιβέριος τὸν τε δῆμον συνεκάλει, καὶ τὸν Ἀννιον ἀχθῆναι κελεύσας ἐβούλετο κατηγορεῖν. Ὁ δὲ, καὶ τῷ λόγῳ καὶ τῇ δόξῃ πολὺ λειπόμενος, εἰς τὴν ἑαυτοῦ δεινότητα κατεδύετο, καὶ παρεκάλει μικρὰ πρὸ τῶν λόγων ἀποκρίνασθαι τὸν Τιβέριον. Συγχωροῦντος δ' ἐρωτᾶν ἐκεῖνον, καὶ σιωπῆς γενομένης, εἶπεν ὁ Ἀννιος· Ἄν σὺ μὲν ἀτιμοῦν με βούλῃ καὶ προπηλακί-

5) Er forderte den Tiberius heraus zu einer genauen Bestimmung; zu einem Beweise der Anklage, daß er wahrhaftig u. s. w. Bei dieser Erklärung, denke ich, ist keine Aenderung im Texte (ὀρισμὸν, ἐρισμὸν) nothwendig.

λακίζειν, ἐγὼ δὲ τινα τῶν σῶν ἐπικαλέσωμαι συναρχόντων, ὁ δ' ἀναβῆ βοήθησων, σὺ δ' ὀργισθῆς· ἄρα γ' αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ἀφαιρήσῃ; Πρὸς ταύτην λέγεται τὴν ἐρώτησιν οὕτω διαπορηθῆναι τὸν Τιβέριον, ὥς, πάντων ἔντα καὶ τῷ λέγειν ἐτοιμότατον, καὶ τῷ θαρρῆναι ἰταμότατον, ἀποσιωπῆσαι.

15. Τότε μὲν οὖν διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν. Αἰσθανόμενος δὲ τῶν πολιτευμάτων τὸ περὶ τὸν Ὀκτάβιον οὐ τοῖς δυνατοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς πολλοῖς ἐκπαθέσσερον, (μέγα γάρ τι καὶ καλὸν ἐδόκει τὸ τῶν δημάρχων ἀξίωμα μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης διατετηρημένον, ἀνηρῆσθαι καὶ καθυβρίσθαι)· λόγον ἐν τῷ δήμῳ διεξῆλθεν, οὐ μικρὰ παραθέσθαι τῶν ἐπιχειρημάτων οὐκ ἄτοπον ἦν, ⁶⁾ ὥς ἐπυκνωθῆναι τὴν πιθανότητα καὶ πυκνότητα τοῦ ἀνδρός. Ἔφη γάρ, ἱερὸν τὸν δήμαρχον εἶναι καὶ ἄσυλον, ὅτι τῷ δήμῳ καθωσίοται, καὶ τοῦ δήμου προέσκηκεν. Ἄν οὖν μεταβαλλόμενος τὸν δῆμον ἀδικῇ, καὶ τὴν ἰσχὺν κολούῃ, καὶ παραιρῆται τὴν ψῆφον, αὐτὸς ἑαυτὸν ἀπεξέρηκε τῆς τιμῆς, ἐφ' οἷς ἔλαβεν, οὐ ποιῶν· ἐπεὶ καὶ τὸ Καπετώλιον κατασκάπτοντα, καὶ τὸ νεώριον ἐμπιπράντα δήμαρχον ἔαν δεήσει. Καὶ ταῦτα μὲν ποιῶν δήμαρχός ἐστι πονηρός· ἔαν δὲ καταλύῃ τὸν δῆμον, οὐδὲ
δήμαρ-

6) Wir können freilich dies ἦν nicht buchstäblich übersetzen, darum aber ist es nicht ungrisch. Nur mit einer etwas geänderten Wendung können wir selbst im Deutschen hier das Imperfektum, oder richtiger den Aoristus im Indikativ gebrauchen: er hielt eine Rede vor dem Volke, aus welcher einige Beweisgründe hieherzusetzen nicht unpassend schien; und im Griechischen ist diese Wendung häufig, wo nicht die gewöhnliche. Daher die vorgeschlagenen Aenderungen εἶπεν, εἶπεν, ἦ unnöthig. Siehe Kap. 20, εἰπὶ ῥᾶρον εἶξε, wo man auch ändern will.

δήμαρχός ἐστι. Πῶ, οὖν οὐ δεινόν, εἰ τὸν μὲν ὕπατον ὁ
 δήμαρχος ἄξει, τὸν δὲ δήμαρχον οὐκ ἀφαιρήσεται τὴν
 ἐξουσίαν ὁ δῆμος, ὅταν αὐτῇ κατὰ τοῦ δεδοκότος χρῆ-
 ται; καὶ γὰρ ὕπατον καὶ δήμαρχον ὁμοίως δῆμος αἰρεῖ-
 ται. Καὶ μὴν ἡ γε βασιλεία, πρὸς τῷ πᾶσαν ἀρχὴν
 ἔχειν ἐν ἑαυτῇ συλλαβοῦσα, καὶ ταῖς μεγίσταις ἱερουργίαις
 καθωσίωται πρὸς τὸ θεῖον· ἀλλὰ Ταρκύνιον ἐξέβαλεν
 ἡ πόλις ἀδικοῦντα, καὶ δι' ἐνὸς ἀνδρὸς ὕβριν ἡ πάτριος
 ἀρχὴ καὶ κτίσασα τὴν Ῥώμην κατελύθη. Τί δ' οὕτως
 ἅγιον ἐν Ῥώμῃ καὶ σεμνόν, ὥς αἱ περιέπουσαι παρθένοι
 καὶ φυλάτπουσαι τὸ ἄφθιτον πῦρ; ἀλλ' εἴ τις ἂν ἀμάρ-
 τη αὐτῶν, ζῶσα κατορύσσεται· τὸ γὰρ ἄσυλον οὐ φυ-
 λάτπουσιν ἀσεβοῦσαι εἰς τοὺς θεοὺς, ὃ διὰ τοὺς θεοὺς
 ἔχουσιν. Οὐκ οὐδὲ δήμαρχος, ἀδικῶν δῆμον, ἔχειν
 τὴν διὰ τὸν δῆμον ἀσυλίαν δίκαιός ἐστιν· ἡ γὰρ ἰσχύει
 δυνάμει, ταύτην ἀναιρεῖ. Καὶ μὴν εἰ δικαίως ἔλαβε τὴν
 δημαρχίαν, τῶν πλείων φυλῶν ψηφισαμένων, πῶς οὐ-
 χὶ καὶ ἀφαιρεθεῖν δικαιοτέρον, πασῶν ἀποψηφισαμένων;
 Ἰερὸν δὲ καὶ ἄσυλον οὐδὲν οὕτως ἐστίν, ὥς τὰ τῶν θεῶν
 ἀναθήματα· χρῆσθαι δὲ τούτοις καὶ κινεῖν καὶ μεταφέ-
 ρειν, ὥς βούλεται, τὸν δῆμον οὐδεὶς κεκώλυκεν. Ἐξῆν
 οὖν αὐτῷ καὶ τὴν δημαρχίαν ὥς ἀνάθημα μετενεγκεῖν εἰς
 ἕτερον. Ὅτι δ' οὐκ ἄσυλον, οὐδ' ἀναφαίρετον ἡ ἀρχή,
 δῆλόν ἐστι τῷ πολλάκις ἔχοντας τινὰς ἀρχὴν ἐξόμνυσθαι
 καὶ παραιτεῖσθαι δι' αὐτῶν.

16. Τοιαῦτα μὲν ἦν τὰ κεφάλαια τῆς τοῦ Τιβε-
 ρίου δικαιολογίας. Ἐπεὶ δὲ συνορῶντες οἱ φίλοι) τὰς
 ἀπει-

7) Amici adversae factionis: so übersetzt Xylan-
 der, wie mir scheint, durchaus gegen den Zu-
 sammenhang. Mehrere unter dem Volke, hieß
 es schon vorher, waren unwillig über Tiberius
 wegen der Absetzung des Oktavius. Als sie die
 bishe-

ἀπειλὰς καὶ τὴν σύστασιν, ὥντο δεῖν ἑτέρας περιέχεσθαι
 δημορχίας εἰς τὸ μέλλον· αὖθις ἄλλοις νόμοις ἀνελάμβαν-
 νε τὸ πλῆθος, τοὺς τε χρόνους τῶν στρατειῶν ἀφαιρῶν,
 καὶ διδοὺς ἐπικαλεῖσθαι τὸν δῆμον ἀπὸ τῶν δικαστῶν· καὶ
 τοῖς κρίνουσι τότε συγκλητικοῖς οὖσι, καταμιγνὺς ἐκ τῶν
 ἱππέων τὸν ἴσον ἀριθμὸν, καὶ πάντα τρόπον ἤδη τῆς βου-
 λῆς τὴν ἰσχὺν κολούων, πρὸς ὀργὴν καὶ φιλονεικίαν μάλ-
 λον, ἢ τὸν τοῦ δικαίου καὶ συμφέροντος λογισμὸν. Ἐ-
 πεί δὲ, τῆς ψήφου φερομένης, ἤσθοντο τοὺς ἐναντίους
 κρατοῦντας, (οὐ γὰρ παρῆν ἅπας ὁ δῆμος)· πρῶτον
 μὲν εἰς βλασφημίας τραπόμενοι τῶν συναρχόντων, εἴλικον
 τὸν χρόνον. Ἐπειτα τὴν ἐκκλησίαν ἀφῆκαν, εἰς τὴν ὑ-
 στρατίαν ἀπαντᾶν κελεύσαντες. Καὶ πρῶτον μὲν εἰς τὴν
 ἀγορὰν καταβάς ὁ Τιβέριος, ἐκέλευε τοὺς ἀνθρώπους τα-
 πεινὸς καὶ δεδακρυμένος· ἔπειτα δεδοικέναι φήσας, μὴ
 νυκτὸς ἐκκόψωσι τὴν οἰκίαν οἱ ἐχθροί, καὶ διαφθείρωσιν
 αὐτὸν, οὕτως τοὺς ἀνθρώπους διέσκηκεν, ὥς περὶ τὴν οἰ-
 κίαν αὐτοῦ παμπόλλους τινὰς αὐλίσασθαι καὶ διανυκτε-
 रेῦσαι παραφυλάττοντας.

17. Ἄμα δ' ἡμέρα παρῆν ὁ τὰς ὄρνιθας, αἷς δια-
 μαντεύονται, κομίζων, καὶ προσέβαλε τροφὴν αὐταῖς. Αἱ
 δ' οὐ προῆλθον, εἰ μὴ μία μόνη, διασεύσαντος εὖ μάλα
 τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἀγγεῖον. οὐδ' αὕτη γὰρ τῆς τροφῆς
 ἔθιγεν,

bisherigen Freunde des Gracchus, jetzt aber sa-
 hen die Drohungen und die Lage der Sache, und
 daher meinten, sie müßten sich für das künfti-
 ge Jahr andere Volkstribunen zur Beschützung
 wählen: da suchte Gracchus durch neue Mittel
 das Volk zu gewinnen. — Daher war nachher
 das Volk so sparsam versammelt; daher Kap. 20.
 die Vermuthung, daß Gracchus jetzt leicht nach-
 gegeben haben würde.

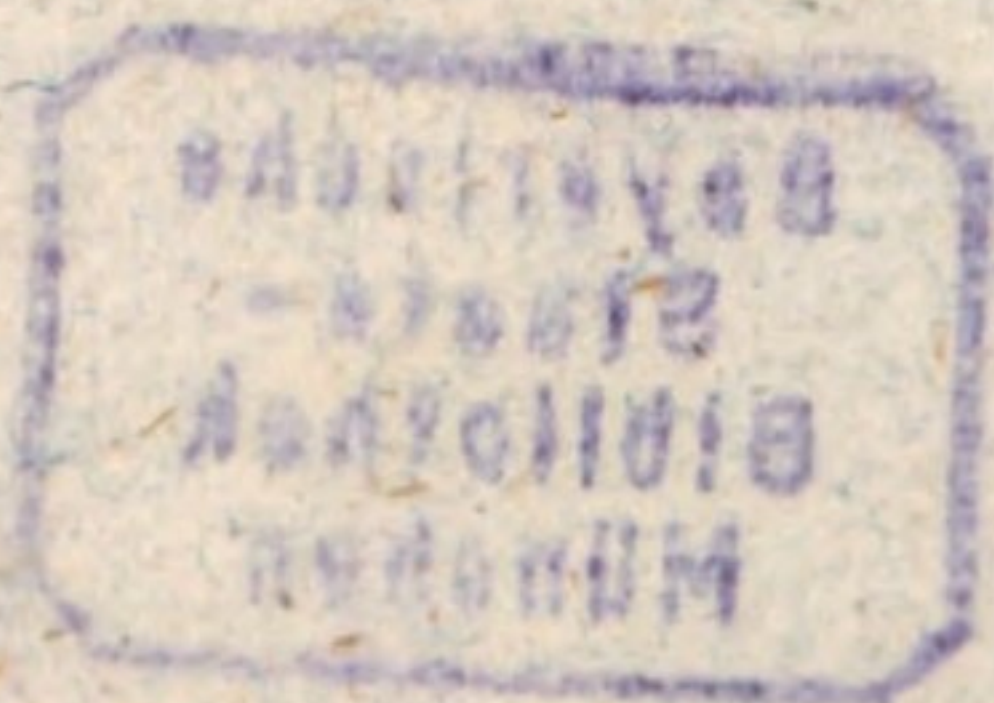
G

ἔθιγεν, ἀλλ' ἐπάρασα τὴν ἀρισερὰν πτέρυγα, καὶ παρα-
τείνασα τὸ σκέλος, πάλιν εἰς τὸ ἀγγεῖον κατέφυγε. Τοῦ-
το καὶ τοῦ προτέρου σημείου τὸν Τιβέριον ἀνέμνησεν. Ἦν
γὰρ αὐτῷ κράνος, ὃ πρὸς τὰς μάχας ἐχρήτο, κειοσμη-
μένον ἐκπρεπῶς καὶ διάσημον· εἰς τοῦτο καταδύντες ὄ-
φεις, ἔλαθον ἐντεκόντες ὡς, καὶ ταῦτα ἐξεγλύψαντο·
διὸ καὶ μᾶλλον ὁ Τιβέριος τοῖς περὶ τὰς ὀρνίθας ἐταράτ-
τετο. Προΐει δ' ὅμως ἄνω, τὸν δῆμον ἠθροῖσθαι περὶ
τὸ Καπετώλιον πυρσυνόμενος· καὶ πρὶν ἐξελθεῖν, προσέ-
πταισε πρὸς τὸν οὐδὸν, σφοδρᾶς οὕτω πληγῆς γενομέ-
νης, ὥς τε τὸν μὲν ὄνυχά τοῦ μεγάλου δακτύλου ῥαγῆναι,
τὸ δ' αἷμα διὰ τοῦ ὑποδήματος ἔξω φέρεσθαι. Μικρὸν
δ' αὐτοῦ προελθόντος, ὥφθησαν δ' ὑπὲρ κεράμου μαχό-
μενοι κόρακες ἐν ἀρισερᾷ· καὶ πολλῶν, ὡς εἰκὸς, ἀν-
θρώπων παρερχομένων, κατ' αὐτὸν τὸν Τιβέριον λίθος
ἀπωσθεὶς ὑπὸ θατέρου τῶν κοράκων ἔπεσε παρὰ τὸν πό-
δα. Τοῦτο καὶ τοὺς θρασυτάτους τῶν περὶ αὐτὸν ἐπέση-
σεν· ἀλλὰ Βλόσσιος ὁ Κυμαῖος παρὼν, αἰσχύνην ἔφη
καὶ κατήφειαν παρεῖναι πολλήν, εἰ Τιβέριος, Γράκχου
μὲν υἱὸς, Ἀφρικανοῦ δὲ Σκιπίωνος θυγατριδοῦς, προσά-
της δὲ τοῦ Ῥωμαίων δήμου, κόρακα δείσας, οὐχ ὑπα-
κούσειε τοῖς πολίταις καλοῦσι· τοῦτο μέντοι τὸ αἰ-
σχρὸν οὐκ ἐν γέλῳτι θήσεσθαι τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλ' ὡς
τυραννοῦντος καὶ τρυφῶντος ἤδη καταβοήσεσθαι πρὸς
τὸν δῆμον. Ἄμα δὲ καὶ προσέθεον πολλοὶ τῷ Τιβερίῳ
παρὰ τῶν ἐν Καπετωλίῳ φίλων, ἐπείγεσθαι κελεύοντες,
ὡς τῶν ἐκεῖ καλῶς ἐχόντων. Καὶ τὰ γε πρῶτα λαμ-
πρῶς ἀπήντα τῷ Τιβερίῳ, Φανέντι μὲν εὐθύς ἀραμένων
βοῇν φίλιον, ἀναβαίνοντα δὲ προθύμως δεχομένων, καὶ
περὶ αὐτὸν ὡς μηδεὶς πελάσειεν ἀγνώως πραττομένων.

18. Ἀρξαμένου δὲ πάλιν τοῦ Μουκίου τὰς φυλάς
ἀναγορεύειν, οὐδὲν ἐπεραίνετο τῶν εἰωθότων, διὰ τὸν
ἀπὸ τῶν ἐσχάτων θόρυβον, ὡθουμένων καὶ ὡθούντων τοὺς
ἐναν-

ἐναντίους εἰςβιαζομένους καὶ ἀναμιγνυμένους. Ἐν δὲ τούτῳ Φλάβιος Φλάκκος, ἀπὸ βουλῆς ἀνὴρ, εἰς ἐμφανὲς καταςάς, ὡς οὐκ ἦν φθεγγόμενον ἐφικέσθαι, διεσήμηνε τῇ χειρὶ φράσαι τι βουλόμενον αὐτὸν ἰδίᾳ τῷ Τιβερίῳ. Καὶ κελεύσαντος ἐκείνου διασχεῖν τὸ πλῆθος, ἀναβὰς μόλις καὶ προσελθὼν, ἀπήγγειλεν, ὅτι, τῆς βουλῆς συγκαθεζομένης, οἱ πλούσιοι, τὸν ὑπατον μὴ πείθοντες, αὐτοὶ διανοῦνται κατ' αὐτοὺς ἀποκτινύναι τὸν Τιβέριον, πολλοὺς ἐπὶ τούτῳ δούλους καὶ φίλους ὠπλισμένους ἔχοντες.

19. Ὡς οὖν ταῦτα τοῖς περὶ αὐτὸν ἐξήγγειλεν ὁ Τιβέριος, οὗτοι μὲν εὐθὺς τὰς τε τηβέννους περιεζώνοντο, καὶ τὰ τῶν ὑπηρετῶν δόρατα συγκλῶντες, οἱ ἀνείργουσι τὸν ὄχλον, διελάμβανον, ὡς ἀμυνόμενοι τοῖς κλάσμασι τοὺς ἐπερχομένους. Τῶν δ' ἀπωτέρω θαυμάζοντων τὰ γινόμενα, καὶ πυνθανομένων, ὁ Τιβέριος ἤψατο τῇ χειρὶ τῆς κεφαλῆς, ἐνδεικνύμενος τῇ ᾧψει τὸν κίνδυνον, ἐπεὶ τῆς φωνῆς οὐκ ἐπήκουον. Οἱ δ' ἐναντίοι τοῦτ' ἰδόντες, ἔθρονον πρὸς τὴν βουλὴν, ἀπαγγέλλοντες αἰτεῖν διάδημα τὸν Τιβέριον καὶ τούτου σημεῖον εἶναι τὸ τῆς κεφαλῆς ἐπιθιγγάνειν. Πάντες μὲν οὖν ἐθορυβήθησαν· ὁ δὲ Νασικᾶς ἠξίου τὸν ὑπατον τῇ πόλει βοηθεῖν, καὶ καταλύειν τὸν τύραννον. Ἀποκρινομένου δὲ πρῶτος ἐκείνου, βίας μὲν οὐδεμίᾳς ὑπάρξειν, αὐτὸν ἀναιρήσειν οὐδένα τῶν πολιτῶν ἄκριτον, εἰ μὲντοι ψηφίσαιτό τι τῶν παρανόμων ὁ δῆμος ὑπὲρ τοῦ Τιβερίου πεισθεὶς ἢ βιασθεὶς, τοῦτο κύριον μὴ φυλάξειν· ἀναπηδήσας ὁ Νασικᾶς· Ἐπεὶ τοίνυν, ἔφη, προδίδωσιν ὁ ἄρχων τὴν πόλιν, οἱ βουλόμενοι τοῖς νόμοις βοηθεῖν ἀκολουθεῖτε. Καὶ ταῦτα λέγων ἅμα, καὶ τὸ κράσπεδον τοῦ ἱματίου θέμενος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐχώρει πρὸς τὸ Καπετώλιον. Ἐκείνος δὲ τῶν ἐπομένων αὐτῷ, τῇ χειρὶ τὴν τηβέννου περιελίξας, ᾧψαι τοὺς ἐμποδῶν, οὐδενὸς ἐνισαμένου πρὸς τὸ ἀξίωμα τῶν

τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ Φευγόντων καὶ πατούντων ἀλλήλους. Οἱ μὲν οὖν περὶ αὐτοὺς ῥόπαλα καὶ σκυτάλας ἐκόμιζον οἴκοθεν· αὐτοὶ δὲ τῶν δίφρων, καταγνυμένων ὑπὸ τοῦ Φεύγοντος ὄχλου, τὰ κλάσματα καὶ τοὺς πόδας λαμβάνοντες, ἀνέβαινον ἐπὶ τὸν Τιβέριον, ἅμα παίοντες τοὺς προτεταγμένους. Καὶ τούτων μὲν ἦν τροπὴ καὶ φόνος· Αὐτοῦ δὲ τοῦ Τιβερίου Φεύγοντος ἀντελάβετό τις τῶν ἱματίων· ὁ δὲ τὴν τήβεννον ἀφείς, καὶ Φεύγων ἐν ταῖς χιτῶσιν, ἐσφάλη, καὶ κατηνέχθη περὶ τινὰς τῶν πρὸ αὐτοῦ πεπτωκότας. Ἀνισάμενον δ' αὐτὸν ὁ μὲν ἐμφανῶς καὶ πρῶτος εἰς τὴν κεφαλὴν πατάξας ποδὶ δίφρου Πόπλιος ἦν Σατοῦρήϊος, εἰς τῶν συναρχόντων· τῆς δὲ δευτέρας ἀντεποιεῖτο πληγῆς Λεύκιος Ροῦφος, ὡς ἐπὶ καλῶτινι σεμνυνόμενος. Τῶν δ' ἄλλων ἀπέθανον ὑπὲρ τριακοσίους ξύλοις καὶ λίθοις συγκοπέντες, σιδήρῳ δ' οὐδεῖς.

20. Ταύτην πρῶτην ἰσοροῦσιν ἐν Ῥώμῃ γάσιν, ἀφ' οὗ τὸ βασιλεύεσθαι κατέλυσαν, αἵματι καὶ φόνῳ πολιτῶν διακριθῆναι· τὰς δ' ἄλλας, οὔτε μικρὰς, οὔτε περὶ μικρῶν γενομένας, ἀνθυπεῖκοντες ἀλλήλοις, φόβῳ μὲν οἱ δυνατοὶ τῶν πολλῶν, αἰδούμενοι δὲ τὴν βουλὴν ὁ δῆμος, ἔπαυον. Δοκεῖ δὲ καὶ τότε μὴ χαλεπῶς αὖ ἐνδοῦναι παρηγορηθεῖς ὁ Τιβέριος· ἔτι δὲ ῥᾶον εἶξε δίχα φόνου καὶ τραυμάτων ἐπιούσιν· οὐ γὰρ πλείονες, ἢ τρισχίλιοι, περὶ αὐτὸν ἦσαν. Ἀλλ' εἰκεν ὀργῇ τῶν πλουσίων καὶ μίσει πλέον, ἢ δι' ἃς ἐσκήπτοντο, προφάσεις, ἢ σύσασις ἐπ' αὐτὸν γενέσθαι· καὶ τούτου μέγα τεκμήριον, ὡμῶς καὶ παρὰ νόμῳ ὕβρισθαις ὁ νεκρός. Οὐ γὰρ ἐπέτρεψαν ἀνελέσθαι τὸ σῶμα τῷ ἀδελφῷ δεομένῳ, καὶ θάψαι νυκτός, ἀλλὰ μετὰ τῶν ἄλλων νεκρῶν εἰς τὸν ποταμὸν ἔρριψαν. Καὶ τοῦτο πέρας οὐκ ἦν, ἀλλὰ καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ τοὺς μὲν ἐξεκέρυττον ἀκρίτους, τοὺς δὲ συλλαμβάνοντες ἀπεκτίννυσαν· ἐν οἷς καὶ Διοφάνης
ὁ

ὁ ῥήτωρ, ἀπώλετο. Γάϊον δὲ τινὰ Βίλλιον εἰς ἀγγεῖον καθεύδοντες, καὶ συνεμβαλόντες ἐχίδνας καὶ δράκοντας, οὕτω διέφθειραν. Ὁ δὲ Κυμαῖος Βλόσσιος ἀνήχθη μὲν ἐπὶ τοὺς ὑπάτους, ἐρωτώμενος δὲ περὶ τῶν γεγονότων, ὁμολογεῖ πεποιημέναι πάντα, Τιβερίου κελεύσαντος. Εἰπόντος δὲ τοῦ Νασικᾶ πρὸς αὐτὸν· Τί οὖν, εἴ σε Τιβερίος ἐκέλευσεν ἐμπρῆσαι τὸ Καπετώλιον; τὸ μὲν πρῶτον ἀντέλεγεν, ὥς οὐκ ἂν τοῦτο Τιβερίου κελεύσαντος· πολλάκις δὲ καὶ πολλῶν τὸ αὐτὸ πυνθανομένων, ἀλλ' ἐκείνου γε προστάσσοντος, ἔφη, καλῶς κάρμοι τοῦτο πράξαι ἔχειν· οὐ γὰρ ἂν Τιβερίος τοῦτο προσέταξεν, εἰ μὴ τῷ δήμῳ συνέφερεν. 8) Οὗτος μὲν οὖν διαφυγὼν, ὕπερον ὥχετο πρὸς Ἀριστόνικον εἰς Ἀσίαν· καὶ τῶν ἐκείνου πραγμάτων διαφθαρέντων, ἑαυτὸν ἀνεῖλεν.

21. Ἡ δὲ βουλὴ, θεραπεύουσα τὸν δῆμον ἐκ τῶν παρόντων, οὔτε πρὸς τὴν διανομὴν ἔτι τῆς χώρας ἦναντιοῦτο, καὶ ἀντὶ τοῦ Τιβερίου προὔθηκε τοῖς πολλοῖς ὀριζὴν ἐλέσθαι. 9) Λαβόντες δὲ τὰς ψήφους, εἶλοντο Πόπλιον Κράσσον, οἰκεῖον ὄντα Γράκχῳ· θυγάτηρ γὰρ αὐ-

8) Wie häufig bei den Worten anderer geht auch hier Plutarch von der erzählenden Konstruktion; καλῶς ἔχειν, zu den eigenen Worten des Redenden über. Dahser ἔχειν nicht zu ändern.

9) In den meisten Handschriften steht: καὶ Τίτον ἀντὶ u. s. w.; in einer καὶ ἕτερον, und in einer andern καὶ ἀντὶ τοῦ T. u. s. w. Dafs Τίτον durchaus unrichtig sey, ist von allen Uebersetzern und Auslegern anerkannt; sie ändern daher τινὰ, τρίτον u. s. w. Die verschiedene Schreibart in den Handschriften aber scheint darauf hinzuführen, dafs Τίτον eine Glosse, und ἕτερον eine spätere Verbesserung sey, und man also der einen Handschrift folgen müsse, die es ganz ausläßt.

αὐτοῦ, Λικιννία, Γαῖον Γράκχον συνώνει. Καίτοι Νέπως ὁ Κορνήλιος Φησὶν, οὐ Κράσσου, Βρούτου δὲ τοῦ θριαμβεύσαντος ἀπὸ Λυσιτανῶν, θυγατέρα γῆμαι Γάϊον· ἀλλ' οἱ πλείους, ὥς ἡμεῖς γράφομεν, ἰσοροῦσιν. Ἐπεὶ δὲ χαλεπῶς μὲν ὁ δῆμος εἶχε τῷ θανάτῳ τοῦ Τιβερίου, καὶ φανερὸς ἦν ἀμύνης περιμένων καιρὸν, ἥδη δὲ καὶ δίκαιαι τῷ Νασικᾷ προσανεσείοντο, δείσασα περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἡ βουλὴ, ψηφίζεται μηδὲν δεομένη, πέμπειν αὐτὸν εἰς Ἀσίαν. Οὐ γὰρ ἀπεκρύπτοντο κατὰ τὰς ἀπαντήσεις οἱ ἄνθρωποι τὴν δυσμένειαν, ἀλλ' ἐξηγριαίνοντο, καὶ κατεβόων, ὅπου προστύχοιεν, ἐναγῇ καὶ τύραννον καὶ μεμιαγκότα φόνῳ σώματος ἀσύλου καὶ ἱεροῦ τὸ ἀγιώτατον καὶ φρικωδέστατον ἐν τῇ πόλει τῶν ἱερῶν ἀποκαλοῦντες. Οὕτω μὲν οὖν ὑπεξῆλθε τῆς Ἰταλίας ὁ Νασικᾶς, καί περ ἐνδεδεδεμένος ταῖς μεγίσταις ἱερουργίαις· ἦν γὰρ ὁ μέγιστος καὶ πρῶτος τῶν ἱερέων. Ἐξω δ' ἀλύων καὶ πλανώμενος ἄλλως, ¹⁾ οὐ μετὰ πολὺν χρόνον κατέστρεψε περὶ Πέργαμον. Οὐ δεῖ δὲ θαυμάζειν, εἰ Νασικᾶν μεμίσσηκεν οὕτως ὁ δῆμος, ὅπου καὶ Σκιπίων ὁ Ἀφρικανὸς, οὐ δοκοῦσι Ῥωμαῖοι μηδένα δικαιότερον, μηδὲ μᾶλλον ἀγαπῆσαι, παρὰ μικρὸν ἦλθεν ἐκπεσεῖν καὶ ζέρεσθαι τῆς πρὸς τὸν δῆμον εὐνοίας, ὅτι πρῶτον ἐν Νομαντία τὴν τελευταίην τοῦ Τιβερίου πυθόμενος, ἀνεφώνησεν ἐκ τῶν Ὀμηρικῶν· ²⁾

“Ὡς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος, ὅ, τις τοιαῦτά γε ῥέζοι.

Ἐπειτα τῶν περὶ Γάϊον καὶ Φούλβιον αὐτοῦ δι' ἐκκλησίας πυνθανομένων, τί φρονοίη περὶ τῆς Τιβερίου τελευτῆς,

¹⁾ Die Variante einiger Handschriften ἀδόξως verdient Erwähnung.

²⁾ Odyss. I, 47.

τῆς, οὐκ ἀρεσκομένην τοῖς ὑπ' ἐκείνου πεπολιτευμένοις
ἀποκρίσιν ἔδωκεν. Ἐκ τούτου γὰρ ὁ μὲν δῆμος
ἀντέκρουσεν αὐτῷ λέγοντι, μηδέπω τουτὶ ποίήσας πρό-
τερον· αὐτὸς δὲ τὸν δῆμον εἰπεῖν κακῶς προήχθη. Πε-
ρὶ μὲν οὖν τούτων ἐν τῷ Σκιπίωνος βίῳ τὰ κατ' ἕκαστα
γέγραπται.

ΓΑΙΟΣ ΓΡΑΚΧΟΣ. *)

Γάιος δὲ Γράκχος, ἐν ἀρχῇ μὲν, ἢ δεδιὼς τοὺς ἐχθροὺς, ἢ Φθόνον συνάγων ἐπ' αὐτοὺς, ὑπεξέστη τε τῆς ἀγορᾶς, καὶ κατ' ἑαυτὸν ἡσυχίαν ἔχων διέτριβεν, ὡς
 ἄν

- *) Seit Tiberius Tode war kein Jahr ohne Unruhen in Rom hingegangen. 622 herrschte die aristokratische Partei, und es wurden strenge Untersuchungen gegen die Anhänger des Ermordeten angestellt. Cajus Gracchus, bey dem Tode seines Bruders 21 Jahr alt, zog sich anfangs von allen öffentlichen Geschäften zurück; allein schon 623 zeigte er sich wieder öffentlich, und unterstützte den Vorschlag des Tribun C. Papirius Carbo: daß das Volk denselben Volkstribun, wie oft es wollte, wieder erwählen könne. Dies Gesetz zwar gieng nicht durch; indess arbeiteten die Triumvirn, C. Gracchus, Papirius Carbo und M. Fulvius Flaccus um so eifriger an der neuen Aeckervertheilung. Sie fand vielen Widerspruch, und besonders widersetzte sich ihr Scipio Afrikanus, obgleich er dabei gewinnen konnte, Sein plötzlicher Tod daher im J. 625.
 a. u.

ἂν τις ἐν τε τῷ παρόντι ταπεινὰ πράττων, καὶ τὸ λοιπὸν
οὕτως ἀπραγμόνως βιωσόμενος· ὥς καὶ λόγον τισὶ κατ'
αὐτοῦ παρασχεῖν, ὥς δυσχεραίνοντος καὶ προβεβλημένου
τὴν

a. u. erregte Verdacht, dem auch Gracchus nicht entging. Doch wurden die Streitigkeiten dadurch nicht geendiget. Der Senat übertrug ihre Entscheidung den Konsuln; allein Sempronius eilte nach Istria zum Kriege, um diesem verhassten Geschäft zu entgehen. Und bald kamen noch neue Unruhen hinzu. 628 brachte der Volkstribun M. Junius Pennus das Gesetz in Vorschlag: die Fremden, die sich besonders zu den Komitien drängten, von Rom abzuhalten. C. Gracchus, der damals Quästor war, sprach für sie; ward aber unter Konsul L. Aurelius Orestes nach Sardinien geschickt. 629 ward mit M. Plautius Hypsæus der Triumvir M. Fulv. Flaccus Konsul. Er will den Bundesgenossen das Bürgerrecht verschaffen; der Senat aber schickt ihn den Massiliern gegen die Saluvier zur Hülfe. Eine Folge seines Vorschlages war die Empörung von Askulum und Fregellä. C. Gracchus hatte sich indess die Liebe der Soldaten und Bürger erworben: man suchte daher ihn und den Fulvius durch Verlängerung ihres Amtes von Rom entfernt zu halten. Gracchus aber durchschaute den Plan; erschien 630 unerwartet in Rom, rechtfertigte sich vor Censoren und Volk, und erhielt das Tribunat fürs nächste Jahr 631, in dem Qu. Caecilius Metellus Balearicus und T. Quinctius Flaminius Konsuln waren. Auch bezwang Fulvius die Salluvier, und kehrte 631 im Triumph nach Rom zurück. Die neuen sempronischen Gesetze, die der Macht der Aristokraten gänzliche Vernichtung drohten, mußten das Volk ihren Vertheidigern eben so sehr gewinnen, als die Vornehmen gegen sie erbittern. C.
Grac-

τὴν τοῦ Τιβερίου πολιτείαν. Ἦν δὲ καὶ μετὰ τὸν πάτριον παν-
τάπασιν. ἐννέα γὰρ ἐνιαυτοῖς ἐλείπετο τὰδελεφοῦ καὶ
ἡλικίαν. ἐκεῖνος δ' οὐπω τριάκοντα γεγονώς ἀπέθανεν.
Ἐπεὶ δὲ, προϊόντος τοῦ χρόνου, τὸν τε τρόπον ἡσυχῇ
διέφαινε, ἀργίας καὶ μαλακίας καὶ πότων καὶ χρηματισ-
μῶν ἀλλότριον ὄντα, καὶ τὸν λόγον, ὥςπερ ὠκύπτερα,
κατασκευαζόμενος ἐπὶ τὴν πολιτείαν, δῆλος ἦν οὐκ ἡρε-
μήσων, δίκην τε τινὶ τῶν φίλων φεύγοντι, Βεττίῳ, συν-
ειπὼν, καὶ τοῦ δήμου ¹⁾ συνενθουσιῶντος ὑφ' ἡδονῆς
καὶ βακχεύοντος περὶ αὐτὸν, ἀπέδειξε τοὺς ἄλλους ῥή-
τορας παίδων μηδὲν διαφέροντας. εἰς φόβον αὐτοῖς οἱ
δυνατοὶ καθίσταντο, καὶ πολὺς ἦν ἐν αὐτοῖς λόγος, ὅπως
οὐκ

Gracchus ward 632 unter dem Konsulat des Cn. Domitius Ahenobarbus und C. Fannius Strabo zum zweitenmal Tribun. Allein jetzt wählten die Senatoren aus Verzweiflung ein Mittel, das seinen Zweck nicht verfehlen konnte: sie gaben dem Volke mehr, als es verlangte. Das Volk ward kalt gegen Gracchus, und das dritte Tribunat ihm abgeschlagen. Wie daher 633 L. Opimius, der heftigste Aristokrat, das Konsulat angetreten hatte; schlug M. Minucius Rufus, ein Volkstribun, die Abänderung einiger sempronischen Gesetze vor. Gracchus blieb ruhig, so sehr man ihn persönlich zu reizen suchte, und verhütete nach Kräften Blutvergießen. Allein der unbedachtsame, von Gracchus getadelte Mord eines Liktores gab dem Opimius einen Vorwand, den Senat zu bewafnen; und C. Gracchus mit über 3000 Bürgern wurden getödtet, 633 a. u. 121 vor Christ.

¹⁾ Wenn man mit einigen Handschriften καὶ vor τοῦ δήμου ausläßt; so sehe ich keine Beziehung des τε nach δίκην. Entweder müßte man dann beweisen, daß Plutarch τε allein für und gebraucht; oder man müßte τε in δὲ verwandeln.

οὐκ ἔάσωσιν ἐπὶ δημορχίαν τὸν Γάϊον προελθεῖν. Συν-
 τυγχάνει δ' ἀπὸ ταυτομάτου λαχεῖν αὐτῷ εἰς Σαρδὼν τα-
 μίαν Ὀρέστη, τῷ ὑπάτῳ, καὶ τοῦτο τοῖς μὲν ἐχθροῖς κατ'
 ἡδονὴν ἐγεγόνει, τὸν δὲ Γάϊον οὐκ ἔλύπησεν. ἅτε γὰρ
 ὢν πολεμικὸς, καὶ χειρὸν οὐδὲν πρὸς στρατείας ἡσικημένος
 ἢ δίκας, ἔτι δὲ τὴν πολιτείαν καὶ τὸ βῆμα φρίττων, ἀν-
 τέχειν δὲ καλοῦντι τῷ δήμῳ καὶ τοῖς φίλοις οὐ δυνάμε-
 νος, παντάπασι τὴν ἀποδημίαν ἐκείνην ἡγάπησε. Καί-
 τοι κρατεῖ δόξα πολλή, τοῦτον ἄκρατον γενέσθαι δημα-
 γωγόν, καὶ πολὺ τοῦ Τιβερίου λαμπρότερον πρὸς τὴν
 ἀπὸ τῶν ὄχλων δόξαν. οὐκ ἔχει δ' οὕτω τὸ ἀληθές·
 ἀλλ' εἰσὶν ὑπ' ἀνάγκης τινὸς μᾶλλον οὗτος, ἢ προαιρέ-
 σεως, ἐμπεσεῖν εἰς τὴν πολιτείαν. Ἴσορεϊ δὲ καὶ Κικέρ-
 ρων, ὁ ῥήτωρ, ὡς ἄρα φεύγοντι πᾶσαν ἀρχὴν τῷ Γαίῳ,
 καὶ μετ' ἡσυχίας ἡρημένῳ ζῆν, ὁ ἀδελφὸς ὄναρ Φανείς,
 καὶ προσαγορεύσας· Τί δῆτα, Φαίη, Γάϊε, βραδύνεις;
 οὐκ ἔσιν ἀπόδρασις, ἀλλ' εἰς μὲν ἡμῖν ἀμφοτέροις βίος,
 εἰς δὲ θάνατος, ὑπὲρ τοῦ δήμου πολιτευομένοις πέ-
 πρωται.

2. Γενόμενος γοῦν ὁ Γάϊος ἐν Σαρδόνι, πᾶσαν ἀ-
 ρετῆς ἀπόδειξιν ἐδίδου, καὶ πολὺ πάντων διέφερε τῶν νέ-
 ων ἐν τοῖς πρὸς τοὺς πολεμίους ἀγῶσι, καὶ ἐν τοῖς πρὸς
 τοὺς ὑπηκόους δικαίοις, καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν στρατηγὸν εὐ-
 νοίᾳ καὶ τιμῇ· σωφροσύνη δὲ καὶ λιτότητι καὶ φιλοπο-
 νίᾳ παρήλλαττε καὶ τοὺς πρεσβυτέρους. Ἰσχυροῦ δὲ
 καὶ νοσιώδους ἅμα χειμῶνος ἐν Σαρδόνι γενομένου, καὶ
 τοῦ στρατηγοῦ τὰς πόλεις ἐσθῆτα τοῖς στρατιώταις αἰτοῦν-
 τος, ἔπεμψαν εἰς Ῥώμην παραιτούμενοι· Δεξαμένης δὲ
 τῆς βουλῆς τὴν παραίτησιν αὐτῶν, καὶ τὸν στρατηγὸν ἄλ-
 λοθεν ἀμφιέζειν τοὺς στρατιώτας κελευούσης· ἀποροῦν-
 τος ἐκείνου, καὶ τῶν στρατιωτῶν κακοπάθουντων, ἐπελ-
 θὼν τὰς πόλεις ὁ Γάϊος, αὐτοὺς ἀφ' ἑαυτῶν ἐποίησεν ἐσ-
 θῆτα πέμψαι, καὶ βοηθῆσαι τοῖς Ῥωμαίοις. Ταῦτα πάλιν

λιν εἰς Ῥώμην ἀπαγγελλόμενα, καὶ δοκοῦντα δημαγωγίας προάγωνες εἶναι, διετάραττε τὴν βουλήν. Καὶ πρῶτον μὲν ἐκ Λιβύης παρὰ Μικιψᾶ, τοῦ βασιλέως, πρέσβεις παραγενομένους, καὶ λέγοντας, ὡς ὁ βασιλεὺς χάριτι Γαῖου Γράκχου πέμψειεν εἰς Σαρδόνᾳ σῖτον τῷ στρατηγῷ, δυσχεραίνοντες ἐξέβαλον· ἔπειτα δόγμα ποιοῦνται, τοῖς μὲν στρατιώταις διαδοχὴν ἀποσαλῆναι, τὸν δ' Ὀρέσην ἐπιμένειν, ὡς δὴ καὶ τοῦ Γαῖου διὰ τὴν ἀρχὴν παραμενοῦντος. Ὁ δὲ, τούτων αὐτῷ προσπεσόντων, εὐθύς ἐξέπλευσε πρὸς ὄργην, καὶ Φανεῖς ἐν Ῥώμῃ παρ' ἐλπίδας, οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αἰτίαν εἶχεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς πολλοῖς ἀλλόκοτον ἐδόκει, τὸ ταμίαν ὄντα προαποσῆναι τοῦ ἀρχοντος. Οὐ μὲν ἀλλὰ κατηγορίας αὐτῷ γενομένης ἐπὶ τῶν τιμητῶν, αἰτησάμενος λόγον, οὕτω μετέστησε τὰς γνώμας τῶν ἀκουσάντων, ὥς' ἀπελθεῖν, ἡδικῆσθαι τὰ μέγιστα δόξας. Ἐστρατεῦσθαι μὲν γὰρ ἔφη δώδεκα ἔτη, τῶν ἄλλων δέκα στρατευομένων ἐν ἀνάγκαις· ταμιεύων δὲ τῷ στρατηγῷ παραμεμενημέναι τριετίαν, τοῦ νόμου μετ' ἐνιαυτὸν ἐπανελθεῖν διδόντος· μόνος δὲ τῶν στρατευομένων πλήρες τὸ βαλλάντιον εἰσενηνοχῶς κενὸν ἐξενηνοχέαι, τοὺς δ' ἄλλους ἐκπιόντας ὃν εἰσήμεναν οἶνον ἀργυρίου καὶ χρυσίου μεσοὺς δεῦρο τοὺς ἀμφορεῖς ἡκεῖν κομίζοντας.

3. Ἐκ τούτου πάλιν ἄλλας αἰτίας αὐτῷ καὶ δίκας ἐπῆγον, ὡς τοὺς συμμάχους ἀφισάντι καὶ κεκοινωνηκότι τῆς περὶ Φρέγελλαν ἐνδειχθείσης συκωμοσίας. Ὁ δὲ πᾶσαν ὑποψίαν ἀπολυσάμενος, καὶ Φανεῖς κατὰρδός, εὐθύς ἐπὶ δημαρχίαν ὥρμησε, τῶν μὲν γνωρίμων ἀνδρῶν ὁμαλῶς ἀπάντων ἐναντιουμένων πρὸς αὐτὸν, ὄχλου δὲ τοσοῦτου συρρέοντος εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῆς Ἰταλίας, καὶ συναρχαιρεσιάζοντος, ὡς πολλοῖς μὲν οἰκήσεις ἐπιλιπεῖν· τοῦ δὲ πεδίου μὴ δεξαμένου τὸ πλῆθος, ἀπὸ τῶν τεγῶν καὶ τῶν κεράμων τὰς φωνὰς συνηχεῖν. Τοσοῦτον δ' οὖν ἐξ-
εβιά-

εβιάσαντο τὸν δῆμον οἱ δυνατοὶ, καὶ τῆς ἐλπίδος τοῦ Γαίου καθεῖλον, ὅσον οὐχ, ὡς προσεδόκησε, πρῶτον, ἀλλὰ τέταρτον, ἀναγορευθῆναι. Παραλαβὼν δὲ τὴν ἀρχὴν, εὐθὺς ἦν ἀπάντων πρῶτος, ἰσχύων τε τῷ λέγειν, ὡς ἄλλος οὐδεὶς, καὶ τοῦ παθους αὐτῷ παρρησίαν πολλὴν διδόντος ἀνακλαιομένῳ τὸν ἀδελφόν. Ἐνταῦθα γὰρ ἐξ ἀπάσης προφάσεως περιῆγε τὸν δῆμον, ἀναμιμνήσκων τῶν γεγονότων, καὶ παρατιθεὶς τὰ τῶν προγόνων, ὡς ἐκεῖνοι μὲν καὶ Φαλισκοὶς ἐπολέμησαν ὑπὲρ Γενυκίου τινὸς, δημάρχου, λαιδορηθέντος, καὶ Γαίου Βουττουρίου θάνατον κατέγνωσαν, ὅτι δημάρχῳ πορευομένῳ δι' ἀγορᾶς οὐχ ὑπεξέστη μόνος. Τριῶν δ' ὁρώντων, ἔφη, Τιβερίου ξύλοις συνέκοπτον οὗτοι, καὶ διὰ μέσης τῆς πόλεως ἐσίρετο νεκρὸς ἐκ Καπετωλίου, ριφησόμενος εἰς τὸν ποταμὸν· οἱ δ' ἀλισκόμενοι τῶν φίλων ἀπέθνησκον ἄκριτοι· καίτοι πάτριόν ἐστιν ἡμῖν, εἴ τις ἔχων δίκην θανατικὴν μὴ ὑπακούει, τούτου πρὸς τὰς θύρας ἔωθεν ἐλθόντα σαλπικτὴν, ἀνακαλεῖσθαι τῇ σάλπιγγι, καὶ μὴ πρότερον ἐπιφέρειν ψῆφον αὐτῷ τοὺς δικαστάς. οὕτως εὐλαβεῖς καὶ πεφυλαγμένοι περὶ τὰς κρίσεις ἦσαν.

4. Τοιούτοις λόγοις προανασείσας τὸν δῆμον (ἦν δὲ καὶ μεγαλοφρονότατος καὶ ῥωμαλειώτατος ἐν τῷ λέγειν)· δύο νόμους εἰσέφερε, τὸν μὲν, εἴ τινος ἄρχοντος ἀφῆρητο τὴν ἀρχὴν ὁ δῆμος, οὐκ ἔωντα τούτῳ δευτέρας ἀρχῆς μετουσίαν εἶναι· τὸν δ', εἴ τις ἄρχων ἄκριτον ἐκκεκηρύχῃ πολίτην, κατὰ τούτου κρίσιν διδόντα τῷ δήμῳ. Τούτων τῶν νόμων ἀντικρὺς ὁ μὲν Μάρκον Ὀκτάβιον ἡτίμου, τὸν ὑπὸ Τιβερίου τῆς δημαρχίας ἐκπεσόντα· τῷ δ' ἐνείχετο Ποπίλλιος· οὗτος γὰρ στρατηγῶν τοὺς Τιβερίου φίλους ἐξεκήρυξε. Καὶ Ποπίλλιοις μὲν οὐχ ὑποσὰς τὴν κρίσιν, ἔφυγεν ἐξ Ἰταλίας· τὸν δ' ἕτερον νόμον Γάιος αὐτὸς ἐπανείλετο, φήσας, τῇ μητρὶ Κορνηλίᾳ δεηθεῖσιν χαρίζεσθαι τὸν Ὀκτάβιον. Καὶ ὁ δῆμος ἡγάσθη

ἡγάσθη καὶ συνεχώρησε, τιμῶν τὴν Κορνηλίαν οὐδὲν ἦτον ἀπὸ τῶν παίδων, ἢ τοῦ πατρός· ἥς γε καὶ χαλκὴν εἰκόνα σήσας ὕσερον, ἐπέγραψε Κορνηλίαν, μητέρα Γράκων. Ἀπομνημονεύεται δὲ καὶ τοῦ Γαῖου πολλὰ ῥητορικῶς καὶ ἀγοραίως ὑπὲρ αὐτῆς εἰρημένα πρὸς τινὰ τῶν ἔχθρων· Σὺ γάρ, ἔφη, Κορνηλίαν λοιδορεῖς, τὴν Τιβέριον τεκοῦσαν; ἐπεὶ δὲ διαβεβλημένος ἦν εἰς μαλακίαν ὁ λοιδορηθεὶς· Τίνα δ', εἶπεν, ἔχων παρρησίαν, συγκρίνεις Κορνηλίαν σεαυτῷ; ἔτεκες γάρ, ὡς ἐκείνη; καὶ μὴν πάντες ἴσασι Ῥωμαῖοι, πλείω χρόνον ἐκείνην ἀπ' ἀνδρός οὖσαν, ἢ σε, τὸν ἄνδρα. Τοιαύτη μὲν ἡ πικρία τῶν λόγων ἦν αὐτοῦ, καὶ πολλὰ λαβεῖν ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐστὶν ὅμοια.

5. Τῶν δὲ νόμων, οὓς εἰσέφερε, τῷ δήμῳ χαριζόμενος, καὶ καταλύων τὴν σύγκλητον, ὁ μὲν ἦν κληρουχικὸς, ἅμα νέμων τοῖς πένησι τὴν δημοσίαν· ὁ δὲ στρατιωτικὸς, ἐσθῆτά τε κελεύων δημοσίᾳ χορηγεῖσθαι, καὶ μηδὲν εἰς τοῦτο τῆς μισθοφορᾶς ὑφαιρεῖσθαι τῶν στρατευομένων, καὶ νεώτερον ἑπτὰ ἐτῶν καὶ δέκα μὴ καταλέγεσθαι στρατιώτην· ὁ δὲ συμμαχικὸς ἰσοψήφους ποικῶν τοῖς πολίταις τοὺς Ἰταλιώτας· ὁ δὲ σιτικὸς ἐπενωνίζων τοῖς πένησι τὴν ἀγοράν· ὁ δὲ δικασικὸς, ὃ τὸ πλεῖστον ἀπέκοψε τῆς τῶν συγκλητικῶν δυνάμεως. Μόνοι γάρ ἔκρινον τὰς δίκας, καὶ διὰ τοῦτο φοβεροὶ τῷ δήμῳ καὶ τοῖς ἱππεῦσιν ἦσαν· ὁ δὲ τριακοσίους τῶν ἱππέων προσκατέλεξεν αὐτοῖς, οὓσι τριακοσίοις, καὶ τὰς κρίσεις κοινὰς τῶν ἑξακοσίων ἐποίησε. Τοῦτον τὸν νόμον εἰσφέρειν, τὰ τ' ἄλλα λέγεται σπουδάσαι διαφερόντως, καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ πάντων δημηγωγῶν πρὸς τὴν σύγκλητον ἀφορώντων καὶ τὸ καλούμενον κομίτιον, πρῶτον τότε γραφεῖς ἔξω πρὸς τὴν ἀγοράν δημηγορῆσαι, καὶ τὸ λοιπὸν οὕτω ποιεῖν ἐξ ἐκείνου, μικρὰ παρεγκλίσει καὶ μεταθέσει σχήματος μέγα πρᾶγμα κινήσας, καὶ μετενεγκῶν τρόπον
τινὰ

τινὰ τὴν πολιτείαν ἐκ τῆς ἀριστοκρατίας εἰς τὴν δημοκρατίαν· ὥς τῶν πολλῶν δέον, οὐ τῆς βουλῆς, σφαχάζεσθαι τοὺς λέγοντας.

6. Ἐπεὶ δ' οὐ μόνον ἐδέξατο τὸν νόμον τοῦτον ὁ δῆμος, ἀλλὰ καὶ κείνῳ τοὺς κρίνοντας ἐκ τῶν ἱππέων ἔδωκε καταλέξαι, μοναρχικὴ τις ἰσχὺς ἐγεγόνει περὶ αὐτόν· ὥς καὶ τὴν σύγκλητον ἀνέχεσθαι συμβουλευόντος αὐτοῦ. Συνεβούλευε δ' αἰεὶ τι τῶν ἐκείνῃ πρεπόντων εἰσηγούμενος· οἷον ἦν καὶ τὸ περὶ τὸ περὶ τοῦ σίτου δόγμα μετριώτατον καὶ κάλλιστον, ὃν ἔπεμψε μὲν ἐξ Ἰβηρίας Φάβιος ἀντιστράτηγος· ἐκεῖνος δ' ἔπεισε τὴν βουλὴν, ἀποδομένην τὸν σῖτον ἀναπέμψαι ταῖς πόλεσι τὸ ἀργύριον, καὶ προσεπαιτιάσασθαι τὸν Φάβιον, ὥς ἐπαχθῇ καὶ ἀφόρητον τοιοῦντα τὴν ἀρχὴν τοῖς ἀνθρώποις· ἐφ' ᾧ μεγάλην ἔσχε δόξαν μετ' εὐνοίας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. Ἐγραψε δὲ καὶ πόλεις ἀποικίδας ἐκπέμπεσθαι, καὶ τὰς ὁδοὺς ποιεῖσθαι, καὶ κατασκευάζεσθαι σιτοβόλια. Τούτοις ἅπασιν πραττομένοις αὐτὸν ἄρχοντα καὶ διοικητὴν ἐφιστάς, καὶ πρὸς μηδὲν ἀποτρύμενος τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων, ἀλλὰ καὶ θαυμασῶ τινι τάχει καὶ πόνῳ, τῶν γινομένων, ὥς μόνον, ἑκάστον ἐξεργαζόμενος· ὥς καὶ τοὺς πάνυ μισοῦντας αὐτὸν καὶ δεδοικότας, ἐκπλήττεσθαι τὸ διὰ πάντων ἀνύσιμον καὶ τελεσιουργόν. Οἱ δὲ πολλοὶ καὶ τὴν ὄψιν αὐτὴν ἐθαύμαζον, ἐξηρτημένον ὀρώντες αὐτοῦ πλήθος ἐργολάβων, τεχνιτῶν, πρεσβευτῶν, ἀρχόντων, στρατιωτῶν, φιλολόγων· οἷς πᾶσιν ἐντυγχάνων μετ' εὐκολίας, καὶ τὸ σεμνὸν ἐν τῷ φιλανθρώπῳ διαφυλάττων καὶ νέμων αὐτοῦ τὸ ἀρμόττον οἰκείως ἑκάσῳ, χαλεποὺς ἀπεδείκνυε συκοφάντας, τοὺς φοβερὸν αὐτόν, ἢ φορτικὸν ὅλως, ἢ βίαιον ἀποκαλοῦντας. Οὕτω δεινότερος ἦν ἐν ταῖς ὁμιλίαις καὶ ταῖς πράξεσιν, ἢ τοῖς ἀπὸ τοῦ βήματος λόγοις δημαγωγός.

7. Ἐσπούδασε δὲ μάλις περὶ τὴν ὁδοποιΐαν, τῆς τε χρείας ἅμα καὶ τοῦ πρὸς χάριν καὶ κάλλος ἐπιμεληθεῖς. Εὐθεῖαι γὰρ ἦγοντο διὰ τῶν χωρίων ἀτρεμεῖς· καὶ τὸ μὲν ἐσόρνυτο πέτρα ξεστῇ, τὸ δ' ἄμμου χώμασι συννακτοῖς ²⁾ ἐπυκνοῦτο. Πιμπλαμένων δὲ τῶν κοίλων, καὶ ζευγνυμένων γεφύραις, ὅσα χεῖμαρροι διέκοπτον ἢ Φάραγγες, ὕψος δὲ τῶν ἐκατέρωθεν ἴσον καὶ παράλληλου λαμβανόντων, ὁμαλὴν καὶ καλὴν ὄψιν εἶχε διόλου τὸ ἔργον. Πρὸς δὲ τούτοις διαμετρήσας κατὰ μίλιον ὁδὸν πᾶσαν· (τὸ δὲ μίλιον ὀκτὼ ραδίων ὀλίγον ἀποδεῖ·) ³⁾ κίονας λιθίνους σημεῖα τοῦ μέτρου κατέστησεν. ἄλλους δὲ λίθους ἔλαττον ἀπέχοντας ἀλλήλων ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ διέθηκεν, ὥς εἴη ῥαδίως τοῖς ἵππους ἔχουσιν ἐπιβαίνειν ἀπ' αὐτῶν, ἀναβολέως μὴ δεομένοις.

8. Ἐπεὶ τούτοις τοῦ δήμου μεγαλύνοντος αὐτὸν, καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἐτοίμως ἔχοντας ἐνδείκνυσθαι πρὸς εὖνοιαν, ἔφη ποτὲ δημηγορῶν αὐτὸς αἰτήσιν χάριν, ἣν λαβὼν μὲν ἀντὶ παντὸς ἔξειν· εἰ δ' ἀποτύχοι, μηδὲν ἐκείνοις μεμψιμοιρήσειν. Τοῦτο ῥηθὲν ἔδοξεν αἰτήσις ὑπατείας εἶναι, καὶ προσδοκίαν πᾶσιν, ὥς ἅμα μὲν ὑπατεύειαν, ἅμα δὲ δημαρχίαν μετιῶν, παρέσχεν. Ἐνσάντιον δὲ τῶν ὑπατικῶν ἀρχαιρεσιῶν, καὶ μετεώρων ὄντων ἀπάντων, ὥφθη Γάϊον Φάννιον κατὰγων εἰς τὸ πεδίον, καὶ συναρχαιρεσιάζων ἐκεῖνον μετὰ τῶν Φίλων. Τοῦτο ῥοπὴν ἤνεγκε τῷ Φαννίῳ μεγάλην· κακείνος μὲν ὑπάτος, Γάϊος δὲ δήμαρχος ἀπεδείχθη τὸ δεύτερον. οὐ παραγέλλων, οὐδὲ μετιῶν, ἀλλὰ τοῦ δήμου σπουδάσαντος. Ἐπεὶ δ' ἑώρα τὴν μὲν σύγκλητον ἐχθρὰν ἀντικρυς, ἀμβλύν

²⁾ Dies Wort ist zwar nur Konjektur von Reiske statt der gewöhnlichen Lesart χώμασιν ἀκτοῖς; verdient aber wohl die Aufnahme in den Text.

³⁾ Also nach unserem Maafse $\frac{1}{2}$ Meile.

βλὺν δὲ τῇ πρὸς αὐτὸν εὐνοίᾳ τὸν Φάννιον, αὖθις ἑτέροις νόμοις ἀπῆρτιζε ⁴⁾ τὸ πλῆθος· ἀποικίας μὲν εἰς Τάραντα καὶ Καπύην πέμπεσθαι γράφων, καλῶν δ' ἐπὶ κοινω- νία πολιτείας τοὺς Λατίνους. Ἡ δὲ βουλὴ δείσασα, μὴ παντάπασιν ἄμαχος γένηται, καινὴν καὶ ἀσυνήθην πείραν ἐπῆγε τοῖς πολλοῖς ἀποτροπῆς, ἀντιδημαγωγοῦσα καὶ χαριζομένη παρὰ τὸ βέλτιστον. Ἦν γὰρ εἰς τῶν τοῦ Γαῖου συναρχόντων Λίβιος Δρουῖσος, ἀνὴρ οὔτε γεγωνὺς τινὸς Ῥωμαίων, οὔτε τεθραμμέιος χεῖρον· ἤδη δὲ καὶ λόγῳ καὶ πλούτῳ ἐν τοῖς μάλιστα τιμωμένοις καὶ δυναμέ- νοις ἀπὸ τούτων ἐνάμιλλος. Ἐπὶ τοῦτον μὲν οὖν οἱ γνωριμώτατοι τρέπονται· καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἀψα- σθαι τοῦ Γαῖου, καὶ μετ' αὐτῶν ἐπὶ τὸν ἄνδρα συστῆναι, μὴ βιαζόμενον, μηδ' ἀντικρούοντα τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ πρὸς ἡδονὴν ἄρχοντα, καὶ χαριζόμενον, ὑπὲρ ὧν καὶ ἀ- πεχθάνεσθαι καλῶς εἶχεν.

9. Ἐπιδούς οὖν ὁ Λίβιος εἰς ταῦτα τῇ βουλῇ τὴν ἑαυτοῦ δημαρχίαν, νόμους ἔγραψεν, οὔτε τῶν καλῶν τι- νας, οὔτε τῶν λυσιτελῶν ἐχομένους, ἀλλ' ἐν μόνον, ὑ- περβαλέσθαι τὸν Γαῖον ἡδονῇ καὶ χάριτι τῶν πολλῶν, ὥσπερ ἐν κωμῳδίᾳ σπεύδων καὶ διαμιλλώμενος. Ὡς καὶ καταφανεστάτην ἐποίησεν ἑαυτὴν ἡ σύγκλητος, οὐ δυσχε- ραίνουσα τοῖς τοῦ Γαῖου πολιτεύμασιν, ἀλλ' αὐτὸν ἐκεί- νον ἀνελεῖν, ἢ ταπεινῶσαι παντάπασι, βουλομένη. Τὸν μὲν

4) Der Zusammenhang erfordert: er machte das Volk abhängig. Daher scheint mir die ge- wöhnliche Lesart ἀπῆρτιζε nicht richtig zu seyn: Einige Handschriften haben ἀπῆρτιζε, und eine ἀπῆρτιζε. Ich habe diese letztere Lesart aufge- nommen, und überlasse es Kundigeren zu ent- scheiden, ob vielleicht die gewöhnliche Lesart darauf hindeute, den Aoristus zu ändern,

μὲν γὰρ ἀποικίας δύο γράψαντα, καὶ τοὺς χαριεστάτους τῶν πολιτῶν εἰσάγοντα, δημοκοπεῖν ἤτιϋντο· Λιβίῳ δὲ, δώδεκα κατοικίζοντι, καὶ τρισχιλίους εἰς ἐκάστην ἀποσέλλοντι τῶν ἀπόρων, συνελαμβάνοντο. Κακείνῳ μὲν, ὅτι χώραν διένειμε τοῖς πένησι, προστάξας ἐκάστῳ τελεῖν ἀποφορὰν εἰς τὸ δημόσιον, ὥς κολακεύοντι τοὺς πολλοὺς ἀπηχθάνοντο· Λίβιος δὲ καὶ τὴν ἀποφορὰν ταύτην τῶν νειμαμένων ἀφαιρῶν, ἤρεσκεν αὐταῖς. Ἔτι δ', ὁ μὲν τοῖς Λατίνοις ἰσοψηφίαν διδοῖς ἐλύπει· τοῦ δ', ὅπως μὴδ' ἐπὶ στρατείας ἐξῆ τινὰ Λατίνων ῥάβδοις αἰκίσασθαι, γράψαντος, βοήθουν, τῷ νόμῳ. Καὶ μέντοι καὶ αὐτὸς ὁ Λίβιος αἰὲς δημηγορῶν ἔλεγεν, ὥς γράφει ταῦτα τῇ βουλῇ δοκοῦντα κηδομένη τῶν πολλῶν. ὃ δὲ καὶ μόνον ἀπὸ τῶν πολιτευμάτων αὐτοῦ χρήσιμον ὑπῆρχεν. ἡμερώτερον γὰρ ἔσχε πρὸς τὴν βουλὴν ὁ δῆμος, καὶ τοὺς γνωριμωτάτους αὐτοῦ πρότερον ὑφορωμένου καὶ μισοῦντος, ἐξέλυσε καὶ κατεπράϋνε τὴν μνησικακίαν καὶ χαλεπότητα ταύτην ὁ Λίβιος, ὥς ἐκ τῆς ἐκείνων ὀρμώμενος γνώμης ἐπὶ τὸ δημαγωγεῖν καὶ χαρίζεσθαι τοῖς πολλοῖς.

10. Μεγίστη δὲ τῷ Δρούσῳ πίσις εὐνοίας πρὸς τὸν δῆμον ἐγένετο καὶ δικαιοσύνης, τὸ μὴδὲν αὐτῷ, μὴδ' ὑπὲρ ἑαυτοῦ φαίνεσθαι γράφοντα. Καὶ γὰρ οἰκισὰς ἐτέρους ἐξέπεμπε τῶν πόλεων, καὶ διοικήσεσι χρημάτων οὐ προσήει, τοῦ Γαῖου τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν τοιούτων αὐτῷ προστιθέντος. Ἐπεὶ δὲ, Ρουβρίου, τῶν συναρχόντων ἑνὸς, οἰκίζεσθαι Καρχηδόνα γράψαντος, ἀνηρημένην ὑπὸ Σκιπίωνος, κλήρῳ λαχὼν ὁ Γάϊος ἐξέπλευσεν εἰς Λιβύην ἐπὶ τὸν κατοικισμόν, ἔτι μᾶλλον ἐπιβὰς ὁ Δρούσος ἀπόντος αὐτοῦ, τὸν δῆμον ὑπελάμβανε καὶ προσήγετο, μάλιστα ταῖς κατὰ τοῦ Φουλβίου διαβολαῖς. Ὁ δὲ Φούλβιος οὗτος ἦν τοῦ Γαῖου φίλος, καὶ συνάρχων ἐπὶ τὴν διανομὴν τῆς χώρας ἡρημένος· ἦν δὲ Θορυβώδης, καὶ

καὶ μισούμενος μὲν ὑπὸ τῆς βουλῆς ἄντικρυς, ὑποπτος δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὡς τὰ συμμαχικὰ διακινῶν, καὶ παροξύνων κρύφα τοὺς Ἰταλιώτας πρὸς ἀπόσασιν. οἷς ἀναποδείκτως καὶ ἀνελέγκτως λεγομένοις αὐτὸς προσετίθει πίσιν ὁ Φούλβιος, οὐχ ὑγιαίνουσας, οὐδ' εἰρηνικῆς ὦν προαιρέσεως. Τοῦτο μάλιστα κατέλυε τὸν Γαῖον, ἀπελαύνοντα τοῦ μίσους. Καὶ ὅτε Σκιπίων Ἀφρικανὸς ἐξ οὐδενὸς αἰτίου προφανοῦς ἐτελεύτησε, καὶ σημεῖά τινα τῷ νεκρῷ πληγῶν καὶ βίας ἐπιδραμεῖν ἔδοξεν, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γέγραπται· τὸ μὲν πλεῖστον ἐπὶ τὸν Φούλβιον ἦλθε τῆς διαβολῆς, ἐχθρὸν ὄντα, καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπὶ τοῦ βήματος τῷ Σκιπίωνι λελοιδορημένον· ἦψατο δὲ καὶ τοῦ Γαίου ὑπόνοια. Καὶ δεινὸν οὕτως ἔργον, ἐπ' ἀνδρὶ τῷ πρώτῳ καὶ μεγίστῳ Ῥωμαίων τολμηθὲν, οὐκ ἔτυχε δίκης, οὐδ' εἰς ἔλεγχον προῆλθεν· ἐνέστησαν γὰρ οἱ πολλοὶ, καὶ κατέλυσαν τὴν κρίσιν, ὑπὲρ τοῦ Γαίου Φοβηθέντες, μὴ περιπετῆς τῇ αἰτίᾳ τοῦ Φόνου ζητουμένου γένηται. Τὰ μὲν 5) οὖν ἐγεγόνει πρότερον.

11. Ἐν δὲ τῇ Λιβύῃ περὶ τὸν τῆς Καρχηδόνης κατοικισμὸν, ἣν ὁ Γαῖος Ἰουνωνίαν, ὅπερ ἐστὶν Ἡραίαν, ὠνόμασε, πολλὰ κωλύματα γενέσθαι παρὰ τοῦ δαιμονίου λέγουσιν. Ἡ τε γὰρ πρώτη σημαία, πνεύματος ἀφαρπάζοντος αὐτὴν, τοῦ δὲ Φέροντος ἐγκρατῶς ἀντεχομένου, συνετρίβη· καὶ τὰ ἱερὰ τοῖς βωμοῖς ἐπικείμενα διεσκέδασεν ἀνέμου θύελλα, καὶ διέρριψεν ὑπὲρ τοὺς ὄρους τῆς γεγεννημένης ὑπογραφῆς· αὐτοὺς δὲ τοὺς ὄρους ἀνέσπασαν ἐπελθόντες λύκοι, καὶ μακρὰν ὥχοντο Φέροντες. Οὐ μὲν ἀλλὰ πάντα συντάξας καὶ διακοσμήσας ὁ Γαῖος ἡμέραις ἑβδομήκοντα ταῖς πάσαις, ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην,

H 2

πιέ-

5) In einigen Handschriften steht, vielleicht richtiger, ταῦτα μὲν.

πιέζεσθαι τὸν Φούλβιον ὑπὸ τοῦ Δρούσου πυνθανόμενος, καὶ τῶν πραγμάτων τῆς αὐτοῦ παρουσίας δεομένων. Λεύκιος γὰρ Ὀπίμιος, ἀνὴρ ὀλιγαρχικὸς καὶ δυνατὸς ἐν τῇ βουλῇ, πρότερον μὲν ἐξέπεσεν ὑπατείαν παραγγέλλων, τοῦ Γαίου τὸν Φάννιον προαγαγόντος, ἐκεῖνον δὲ καταρχαιρεσιάσαντος· τότε δὲ πολλῶν βοηθούντων, ἐπίδοξος ἦν ὑπατεύσειν, ὑπατεύων δὲ καταλύσειν τὸν Γάϊον, ἥδη τρόπον τινὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ μαραινομένης, καὶ τοῦ δήμου μεσοῦ γεγονότος τῶν τοιούτων πολιτευμάτων, διὰ τὸ πολλοὺς τοὺς πρὸς χάριν δημαγωγοῦντας εἶναι, καὶ τὴν βουλὴν ὑπείκειν ἐκούσαν.

12. Ἐπανελθὼν δὲ, πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ Παλατίου μετώκησεν εἰς τὸν ὑπὸ τὴν ἀγορὰν τόπον, ὡς δημοτικώτερον, ὅπου πλείστοις τῶν ταπεινῶν καὶ πενήτων συνέβαινε οἰκεῖν· ἔπειτα τῶν νόμων ἐξέθηκε τοὺς λοιποὺς, ὡς ἐπάξων τὴν ψῆφον αὐτοῖς. Ὀχλου δὲ πανταχόθεν αὐτῷ συνιόντος, ἔπεισε ἡ βουλὴ τὸν ὑπάτου Φάννιον, ἐκβαλεῖν τοὺς ἄλλους, λὴν Ῥωμαίων, ἅπαντας. Γενομένου δὲ κηρύγματος ἀήθους καὶ ἀλλοκότου, μηδένα τῶν συμμάχων, μηδὲ τῶν φίλων ἐν Ῥώμῃ φανῆναι περὶ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας, ἀντεξέθηκεν ὁ Γάιος διάγραμμα, κατηγορῶν τοῦ ὑπάτου, καὶ τοῖς συμμάχοις, ἂν μένωσι, βοηθήσειν ἐπαγγελλόμενος. Οὐ μὲν ἐβοήθησεν, ἀλλ' ὁρῶν ἓνα τῶν ξένων αὐτοῦ καὶ συνήθων ἐλκόμενον ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν τοῦ Φαννίου, παρήλθε, καὶ οὐ προσήμυνεν· εἴτε τὴν ἰσχὺν, ἐπιλείπουσαν ἤδη, δεδιὼς ἐλέγχειν, εἴτε μὴ βουλόμενος, ὡς ἔλεγεν, ἀψιμαχίας αὐτὸς καὶ συμπλοκῆς ἀρχὰς ζητοῦσι τοῖς ἐχθροῖς παρασχεῖν. Συνέτυχε δ' αὐτῷ καὶ πρὸς τοὺς συνάρχοντας ἐν ὀργῇ γενέσθαι διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Ἐμελλεν ὁ δῆμος θεᾶσθαι μονομάχους ἐν ἀγορᾷ, καὶ τῶν ἀρχόντων οἱ πλείστοι ⁶⁾ θεωρητήρια κύκλῳ κατασκευάσαντες ἐξεμίσθουν.

Ταῦ-

⁶⁾ In einigen Handschriften ist οἱ πρῶτοι.

Ταῦτα ὁ Γάιος ἐκέλευεν αὐτοὺς καθαιρεῖν, ὅπως οἱ πένητες ἐκ τῶν τόπων ἐκείνων ἀμισθὶ θεάσασθαι δύνωνται. Μηδενὸς δὲ προσέχοντος, ἀναμείνας τὴν πρὸ τῆς θέας νύκτα, καὶ τῶν τεχνιτῶν, ὅσους εἶχεν ἐργολάβους ὑφ' ἑαυτῷ, παράλαβὼν, τὰ θεωρητήρια καθεῖλε, καὶ τῷ δήμῳ σχολάζοντα μεθ' ἡμέραν ἀπέδειξε τὸν τόπον. Ἐφ' ᾧ τοῖς μὲν πολλοῖς ἀνὴρ ἔδοξεν εἶναι, τοὺς δὲ συνάρχοντας, ὡς ἰταμὸς καὶ βίαιος, ἐλύπησεν. Ἐκ τούτου καὶ τὴν τρίτην ἔδοξε δημαρχίαν ἀφηρῆσθαι, ψήφων μὲν αὐτῷ πλείων γενομένων, ἀδίκως δὲ καὶ κακούργως τῶν συναρχόντων ποιησαμένων τὴν ἀναγόρευσιν καὶ ἀνάδειξιν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀμφισβήτησιν εἶχεν. Ἦνεγκε δ' οὐ μετρίως ἀποτυχὼν, καὶ πρὸς γε τοὺς ἐχθροὺς ἐπεγγελῶντας αὐτῷ λέγεται θρασύτερον τοῦ δέοντος εἰπεῖν, ὡς Σαρδώνιον γέλωτα γελῶσιν, οὐ γινώσκοντες, ὅσον αὐτοῖς σκότος ἐκ τῶν αὐτοῦ περικέχυται πολιτευμάτων.

13. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν Ὀπίμιον κατασῆσαντες ὕπατον, τῶν νόμων πολλοὺς διέγραφον, καὶ τὴν Καρχηδόνος ἐκίνουν διάταξιν, ἐρεθίζοντες τὸν Γάιον, ὡς ἂν αἰτίαν ὀργῆς παρασχῶν ἀναιρεθείη· τὸν μὲν πρῶτον χρόνον ἐκαρτέρει, τῶν δὲ φίλων, καὶ μάλιστα τοῦ Φουλβίου παροξύνοντος, ὥρμησε πάλιν συνάγειν τοὺς ἀντιταξομένους πρὸς τὸν ὕπατον. Ἐνταῦθα καὶ τὴν μητέρα λέγουσιν αὐτῷ συζασιάσαι, μισθουμένην ἀπὸ τῆς ξένης κρύφα, καὶ πέμπουσιν εἰς Ῥώμην ἄνδρας, ὡς δὴ θεριζάς· ταῦτα γὰρ ἐν τοῖς ἐπισολίοις αὐτῆς ἠνιγμένα γεγράφθαι πρὸς τὸν υἱόν. Ἄλλοι δὲ, καὶ πάνυ τῆς Κορνηλίας δυσχεραίνουσης, ταῦτα πράττεσθαι λέγουσιν. Ἡ δ' οὖν ἔμελλον ἡμέρα τοὺς νόμους λύσειν εἰ περὶ τὸν Ὀπίμιον, κατελήπτα μὲν ὑπ' ἀμφοτέρων ἔωθεν εὐθὺς τὸ Καπετώλιον. Θύσαντος δὲ τοῦ ὑπάτου, τῶν ὑπηρετῶν τις αὐτοῦ, Κόϊντος Ἀντύλλιος, διαφέρων ἑτέρωσε τὰ σπλάγχνα πρὸς τοὺς περὶ τὸν Φούλβιον, εἶπε· Δάτε τόπον ἀγαθοῖς,

θοῖς, κακοὶ πολῖται! τινὲς δὲ φασιν, ἅμα τῇ φωνῇ ταύτῃ καὶ τὸν βραχίονα γυμνὸν οἷον ἐφ' ὕβρει σχηματίζοντα παρενεγκεῖν. Ἀποθνήσκει γοῦν εὐθὺς ὁ Ἀντύλλιος ἐκεῖ, μεγάλοις γραφείοις κεντούμενος, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο πεποιῆσθαι λεγομένοις. Καὶ τὸ μὲν πλῆθος διαταράχθη πρὸς τὸν φόνον, ἐναντία δὲ τοὺς ἡγεμόνας ἔσχε διάθεσις. Ὁ μὲν γὰρ Γάϊος ἤχθετο, καὶ κακῶς ἔλεγε τοὺς περὶ αὐτὸν, ὡς αἰτίας δεομένοις πάλαι καθ' ἑαυτῶν τοῖς ἐχθροῖς δεδοκότας· ὁ δ' Ὀπίμιος, ὥσπερ ἐνδόπιμον λαβὼν, ἐπῆρτο, καὶ παρώξυνε τὸν δῆμον ἐπὶ τὴν ἄμυναν.

14. Καὶ τότε μὲν, ὄμβρου γενομένου, διελύθησαν. Ἀμα δ' ἡμέρα τὴν μὲν βουλὴν ὁ ὕπατος συναγαγὼν, ἔνδον ἐχρημάτιζεν· ἕτεροι δὲ τὸ τοῦ Ἀντυλλίου σῶμα γυμνὸν ἐπὶ κλίνης προθέμενοι, δι' ἀγορᾶς ἐπὶ τὸ βουλευτήριον ἐπίτηδες παρεκόμενον, οἰμωγῇ χρώμενοι καὶ θρήνων, γινώσκοντος μὲν τοῦ Ὀπιμίου τὰ πραττόμενα, προσποιουμένου δὲ θαυμάζειν· ὥς τε καὶ τοὺς βουλευτὰς προσελθεῖν. Κατατεθείσης δὲ τῆς κλίνης εἰς μέσον, οἱ μὲν ἐσχετλίαζον, ὡς ἐπὶ δεινῷ καὶ μεγάλῳ πάθει· τοῖς δὲ πολλοῖς ἐπήει μισεῖν καὶ προβάλλεσθαι τοὺς ὀλιγαρχικοὺς, ὡς Τιβέριον μὲν Γράκχον ἐν Καπετωλίῳ φονεύσαντες αὐτοὶ, δήμαρχον ὄντα, καὶ τὸν νεκρὸν προσεξεβάλον· ὁ δ' ὑπηρέτης, Ἀντύλλιος, οὐ δίκαια μὲν ἴσως πεπονθὼς, τὴν δὲ πλείστην αἰτίαν εἰς τὸ παθεῖν αὐτῷ παρασχῶν, ἐν ἀγορᾷ πρόκειται, καὶ περιέσκηκεν ἡ Ῥωμαίων βουλὴ θρηνοῦσα, καὶ συνεκκομίζουσα μισθωτὸν ἄνθρωπον, ἐπὶ τῷ τὸν ἔτι λειπόμενον ἀνελεῖν τῶν τοῦ δήμου κηδομένων. Ἐκ τούτου πάλιν εἰς τὸ βουλευτήριον ἀπελθόντες, ἐψηφίσαντο καὶ προσέταξαν Ὀπιμίῳ, τῷ ὑπάτῳ, σῶζειν τὴν πόλιν, ὅπως δύναίτο, καὶ καταλύειν τοὺς τυράννους. Ἐκείνου δὲ προειπόντος, ἐπὶ τὰ ὅπλα χωρεῖν τοὺς συγκλητικοὺς, καὶ πῶν ἱππέων ἐκάστῳ παράγ-

ράγγελμα δόντος ἄγειν ἔωθεν οἰκέτας δύο καθωπλισμένους, ὁ μὲν Φούλβιος ἀντιπαρεσκευάζετο, καὶ συνῆγεν ἰχλον· ὁ δὲ Γάιος, ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἀπερχόμενος, ἔση κατὰ τὸν τοῦ πατρὸς ἀνδριάντα, καὶ πολὺν χρόνον ἐμβλέψας εἰς αὐτὸν, οὐδὲν ἐφθέγγετο, δακρύσας δὲ καὶ ξενάξας ἀπῆει. Τοῦτο πολλοῖς τῶν ἰδόντων οἰκτεῖραι τὸν Γάϊον ἐπῆλθε· καὶ κακίσαντες αὐτοὺς, ὥς ἐγκαταλείποντες τὸν ἄνδρα καὶ προδιδόντες, ἦκον ἐπὶ τὴν οἰκίαν, καὶ παρενυκτέρευον ἐπὶ τῶν θυρῶν, οὐχ ὁμοίως τοῖς τὸν Φούλβιον φυλάττουσιν. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐν κρότοις καὶ ἀλαλαγμοῖς πίνοντες καὶ θρασυνόμενοι διετέλεσαν, αὐτοῦ τοῦ Φουλβίου πρώτου μεθυσκομένου, καὶ πολλὰ φορτικῶς παρ' ἡλικίαν φθεγγόμενου καὶ πράττοντος· οἱ δὲ περὶ τὸν Γάϊον ὥς ἐπὶ συμφορᾷ κοινῇ τῆς πατρίδος ἡσυχίαν ἄγοντες, καὶ περισκοπούμενοι τὸ μέλλον, ἐν μέρει φυλάττοντες καὶ ἀναπαυόμενοι διῆγον.

15. Ἄμα δ' ἡμέρα τὸν μὲν Φούλβιον, ἐκ τοῦ ποτοῦ καθεύδοντα, μόλις ἐπεγείραντες, ὠπλίζοντο τοῖς περὶ τὴν οἰκίαν λαφύροις, ἃ Γαλάτας νενικηκῶς, ὅτε ὑπάτευεν, εἰλήφει, καὶ μετὰ πολλῆς ἀπειλῆς καὶ κραυγῆς ἐχώρουν καταληψόμενοι τὸν Ἀβεντίνον λόφον. Ὁ δὲ Γάιος ἐπλίσασθαι μὲν οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ', ὥσπερ εἰς ἀγορὰν, ἐν τηβέννῳ προῆει, μικρὸν ἐπεζωσμένος ἐγχειρίδιον. Ἐξιώντι δ' αὐτῷ περὶ τὰς θύρας ἡ γυνὴ προσπεσοῦσα, καὶ κατασχοῦσα τῶν χειρῶν τῇ μὲν αὐτὸν ἐκεῖνον, τῇ δὲ τὸ παιδίον· Οὐκ ἐπὶ τὸ βῆμά σε, εἶπεν, ὦ Γάϊε, προπέμπω δήμαρχον, ὥς πρότερον, καὶ νομοθέτην, οὐδ' ἐπὶ πόλεμον ἑνδοξον, ἵνα μοι καὶ παθῶν τι τῶν κοινῶν ἀπολίπης τιμώμενον γοῦν πένθος· ἀλλὰ τοῖς Τιβερίου φονεῦσιν ὑποβάλλεις σεαυτὸν, ἀνοπλον μὲν καλῶς, ἵνα πάθῃς τι μᾶλλον, ἢ δράσῃς, πρὸς οὐδὲν δὲ τοῖς κοινοῖς ὄφελος ἀπολῇ. κενράτηκεν ἤδη τὰ χεῖρῳ, βία καὶ σιδήρῳ τὰς δίκας ἤδη πράττουσιν. Εἰ περὶ Νομαντίαν

αν ὁ σὸς ἀδελφὸς ἔπεσεν, ὑπόσπονδος ἂν ἡμῖν ἀπεδόθῃ νεκρός· νῦν δ' ἴσως καὶ γὰρ ποταμοῦ τινος, ἢ θαλάσσης ἱκέτις ἔσομαι, Φῆναί ποτε τὸ σὸν σῶμα φρουρούμεναν. Τί γὰρ ἢ νόμοις ἔτι πισὸν ἢ θεοῖς, μετὰ τὸν Τιβερίου Φόνον; Τοιαῦτα τῆς Λικιννίας ὀδυρομένης, ἀτρέμα τὰς περιβολὰς ἀπολυσάμενος αὐτῆς ὁ Γαῖος, ἐχώρει σιωπῇ μετὰ τῶν φίλων. Ἡ δὲ τοῦ ἱματίου λαβέσθαι γλιχομένη, καταρρύεῖσα πρὸς τοῦδαφος ἔκειτο πολὺν χρόνον ἀναυδος· ἄχρις οὗ λειποθυμήσασαν αὐτὴν οἱ θεράποντες ἀράμενοι, πρὸς Κράσσαν ᾤχοντο, τὸν ἀδελφὸν, κομίζοντες.

16. Ὁ δὲ Φούλβιος, ὡς ἐγένοντο πάντες ἀθρόοι, πεισθεὶς ὑπὸ τοῦ Γαίου, πέμπει τῶν υἱῶν τὸν νεώτερον, ἔχοντα κηρύκιον, εἰς ἀγοράν· ἣν δὲ κάλλιστος ὁ νεανίσκος ὀφθῆναι· καὶ τότε καταστὰς κοσμίως καὶ μετ' αἰδοῦς δεδακρυμένος, ἐποιήσατο συμβατικούς λόγους πρὸς τὸν ὕπατον καὶ τὴν σύγκλητον. Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τῶν παρόντων οὐκ ἀηδῶς πρὸς τὰς διαλύσεις εἶχον· ὁ δ' Ὀπίμιος οὐ δι' ἀγγέλων ἔφη χρῆναι πείθειν τὴν σύγκλητον, ἀλλὰ καταβάντας, ὡς ὑπευθύνους πολίτας, ἐπὶ κρίσιν, καὶ παραδόντας αὐτοὺς οὕτως παραιτεῖσθαι τὴν ὀργήν· τῷ δὲ μεираκίῳ καὶ διηγόρευσεν, ἐπὶ τούτοις μὴ κατιέναι πάλιν. 7) Γαῖος μὲν οὖν, ὡς φασιν, ἐβούλετο βαδίζειν καὶ πείθειν τὴν σύγκλητον· οὐδενὸς δὲ τῶν ἄλλων συγχωροῦν.

7) Da diese Lesart bloß Konjektur von Reiske ist; so muß die gewöhnliche Lesart doch erwähnt werden: ἐπὶ τούτοις κατιέναι πάλιν, ἢ μὴ κατιέναι. Wiewohl der letzte Zusatz ganz eine Glosse zu seyn scheint; so sehe ich doch keinen in den Zusammenhang passenden Sinn ohne μὴ vor κατιέναι, wenn auch διαγορεύω die Bedeutung ich verbiete (wie διαγράφω, ich schaffe ein Gesetz ab) haben könnte.

χωροῦντος, αὐθις ἔπεμψεν ὁ Φούλβιος τὸν παῖδα διαλε-
 ζόμενον ὑπὲρ αὐτῶν ὅμοια τοῖς προτέροις, Ὁ δ' Ὀπί-
 μιος σπεύδων μάχην συνάψαι, τὸ μὲν μεिरάνιον εὐθὺς
 συνέλαβε καὶ παρέδωκεν εἰς φυλακὴν· τοῖς δὲ περὶ τὸν
 Φούλβιον ἐπήει μετὰ πολλῶν ὀπλιτῶν, καὶ τοξοτῶν Κρη-
 τῶν, οἱ μάλιστα βάλλοντες αὐτοὺς καὶ κατατραυματίζον-
 τες συνετάραξαν. Γενομένης δὲ τῆς τροπῆς, ὁ μὲν Φούλ-
 βιος εἰς τι βαλανεῖον ἡμελημένον καταφυγὼν, καὶ μετὰ
 μικρὸν ἀνευρεθεὶς, κατεσφάγη μετὰ τοῦ πρεσβυτέρου
 παιδός· ὁ δὲ Γάϊος ὥφθη μὲν ὑπ' οὐδενὸς μαχόμενος,
 ἀλλὰ δυσανασχετῶν τοῖς γινομένοις, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ
 τῆς Ἀρτέμιδος ἱερόν. Ἐκεῖ δὲ βουλόμενος ἑαυτὸν ἀνε-
 λεῖν, ὑπὸ τῶν πισοτάτων ἐταίρων ἐκωλύθη, Πομπωνίου
 καὶ Λικιννίου· παρόντες γὰρ οὗτοι τό τε ξίφος ἀφείλον-
 το, καὶ φεύγειν ἐπῆραν αὐτόν. Ἐνθα δὴ λέγεται καθε-
 σθεὶς εἰς γόνυ, καὶ τὰς χεῖρας ἀνατείνας πρὸς τὴν θεόν,
 ἐπεύξασθαι, τὸν Ῥωμαίων δῆμον ἀντὶ τῆς ἀχαριστίας ἐ-
 κείνης καὶ προδοσίας μηδέποτε παύσασθαι δουλεύοντα.
 Φανερώς γὰρ οἱ πλεῖστοι μετεβάλλοντο, κηρύγματι δοθεί-
 σης ἀδείας.

17. Φεύγοντι γοῦν τῷ Γαίῳ τῶν ἐχθρῶν ἐπιφε-
 ρομένων, καὶ καταλαμβάνόντων περὶ τὴν ξυλίνην γέφυ-
 ραν, οἱ μὲν δύο φίλοι προχωρεῖν αὐτὸν κελεύσαντες, αὐ-
 τοὶ τοὺς διώκοντας ὑπέστησαν, καὶ μαχόμενοι πρὸ τῆς
 γεφύρας, οὐδένα παρῆκαν, ἕως ἀπέθανον. Τῷ δὲ Γαίῳ
 συνέφευγεν εἰς οἰκίτης, ἔνομα Φιλοκράτης. Πάντων
 μὲν, ὥς περ ἐν ἀμίλλῃ, παρακελευομένων, οὐδενὸς δὲ
 βοηθοῦντος, οὐδ' ἵππον αἰτουμένῳ παρασχεῖν ἐθελήσαν-
 τος· ἐπέκειντα γὰρ ἐγγὺς οἱ διώκοντες· ὅδε φθάναι μι-
 κρὸν εἰς ἱερόν ἄλσος Ἐριννύων καταφυγὼν, πᾶκεῖ δια-
 φθείρεται, τοῦ Φιλοκράτους ἀνελόντος ἐκεῖνον εἶτα ἑαυτὸν
 ἐπισφάζαντος. Ὡς δ' ἔνιοι φασίν, ἀμφοτέροι μὲν ὑπὸ
 τῶν πολεμίων κατελήφθησαν ζῶντες· τοῦ δὲ θεράπον-

τος τὸν δεσπότην περιβαλόντος, οὐδεὶς ἐκεῖνον ἡδυνήθη πατάξαι πρότερον, ἢ τοῦτον, ὑπὸ πολλῶν παιόμενον ἀναιρεθῆναι. Τὴν δὲ κεφαλὴν τοῦ Γαῖου λέγουσιν ἄλλον μὲν ἀποκόψαι καὶ κομίζειν, ἀφελέσθαι δὲ τούτου Φίλον Ὀπιμίου τινά, Σεπτουμουλήϊον. ἦν γὰρ προκεκηρυγμένον ἐν ἀρχῇ τῆς μάχης ἴσος ἄσιον χρυσίου τοῖς ἀνενεγκοῦσι τὴν Γαῖου καὶ Φουλβίου κεφαλὴν. Ἀνηνέχθη δὲ ὑπὸ τοῦ Σεπτουμουλήϊου περιπεπαρμένη δόρατι πρὸς τὸν Ὀπίμιον, καὶ ζυγοῦ κομισθέντος ἐντεθεῖσα λίτρας ἑπτακαίδεκα καὶ δέμοιρον εἵλκυσε. τοῦ Σεπτουμουλήϊου καὶ περὶ τούτου μικροῦ γενομένου καὶ κακουργήσαντος· ἐξελὼν γὰρ τὸν ἐγκέφαλον, ἐνέτηξε μόλιβδον. Οἱ δὲ Φουλβίου τὴν κεφαλὴν κομίσαντες, (ἦσαν γὰρ τῶν ἀσημοτέρων), οὐδὲν ἔλαβον. Τὰ δὲ σώματα καὶ τούτων καὶ τῶν ἄλλων εἰς τὸν ποταμὸν ἐρρίφη, τριςχιλίων ἀναιρεθέντων· καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν ἀπέδοντο πρὸς τὸ δημόσιον· ἀπεῖπαν δὲ πενθεῖν ταῖς γυναῖξιν, τὴν δὲ Γαῖου Λικιννίαν καὶ τῆς προικὸς ἀπεςέρησαν. Ὡμότατα δὲ προσειργάσαντο τοῦ Φουλβίου τὸν νεώτερον υἱόν, οὔτε χεῖρας ἀνταράμενον, οὔτ' ἐν τοῖς μαχομένοις γενόμενον, ἀλλ' ἐπὶ σπουδᾷ ἐλθόντα πρὸ τῆς μάχης συλλαβόντες, καὶ μετὰ τὴν μάχην ἀνελόντες. Οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ τούτου καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων μᾶλλον ἠνίασε τοὺς πολλοὺς τὸ κατασκευασθὲν Ὀμονοίας ἱερὸν ὑπὸ τοῦ Ὀπιμίου· σεμνύνεσθαι γὰρ ἐδόκει καὶ μέγα φρονεῖν, καὶ τρόπον τινὰ θριαμβεύειν ἐπὶ φόνοις τοσούτοις πολιτῶν. Διὸ καὶ νυκτὸς ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ νεῶ παρενέγραψάν τινες τὸν σίχον τοῦτον·

Ἔργον ἀπονοίας ναὸν Ὀμονοίας ποιεῖ.

18. Οὗτος μέντοι πρῶτος ἐξουσία δικτάτωρος ἐν ὑπατείᾳ χρησάμενος, καὶ κατακρίνας ἀκρίτους ἐπὶ
 τριςχι-

τρὶς χιλίοις πολίταις Γάϊον Γράκχον καὶ Φούλβιον Φλάκκον, ὧν ὁ μὲν ἦν ὑπάτικὸς καὶ θριαμβικὸς, ὁ δὲ τῆς κατ' αὐτὸν ἡλικίας ἀρετῇ καὶ δόξῃ πεπρωτευνῶς, [Ὀπίμιος] ⁸⁾ οὐκ ἀπέσχετο κλοπῆς, ἀλλὰ πεμφθεὶς ὡς ἰουγούρσαν τὸν Νομάδα πρεσβευτῆς, διεφθάρη χρήμασιν ὑπ' αὐτοῦ· καὶ δίκην ὄφλων αἰσχίστην δαροδοκίας, ἐν ἀτιμίᾳ κατεγῆρασε, μισούμενος καὶ προπηλακισόμενος ὑπὸ τοῦ δήμου, παρ' αὐτὰ μὲν τὰ πραχθέντα ταπεινοῦ γενομένου, καὶ συζαλέντος, ὀλίγω δ' ὕστερον ἐκφάναντος, ὅσον εἶχεν ἡμέρου καὶ πόθου τῶν Γράκχων· εἰκόνας τε γὰρ αὐτῶν ἀναδείξαντες ἐν Φανερωῖ προὔτίθεντο, καὶ τοὺς τόπους, ἐν οἷς ἐφονεύθησαν, ἀφιερῶσαντες, ἀπῆρχοντο μὲν, ὧν ὥραι φέρουσι, πάντων· ἔθυσον δὲ κατ' ἡμέραν πολλοὶ καὶ προσέπιπτον, ὥς περ θεῶν ἱεροῖς ἐπιφοιτῶντες.

19. Καὶ μέντοι καὶ ἡ Κορνηλία λέγεται τὰ τ' ἄλλα τῆς συμφορᾶς εὐγενῶς καὶ μεγαλοψύχως ἐνεγκεῖν, καὶ περὶ τῶν ἱερῶν, ἐν οἷς ἀνῆρέθησαν, εἰπεῖν, ὡς ἀξιόους οἱ νεκροὶ τάφους ἔχουσιν. Αὕτη δὲ περὶ τοὺς καλουμένους Μισηνοὺς διέτριβεν, οὐδὲν μεταλλάξασα τῆς συνήθους διαίτης. Ἦν δὲ καὶ πολύφίλος, καὶ διὰ φιλοξενίαν εὐτράπεζος, αἰεὶ μὲν Ἑλλήνων καὶ φιλολόγων περὶ αὐτὴν ὄντων, ἀπάντων δὲ τῶν βασιλέων καὶ δεχομένων παρ' αὐτῆς δῶρα καὶ πεμπόντων. Ἡδίστη μὲν οὖν αὕτη τοῖς ἀφικνουμένοις καὶ συνοῦσι διηγουμένη τὸν τοῦ πατρὸς Ἀφρικανοῦ βίον καὶ διαίταν· θαυμασιωτάτη δὲ, τῶν παίδων ἀπενθῆς καὶ ἀδάκρυτος μνημονεύουσα, καὶ πάθη καὶ πράξεις αὐτῶν, ὥς περ ἀρχαίων τινῶν, ἐξηγουμένη τοῖς πυνθανομένοις. Ὅθεν ἔδοξεν ἐνίοις ἔκνους

⁸⁾ Der hier eingeschobene Name trägt ganz den Schein einer beigeschriebenen Erklärung, und fehlt auch wirklich in einigen Handschriften.

νοὺς ὑπὸ γήρως, ἢ μεγέθους κακῶν γεγονέναι, καὶ τῶν ἀτυχημάτων ἀναισθητός· αὐτοῖς ὡς ἀληθῶς ἀναισθητοῖς οὖσιν, ὅσον ἐξ εὐφυΐας καὶ τοῦ γεγονέναι καὶ τετράφθαι καλῶς ὄφελός ἐστι πρὸς ἀλυπίαν ἀνθρώποις, καὶ ὅτι τῆς ἀρετῆς ἡ τύχη φυλαττομένης μὲν τὰ κακὰ πολλάκις περίεσιν, ἐν δὲ τῷ πταῖσαι τὸ φέρειν εὐλογίῳ οὐ παραιρεῖται, ⁹⁾)

⁹⁾ In diesen letzten Zeilen haben die Handschriften manche Abweichungen: φυλαττομένοις μὲν τὰ κακὰ — — οὐ παραιτεῖται. Reiske scheint mir hier die wahrscheinlichste Lesart ausgewählt zu haben, die in den Text aufgenommene.

B P O T T O Σ.

Μάρκου δὲ Βρούτου πρόγονος ἦν Ἰούνιος Βροῦτος, ὃν
 ἀνέστησαν ἐν Καπιτωλίῳ χαλκοῦν οἱ πάλαι Ῥωμαῖοι, μέ-
 στον τῶν βασιλέων, ἐσπασμένον ξίφος, ὡς βεβαιότατα
 καταλύσαντα Ταρκυνίους. Ἄλλ' ἐκεῖνος μὲν, ὥσπερ τὰ
 ψυχρήλατα τῶν ξιφῶν, σκληρὸν ἐκ φύσεως καὶ οὐ μα-
 λακὸν ἔχων ὑπὸ λόγου τὸ ἦθος, ἄχρι παιδοφονίας ἐξώ-
 κειλε τῷ θυμῷ κατὰ τῶν τυράννων· οὗτοσι δ', ὑπὲρ
 οὗ γράφεται ταῦτα, παιδεία καὶ λόγῳ διὰ φιλοσοφίας
 καταμίζας τὸ ἦθος, καὶ τὴν φύσιν ἐμβριθῇ καὶ πραεῖαν
 οὖσαν ἐπεγείρας ταῖς πρακτικαῖς ὁρμαῖς, ἐμμελέστατα δο-
 κεῖ κραθῆναι πρὸς τὸ καλόν. Ὡστε καὶ τοὺς ἀπεχθα-
 νομένους αὐτῷ διὰ τὴν ἐπὶ Καίσαρα συνωμοσίαν, εἰ μὲν
 τι γενναῖον ἢ πράξις ἦνεγκε, Βρούτῳ προσάπτειν, τὰ δυσ-
 χερέστατα δὲ τῶν γεγονότων τρέπειν εἰς Κάσσιον, οἰκτεῖον
 μὲν ὄντα Βρούτου καὶ φίλον, ἀπλοῦν δὲ τῷ τρόπῳ καὶ
 καθαρὸν οὐχ ὁμοίως. Σερβιλία δὲ ἡ μήτηρ ἀνέφερε τὸ
 γένος εἰς Ἄλαν Σερβίλιον, ὃς, Μαλλίου Σπορίου τυραν-
 νίδα κατασκευαζομένου, καὶ ταραττοντος τὸν δῆμον, ἐγ-
 χειρίδιον λαβὼν ὑπὸ μάλης προῆλθεν εἰς ἀγοράν· καὶ
 παραστὰς τῷ ἀνδρὶ πλησίον, ὡς ἐντυγχάνειν τι μέλλον
 καὶ

καὶ διαλέγεσθαι, προσνεύσαντά πατάξας ἀπέκτεινε. Τοῦτο μὲν οὖν ὁμολογούμενόν ἐστι. τὸ δὲ πατρῶον γένος, οἷ διὰ τὸν Καίσαρος Φόνον ἔχθραν τινὰ καὶ δυσμένειαν ἀποδεικνύμενοι πρὸς Βροῦτον, οὗ φασιν εἰς τὸν ἐκβαλόντα Ταρκυνίους ἀνήκειν, οὐδὲν γὰρ ἐκείνῳ λειψθῆναι γένος ἀνελόντι τοὺς υἱούς. ¹⁾ ἀλλὰ δημότην τοῦτον οἰκονόμου υἱὸν ὄντα Βρούτου, ἄρτι καὶ πρῶην εἰς ἄρχοντα ²⁾ προσελθεῖν. Ποσειδώνιος δ' ὁ φιλόσοφος τοὺς μὲν ἐνηλίκους φησὶν ἀπολέσθαι τοῦ Βρούτου παῖδας, ὡς ἰσόρηται· τρίτον δὲ λειψθῆναι νήπιον, ἀφ' οὗ τὸ γένος ὠρμῆσθαι καὶ τῶν γε κατ' αὐτὸν ἐκ τῆς οἰκίας γεγονότων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἀναφέρειν ἐνίους πρὸς τὸν ἀνδριάντα τοῦ Βρούτου τὴν ὁμοιότητα τῆς ιδέας. Περὶ μὲν οὖν τούτων τοσαῦτα.

2. Σερβιλίας δὲ, τῆς Βρούτου μητρὸς, ἀδελφὸς ἦν Κάτων, ὁ φιλόσοφος, ὃν μάλισα Ῥωμαίων ἐζήλωσεν οὗτος, θεῖον ὄντα, καὶ πενθερὸν ὕπερον γενόμενον. Τῶν δ' Ἑλληνικῶν φιλοσόφων οὐδενὸς μὲν, ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν, ἀνήκοος ἦν οὐδ' ἀλλότριος· διαφερόντως δ' ἐσπουδάκει πρὸς τοὺς ἀπὸ Πλάτωνος· καὶ τὴν νέαν καὶ μέσην λεγομένην Ἀκαδημίαν οὐ πάνυ προσιέμενος, ἐξήρτητο τῆς παλαιᾶς· καὶ διετέλει θαυμάζων μὲν Ἀντίσχον τὸν Ἀσκαλωνίτην, φίλον δὲ καὶ συμβιωτὴν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πεποιημένος Ἀρίσωνα, ἄνδρα τῇ μὲν ἐν λόγοις ἔξει πολλῶν

1) Titus und Tiberius: sie hatten sich mit dem vertriebenen Tarquinius gegen Rom verschworen,

2) Man hält diese Stelle vielleicht mit Unrecht für verdorben; nicht einmal ἄρχοντας, wie Stephanus vermuthet, scheint nöthig: „Sondern ein Plebejer sey er, der Sohn eines Hausvorstehers Brutus und habe sich nur eben erst zu einer obrigkeitlichen Person erhoben,“

λῶν Φιλοσόφων λειπόμενον, εὐταξία δὲ καὶ πραότητι τοῖς πρώτοις ἐνάμιλλον. Ὁ δ' Ἑρπυλος, οὗ καὶ αὐτὸς ἐν ταῖς ἐπισολαῖς καὶ οἱ Φίλοι μέμνηνται πολλάκις, ὡς συμβιοῦντος αὐτῷ, ῥήτωρ μὲν ἦν, καὶ καταλέλοιπε μικρὸν μὲν, οὐ Φαῦλον δὲ σύγγραμμα περὶ τῆς Καίσαρος ἀναιρέσεως, ὃ Βροῦτος ἐπιγέγραπται. Ῥωμαῖσι μὲν οὖν ἤσκητο πρὸς τὰς ἐξόδους καὶ τοὺς ἀγῶνας ἱκανῶς ὁ Βροῦτος· Ἑλληνισὶ δὲ τὴν ἀποφθεγματικὴν καὶ Λακωνικὴν ἐπιτηδεύων βραχυλογίαν ἐν ταῖς ἐπισολαῖς ἐνιαχοῦ παράσημός ἐστιν. Οἶον ἤδη καθεστηκώς εἰς τὸν πόλεμον γράφει Περγαμηνοῖς. Ἀκούω ὑμᾶς Δολοβέλλα δεδωκέναι χρήματα· ἃ εἰ μὲν ἐκδόντες ἔδοτε, ὁμολογεῖτε ἀδικεῖν· εἰ δ' ἀκοντες, ἀποδείξατε τῷ ἐμοὶ ἐκόντες δοῦναι. Πάλιν Σαμίοις. Αἱ βουλαὶ ὑμῶν ὀλίγωροι, αἱ ὑπουργίαι βραδείαι· τί τούτων τέλος ἐννοεῖσθε; Καὶ περὶ Παταρέων ἐτέραν· Ξάνθιοι τὴν ἐμὴν εὐεργεσίαν ὑπεριδόντες, τάφον ἀπονοίας ἐσχήκασι τὴν πατρίδα· Παταρεῖς δὲ πισεύσαντες ἑαυτοὺς ἐμοὶ, οὐδὲν ἐλλειπousi, διοικοῦντες τὰ κατ' ἑκάστα, τῆς ἐλευθερίας· ἐξὸν οὖν καὶ ὑμῖν, ἢ τὴν Παταρέων κρίσιν, ἢ τὴν Ξανθίων τύχην ἐλέσθε. ³⁾ Τὸ μὲν οὖν τῶν παρασήμων γένος ἐπισολίων τοιοῦτόν ἐστιν.

3. Ἐτι δὲ μεिरάκιον ὦν Κάτωνι, τῷ θείῳ, συναπεδμήμησεν εἰς Κύπρον ἐπὶ Πτολεμαῖον ἀποσαλέντι· Πτολεμαίου δὲ διαφθείραντος ἑαυτὸν, ὁ Κάτων αὐτὸς ἐν Ρόδῳ διατριβὴν ἔχων ἀναγκαίαν, ἔτυχε μὲν ἤδη τινὰ τῶν Φίλων, Κανίνιον, ἐπὶ τὴν τῶν χρημάτων φυλακὴν ἀπεσαλ-

3) Diese verstoßene Lesart aller Handschriften habe ich statt der aufgenommenen ἐλέσθε zurückgerufen, da sie mir nothwendig zu seyn scheint. Ἐξὸν heisst nicht: es ist erlaubt, sondern: da es also auch euch erlaubt ist, frey steht, so wählet.

πεσαλιώς· δείσας δ' ἐκεῖνον, ὥς οὐκ ἀφεξόμενον κλοπῆς, ἔγραψε τῷ Βρούτῳ, πλεῖν τὴν ταχίστην εἰς Κύπρον ἐκ Παμφυλίας· ἐκεῖ γὰρ ἑαυτὸν ἀναλαμβάνων ἐκ τινος ἀσθενείας διῆγεν. Ὁ δὲ καὶ μάλ' ἄκων ἔπλευσεν, τὸν τε Κανίνιον αἰδούμενος, ὥς ἀτίμως ἀπερρίμμενον ὑπὸ τοῦ Κάτωνος, καὶ ὅλως τὴν τοιαύτην ἐπιμέλειαν καὶ διοίκησιν, ἅτε δὴ νέος καὶ σχολαστῆς, οὐκ ἐλευθέριον, οὐδ' ἑαυτοῦ ποιούμενος. Οὐ μὲν ἄλλ' καὶ περὶ ταῦτα συντείνας ἑαυτὸν, ὑπὸ τοῦ Κάτωνος ἐπηνέσθη· καὶ τῆς οὐσίας ἐξαργυρισθείσης, ἀναλαβὼν τὰ πλεῖστα τῶν χρημάτων εἰς Ῥώμην ἔπλευσεν.

4. Ἐπεὶ δὲ τὰ πράγματα διέσκη, Πομπηίου καὶ Καίσαρος ἐξενεγκαμένων τὰ ὄπλα, καὶ τῆς ἡγεμονίας ταρχθείσης, ἐπίδοξος μὲν ἦν αἰρήσεσθαι τὰ Καίσαρος· ὁ γὰρ πατὴρ αὐτοῦ διὰ τὸν Πομπηίου ἐτεθνήκει πρότερον. Ἀξιῶν δὲ τὰ κοινὰ τῶν ἰδίων ἐπίπροσθεν ποιεῖσθαι, καὶ τὴν Πομπηίου νομίζων ὑπόθεσιν βελτίονα πρὸς τὸν πόλεμον εἶναι τοῦ Καίσαρος, ἐκείνῳ προσέθετο. καίτοι πρότερον ἀπαντήσας, οὐδὲ προσεῖπε τὸν Πομπηίου, ἄγος ἡγούμενος μέγα, πατρὸς Φονεῖ διαλέγεσθαι· τότε δ' ὥς ἄρχοντι τῆς πατρίδος ὑποτάξας ἑαυτὸν, εἰς Σικελίαν ἔπλευσε πρεσβευτῆς μετὰ Σησίῳ τοῦ λαχόντος τὴν ἐπαρχίαν. Ὡς δ' ἐκεῖ πράττειν οὐδὲν ἦν μέγα, καὶ συνήεσαν εἰς ταῦτ' ἤδη Πομπηίος καὶ Καῖσαρ ἀγωνιζόμενοι περὶ τῶν ὅλων, ἦκεν εἰς Μακεδονίαν ἐθελοντῆς τοῦ κινδύνου μεθέξων· ὅτε καὶ Φασὶ Πομπηίου ἠσθέντα καὶ θαυμάσαντα, προσιόντος αὐτοῦ καθεζόμενον ἐξανασηῆναι, καὶ περιβαλεῖν ὥς κρείττονα, πάντων ὁρώντων. Ἐν δὲ τῇ στρατείᾳ τῆς ἡμέρας, ὅσα μὴ Πομπηίῳ συνῆν, περὶ λόγους καὶ βιβλία διέτριβεν, οὐ μόνον τὸν ἄλλον χρόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς # 4) μεγάλης μάχης. Ἦν μὲν ἀκμὴ θέρους, καὶ

4) Die gewöhnliche Lesart ist πρὸ τῆς ἀλλῆς μεγ.

καὶ καῦμα πολὺ, πρὸς ἐλώδεσι χωρίοις στρατοπεδευόντων· τῷ δὲ Βρούτῳ οὐ ταχέως ἦκον οἱ τὴν σικηνὴν κομίζοντες. Ἐκπονηθεῖς δὲ περὶ ταῦτα, μεσημβρίας μόλις ἀλειψάμενος καὶ φαγὼν ὀλίγα, τῶν ἄλλων ἢ καθευδόντων, ἢ πρὸς ἐπινοίᾳ καὶ φροντίδι τοῦ μέλλοντος ὄντων, αὐτὸς ἄχρι τῆς ἑσπέρας ἔγραφε συντάττων ἐπιτομὴν Πολυβίου.

5. Λέγεται δὲ Καῖσαρ οὐκ ἀμελεῖν τοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ καὶ προειπεῖν τοῖς ὑφ' ἑαυτὸν ἡγεμόσιν ἐν τῇ μάχῃ, μὴ κτείνειν Βρούτον, ἀλλὰ φείδεσθαι, καὶ παρασχόντα μὲν ἐκουσίως, ἄγειν· εἰ δὲ ἀπομάχοιτο πρὸς τὴν σύλληψιν, ἔαν καὶ μὴ βιάζεσθαι· καὶ ταῦτα ποιεῖν, τῇ μητρὶ τοῦ Βρούτου Σερβιλίᾳ χαριζόμενον. Ἐγνώκει γὰρ, ὥς ἔοικε, νεανίας ὢν ἔτι, τὴν Σερβιλίαν ἐπιμανεῖσαν αὐτῷ· καὶ καθ' οὓς μάλιστα χρόνους ὁ ἔρως ἐπέφλεγε, γενόμενον τὸν Βρούτον, ἐπέπεισό πως ἔξ ἑαυτοῦ γεγονέναι. Λέγεται δὲ, τῶν περὶ Κατιλίαν πραγμάτων μεγάλων ἐμπεπτωκότων εἰς τὴν σύγκλητον, ἃ μικρὸν ἐδέησεν ἀνατρέψαι τὴν πόλιν, ἐξάναι μὲν ὁμοῦ Κάτωνα καὶ Καίσαρα, διαφερομένους περὶ γνώμης. Ἐν τούτῳ δὲ γραμματιδίου μικροῦ προσδοθέντος ἔξωθεν Καίσαρι, τὸν μὲν ἀναγινώσκειν σιωπῇ, Κάτωνα δὲ βοᾶν, ὥς δεινὰ ποιεῖ Καῖσαρ, ἐντεύξεις καὶ γράμματα παρὰ τῶν πολεμίων προσδεχόμενος. Θορυβησάντων δὲ πολλῶν, καὶ τοῦ Καίσαρος τὸ δελτάριον, ὥς εἶχε, τῷ Κάτῳ προσδόντος, ἀναγνόντα Σερβιλίας, τῆς ἀδελφῆς, ἀνόλασον ἐπιστόλιον, ἐκεῖνο μὲν ῥίψαι πρὸς τὸν Καίσαρα, καὶ εἰπεῖν· Κράτει, μέθυσσε.

μ. Ἄλλης ist offenbar falsch: doch muss es darum nicht gerade zu weggestrichen werden. Ich denke, ein anderes Adjektivum ist hier ver-
schrieben, und vielleicht φαρσαλικῆς.

μέθυσε· πρὸς δὲ τὴν γνώμην καὶ τὸν λόγον αὖθις ἐξ ἀρχῆς τραπέσθαι. Οὕτω μὲν ἦν ὁ πρὸς Καίσαρα Σερβιλίας ἔριως περιβόητος.

6. Γενομένης δὲ τῆς κατὰ Φάρσαλον ἥττης, καὶ Πομπηίου μὲν ἐπὶ θάλασσαν διεκπεσόντος, πολιορκουμένου δὲ τοῦ χάρακος, ἔλαθεν ὁ Βρούτος κατὰ πύλας ἔρχεσθαι, πρὸς τόπον ἐλώδη καὶ μετὸν ὑδάτων καὶ καλάμου φερούσας. 5) Ἐξελθὼν δὲ, καὶ διὰ νυκτὸς ἀποσωθεὶς εἰς Λάρισσαν, ἐκείθεν δὲ γράψαντος αὐτοῦ, Καίσαρ ἤσθη τε σωζομένῳ, καὶ κελεύσας πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, οὐ μόνον ἀφῆκε τῆς αἰτίας, ἀλλὰ καὶ τιμώμενον ἐν τοῖς μάλισα περὶ αὐτὸν εἶχεν. Οὐδενὸς δ', ὅπη Φεύγοι Πομπήιος, εἰπεῖν ἔχοντας, ἀλλ' ἀπορίας οὔσης, ὁδὸν τινα σὺν τῷ Βρούτῳ βαδίζων μόνος, ἀπεπειράτο τῆς γνώμης. Καὶ δόξαντος ἐκ τινων διαλογισμῶν ἄριστα περὶ τῆς Πομπηίου τεκμαίρεσθαι φυγῆς, ἀφείς τ' ἄλλα τὴν ἐπ' Αἰγύπτου συνέτεινεν. Ἀλλὰ Πομπήιον μὲν, ὥςπερ εἶκασε Βρούτος, Αἰγύπτῳ προσβαλόντα τὸ πεπρωμένον ἐδέξατο. Καίσαρα δὲ καὶ πρὸς Κάσσιον ἐπράυνε Βρούτος· καὶ δὴ καὶ τῷ τῶν Λιβύων βασιλεῖ προηγορῶν μὲν ἡττᾶτο τοῦ μεγέθους τῶν κατηγοριῶν· δεόμενος δὲ καὶ παραιτούμενος περὶ τούτου, πολλὴν αὐτῷ διέσωσε τῆς ἀρχῆς. 6) Λέ-

5) Πύλας φερούσας πρὸς τόπον ἐλ. u. f. w.

6) Xylander und Dufoul meinen, man müsse hier den Dejotarus denken, für den, wie wir auch aus Cicero (ep. ad Att. 14. 1.) willen, Brutus gesprochen habe; und dann ley Λιβύων verschrieben, wofür auch in einem Manuscript stehe Νικαιέων. Diese Verschiedenheit der Lesart kann uns wenigstens zeigen, wie willkührlich die Abschreiber mit Namen verfahren, Doch weiß ich nicht

Λέγεται δὲ Καῖσαρ, ὅτε πρῶτον ἤκουσεν αὐτοῦ λέγοντος, εἰπεῖν πρὸς τοὺς φίλους· Οὗτος ὁ νεανίας οὐκ οἶδα μὲν ἂν βούλεται· πᾶν δ', ὃ βούλεται, σφόδρα βούλεται. Τὸ γὰρ ἐμβριθεὶς αὐτοῦ, καὶ μὴ ῥαδίως, μηδὲ παντὸς ὑπήκοον τοῦ δεομένου πρὸς χάριν, ἀλλ' ἐκ λογισμοῦ καὶ προαιρέσεως τῶν καλῶν πρακτικόν, ὅπου τρέψειεν, ἰσχυραῖς ἐχρήτο ταῖς ὁρμαῖς καὶ τελεσιουργοῖς. Πρὸς δὲ τὰς ἀδίκους δεήσεις ἀκολάκευτος ἦν, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἀναισχύντως λιπαρούντων ἦτταν, ἣν ἔνιοι δυσωπεῖσθαι καλοῦσιν, αἰσχίστην ἀνδρὶ μεγάλῳ ποιούμενος, εἰώθει λέγειν, ὥς οἱ μηδὲν ἀρνεῖσθαι δυνάμενοι δοκοῦσιν αὐτῷ μὴ καλῶς τὴν ὥραν διατεθεῖσθαι. Μέλλων δὲ διαβαίνειν εἰς Λιβύην Καῖσαρ ἐπὶ Κάτωνα καὶ Σκιπίωνα, Βρούτῳ τὴν ἐντὸς Ἀλπεων Γαλατίαν ἐπέτρεψεν, εὐτυχία τινὶ τῆς ἐπαρχίας· τὰς γὰρ ἄλλας ὕβρει καὶ πλεονεξία τῶν πεπιζευμένων, ὥσπερ αἰχμαλώτους, διαφορούντων, ἐκείνοις καὶ τῶν πρόσθεν ἀτυχημάτων παῦλα καὶ παραμυθία Βροῦτος ἦν, καὶ τὴν χάριν εἰς Καίσαρα πάντων ἀνῆπτεν· ὥς αὐτῷ μετὰ τὴν ἐπάνοδον περιϊόντι τὴν Ἰταλίαν ἡδιστοῦ θάμα τὰς ὑπὸ Βρούτῳ πόλεις γενέσθαι, καὶ Βροῦτον αὐτὸν, αὖξοντα τὴν ἐκείνου τιμὴν, καὶ συνόντα κεχαρισμένως.

7. Ἐπεὶ δὲ, πλειόνων στρατηγιῶν οὐσῶν, τὴν μέγιστον ἔχουσιν ἀξίωμα, καλουμένην δὲ πολιτικὴν, ἐπίδοξος ἦν ἢ Βροῦτος ἔξειν, ἢ Κάσσιος· οἱ μὲν αὐτοὺς λέγουσιν, ἐξ αἰτιῶν προτέρων ἡσυχῇ διαφερομένους, ἔτι μᾶλλον ὑπὲρ τούτου διασασιάσαι, καίπερ οἰκείους ὄντας· Ἰουνία γὰρ, ἀδελφῇ Βρούτου, συνῶκει Κάσσιος.

I 2

Καί-

nicht, ob nicht vielleicht diese Anekdote später auch von einem lybischen Könige mag erzählt worden sezn, da Afrika auf Pompejus Sefta war.

Καίσαρος ἔργον γενέσθαι τὴν Φιλονεικίαν ταύτην, ἐκατέρω κρύφα δι' ἐλπίδων ἐνδιδόντος ἑαυτόν· ἄχρισ οὐ προαχθέντες οὕτω καὶ παροξυνθέντες εἰς ἀγῶνα κατέστησαν· Ἡγωνίζετο δὲ Βροῦτος εὐκλεία καὶ ἀρετῇ πρὸς πολλὰ τοῦ Κασσίου καὶ λαμπρὰ τὰ Παρθικὰ νεανιεύματα. Καῖσαρ δ' ἀκούσας, καὶ βουλευόμενος ἐν τοῖς φίλοις, εἶπε· Δικαιότερα μὲν λέγει Κάσσιος, Βρούτῳ δὲ τὴν πρώτην δοτέον. Ἀπεδείχθη δὲ Κάσσιος ἐφ' ἑτέραν στρατηγὸς, οὐ τοσοῦτον εὐνοίας ἔχων, δι' ἣν ἔλαβεν, ὅσον ὀργῆς, ὣν ἀπέτυχεν. Βροῦτος δὲ καὶ τὰλλα μετεῖχε τῆς Καίσαρος δυνάμεως, ὅσον ἐβούλετο· βουλομένῳ γὰρ ὑπῆρχεν εἶναι τῶν φίλων πρώτῳ, καὶ δύνασθαι πλεῖστον. Ἀλλ' εἶλκεν αὐτὸν ἡ περὶ Κάσσιον ἐταιρεία, καὶ ἀπέσρεφεν, αὐτῷ μὲν οὕπῳ Κασσίῳ διηλλαγμένον ἐξ ἐκείνης τῆς Φιλοτιμίας, ἀκούοντα δὲ τῶν φίλων διακελευομένων, μὴ περιορᾶν αὐτὸν ὑπὸ Καίσαρος μαλασσόμενον καὶ κηλούμενον, ἀλλὰ Φεύγειν τὰς τυραννικὰς Φιλοφροσύνας καὶ χάριτας, αἷς οὐ τιμῶντα τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ἐκτέμνοντα τὴν ἀλήκην, καὶ τὸν θυμὸν ὑπερείποντα χρῆσθαι πρὸς αὐτόν. 7)

8. Οὐ μὲν οὐδὲ Καῖσαρ ἀνύποπτος ἦν πάνπαν, οὐδ' ἀδιάβλητος πρὸς αὐτόν· ἀλλὰ τὸ μὲν φρόνημα καὶ τὸ ἀξίωμα καὶ τοὺς φίλους ἐδεδίει τοῦ ἀνδρός, ἐπίστευε δὲ τῷ ἥθει. Καὶ πρῶτον μὲν Ἀντωνίου καὶ Δολοβέλλα λεγομένων νεωτερίζειν, οὐκ ἔφη τοὺς παχεῖς καὶ κομήτας ἐνοχλεῖν, ἀλλὰ τοὺς ὠχροὺς καὶ ἰσχυροὺς ἐκείνους· Βροῦτον λέγων καὶ Κάσσιον. Ἐπειτα τὸν Βροῦτον τιμῶν διαβαλλόντων, καὶ φυλάττεσθαι παρακελευομένων, τῇ χειρὶ τοῦ σώματος ἀπτόμενος εἶπε· Τί δ' οὐκ ἂν ὑμῖν δοκεῖ Βροῦτος ἀναμεῖναι τουτὶ τὸ σαρκίον; ὥς οὐδενὶ προσῆκον ἄλλῳ μεθ' ἑαυτόν, ἢ Βρούτῳ, δύνασθαι τοσοῦτον.

7) Welche Gunstbezeugungen er (Cäsar) gebrauchte gegen ihn selbst, den Brutus.

τον. Καὶ μέντοι δοκεῖ πρῶτος ἂν ἐν τῇ πόλει γενέσθαι βεβαίως, ὀλίγον χρόνον ἀνασχόμενος Καίσαρι δευτερεῦσαι, καὶ παρακμάσαι τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ μαρανθῆναι τὴν ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν ἐάσας δόξαν. Ἀλλὰ Κάσσιος, ἀνὴρ θυμοειδής, καὶ μᾶλλον ἰδίᾳ μισοκαῖσαρ, ἢ κοινῇ μισοτύραννος, ἐξέκαυσε καὶ κατήπειξε. Λέγεται δὲ Βροῦτος μὲν τὴν ἀρχὴν βαρύνεσθαι, Κάσσιος δὲ τὸν ἄρχοντα μισεῖν· ἄλλα τε κατ' αὐτοῦ ποιούμενος ἐγκλήματα, καὶ λεόντων ἀφαίρεσιν, οὓς Κάσσιος μὲν ἀγορανομεῖν μέλλων παρεσκευάσατο, Καῖσαρ δὲ καταληφθέντας ἐν Μεγάροις, ὅθ' ἡ πόλις ἦλω διὰ Καληνοῦ, κατέσχε. Ταῦτα τὰ θηρία συμφορὰν λέγεται μεγάλην γενέσθαι Μεγαρεῦσιν. Οἱ μὲν γὰρ, ἥδη τῆς πόλεως καταλαμβανομένης, διέσπασαν τὰ κλεῖθρα, καὶ τοὺς δεσμοὺς ἀνῆκαν, ὥς ἐμποδῶν εἶη τὰ θηρία τοῖς ἐπιφερομένοις· τὰ δ' ὥρουσεν εἰς αὐτοὺς ἐκείνους, καὶ διαθέοντας ἀνόπλους ἤρπαζεν, ὥς καὶ τοῖς πολεμίοις τὴν ὄψιν οἰκτρὰν γενέσθαι.

9. Τῷ δ' οὖν Κασσίῳ ταύτην μάλιστ' αἶτιαν ὑπάρχει τῆς ἐπιβουλῆς· οὐκ ὁρθῶς λέγοντες. Ἐξ ἀρχῆς γὰρ ἦν τῇ φύσει τοῦ Κασσίου δυσμένειά τις καὶ χαλεπότης πρὸς τὸ γένος τῶν τυράννων, ὥς ἐδήλωσεν ἐπὶ παῖς ὢν, βαδίζων εἰς ταῦτ' οὗ τοῦ Σύλλα παιδὶ φαύσῳ διδασκαλεῖον. Ὁ μὲν γὰρ ἐν τοῖς παισὶ μεγαληγορῶν τὴν τοῦ πατρὸς ἐπῆνει μοναρχίαν· ὁ δὲ Κάσσιος ἐπαναστὰς κονδύλους ἐνέτριβεν αὐτῷ. Βουλομένων δὲ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ Φαύσου καὶ οἰκείων ἐπεξιέναι καὶ δικάζεσθαι, Πομπήϊος ἐκώλυσε, καὶ συναγαγὼν εἰς ταῦτ' οὓς παῖδας ἀμφοτέρους, ἀνέκρινε περὶ τοῦ πράγματος. Ἐνθα δὲ λέγεται τὸν Κασσίον εἰπεῖν· "Ἄγε δὴ, ὦ Φαῦσε, τόλμησον ἐναντίον τούτου φθέγγεσθαι τὸν λόγον ἐκείνον, ἐφ' ᾧ παρωξύνθην, ἵνα σοῦ πάλιν ἐγὼ συντρίψω τὸ σῶμα. Τοιοῦτος μὲν ὁ Κάσσιος. Βροῦτον δὲ πολλοὶ

λοὶ μὲν λόγοι παρὰ τῶν συνήθων, πολλαῖς δὲ Φήμαις καὶ γράμμασιν ἐξεκαλοῦντο καὶ παρώρων ἐπὶ τὴν πράξιν οἱ πολῖται. Τῷ μὲν γὰρ ἀνδριάντι τοῦ προπάτορος Βρούτου, καὶ καταλύσαντος τὴν τῶν βασιλέων ἀρχὴν, ἐπέγραφον. Εἶσε νῦν ἡ Βροῦτος! καὶ "Ωφελες ζῆν Βροῦτος! Τὸ δ' αὐτοῦ Βρούτου βῆμα στρατηγούντος εὕρισκετο μετ' ἡμέραν ἀνάπλεων γραμμάτων τοιούτων· Βροῦτε, καθεύδεις; καὶ. Οὐκ εἶ Βροῦτος ἀληθῶς. Αἴτιοι δὲ τούτων οἱ Καίσαρος κόλακες, ἄλλας τε τιμὰς ἐπιφθόνους ἀνευρίσκοντες αὐτῷ, καὶ διάδημα τοῖς ἀνδριάσι νύκτωρ ἐπιτιθέντες, ὥς τοὺς πολλοὺς ὑπαζόμενοι βασιλέα προσειπεῖν ἀντὶ δικτάτωρος. Τούναντίον δ' ἀπήντησεν, ὥς ἐν τοῖς περὶ Καίσαρος ἀκριβῶς γέγραπται.

10. Κασσίω δὲ πειρῶντι τοὺς φίλους ἐπὶ Καίσαρα πάντες ὁμολογοῦν, εἰ Βροῦτος ἡγοῖτο· δεῖσθαι γὰρ οὐ χειρῶν, οὐδὲ τόλμης τὴν πράξιν, ἀλλὰ δόξης ἀνδρὸς, οἷος οὗτός ἐστιν, ὥςπερ καταρχομένου καὶ βεβαιούντος αὐτῷ τῷ παρεῖναι τὸ δίκαιον· εἰ δὲ μὴ, καὶ δρῶντας ἀθυμοτέρους ἔσεσθαι, καὶ δράσαντας, ὑποπτοτέρους· ὥς οὐκ ἂν ἐκείνου τὸ ἔργον, εἰ καλὴν αἰτίαν εἶχεν, ἀπειπαμένου. Ταῦτα συμφρονήσας, ἐνέτυχε Βρούτῳ πρότερος ἐκ τῆς διαφορᾶς ἐκείνης. Καὶ μετὰ τὰς διαλύσεις καὶ φιλοφροσύνας ἠρώτησεν, εἰ τῇ νουμηνίᾳ τοῦ Μαρτίου μηνὸς ἔγνωκεν εἰς σύγκλητον παρεῖναι· πυνθάνεσθαι γὰρ, ὥς λόγον ὑπὲρ βασιλείας Καίσαρος οἱ φίλοι τότε καθίσαιεν. Φήσαντος δὲ τοῦ Βρούτου, μὴ παριέναι· ⁸⁾ Τί οὖν, εἶπεν ὁ Κάσσιος, ἀν καλῶσιν ἡμᾶς; Ἐμὸν ἔργον, ἔφη ὁ Βροῦτος, ἤδη τὸ μὴ σιωπᾶν, ἀλλ' ἀμύνειν καὶ προαποθνήσκειν τῆς ἐλευθερίας. Καὶ ὁ Κάσσιος ἐπαρθεῖς· Τίς δ', εἶπε, Ῥωμαίων ἀνέξεται σοῦ προαποθνήσκοντος; ἄρ'

8) Offenbar von πάρειμι, advenio; und ni ht von παρίημι, wie Reiske will,

ἄρ' ἄγνοεῖς, ὦ Βροῦτε, σεαυτόν; ἢ τὸ Βῆμά σου δοκεῖς καταγράφειν τοὺς ὑφάντας καὶ τοὺς καπήλους, οὐχὶ τοὺς πρώτους καὶ κρατίστους ταῦτα ποιεῖν; παρὰ μὲν τῶν ἄλλων στρατηγῶν ἐπιδόσεις καὶ θέατρα καὶ μονομάχους, παρὰ σοῦ δ', ὡς Ὀφλημα πατρικὸν, τὴν κατάλυσιν τῆς τυραννίδος ἀπαιτοῦντας· αὐτοὺς δ' ὑπὲρ σοῦ πάντα πάσχειν προσύμους ὄντας, οἷον ἀξιούσι καὶ προσδέχονται, Φανέντος. Ἐκ τούτου περιβαλὼν τὸν Βροῦτον ἡσπάζετο, καὶ διαλυθέντες οὕτως ἐτρέποντο πρὸς τοὺς φίλους.

11. Ἦν δέ τις Γάϊος Λιγάριος τῶν Πομπηίου Φίλων, ὃν ἐπὶ τούτῳ κατηγορηθέντα Καῖσαρ ἀπέλυσεν. Οὗτος οὐχὴς ἀφέθη δίκης χάριν ἔχων, ἀλλὰ δι' ἣν ἐκινδύνευσεν ἀρχὴν βαρυνόμενος, ἐχθρὸς ἦν Καίσαρι, τῶν δὲ περὶ Βροῦτον ἐν τοῖς μάλιστα συνήθης. Πρὸς τοῦτον ἀσθενοῦντα Βροῦτος εἰσελθὼν· ὦ Λιγάριε, εἶπεν, ἐν οἷῳ καιρῷ νοσεῖς! Κάκεῖνος εὐθύς εἰς ἀγνῶνα διαναστὰς, καὶ λαβόμενος αὐτοῦ τῆς δεξιᾶς· Ἄλλ' εἴ τι, φησὶν, ὦ Βροῦτε, σεαυτοῦ φρονεῖς ἄξιον, ὑγιαίνω.

12. Ἐκ τούτου διαπειρώμενοι κρύφα τῶν γνωρίμων, οἷς ἐπίστευον, ἀνεκοινωνοῦντο, καὶ προσελάμβανον, οὐ μόνον τῶν συνήθων ποιούμενοι τὴν αἵρεσιν, ἀλλ' ὅσους ἠπίσαντο τολμητὰς ὄντας ἀγαθοὺς, καὶ θανάτου καταφρονητάς. Διὸ καὶ Κικέρωνα, τοῦτο μὲν πίστεως, τοῦτο δ' εὐνοίας ἕνεκα πρῶτον ὄντα παρ' αὐτοῖς, ἀπεκρύψαντο, μὴ τῷ, φύσει τόλμης ἐνδεὲς εἶναι, προσειληφῶς ὑπὸ χρόνου γεροντικὴν εὐλάβειαν, εἴτα πάντα κατ' ἑκάστων ἀνάγων τοῖς λογισμοῖς εἰς ἄκραν ἀσφάλειαν, ἀμβλύνη τὴν ἀκμὴν αὐτῶν τῆς προθυμίας, τάχους δεομένην. Ἐπεὶ καὶ τῶν ἄλλων ἑταίρων ὁ Βροῦτος Στατίλιόν τε παρέλιπε, τὸν Ἐπικούρειον, καὶ Φαώνιον, ἐρασὴν Κάτωνος· ὅτι, πόρρωθεν αὐταῖς τοιαύτην τινὰ κύκλῳ περιβαλόντος

τος ἐν τῷ διαλέγεσθαι καὶ συμφιλοσοφεῖν πείραν, ὁ μὲν Φαώνιος ἀπεκρίνατο, χεῖρον εἶναι μοναρχίας παρανόμου πόλεμον ἐμφύλιον· ὁ δὲ Στατίλιος ἔφη, τῷ σοφῷ καὶ νοῦν ἔχοντι διὰ φαύλους καὶ ἀνοήτους κινδυνεύειν καὶ ταραττεσθαι μὴ καθήκειν. Παρὼν δὲ Λαβεῶν ἀντεῖπεν ἀμφοτέροις. Καὶ ὁ Βρούτος τότε μὲν, ὡς ἔχοντός τι τοῦ λόγου χαλεπὸν καὶ δύσκριτον, ἀπεσιώπησεν· ὕστερον δὲ Λαβεῶνι κοινοῦται τὸ βούλευμα. Δεξαμένου δὲ προθύμως, τὸν δ' ἕτερον Βρούτον, ἐπὶ κλησιν Ἀλβῖνον, ἄλλως μὲν οὐκ ὄντα ῥέκτην οὐδὲ θαρρῶν, ἐρρώμενον δὲ πλήθει μονομάχων, οὓς ἐπὶ θῆρα Ῥωμαίων ἔτρεφε, καὶ παρὰ Καίσαρι πισευόμενον, ἐδόκει προσάγεσθαι· Κασσίου δὲ καὶ Λαβεῶνος αὐτῷ διαλεγομένων, οὐδὲν ἀπεκρίνατο· Βρούτῳ δ' αὐτὸς ἐντυχὼν ἰδίᾳ, καὶ μαθὼν, ὅτι τῆς πράξεως ἡγεμὼν ἐσιν, ὡμολόγησε συμπράξειν προθύμως. Καὶ τῶν ἄλλων δὲ τοὺς πλείους καὶ τοὺς ἀρίστους ἢ δόξα τοῦ Βρούτου προσηύγετο. Καὶ μὴδ' ὄρκον συνομόσαντες, μήτε πῖσιν κατ' ἱερῶν λαβόντες ἢ δόντες, οὕτως ἑπ' αὐτοὺς ἔσχον ἐν ἑαυτοῖς, καὶ κατεσιώπησαν, καὶ συνδιήνεγκαν, ὥς τε μαντεῖαις καὶ φάσμασι καὶ ἱεροῖς ὑπὸ τῶν θεῶν προδεικνυμένην, ἄπιστον γενέσθαι τὴν πρᾶξιν.

13. Ὁ δὲ Βρούτος, ὅτε δὴ τὰ πρῶτα τῆς Ῥώμης φρονήματα καὶ γένη καὶ ἀρετὰς ἐξηρτημένος ἑαυτοῦ, καὶ περινοῶν πάντα τὸν κίνδυνον, ἔξω μὲν ἐπειράτο κατέχειν παρ' ἑαυτῷ καὶ κατακοσμεῖν τὴν διάνοιαν· οἴκοι δὲ καὶ νύκτιος οὐκ ἦν ὁ αὐτός· ἀλλὰ τὰ μὲν ἄκουσα τῶν ὕπνων αὐτῇ ἢ φροντὶς ἐξέφερε, τὰ δὲ μᾶλλον ἐνδύόμενος τῷ λογισμῷ, καὶ διατρίβων ἐν ταῖς ἀπορίαις, οὐκ ἐλάνθανε τὴν γυναῖκα συναναπαυομένην, ὅτι μεσὸς ἐστὶ ταραχῆς ἀήθους, καὶ κυκλεῖ τι παρ' ἑαυτῷ δύσφορον βούλευμα καὶ δυσεξέλικτον. Ἡ δὲ Πορκία θυγάτηρ μὲν, ὥς περ εἴρηται, Κάτωνος ἦν, εἶχε δ' αὐτὴν ὁ Βρούτος, ἀνεψιὸς ὢν, οὐκ ἐκ παρθενίας, ἀλλὰ, τοῦ προτέρου τελευ-

λευτήσαντος ἀνδρὸς, ἔλαβε κόρην οὖσαν ἔτι, καὶ παιδίον ἔχουσαν ἐξ ἐκείνου μικρὸν, ᾧ Βύβλος ἦν ὄνομα· καὶ τι βιβλίδιον μικρὸν ἀπομνημονευμάτων Βρούτου, γεγραμμένον ὑπ' αὐτοῦ, διασώζεται. Φιλόσοφος δ' ἡ Πορκία καὶ Φίλανδρος οὖσα, καὶ μετ' ἡ Φρονήματος νοῦν ἔχοντος, οὐ πρότερον ἐπεχείρησεν ἀνερέσθαι τὸν ἄνδρα περὶ τῶν ἀπορρήτων, ἢ λαβεῖν ἐαυτῆς τοιαύτην διάπειραν. Λαβούσα μαχαίριον, ᾧ τοὺς ὀνυχὰς οἱ κουρεῖς ἀφαιροῦσι, καὶ πάσας ἐξελάσασα τοῦ θαλάμου τὰς ὀπαδοὺς, τομὴν ἐνέβαλε τῷ μηρῷ βαθεῖαν, ὥς ῥύσιν αἵματος πολλὴν γενέσθαι, καὶ μετὰ μικρὸν ὀδύνας τε νεανικὰς καὶ Φρικώδεις πυρετοὺς ἐπιλαβεῖν ἐκ τοῦ τραύματος. Ἀγωνιῶντος δὲ τοῦ Βρούτου καὶ δυσφοροῦντος, ἐν ἀκμῇ ἀλγηδόνης οὖσα διελέχθη πρὸς αὐτὸν οὕτως· Ἐγὼ, Βροῦτε, Κάτωνος οὖσα θυγάτηρ, εἰς τὸν σὸν ἐδόθην οἶκον, οὐχ, ὥς περ αἱ παλλακευόμεναι, κοίτης μεθέξουσα καὶ τραπέζης μόνον, ἀλλὰ κοινωνὸς μὲν ἀγαθῶν εἶναι, κοινωνὸς δ' ἀνιερῶν. Τὰ μὲν οὖν σὰ πάντα περὶ τὸν γάμον ἄμεμπτα· τῶν δὲ παρ' ἐμοῦ τίς ἀπόδειξις, ἢ χάρις, εἰ μήτε σοὶ πάθος ἀπορρήτον συνδιοίσω, μήτε Φροντίδα πίσεως δεσμένην; Οἶδ', ὅτι γυναικεία φύσις ἀσθενὴς δοκεῖ λόγον ἐνεγκεῖν ἀπορρήτον· ἀλλ' ἔσι τις, ᾧ Βροῦτε, καὶ τροφῆς ἀγαθῆς καὶ ὁμιλίας χρηστῆς εἰς ἡθὺς ἰσχύς· ἐμοὶ δὲ καὶ τὸ Κάτωνος εἶναι θυγατέρα, καὶ τὸ Βρούτου γυναικα, πρόσεσιν· οἷς πρότερον μὲν ἥττον ἐπεποίθειν, νῦν δ' ἐμαυτὴν ἔγνωκα καὶ πρὸς πόθον ἀήττητον εἶναι. Ταῦτ' εἰποῦσα δείκνυσιν αὐτῷ τὸ τραῦμα, καὶ διηγεῖται τὴν πεῖραν. Ὁ δ' ἐκπλαγεὶς, καὶ ἀνατείνας τὰς χεῖρας ἐπεύξατο δοῦναι τοὺς θεοὺς αὐτῷ, κατορθοῦντα τὴν πράξιν, ἀνδρὶ Πορκίας ἀξίῳ φανῆναι. 9) Καὶ τότε μὲν ἀνελάμβανε τὴν γυναῖκα.

14.

9) Finden sich Beispiele ähnlicher Konstruktionen? oder muß es κατορθοῦντι heißen?

14. Προγραφείσης δὲ βουλῆς, εἰς ἣν ἐπίδοξος ἦν ἀφίξασθαι Καῖσαρ, ἔγνωσαν ἐπιχειρεῖν· καὶ γὰρ ἀθρόοι μετ' ἀλλήλων ἀνυπόπτως ἔσσεσθαι τότε, καὶ πάντας ἔξειν ὁμοῦ τοὺς ἀρίστους καὶ πρώτους ἄνδρας, ἔργου μεγάλου πραχθέντος, εὐθὺς ἀντιλαμβανομένους τῆς ἐλευθερίας. Ἐδόκει δὲ καὶ τὸ τοῦ τόπου θεῖον εἶναι, καὶ πρὸς αὐτῶν· σοὰ γὰρ ἦν μια τῶν περὶ τὸ θεάτρον, ἐξέδραν ἔχουσα, ἐν ἣ Πομπηίου τις εἰκὼν εἰσῆκει, τῆς πόλεως σησαμένης, ὅτε ταῖς σοαῖς καὶ τῷ θεάτρῳ τὸν τόπον ἐκεῖνον ἐκόσμησεν· εἰς ταύτην οὖν ἡ σύγκλητος ἐκαλεῖτο, τοῦ Μαρτίου μηνὸς μάλισα μεσοῦντος· Εἰδοῦς Μαρτίας τὴν ἡμέραν Ῥωμαῖοι καλοῦσιν· ὥς καὶ δαίμων τις ἐδόκει τὸν ἄνδρα τῇ Πομπηίου δίκη προσάξειν. Ἐλθούσης δὲ τῆς ἡμέρας, Βροῦτος μὲν ὑποζωσάμενος ἐγχειρίδιον, μόνης συνειδυίας τῆς γυναικὸς, προῆλθεν· οἱ δ' ἄλλοι πρὸς Κάσσιον ἀθροισθέντες τὸν υἱὸν αὐτοῦ, τὸ καλούμενον ἀνδρεῖον ἱμάτιον ἀναλαμβάνοντα, κατήγον εἰς ἀγοράν. Ἐκεῖθεν δὲ πάντες εἰς τὴν Πομπηίου σοὰν ἐμβαλόντες διέτριβον, ὡς αὐτίκα Καίσαρος ἀφίξομένου πρὸς τὴν σύγκλητον. Ἐνθα δὲ μάλισα τῶν ἀνδρῶν τὸ ἀπαθὲς καὶ περὶ τὰ δεινὰ καθεστηκὸς ἐθαύμασεν ἄν τις, εἰδὼς τὸ μέλλον· ὅτι πολλοὶ διὰ τὸ στρατηγεῖν ἀναγκαζόμενοι χρηματίζουσιν, οὐ μόνον πρῶτος ἡμεροῦντο τῶν ἐντυγχανόντων καὶ διαφερομένων, ὥς περ σχολάζοντες, ἀλλὰ καὶ τὰς κρίσεις ἑκάστος ἀκριβεῖς καὶ μετὰ γνώμης ἐδίδουσαν, ἐπιμελῶς προσέχοντες. Ἐπεὶ δὲ τις, μὴ βουλόμενος δίκην ὑποσχεῖν, ἐπεκαλεῖτο Καίσαρα, καὶ πολὺς ἦν βοῶν καὶ μαρτυρούμενος, ἀποβλέψας Βροῦτος εἰς τοὺς παρόντας· Ἐμὲ Καῖσαρ, εἶπεν, οὔτε κωλύει ποιεῖν τὰ κατὰ τοὺς νόμους, οὔτε κωλύσει.

15. Καίτοι πολλὰ θορυβώδη κατὰ τύχην αὐτοῖς προσέπεσε. Πρῶτον μὲν καὶ μάλισα τὸ βραδύνειν τὸν Καίσαρα, τῆς ἡμέρας προηκούσης· καὶ δυσιεροῦντα κατέχεσ-

τέχεσθαι μὲν ὑπὸ τῆς γυναικὸς οἶκοι, κωλύεσθαι δὲ προ-
 ελθεῖν ὑπὸ τῶν μάντεων. Δεύτερον δὲ Κάσκα, τῶν
 συνειδότην ἐνὶ, προσελθὼν τις, καὶ λαβόμενος τῆς δε-
 ξιάς· Σὺ μὲν, εἶπεν, ἀπεικρύψω τὸ ἀπόρρητον, ὦ
 Κάσκα, πρὸς ἡμᾶς, Βροῦτος δὲ μοι πάντα μεμύνηκεν.
 Ἐκπλαγέντος δὲ τοῦ Κάσκα, γελάσας ἐκεῖνος· Πόθεν
 γ', εἶπεν, ταχέως οὕτως, ὦ μακάριε, πεπλούτηκας, ὥς
 εἰς ἀγορανομίαν ἀποδύεσθαι; Παρὰ τοσοῦτον μὲν ὁ Κάσ-
 κας ἦλθε σφαλὲς ἀμφιβολία προέσθαι τὸ ἀπόρρητον.
 Αὐτὸν δὲ Βροῦτον καὶ Κάσσιον ἀνὴρ βουλευτικὸς, Πο-
 πῖλιος Λαίνας, ἀσπασάμενος προθυμότερον, καὶ ψιθυρί-
 σας ἡρέμα· Συνεύχομαι, φησὶν, ὑμῖν ἐκτελεῖν, ἃ κατὰ
 νοῦν ἔχετε, καὶ παρακελεύομαι μὴ βραδύνειν· οὐ γὰρ
 σιωπᾶται τὸ πρᾶγμα. Καὶ ταῦτ' εἰπὼν ἀπέστη, πολλὴν
 ὑποψίαν ἐμβαλὼν τοῦ πεπύσθαι τὴν πράξιν. Ἐν τού-
 τῳ δὲ τις οἶκοθεν ἔθει πρὸς τὸν Βροῦτον, ἀγγέλλων αὐ-
 τῷ τὴν γυναῖκα θνήσκειν. Ἡ γὰρ Πορκία πρὸς τὸ μέλ-
 λον ἐκπαθῆς οὔσα, καὶ τὸ μέγεθος μὴ φέρουσα τῆς φρου-
 τίδος, ἑαυτὴν τε μόλις οἶκοι κατεῖχε, καὶ πρὸς πάντα
 θόρυβον καὶ βοήν, ὥσπερ αἱ κατάσχετοι τοῖς βακχικοῖς
 πάθεσιν, ἐξάττουσα, τῶν μὲν εἰσιόντων ἀπ' ἀγορᾶς ἔκα-
 ρον ἀνέκρινεν, ὅ τι πράττει Βροῦτος, ἑτέρους δὲ συνεχῶς
 ἐξέπεμπε. Τέλος δὲ, τοῦ χρόνου μῆκος λαμβάνοντος,
 οὐκέτ' ἀντεῖχεν ἡ τοῦ σώματος δύναμις, ἀλλ' ἐξελύθη
 καὶ κατεμαραίνετο, τῆς ψυχῆς ἀλυσούσης διὰ τὴν ἀπο-
 ρίαν· καὶ παρελθεῖν μὲν εἰς τὸ δωμάτιον οὐκ ἔφθην, πε-
 ριῖσάτο δ' αὐτὴν, ὥσπερ ἐτύγγανεν, ἐν μέσῳ ¹⁾ καθε-
 ζομένην λειποθυμία καὶ θάμβος ἀμήχανον· ἢ τε χροῶ
 μεταβολὴν ἐλάμβανε, καὶ τὴν φωνὴν ἐπέσχητο παντά-
 πασιν. Αἱ δὲ θεράπαινοι πρὸς τὴν ὄψιν ἀνηλάλαξαν καὶ
 τῶν

1) Nicht, wie Reiske erklärt, unter freiem
 Himmel; sondern mitten unter ihren Haus-
 genossen,

τῶν γειτόνων συνδραμόντων ἐπὶ θύρας, ταχὺ προῆλθε Φήμη, καὶ διεδόθη λόγος, ὡς τεθνηκυίας αὐτῆς. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐκείνην μὲν ἀναλάμψασαν ἐν βραχεῖ καὶ παρ' ἑαυτῇ γενομένην αἱ γυναῖκες ἐθεράπευον· ὁ δὲ Βροῦτος ὑπὸ τοῦ λόγου προσπεσόντος αὐτῷ συνεταράχθη μὲν, ὡς εἰκὸς, οὐ μὴν δὲ κατέλιπε τὸ κοινὸν, οὐδ' ἐρρύη πρὸς τὸ οἰκεῖον ὑπὸ τοῦ πάθους. ²⁾

16. Ἦδη δὲ Καῖσαρ ἀπηγγέλλετο προσιών, ἐν Φορείῳ κομιζόμενος. ἐγνώκει γὰρ ἐπὶ τοῖς ἱεροῖς ἀθυμῶν μηδὲν ἐπικυροῦν τότε τῶν μειζόνων, ἀλλ' ὑπερβαλέσθαι, ³⁾ σκηψάμενος ἀσθένειαν. Ἐκβάντι δ' αὐτῷ τοῦ Φορείου προσρυσὶς Ποπίλιος Λαίνας, ἐκεῖνος ὁ μικρῷ πρόσθεν εὐξάμενος τοῖς περὶ Βροῦτον ἐπιτυγχάνειν καὶ κατορθοῦν, διελέγετο πλείῳ χρόνον ἐφισαμένῳ καὶ προσέχοντι τὸν νοῦν. Οἱ δὲ συνωμόται, (λεγέσθω γὰρ οὕτως,) τῆς μὲν φωνῆς οὐκ ἐπαῖοντες αὐτοῦ, τεκμαιρόμενοι δ', ἀφ' ὧν ὑπενόουν, μήνυσιν εἶναι τῆς ἐπιβουλῆς τὴν κοινολογίαν, ἀνέπεσόν τε ταῖς γνώμαις, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐβλάψαν ἀνθομολογούμενοι διὰ τῶν προσώπων, ὡς χρὴ μὴ περιμένειν σύλληψιν, ἀλλ' εὐθὺς ἀποθνήσκειν δι' αὐτῶν. Κασσίου δ' ἤδη καὶ τινων ἄλλων τὰς χεῖρας ἐπιβεβληκότων ταῖς λαβαῖς ὑπὸ τὰ ἱμάτια, καὶ σπωμένων τὰ ἐγχειρίδια, Βροῦτος ἐγκρατιδῶν τῷ τοῦ Λαίνα σχήματι, δεσμένου σπουδῇ καὶ οὐχὶ κατηγοροῦντος, ἐφθέγγετο μὲν οὐδὲν διὰ τὸ πολλοὺς ἀλλοτρίους ἀναμεμίχθαι, Φαιδρῷ δὲ τῷ προσώπῳ τοὺς περὶ Κασσίου ἐθάρρυνε. Καὶ μετὰ μικρὸν ὁ Λαίνας τὴν δεξιὰν τοῦ Καίσαρος

²⁾ Doch aber verließ er nicht das allgemeine Wohl, und ward nicht von der Leidenschaft zur Sorge für das eigene hingerrissen.

³⁾ Ist der Aoristus richtig? aus den Handschriften finde ich keine Variante angemerkt.

ρος καταφιλήσας ἀπέστη, φανερός γενόμενος, ὡς ὑπὲρ
ἑαυτοῦ καὶ τῶν αὐτῶ τινος διαφερόντων ἐποιεῖτο τὴν ἐν-
τευξιν.

17. Τῆς δὲ βουλῆς εἰς τὴν ἐξέδραν προεισελθού-
σης, αἱ μὲν ἄλλοι τὸν δίφρον τοῦ Καίσαρος περιέσκησαν,
ὡς ἐντυγχάνειν τι μέλλοντες αὐτῶ· καὶ Κάσσιον μὲν
λέγεται τρέποντα τὸ πρόσωπον εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Πομ-
πηίου, παρακαλεῖν ὥσπερ αἰσθανόμενον· Τρεβώνιος δὲ
περὶ τὰς θύρας Ἀντώνιον ἐπισπασάμενος καὶ προσομιλῶν
ἔξω κατέσχε. Καίσαρι δ' εἰσιόντι μὲν ἢ σύγκλητος ὑπεξ-
ανέστη· καθεζόμενον δ' εὐθύς ἐκεῖνοι περιέσχον ἄθρόοι,
Τύλλιον Κίμβρον ἐξ ἑαυτῶν προβάλλοντες ὑπὲρ ἀδελ-
φοῦ Φυγάδος δεόμενον· καὶ συνεδέοντο πάντες, ἀπτό-
μενοί τε χειρῶν, καὶ σέρνα καὶ κεφαλὴν κατεφίλουν.
Ἀποτριβομένου δὲ τὰς δεήσεις τὸ πρῶτον, εἶθ', ὡς οὐκ
ἀνίσταν, ἐξανισταμένου βία, Τύλλιος μὲν ἀμφοτέραις ταῖς
χερσὶν ἐκ τῶν ὤμων κατέσπασε τὸ ἱμάτιον, Κάσκιος δὲ
πρῶτος (εἰσήκει γὰρ ὀπισθεν) ἀνασπάσας τὸ ξίφος διε-
λαύνει οὐκ εἰς βάθος παρὰ τὸν ὤμον. Ἀντιλαμβανομέ-
νου δὲ τῆς λαβῆς τοῦ Καίσαρος, καὶ μέγα Ῥωμαῖσι ἀνα-
κραγόντος· Ἀνόσιε Κάσκι, τί ποιεῖς; ἐκεῖνος Ἑλληνι-
σὶ τὸν ἀδελφὸν προσαγορεύσας, ἐκέλευσε βοηθεῖν. Ἦδη
δὲ παιόμενος ὑπὸ πολλῶν, καὶ κύκλῳ περιβλέπων καὶ
διώσασθαι βουλόμενος, ὡς εἶδε Βροῦτον ἐλκόμενον ξί-
φος ἐπ' αὐτὸν, τὴν χεῖρα τοῦ Κάσκι κρατῶν ἀφῆκε,
καὶ τῶν ἱματίῳ τὴν κεφαλὴν ἐγκαλυψάμενος, παρέδωκε
τὸ σῶμα ταῖς πληγαῖς. Οἱ δ' ἀφειδῶς ἀναπεπλεγμένοι
πολλοῖς περὶ τὸ σῶμα χρώμενοι τοῖς ξίφεσιν, ἀλλήλους
ἐτίτρωσκον, ὥς καὶ Βροῦτον εἰς τὴν χεῖρα πληγὴν λα-
βεῖν, τοῦ φόνου συνεφαπτόμενον, πίμπλασθαι δὲ τοῦ
αἵματος ἅπαντας.

18. Οὕτω δ' ἀποθανόντος αὐτοῦ, Βροῦτος μὲν εἰς μέσον προελθὼν ἐβούλετο λέγειν, καὶ κατεῖχε θάρ-
 ρύνων τὴν σύγκλητον· ἡ δ' ὑπὸ δέους ἔφευγεν ἀτάκτως,
 καὶ περὶ τὰς θύρας ὠθισμὸς ἦν καὶ ταραχος, οὐδενὸς
 διώκοντος οὐδὲ κατεπείγοντος· ἰσχυρῶς γὰρ ἐδέδοκτο
 μηδένα κτείνειν ἕτερον, ἀλλὰ πάντας ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν
 ἀνακαλεῖσθαι. Καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις πᾶσιν, ὀπηνίνα δι-
 εσκοποῦντο τὴν πράξιν, ἤρεσκεν Ἀντώνιον ἐπισφάττειν
 Καίσαρι, μοναρχικὸν ἄνδρα καὶ ὑβριστὴν, ἰσχύν τε πε-
 ποιημένον ὁμιλίᾳ καὶ συνηθείᾳ πρὸς τὸ στρατιωτικόν· καὶ
 μάλισθ' ὅτι τῷ φύσει σοβαρῷ καὶ μεγαλοπράγμονι προσ-
 ειλήφει τὸ τῆς ὑπατείας ἀξίωμα τότε, Καίσαρι συνάρ-
 χων. Ἀλλὰ Βροῦτος ἐνέσκη πρὸς τὸ βούλευμα, πρῶτον
 μὲν ἰσχυριζόμενος τῷ δικαίῳ, δεύτερον δ' ὑποθεῖς ἐλπί-
 δα τῆς μεταβολῆς. οὐ γὰρ ἀπεγίνωσκεν, εὐφυᾶ καὶ φι-
 λότιμον ἄνδρα καὶ δόξης ἐραστὴν τὸν Ἀντώνιον, ἐκποδῶν
 Καίσαρος γενομένου, καὶ συνεφάψεσθαι τῇ πατρίδι τῆς
 ἐλευθερίας, ἐπισπασθέντα τῷ ζήλῳ πρὸς τὸ καλὸν ὑπ'
 αὐτῶν. Οὕτω μὲν Ἀντώνιον Βροῦτος περιεποίησεν· ἐν
 δὲ τῷ τότε φόβῳ μεταλαβὼν ἐσθῆτα δημοτικὴν ἔφευγεν.
 Οἱ δὲ περὶ Βροῦτον εἰς τὸ Καπιτώλιον ἐχώρουν ἡμαγμέ-
 νοι τὰς χεῖρας, καὶ τὰ ξίφη γυμνὰ δεικνύντες ἐπὶ τὴν
 ἐλευθερίαν παρεκάλουν τοὺς πολίτας· Τὸ μὲν οὖν πρῶ-
 τον ἦσαν ἀλαλαγμοὶ, καὶ διαδρομαὶ, τῷ πάθει κατὰ
 τύχην ἐπιγινόμεναι, πλείονα τὸν θόρυβον ἐποίησαν· ὥς
 δ' οὔτε φόνος ἄλλος, οὔδ' ἀρπαγὴ τινος ἐγίνετο τῶν κει-
 μένων ⁴⁾ θάρροῦντες ἀνέβαινον οἱ τε βουλευταὶ καὶ τῶν
 δημοτῶν πολλοὶ πρὸς τοὺς ἄνδρας εἰς τὸ Καπιτώλιον.
 Ἀθροισ-

4) Τα κείμενα für liegende Güter, ἀκίνητὰ, war im Griechischen so gewöhnlich, daß Eustathius κειμήλια Odyss. 2, 75. durch κείμενα erklärt. Daher hier weder an Wechslertische, wie Dufoul erklärt, noch an käuflich ausgelegte Waaren, wie Reiske, zu denken ist.

Ἀθροισθέντος δὲ τοῦ πλήθους, διελέχθη Βροῦτος ἐπαγωγὰ τοῦ δήμου, καὶ πρεποντατοῖς πεπραγμένοις. Ἐπαινούντων δὲ καὶ κατιέναι βοούντων, θάρρόυντες κατέβαινον εἰς ἀγορὰν, οἱ μὲν ἄλλοι συνεπόμενοι μεθ' ἄλλων· Βροῦτον δὲ πολλοὶ τῶν ἐπιφανῶν περιέποντες ἐν μέσῳ πάνυ λαμπρῶς κατήγον ἀπὸ τῆς ἄκρας, καὶ κατέστησαν ἐπὶ τῶν ἐμβόλων. Πρὸς δὲ τὴν ὄψιν οἱ πολλοὶ, καίπερ μιγάδες ὄντες καὶ παρσκευασμένοι θορυβεῖν, διέτρεσαν, καὶ τὸ μέλλον ἐδέχοντο κόσμῳ καὶ σιωπῇ. Προελθόντος δ' αὐτοῦ, πάντες ἡσυχίαν τῷ λόγῳ παρέσχον· ὅτι δ' οὐ πᾶσι πρὸς ἡδονὴν ἐγεγόνει τὸ ἔργον, ἐδήλωσαν, ἄρξαμένου λέγειν Κίννα καὶ κατηγορεῖν Καίσαρος, ἀναρρήγνυμενοι πρὸς ὀργήν, καὶ κακῶς τὸν Κίνναν λέγοντες· ὥς πάλιν τοὺς ἄνδρας εἰς τὸ Καπιτώλιον ἀπελθεῖν. Ἐνθα δὴ δεδιὼς πολιορκίαν ὁ Βροῦτος, ἀπέπεμπε τοὺς ἀρίστους τῶν συναναβάντων· οὐκ ἄξιὼν τῆς αἰτίας μὴ μετέρχοντας αὐτοὺς συνυποδύεσθαι τὸν κίνδυνον.

19. Οὐ μὲν ἀλλὰ τῇ ὑσεραίᾳ τῆς βουλῆς συνελθούσης εἰς τὸ τῆς Γῆς ἱερὸν, Ἀντωνίου δὲ καὶ Πλάγκου καὶ Κικέρωνος εἰπόντων περὶ ἀμνησίας καὶ ὁμονοίας, ἔδοξε μὴ μόνον ἄδειαν εἶναι τοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ καὶ γνώμην ὑπὲρ τιμῶν προθεῖναι τοὺς ὑπάτους. καὶ ταῦτ' ἐπιψηφισάμενοι διελύθησαν. Ἀντωνίου δὲ τὸν υἱὸν εἰς τὸ Καπιτώλιον ὁμηρεύσοντα πέμψαντος, κατήλθον οἱ περὶ Βροῦτον· ἀσπασμοί τε καὶ δεξιώσεις ἐγένοντο πάντων ἀναμιχθέντων. Καὶ Κάσσιον μὲν Ἀντώνιος εἰσία παραλαβὼν, Βροῦτον δὲ Λεπίδος· τοὺς δ' ἄλλους, ὥς τις εἶχε πρὸς ἑκάστων ἢ συνηθείας, ἢ φιλοφροσύνης. Ἀμα δ' ἡμέρα πάλιν συνελθόντες οἱ βουλευταί, πρῶτον μὲν Ἀντωνίῳ τιμὰς ἔδοσαν, ὥς καταπαύσαντι πολέμων ἐμφυλίων ἀρχήν· ἔπειτα τῶν περὶ Βροῦτον ἦσαν ἔπαινοι τῶν παρόντων, καὶ τέλος ἐπαρχιῶν διανομαί. Βρούτῳ μὲν γὰρ ἐψηφίσαντο Κρήτην, Κασσίῳ Λιβύην, Τρεβωνίῳ δ' Ἀσίαν,

Ἀσίαν, καὶ Κίμβρων Βιθυνίαν, τῷ δ' ἑτέρῳ Βρούτῳ ⁵⁾ τὴν περὶ τὸν Ἡριδανὸν Γαλατίαν.

20. Μετὰ δὲ ταῦτα περὶ τῶν Καίσαρος διαθήκων καὶ ταφῆς αὐτοῦ λόγων ἐμπεσόντων, καὶ τῶν περὶ τὸν Ἀντώνιον ἀξιούντων τὰς τε διαθήκας ἀναγνωσθῆναι, καὶ τοῦ σώματος ἐκφορὰν γενέσθαι μὴ κεκρυμμένην μηδ' ἄτιμον, ὥς μὴ καὶ τοῦτο παροξύνῃ τὸν δῆμον· Κάσσιος μὲν ἰσχυρῶς ἀντέλεγεν, εἶξε δὲ Βρούτος καὶ συνεχώρησε, δεύτερον ἁμαρτεῖν τοῦτο δόξας. Καὶ γὰρ Ἀντωνίου φεισάμενος αἰτίαν ἔσχεν, ἐπιτειχίσας τῇ συνωμοσίᾳ βαρὺν καὶ δύσμαχον πολέμιον· καὶ τὰ περὶ τὴν ταφὴν, ὃν Ἀντώνιος ἡξίου, τρόπον ἑάσας γενέσθαι, τοῦ παντὸς σφαλῆναι. ⁶⁾ Πρῶτον μὲν γὰρ ἐν ταῖς διαθήκαις δεδομένων κατ' ἄνδρα Ῥωμαίοις πᾶσι δραχμῶν ἑβδομήκοντα πέντε, καὶ τῷ δήμῳ τῶν πέραν τοῦ ποταμοῦ κήπων ἀπολελειμμένων, οὗ νῦν ἐστὶ Τύχης ἱερὸν, εὐνοία θαυμασὴ καὶ πόθος αὐτοῦ τοὺς πολίτας εἶλεν. Ἐπειτα τοῦ σώματος εἰς τὴν ἀγορὰν κομισθέντος, Ἀντώνιος ἔπαινον, ὥς περ ἔθος ἐστὶ, διεξελθὼν, καὶ τὰ πλήθη κινούμενα πρὸς τὸν λόγον ὁρῶν, εἰς οἶκτον μετέβαλε, καὶ τὴν ἐσθῆτα λαβὼν τὴν Καίσαρος ἡμαγμένην, ἀνέπτυξεν ἐπιδεικνύμενος τὰς διακοπὰς, καὶ τῶν τραυμάτων τὸ πλῆθος. Ἦν οὖν ἰδεῖν οὐδὲν ἔτι κόσμῳ γινόμενον· ἀλλ' οἱ μὲν ἐβόων τοὺς ἀνδροφόνους ἀναιρεῖν· οἱ δ', ὥς περ ἐπὶ Κλω-

5) Decius Brutus Albinus.

6) Diejenigen, welche für ἐπιτειχίσας den Infinitiv lesen wollten, verstanden die Stelle richtig, wenn gleich die Veränderung unnöthig ist. Plutarch wechselt ab: zumal da bei σφαλῆναι das αἰτίαν ἔσχεν schon nicht mehr in seiner vollen Kraft gedacht wird. — Reiskens Erklärung ist durchaus unrichtig.

Κλωδίου τοῦ δημαγωγοῦ πρότερον, ἀπὸ τῶν ἐργαστηρίων τὰ βάθρα καὶ τὰς τραπέζας ἀνασπῶντες, καὶ συγκομίζοντες εἰς ταῦτό, παρμεγέθη πυρὰν ἔνησαν· καὶ τὸν νεκρὸν ἐπιθέντες ἐν μέσῳ πολλῶν μὲν ἱερῶν, πολλῶν δ' ἀσύλων καὶ ἀβεβήλων τόπων καθιγγίαζον. Ὡς δὲ τὸ πῦρ ἐξέλαμψεν, ἀλλαχόθεν ἄλλοι προσφερόμενοι, καὶ δαλοὺς ἀνασπῶντες ἡμιφλέκτους, διέθεον ἐπὶ τὰς οἰκίας τῶν ἀνηρηκότων αὐτὸν, ὥς ἐμπρήσουντες. Ἄλλ' ἐκεῖνοι μὲν εὖ πεφραγμένοι πρότερον, ἀπεκρούσαντο τὸν κίνδυνον. Ἦν δέ τις Κίννας, ⁷⁾ ποιητικὸς ἀνὴρ, οὐδὲν τῆς αἰτίας μετέχων, ἀλλὰ καὶ φίλος Καίσαρος γεγονώς· οὗτος ὄναρ ὥετο καλούμενος ὑπὸ Καίσαρος ἐπὶ δεῖπνον ἀρνεῖσθαι· τὸν δὲ λιπαρεῖν καὶ βιάζεσθαι, τέλος δ' ἄγειν λαβόμενον τῆς χειρὸς εἰς ἀχανῆ τόπον καὶ σκοτεινόν· αὐτὸν δ' ἄκοντα καὶ τεθαμβημένον ἔπεσθαι. Ταύτην ἰδόντι τὴν ὄψιν αὐτῷ συνέβη πυρέττειν διὰ νυκτός· ἔμως δ' ἔωθεν ἐκκομιζομένου τοῦ σώματος, αἰδούμενος μὴ παρεῖναι, προῆλθεν εἰς τὸν ὄχλον ἤδη διαγραινόμενον. Ὀφθεῖς δὲ, καὶ δόξας οὐχ ὅς περ ἦν Κίννας ὀφθῆναι, ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ Καίσαρα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἑναγχος λοιδορήσας, διασπάσθη.

21. Τοῦτο τὸ πάθος μάλισα, μετὰ γε τὴν Ἀντωνίου μεταβολὴν, δείσαντες οἱ περὶ Βροῦτον, ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς πόλεως· καὶ διέτριβον ἐν Ἀντίῳ τὸ πρῶτον, ὥς, ὅταν παρακμάσῃ καὶ μαρανθῇ ⁸⁾ τὸ τῆς ὀργῆς, αὐ-
915

7) C. Helvius Cinna. Der andere hieß L. Cornelius Cinna.

8) Die gewöhnliche Lesart der Handschriften παρανθῇ (von παρανθέν) ist freilich fast gleichbedeutend mit παρακμάσῃ: ob aber μαρανθῇ dafür die
richti-

θεις εἰς Ῥώμην κατιόντες. Ὁ ῥαδίως ἔσσεσθαι προεδόκων, ἐν πλήθει Φοραῖς ἀσαθμήτοις καὶ ταχείαις φερομένοις καὶ τὴν σύγκλητον εὖ οὖν ἔχοντες, ἢ τοὺς Κίνναν διασπασμένους χαίρειν ἑάσασα, τοὺς ἐπὶ τὰς οἰκίας τὰς ἐκείνων ἐπελθόντας ἀνεζήτηι καὶ συνελάμβανεν. Ἦδη δὲ καὶ ὁ δῆμος ἀχθόμενος, Ἀντωνίου σχεδὸν εἰς μοναρχίαν καθισαμένου, Βροῦτον ἐπόθει, καὶ προεδοκᾶτο τὰς θεάς ἄξειν παρὼν αὐτὸς, ἃς ὤφειλε στρατηγῶν παρασχεῖν. Αἰσθόμενος δὲ, πολλοὺς τῶν ὑπὸ Καίσαρος ἐστρατευμένων, καὶ γῆν καὶ πόλεις παρ' ἐκείνου λαβόντων, ἐπιβουλεύοντας αὐτῷ, καὶ κατ' ὀλίγους παρειαρέοντας εἰς τὴν πόλιν, οὐκ ἐθάρρῃσεν ἐλθεῖν· ἀλλ' ὁ δῆμος ἐθεάτο, μὴ παρόντος ἐκείνου, τὰς θεάς ἀφειδῶς πάνυ χορηγεύμενας καὶ περιττῶς. Θηρία τε γὰρ πάμπολλα συνεωνημένος, ἐκέλευσε μηδὲν ἀποδόσθαι μηδ' ὑπολιπεῖν, ἀλλὰ πᾶσι καταχρήσασθαι. Καὶ τῶν περὶ τὸν Διόνυσον τεχνιτῶν 9, αὐτὸς εἰς Νέαν πόλιν καταβάς ἐνέτυχε πλείστοις· περὶ δὲ Κανουτίου τινὸς εὐημεροῦντος ἐν τοῖς θεάτροις ἔγραφε πρὸς τοὺς φίλους, ὅπως πείσαντες αὐτὸν εἰσαγάγωσιν· Ἑλλήνων γὰρ οὐδένα βιασθῆναι προσήκειν. Ἐγραφε δὲ καὶ Κικέρωνι, πάντως παρατυχεῖν ταῖς θεαῖς δεόμενος.

22. Ἐν τοιαύτῃ δὲ καταστάσει τῶν πραγμάτων ὄντων, ἑτέρα γίνεται μεταβολή, τοῦ νέου Καίσαρος ἐπελθόν-

richtige Lesart, und nicht vielmehr die Aenderung eines Abschreibers sey, weiß ich nicht. Ich mögte eher vermuthen, παρανθῇ sey aus περανθῇ verschrieben.

9) Von der Dionysosfeyer gingen die Schauspiele in Griechenland aus, und in seinem Tempel wurden sie aufgeführt. Daher Künstler des Dionysos für Schauspieler.

θόντος. Οὗτος ἦν μὲν ἐξ ἀδελφιδῆς Καίσαρος, γράμματι δὲ παῖς ὑπ' αὐτοῦ καὶ κληρονόμος ἀπολελειμμένος. Ἐν δ' Ἀπολλωνίᾳ διέτριβεν, ὅτε Καῖσαρ ἀνηρέθη, σχολάζων περὶ λόγους, καὶ κεινὸν ἐπὶ Πάρθους ἐλαύνειν εὐθὺς ἐγνωκότα προσμένων. Ἄμα δὲ τῷ πυθέσθαι τὸ πάθος, ἦλθεν εἰς Ῥώμην καὶ δημαγωγίας ἀρχὴν τοῦνομα Καίσαρος θέμενος ἑαυτῷ, καὶ διανέμων τὸ καταλειφθὲν ἀργύριον τοῖς πολίταις, Ἀντώνιον τε κατεσασίασε καὶ χρήματα διαδοὺς, συνίστη καὶ συνῆγε πολλοὺς τῶν ὑπὸ Καίσαρος στρατευομένων. ¹⁾ Ἐπεὶ δὲ Κικέρων τῷ πρὸς Ἀντώνιον μίσει τὰ Καίσαρος ἔπραττε, τούτῳ μὲν ὁ Βροῦτος ἐπέπληττεν ἰσχυρῶς, γράφων, ὥς οὐ δεσπότην βαρύνοιτο Κικέρων, ἀλλὰ μισοῦντα δεσπότην φοβοῖτο, καὶ πολιτεύοιτο δουλείας αἴρεσιν Φιλανθρώπου, γράφων καὶ λέγων, ὥς χρησὸς ἐστὶ Καῖσαρ. Οἱ δὲ πρόγονοι, φησὶν, ἡμῶν οὐδὲ πρᾶους δεσπότης ὑπέμενον. Αὐτῷ δ' εἰς τοῦτο καιροῦ μήτε πολεμεῖν βεβαίως δεδόχθαι, μήτε ἡσυχάζειν· ἀλλ' ἐν μόνον εἶναι βεβουλευμένον, τὸ μὴ δουλεύειν· θαυμάζειν δὲ Κικέρωνα, εἰ πόλεμον μὲν ἐμφύλιον καὶ κινδυνώδη δέδοικεν, αἰσχρὰν δὲ καὶ ἄδοξον εἰρήνην οὐ φοβεῖται· τοῦ δ' ²⁾ Ἀντώνιον ἐμβαλεῖν τῆς ταραννίδος μισθὸν αἰτεῖ, τὸ Καίσαρα κατασῆσαι τύραννον.

23. Ἐν μὲν οὖν ταῖς πρώταις ἐπιστολαῖς τοιοῦτος ὁ Βροῦτος. Ἦδη δὲ τῶν μὲν ὡς Καίσαρα, τῶν δ' ὡς Ἀντώνιον διΐσαμένων ³⁾ ὠνίων δὲ τῶν στρατοπέδων, ὥς-

K 2

περ

1) Reiske vermuthet ἐστρατευμένων.

2) Konjektur von Reiske für τὸν δ' Α.

3) Ὡς, sagt man, stehe für εἰς. Vielleicht nicht so. Die älteren Griechen gebrauchten den Akkusativ.

περὺ ὑπὸ κήρυκι, προστιθεμένων τῷ πλέον διδόντι, παν-
 θάπασι καταγνοῦς τῶν πραγμάτων, ἔγνω καταλιπεῖν Ἰ-
 ταλίαν, καὶ-πεζῇ διὰ Λευκανίας εἰς Ἑλέαν ἐπὶ θάλασσαν
 ἦκεν. Ὅθεν ἡ Πορκία μέλλουσα πάλιν εἰς Ῥώμην ἀπο-
 τρέπεσθαι, λαυθάνειν μὲν ἐπειράτο περιπαθῶς ἔχουσα
 γραφὴν δέ τις αὐτὴν προὔδωκε, τᾶλλα γενναίαν οὔσαν.
 Ἦν γὰρ ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν διάθεις, προπεμπόμενος
 Ἑκτωρ ὑπ' Ἀνδρομάχης, κομιζομένης παρ' αὐτοῦ τὸ
 παιδίον, ἐκείνῳ δὲ προσβλεπούσης. Ταῦτα θεωμένην τὴν
 Πορκίαν ἡ τοῦ πάθους εἰκὼν ἐξέτηξεν εἰς δάκρυα καὶ
 πολλάκις φοιτῶσα τῆς ἡμέρας ἔκλαιεν. Ἀχιλίου δέ τι-
 νος τῶν Βρούτου φίλων τὰ πρὸς Ἑκτορα τῆς Ἀνδρομά-
 χης ἔπη διελθόντος·

Ἑκτορ, ἀτὰρ σύ μοι ἐσσι πατήρ, καὶ πότνια
 μήτηρ,

Ἦδὲ κασίγνητος, σὺ δέ μοι θαλερὸς παρακοίτης.

μειδιάσας δὲ Βρούτος· Ἀλλ' οὐκ ἐμοί γ', εἶπε, πρὸς
 Πορκίαν ἔπεισι φάναι τὰ τοῦ Ἑκτορος.

Ἴσόν τ', ἡλακιάτην τε, καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε· ⁴⁾
 σώματος γὰρ ἀπολείπεται φύσει τῶν ἴσων ἀνδραγαθημά-
 των, γνώμη δ' ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὥσπερ ἡμεῖς, ἀρι-
 στεύσει. Ταῦτα μὲν ὁ τῆς Πορκίας υἱὸς ἰσόρηκε
 Βύβλος.

24.

kusativ ohne Präpositionen, um das Ziel des Ge-
 hens, Stellens anzuzeigen, und ὡς heisst bloß
 in der Richtung, wie in einem andern Zusam-
 menhange, in der Absicht. Man könnte daher
 eher sagen ὡς Καίσαρα stehe elliptisch für ὡς
 εἰς Καίσαρα.

*) Ilias 6, v. 429 u, 30.; und 491.

24. Ἀναχθεῖς δ' ὁ Βροῦτος ἐκεῖθεν ἐπ' Ἀθηνῶν ἔπλει. Δεξαμένου δὲ τοῦ δήμου προθύμως αὐτὸν εὐφημίασι καὶ ψηφίσμασι, διητᾶτο μὲν παρὰ Ξένῳ τινί· Θεομνήσου δ' ἀκροώμενος, τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ, καὶ Κρατίππου, τοῦ Περιπατητικοῦ, καὶ συμφιλοσοφῶν ἐδόκει παντάπασιν ἀργεῖν καὶ σχολάζειν· ἔπραττε δὲ τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἀνυπόπτως. Καὶ γὰρ εἰς Μακεδονίαν ἔπεμψεν Ἡρόστρατον, οἰκειούμενος τοὺς ἐπὶ τῶν ἐκεῖ στρατοπέδων· καὶ τοὺς σχολάζοντας ἀπὸ Ῥώμης ἐν ἄσει νέους ἀνελάμβανε καὶ συνεῖχεν. ὧν ἦν καὶ Κικέρωνος υἱός, ὃν ἐπαινεῖ διαφερόντως, καὶ Φησιν, εἴτ' ἐγρήγορεν, εἴτ' ἐνυπνιάζεται, θαυμάζειν οὕτω γενναῖον ὄντα καὶ μισοτύραννον. Ἀρξάμενος δὲ τῶν πραγμάτων ἀναφανδὸν ἄπτεσθαι, καὶ πυθόμενος, πλοῖα Ῥωμαϊκὰ μεσὰ χρημάτων ἐξ Ἀσίας προσφέρεισθαι, καὶ στρατηγὸν ἐπιπλεῖν, ἄνδρα χαρίεντα καὶ γνώριμον, ἀπήντησεν αὐτῷ περὶ Κάρυσον.⁵⁾ Ἐντυχὼν δὲ καὶ πείσας καὶ παραλαβὼν τὰ πλοῖα, λαμπροτέραν ὑποδοχὴν ἐποιεῖτο· καὶ γὰρ ἦν ἡμέρα, καθ' ἣν ἐγεγόνει πρῶτον ὁ Βροῦτος. Ὡς οὖν ἐλθόντες εἰς τὸ πίνειν, ἐπιχύσεις ἐποιοῦντο νίκης τε Βρούτου καὶ Ῥωμαίων ἐλευθερίας· ἔτι μᾶλλον αὐτοὺς ῥῶσαι βουλόμενος, ἤτησε ποτήριον μεῖζον· καὶ λαβὼν, ἀπ' οὐδεμιᾶς προφάσεως ἀνεφώνησε τὸν σίχον τοῦτον·

Ἀλλὰ με μοῖρ' ὅλοῃ καὶ Λητοῦς ἔκτανεν υἱός·⁶⁾ Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἰσοροῦσιν, ὅτε τὴν τελευταίαν ἐν Φιλίπποις μαχούμενος ἐξήει μάχην, σύνθημα παρ' αὐτοῦ τοῖς στρατιώταις Ἀπόλλωνα δοθῆναι· Διὸ καὶ τῆς συμφορᾶς τίθενται σημεῖον ἐκείνην τὴν ἀναφώνησιν.

25. Ἐκ τούτου πεντήκοντα μὲν αὐτῷ μυριάδας·

5) An der Südküste von Euböa.

6) Ilias 16, 849.

δας. 7) Ἀντίσιος, ἀφ' ᾧν ἦγε καὶ αὐτὸς εἰς Ἰταλίαν χρημάτων, δίδωσιν. Ὅσοι δὲ περὶ Θεσσαλίαν ἔτι τῆς Πομπηίου στρατίας ἐπλανῶντο, συνέρρουν ἀσμένως πρὸς αὐτόν· ἱππεῖς τε πεντακοσίους ἀφείλετο Κίονα πρὸς Δολοβέλλαν ἄγοντος εἰς Ἀσίαν. Ἐπιπλεύσας τε Δημητριάδι, 8) πολλῶν ὅπλων ἐξαγομένων πρὸς Ἀντώνιον, ᾧ, Καίσαρος τοῦ προτέρου κελεύσαντος, ἐπὶ τὸν Παρθικὸν ἐποιήθη πόλεμον, ἐκράτησεν. Ὀρτησίου δὲ τοῦ στρατηγοῦ παραδόντος αὐτῷ Μακεδονίαν, καὶ τῶν ἐν κύκλῳ βασιλέων καὶ δυναστῶν συνισαμένων καὶ προστιθεμένων, ἀγγέλλεται Γάιος, ὁ Ἀντωνίου ἀδελφός, ἐξ Ἰταλίας διαβεβηκώς, καὶ βαδίζειν εὐθύς ἐπὶ τὰς δυνάμεις, ἃς ἐν Ἐπιδάμνῳ καὶ Ἀπολλωνίᾳ Γαβίνιος συνεῖχε. Βουλόμενος οὖν φθάσαι καὶ προλαβεῖν ὁ Βροῦτος, ἐξαίφνης ἀναστήσας τοὺς σὺν αὐτῷ, διὰ χωρίων χαλεπῶν νιφόμενος ἐπορεύετο· καὶ πολὺ προῆλθε τοὺς κομίζοντας τὸ ἄριστον. Ἐγγὺς οὖν Ἐπιδάμνου γενόμενος, διὰ κόπον καὶ ψύχος ἐβουλιμίασε. Συμπίπτει δὲ μάλιστα τὸ πάθος χιόνος οὔσης πονοῦσι καὶ κτήνεσι καὶ ἀνθρώποις. εἴτε τοῦ θερμοῦ διὰ περίψυξιν καὶ πύκνωσιν, ὅταν ἐντὸς ἅπαν καθεῖρχθῇ, τὴν τροφὴν ἀθρόως ἀναλίσκοντος. εἴτε δριμεῖα καὶ λεπτὴ τῆς χιόνος διαλυομένης ἰοῦσα πνοὴ τέμνει τὸ σῶμα, καὶ διαφθείρει τὸ θερμὸν ἐξ αὐτοῦ θύραζε διασπειρόμενον· τὰς γὰρ ἐφιδρώσεις παρέχειν δοκεῖ τὸ θερ-

7) Sc. δραχμῶν. Eine Drachme ist gleich einem römischen Denar, der 4 Sestertios enthielt, also 2 Millionen Sestertien, vicies sestertium, etwas über 100,000 Thaler.

8) Demetrias auf der Westküste von Thessalien, am pagasäischen Busen. — Epidamnus und Apollonia, 2 Hafenstädte im hellenischen Illyrien am adriatischen Meer.

θερμόν, ἀπαντῶντι τῷ ψυχρῷ περὶ τὴν ἐπιφάνειαν σβεν-
νύμενον· ὑπὲρ ὧν ἐν ἑτέροις μᾶλλον ἠπόρηται. ⁹⁾

26. Λειποθυμοῦντος δὲ τοῦ Βρούτου, καὶ μηδε-
νὸς ἔχοντος ἐν τῷ στρατοπέδῳ μηδὲν ἐδώδιμον, ἠναγκά-
σθησαν οἱ περὶ αὐτὸν ἐπὶ τοὺς πολεμίους καταφυγεῖν· καὶ
ταῖς πύλαις προσελθόντες, ἄρτον ἦτουν τοὺς Φύλακας.
Οἱ δὲ, διακούσαντες τὸ σύμπτωμα τοῦ Βρούτου, παρῆ-
σαν αὐτοὶ καὶ σιτία καὶ ποτὰ κομίζοντες· ἀνθ' ὧν ὁ
Βροῦτος, ὡς τὴν πόλιν παρέλαβεν, οὐ μόνον τούτοις,
ἀλλὰ καὶ πᾶσι διὰ τούτους, Φιλανθρώπως ἐχρήσατο.
Γάϊος δ' Ἀντώνιος Ἀπολλωνία προσβαλὼν, ἐκεῖ
τοὺς ἐγγὺς ὄντας ἐκάλει στρατιώτας. Ἐπεὶ δ' οὗτοί
τε πρὸς Βροῦτον ὦχοντο, καὶ τοὺς Ἀπολλωνιάτας ἥσθε-
το τὰ Βρούτου φρονοῦντας, ἐκλιπὼν τὴν πόλιν εἰς Βου-
θρωτὸν ἐβάδιζεν. Καὶ πρῶτον μὲν ἀπόλλυσι τρεῖς σπεί-
ρας καθ' ὁδὸν ὑπὸ Βρούτου κατακοπείσας· ἔπειτα τοὺς
περὶ τὴν Βυλλίδα τόπους ¹⁾ προκαταλειφθέντας ἐπιχει-
ρῶν ἐκβιάζεσθαι, καὶ μάχην συνάψας Κικέρωνι, νικᾶται·
τούτῳ γὰρ ὁ Βροῦτος ἐχρήτο στρατηγῷ, καὶ πολλὰ δι'
αὐτοῦ κατώρθωσε. Λαβὼν δὲ τὸν Γάϊον ἐν χωρίοις ἐλώ-
δεσι μακρὰν διεσπασμένον, οὐκ εἴασεν ἐμβαλεῖν, ἀλλὰ
περιῖππευσε, φείδεσθαι κελεύων, ὡς μετὰ μικρὸν ἰδίῳν
ἐσομένων. Ὁ καὶ συνέβη· παρέδοσαν γὰρ ἑαυτοὺς καὶ
τὸν στρατηγὸν, ὥς τε μεγάλην ἤδη περὶ τὸν Βροῦτον δύνα-
μιν εἶναι. Χρόνον μὲν οὖν πολὺν ἐν τιμῇ τὸν Γάϊον ἤγε,
καὶ τὰ παράσημα τῆς ἀρχῆς οὐκ ἀφήρει, καίπερ, ὡς φα-
σιν, ἄλλων τε πολλῶν καὶ Κικέρωνος ἀπὸ Ῥώμης γραφόν-
των καὶ κελευόντων ἀναιρεῖν. Ἀρξάμενον δὲ κρύφα τοῖς
ἡ. ε. μ.

⁹⁾ Quaest. conv. 6, 8. Vergl. Galen, zu Hippo-
krates Aphorismen 2, 21.

¹⁾ Südlich, unter Apollonia.

ἡγεμόσι διαλέγεσθαι, καὶ ποιήσαντα νεωτερισμὸν, ἐνθέμε-
νος εἰς ναῦν ἐφύλαττε. Τῶν δὲ διαφθαρέντων στρατιω-
τῶν εἰς Ἀπολλωνίαν ἀποσάντων, καὶ καλούντων ἐκεῖ
τὸν Βροῦτον, οὐκ ἔφη τοῦτο πάτριον εἶναι Ῥωμαίοις,
ἀλλ' ἐκείνους πρὸς τὸν ἄρχοντα χρῆναι βαδίζοντας αὐ-
τοὺς παραιτεῖσθαι τὴν ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις ὀργήν. Ἐλ-
θοῦσι δὲ καὶ δεομένοις συγγνώμην ἔδωκε.

27. Μέλλονται δ' αὐτῷ διαβαίνειν εἰς τὴν Ἀσίαν
ἦκεν ἀγγελία περὶ τῆς ἐν Ῥώμῃ μεταβολῆς. Ὁ γὰρ
νέος Καῖσαρ ἠϋξήθη μὲν ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐπ' Ἀντώνιον
ἐκβαλὼν δὲ τῆς Ἰταλίας ἐκείνον, αὐτὸς ἤδη φοβερὸς ἦν,
ὑπατείαν τε μνύμενος παρὰ νόμον, καὶ στρατεύματα
τρέφων μεγάλα, τῆς πόλεως οὐδὲν δεομένης. Ὅρῳ δὲ
καὶ ταῦτα τὴν βουλὴν βαρυνομένην, καὶ πρὸς τὸν Βροῦ-
τον ἀφορῶσαν ἔξω, καὶ ψηφίζομένην ἐκείνῳ καὶ βεβαιουῦ-
σαν τὰς ἐπαρχίας, ἔδεισε· καὶ τὸν μὲν Ἀντώνιον πέμ-
πων εἰς Φιλίαν περὶναλεῖτο, τὰς δὲ δυνάμεις τῇ πόλει
περισηῆσας, ὑπατείαν ἔλαβεν οὐπω πάνυ μεिरάκιον ὢν,
ἀλλ' εἰκοστὸν ἄγων ἔτος, ὥς αὐτὸς ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν
εἶρηκεν. Εὐθὺς δὲ δίνας φόνου κατὰ τῶν περὶ τὸν
Βροῦτον εἰσῆγεν, ὥς ἄνδρα πρῶτον ἐν ἀρχαῖς ταῖς μεγί-
σαις ἀνηρηκότων ἄκριτον· καὶ κατήγορον ἐπέστησε, Βρού-
του μὲν Λεύκιον Κορνιφίκιον, Κασσίου δὲ Μάρκον Ἀ-
γρίππαν. ὠφλίττανον οὖν τὰς δίνας ἐρήμας, ἀναγκα-
ζομένων φέρειν ψῆφον τῶν δικαστῶν. Λέγεται δὲ, τοῦ
κῆρυκος, ὥς περ εἶωθεν, ἀπὸ τοῦ βήματος τὸν Βροῦτον
ἐπὶ τὴν δίκην καλοῦντος, τὸ μὲν πλῆθος ἐπιδήλως σε-
νάξαι, τοὺς δ' ἀρίστους κύψαντας εἰς γῆν ἡσυχίαν
ἄγειν. Πόπλιον δὲ Σιλίκιον ὀφθῆναι δακρύσαντα, καὶ
διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ὀλίγον ὕσερον ἕνα τῶν προγραφέν-
των ἐπὶ θανάτῳ γενέσθαι. Μετὰ ταῦτα διαλλαγέντες οἱ
τρεῖς, Καῖσαρ, Ἀντώνιος, Λέπιδος, διενείμαντο τὰς
ἐπαρ-

ἐπαρχίας, σφαγὰς τε καὶ προγραφὰς ἀνδρῶν διακοσίων
ἐποίησαν, ἐν οἷς καὶ Κικέρων ἀπέθανε.

28. Τούτων οὖν εἰς Μακεδονίαν ἀπαγγελθέντων,
ἐκβιασθεὶς ὁ Βρούτος ἔγραψεν Ὀρτησίῳ κτεῖναι Γάϊον
Ἀντώνιον, ὡς δὴ Βρούτῳ τε καὶ Κικέρωνι τιμωρῶν, τῷ
μὲν ὄντι Φίλῳ, τῷ δὲ καὶ κατὰ γένος προσήκοντι. Διὰ
ταῦθ' ὕστερον Ἀντώνιος Ὀρτήσιον ἐν Φιλίπποις λαβὼν,
τῷ μνήματι τοῦ ἀδελφοῦ προσέσφαξε. Βρούτος
δὲ τῆς Κικέρωνος τελευτῆς τῇ αἰτίᾳ φησὶν αἰ-
σχύνεσθαι μᾶλλον, ἢ τῷ πάθει συναλγεῖν· ἐγκαλεῖν
δὲ τοῖς ἐπὶ Ῥώμης Φίλοις· δουλεύειν γὰρ αὐτῶν αἰτία
μᾶλλον, ἢ τῶν τυραννούντων, καὶ καρτερεῖν ὀρώντας
καὶ παρόντας, ἃ μὴδ' ἀκούειν αὐτοῖς ἀνεκτὸν ἦν. Πε-
ραιώσας δὲ τὸν στρατὸν εἰς Ἀσίαν ἤδη λαμπρὸν ὄντα, ναυ-
τικὸν μὲν ἐξηρτύετο στόλον ἐν Βιθυνίᾳ καὶ περὶ Κύζικον·
πεζῇ δ' αὐτὸς ἐπιὼν καθίστατο τὰς πόλεις, καὶ τοῖς ду-
νάσαις ἐχρημάτιζε, καὶ πρὸς Κάσσιον ἔπεμπεν εἰς Συ-
ρίαν ἀπ' Αἰγύπτου μετακαλῶν· οὐ γὰρ ἀρχὴν κτωμένους
αὐτοὺς, ἀλλ' ἐλευθεροῦντας τὴν πατρίδα, τὴν δύναμιν,
ἣ καταλύσουσι τοὺς τυράννους, συνάγοντας πλανᾶσθαι·
δεῖν οὖν μεμνημένους καὶ φυλάττοντας τὴν ὑπόθεσιν, μὴ
μακρὰν ἀπηρτῆσθαι τῆς Ἰταλίας, ἀλλ' ἐκεῖσε σπεύδειν,
καὶ βοηθεῖν τοῖς πολίταις. Ὑπακούσαντος δὲ τοῦ Κάσ-
σίου καὶ καταβαίνοντος, ἀπήντα· καὶ περὶ Σμύρναν ἀλ-
λήλοις ἐνετύγχανον, ἀφ' οὗ πρῶτον ἐν Πειραιεῖ χωρι-
σθέντες ὥρμησαν, ὁ μὲν εἰς Συρίαν, ὁ δ' εἰς Μακεδο-
νίαν. Ἦν οὖν ἡδονὴ τε μεγάλη καὶ θάρσος αὐτοῖς ἐκ τῆς
παρούσης ἐκατέρῳ δυνάμεως. Ὁρμήσαντες γὰρ ἐκ τῆς
Ἰταλίας ὅμοια Φυγάδων τοῖς ἀτιμοτάτοις, ἀχρήματοι,
καὶ ἄνοπλοι, μὴ ναῦν ἐνήρη, μὴ στρατιώτην ἓνα, μὴ πό-
λιν ἔχοντες, οὐ πολλὰ πᾶν χρόνον διγενομένου συ-
ῆλθον εἰς ταῦτα, καὶ ναυσὶ καὶ πεζῶ καὶ ἵπποις καὶ
χρημα-

χρήμασιν ἀξιόμαχοι διαγωνίσασθαι περὶ Ῥωμαίων ἡγεμονίας ὄντες.

29. Ἐβούλετο μὲν οὖν ἴσων ἔχειν τιμῆς καὶ παρέχειν ὁ Κάσσιος· ἔφθανε δ' ὁ Βροῦτος, ὥς τὰ πολλὰ Φοιτῶν πρὸς αὐτὸν, ἡλικία τε προὔχοντα, καὶ σώματι πονεῖν ὁμοίως μὴ δυναμένῳ χρώμενον. Ἦν δὲ δόξα, Κάσσιον μὲν εἶναι δεινὸν ἐν τοῖς πολεμικοῖς, ὀργῇ δὲ τραχύν, καὶ φόβῳ μᾶλλον ἄρχοντα· πρὸς δὲ τοὺς συνήθεις ὑγρότερον τῷ γελοίῳ, καὶ φιλοσκόπτῃν. Βροῦτον δὲ λέγουσι δι' ἀρετὴν φιλεῖσθαι μὲν ὑπὸ τῶν πολλῶν, ἐραῖσθαι δ' ὑπὸ τῶν φίλων, θαυμάζεσθαι δ' ὑπὸ τῶν ἀρίστων, μισεῖσθαι δὲ μηδ' ὑπὸ τῶν πολεμίων· ὅτι πρᾶος ὁ ἀνὴρ διαφερόντως, καὶ μεγαλόφρων, καὶ πρὸς ὀργὴν καὶ ἡδονὴν καὶ πλεονεξίαν ἀπαθής, ὅρσιον δὲ τὴν γνώμην καὶ ἀκαμπτον ἐξῴσαν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου διαφυλάττων· καὶ μέγιστον ὑπῆρχεν αὐτῷ πρὸς εὖνοιαν καὶ δόξαν ἢ τῆς προαιρέσεως πίσις. Οὔτε γὰρ ἐκεῖνος ὁ μέγας Πομπήϊος, εἰ Καίσαρα καθεῖλεν, ἠλπίζετο βεβαίως προήσεσθαι τοῖς νόμοις τὴν δύναμιν, ἀλλ' ἀεὶ τὰ πράγματα καθεξείν, ὑπατείας ὀνόματι καὶ δικτατωρίας, ἢ τινος ἄλλης μαλακωτέρας ἀρχῆς παραμυθούμενος τὸν δῆμον. Κάσσιον δὲ τοῦτον, σφοδρὸν ἄνδρα καὶ θυμοειδῆ, καὶ πολλαχοῦ πρὸς τὸ κερδαλέον ἐκφερόμενον τοῦ δικαίου, παντὸς μᾶλλον ὥντο πολεμεῖν καὶ πλανᾶσθαι καὶ κινδυνεύειν, αὐτῷ τινὰ δυναστείαν κατασκευαζόμενον, οὐκ ἐλευθερίαν τοῖς πολίταις. Τὰ μὲν γὰρ ἔτι τούτων πρεσβύτερα, Κίνναι, καὶ Μάριοι, καὶ Κάρβωνες, ἄθλον ἐν μέσῳ καὶ λείαν προσέμενοι τὴν πατρίδα, μονοιουχὶ ῥητῶς ὑπὲρ τυραννίδος ἐπολέμησαν. Βρούτου δὲ λέγουσι μηδὲ τοὺς ἐχθροὺς προσβάλλειν τοιαύτην μεταβολὴν· ἀλλ' Ἀντωνίου γε καὶ πολλοὺς ἀκοῦσαι λέγοντος, ὥς μόνον οἶοιτο Βροῦτον ἐπιθέσθαι Καίσαρι, προαχθέντα τῇ λαμπρότητι καὶ τῷ φαινομένῳ καλῷ τῆς πράξεως, τοὺς δ' ἄλλους ἐπὶ

ἐπὶ τὸν ἄνδρα συσῆναι μισοῦντας καὶ Φθονοῦντας. Ὁθεν Βροῦτος οὐ τῇ δυνάμει τοσοῦτον, ὅσον τῇ ἀρετῇ, δῆλός ἐστιν ἐξ ὧν γράφει πεποιθώς. Γράφει δὲ πρὸς Ἀττικὸν ἤδη τῷ κινδύνῳ πλησιάζων, ἐν τῷ καλλίστῳ τῆς τύχης εἶναι τὰ κατ' αὐτόν· ἢ γὰρ νικήσας, ἐλευθερώσειν τὸν Ῥωμαίων δῆμον, ἢ δουλείας ἀποθανῶν ἀπαλλαγῆσεσθαι· καὶ τῶν ἄλλων ἀσφαλῶς αὐτοῖς καὶ βεβαίως ἐχόντων, ἔτ' ἀδελφὸν εἶναι, πότερον βιώσονται μετ' ἐλευθερίας, ἢ τεθνήξονται. Μάρκον δ' Ἀντώνιον ἀξίαν Φησὶ τῆς ἀνοίας διδόναι δίκην, ὅς ἐν Βρούτοις καὶ Κασσίοις καὶ Κάτῳ συναριθμεῖσθαι δυνάμενος, προσθήκην ἑαυτὸν Ὀκταβίῳ δέδωκε· καὶ μὴ νῦν ἡττηθῇ μετ' ἐκείνου, μικρὸν ὕστερον ἐκείνῳ μαχεῖται. Ταῦτα μὲν οὖν ἀποθεσπίσαι καλῶς πρὸς τὸ μέλλον ἔοικεν.

30. Ἐν δὲ τῇ Σμύρνῃ τότε τῶν χρημάτων, ἃ πολλὰ συνειλόχει Κάσσιος, ἡξίου μεταλαβεῖν· τὰ γὰρ ὄντα κατανηλωκέναι, ναυπηγούμενος σόλου τοσοῦτον, ὥς πᾶσαν ὑφ' ἑαυτοῖς ἔξουσι τὴν ἐντὸς θάλασσαν. Οὐκ εἶων μὲν οὖν τὸν Κάσσιον οἱ φίλοι διδόναι, λέγοντες, ὡς οὐ δίκαιον, ἃ σὺ Φειδόμενος διαφυλάττεις, καὶ Φθόνῳ συνάγεις, ἐκείνον λαβόντα δημαγωγεῖν καὶ χαρίζεσθαι τοῖς στρατιώταις· οὐ μὲν ἀλλ' ἔδωκεν αὐτῷ τρίτον μέρος ἀπάντων. Καὶ πάλιν διασάντες ἐπὶ τὰς προσηκούσας ἑκατέρῳ πράξεις, Κάσσιος μὲν ἔλων Ῥόδον, οὐκ ἐπιεικῶς ἐχρῆτο τοῖς πράγμασι· καὶ ταῦτα, περὶ τὴν εἰσόδον τοῖς προσαγορεύουσιν αὐτὸν βασιλέα καὶ κύριον ἀποκρινάμενος· Οὔτε βασιλεὺς, οὔτε κύριος, τοῦ δὲ κυρίου καὶ βασιλέως Φονεὺς καὶ κολαστής. Βροῦτος δὲ Λυκίους ἤτει χρήματα καὶ στρατόν· ἐπεὶ δὲ Ναυκράτης, ὁ δημαγωγός, ἀνέπεισε τὰς πόλεις ἀφίσασθαι, καὶ λόφους τινάς, ὡς εἴρξοντες παρόδου τὸν Βροῦτον, κατελάβοντο, πρῶτον μὲν ἀριστοποιουμένοις αὐτοῖς ἐπεμψεν ἵππεῖς, ὑφ' ὧν ἑξακόσιοι διεφθάρησαν· ἔπειτα τὰ χωρία καὶ πολίχνας λαμβά-
νων.

νων, ἀπέλυεν ἄνευ λύτρων ἅπαντας, ὡς προσαζόμενος εὐνοία τὸ ἔθνος. Οἱ δ' ἦσαν αὐθάδεις, ἃ μὲν ἐβλάπτοντο, πρὸς ὀργὴν τιθέμενοι, τῆς δ' ἐπιεικείας καὶ Φιλανθρωπίας καταφρονοῦντες· ἄχρις οὗ συνελάσας εἰς Ξάνθον αὐτῶν τοὺς μαχιμωτάτους ἐπολιόρκει. Τοῦ δὲ ποταμοῦ παρὰ τὴν πόλιν παραρρέοντος, ὑπονηχόμενοι διεδίδρασκον· ἤλίσκοντο δὲ δικτύων διὰ πόρου καθιεμένων εἰς βυθόν, ὧν τὰ ἄκρα κώδωσι προσηρτημένοις διεσήμενεν εὐθὺς τὸν ἐνσχεθέντα. Μηχαναῖς δὲ τισι τῶν Ξανθίων νύκτωρ ἐπιδραμόντων καὶ πῦρ ἐμβαλόντων, ὡς ἀπεκλείσθησαν, αἰσθημένων τῶν Ῥωμαίων, πρὸς τὸ τεῖχος, καὶ πνεῦμα λαμπρὸν ἀνερρίπιζεν ἐπὶ τὰς ἐπάλξεις τὴν φλόγα τῶν ἐγγὺς οἰκιῶν ἀντιλαμβανομένην, δείσας ὁ Βροῦτος ὑπὲρ τῆς πόλεως, ἐκέλευσε κατασβεννύναι καὶ βοηθεῖν.

31. Τοὺς δὲ Λυκίους δεινὴ τις ἐξαίφνης πρὸς ἀπονοίαν ὀρμὴ καὶ λόγου κρείσσων κατέσχευε, ἣν ἂν τις ἔρωτι θανάτου μάλισα προσεικάζειεν. Οἱ γὰρ μετὰ παίδων καὶ γυναικῶν, ἐλεύθεροί τε καὶ δοῦλοι, καὶ πᾶσα ἡλικία, τοὺς μὲν πολεμίους πρὸς τὴν φλόγα βοηθοῦντας ἀπὸ τῶν τειχῶν ἔβαλλον, αὐτοὶ δὲ κάλαμον καὶ ξύλα καὶ πᾶν ὑπέκκαυμα προσφέροντες, ἦγον ἐπὶ τὴν πόλιν τὸ πῦρ, ὀρέγοντες αὐτῷ πᾶσαν ὕλην, καὶ πάντα τρόπον ἐξερεθίζοντες καὶ συνεκτρέφοντες, Ὡς δ' ἡ φλόξ ῥυεῖσα, καὶ διαζώσασα πανταχόθεν τὴν πόλιν, διέλαμψε πολλή, περιπαθῶν ἐπὶ τοῖς γινομένοις ὁ Βροῦτος, ἔξωθεν παρίππευε, προθυμούμενος βοηθεῖν, καὶ τὰς χεῖρας ὀρέγων τοῖς Ξανθίοις ἐδεῖτο φεῖδεσθαι καὶ σῶζειν τὴν πόλιν, οὐδενὸς αὐτῷ προσέχοντος, ἀλλὰ πάντα τρόπον ἑαυτοὺς ἀπολλύντων, οὐ μόνον ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ παῖδια τὰ μικρὰ μετὰ κραυγῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ τὰ μὲν εἰς τὸ πῦρ ἤλλετο, τὰ δ' ἄνωθεν ἀπὸ τῶν τειχῶν ἐξε-

ἐξετραχηλίαζεν ²⁾ αὐτὰ, τὰ δὲ τοῖς ξίφεσι τῶν πατέρων ὑπέβαλλε τὰς σφαγὰς γυμνοῦντα καὶ κελεύοντα παῖειν. Ὡφθη δὲ, τῆς πόλεως διαφθορείσης, γυνὴ κρεμιάμενη μὲν ἐξ ἀγχόνῃς, παιδίον δὲ νεκρὸν ἐξηρτημένη τοῦ τραχήλου, λαμπάδι δὲ καιομένη τὴν οἰκίαν ὑφάπτουσα. Καὶ τοῦ θανάτου τραγικοῦ φανέντος, ἰδεῖν μὲν οὐχ ὑπέμεινεν ὁ Βροῦτος, ἐδάκρυσε δ' ἀκούσας· καὶ γέρας ἐκήρυξε τῶν στρατιωτῶν, ὅσις ἂν δυνηδῇ Λύκιον ἄνθρα περισῶσαι. Φασὶ δὲ, μόνους ἑκατὸν πεντήκοντα γενέσθαι τοὺς μὴ διαφυγόντας τὸ σωθῆναι. Ξάνθιοι μὲν οὖν διὰ πολλῶν χρόνων ὥσπερ εἰμαρμένην περίοδον διαφθορᾶς ἀποδιδόντες, τὴν τῶν προγόνων ἀνενεώσαντο τῇ τόλμῃ τύχῃ. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τὴν πόλιν ὁμοίως ἐπὶ τῶν Περσικῶν κατακαύσαντες ἑαυτοὺς διέφθειραν. ³⁾

32. Βροῦτος δὲ τὴν Παταρέων πόλιν ὁρῶν ἀπισχυριζομένην πρὸς αὐτὸν, ὥκνει μὲν ἐπιχειρεῖν, καὶ διηπορεῖτο, τὴν αὐτὴν δεδιώς ἀπόνοιαν· ἔχων δὲ γυναῖκας αὐτῶν αἰχμαλώτους, ἀφῆκεν ἄνευ λύτρων. Αἱ δ' ἀνδρῶν τε καὶ πατέρων ἐπιφανῶν οὔσαι, διηγούμεναι τὸν Βροῦτον, ὥς ἀνὴρ εἴη σωφρονέστατος, καὶ δικαιοτάτος, ἔπεισαν εἶξαι καὶ παραδοῦναι τὴν πόλιν. Ἐκ δὲ τούτου καὶ πάντες οἱ λοιποὶ προσεχώρησαν, ἐπιτρέψαντες ἑαυτοὺς ἐκείνῳ, τυχόντες δὲ χρηστοῦ καὶ παρ' ἐλπίδας εὐγνώμονος· ὅς γε, Κασσίου Ῥοθίου ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀναγκάσαντος ἰδίᾳ μὲν ὃν ἐκέκτηντο χρυσὸν καὶ ἄργυρον εἰσενεγκεῖν ἅπαντας (ἐξ οὗ συνηνέχθη περὶ ὀκτακισχίλια τάλαντα) δημοσίᾳ δὲ τὴν πόλιν ἄλλοις πεντακοσίοις ζημιώσαντος, αὐτὸς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα τάλαντα Λυκίους πραξάμενος, ἄλλο δ' οὐδὲν ἀδικήσας, ἀνέζευξεν ἐπ' Ἰωνίας.

33.

²⁾ Dufoul will die gewöhnlichere Form ἐξετραχηλίαζεν lesen.

³⁾ Herodot I, 176.

33. Πολλὰ μὲν οὖν ἄξια μνήμης ἔργα καὶ τιμαῖς ἀπεδείξατο καὶ κολάσσει τῶν ἀξίων· ὧ δ' αὐτὸς ἤσθη μάλισα, καὶ Ῥωμαίων οἱ κράτιςοι, τοῦτο διηγῆσομαι. Πομπηίου Μάγνου προσβαλόντος Αἰγύπτῳ καὶ Πηλουσίῳ, ὁπηνίκα τὴν μεγάλην ἀρχὴν ἀποβαλὼν ἀπὸ Καίσαρος ἔφυγεν, οἱ τοῦ βασιλέως ἔτι παιδὸς ὄντος ἐπιτροπεύοντες ἐν βουλῇ μετὰ τῶν Φίλων ἦσαν, οὐ κατὰ ταῦτά ταῖς γνώμαις φερόμενοι· τοῖς μὲν γὰρ ἐδόκει δέχεσθαι, τοῖς δ' ἀπωθεῖν Αἰγύπτου τὸν ἄνδρα. Θεόδωτος δέ τις Χῖος, ἐπὶ μισθῷ ῥητορικῶν λόγων διδάσκαλος τῷ βασιλεῖ συνὼν, ἡξιωμένος δὲ τότε τοῦ συνεδρίου δι' ἐρημίαν ἀνδρῶν βελτιόνων, ἀμφοτέρους διαμαρτάνοντας ἀπέφαινε, καὶ τοὺς ἀναλαβεῖν καὶ τοὺς ἀφεῖναι κελεύοντας τὸν Πομπηϊόν· ἐν γὰρ εἶναι συμφέρον ἐκ τῶν παρόντων, δεξαμένους ἀποκτεῖναι· καὶ προσεπεῖπε τοῦ λόγου παυόμενος, ὅτι νεκρὸς οὐ δάκνει. Προσθεμένου δὲ τῇ γνώμῃ τοῦ συνεδρίου, παράδειγμα τῶν ἀπίστων καὶ ἀπροσδοκῆτων ἔκειτο Πομπηϊὸς Μάγνος, τῆς Θεοδότου ῥητορείας καὶ δεινότητος ἔργον, ὃς αὐτὸς ὁ σοφιστὴς ἔλεγε μεγαλαυχούμενος. Ὀλίγω δ' ὕστερον ἐπελθόντος Καίσαρος, οἱ μὲν δίκας τινύοντες ἀπώλλυντο, κακοὶ κακῶς· Θεόδωτος δὲ παρὰ τῆς τύχης χρόνον εἰς ἄδοξον καὶ ἄπορον καὶ πλάνητα βίον ἐπιδανεισάμενος, τότε Βροῦτον ἐπιόντα τὴν Ἀσίαν οὐκ ἔλαθεν, ἀλλ' ἀναχθεῖς καὶ κολασθεῖς, ὄνομα τοῦ θανάτου πλεον ἔσχεν, ἢ τοῦ βίου.

34. Κάσσιον δὲ Βροῦτος εἰς Σάρδεις ἐκάλει, καὶ προσιόντι μετὰ τῶν Φίλων ἀπήντησε, καὶ πᾶς ὁ στρατὸς ὥπλισμένος αὐτοκράτορας ἀμφοτέρους προσηγόρευσε. Οἷα δ' ἐν πράγμασι μεγάλοις καὶ Φίλοις πολλοῖς καὶ ἡγεμόσιν, αἰτιῶν αὐτοῖς πρὸς ἀλλήλους ἐγγενομένων καὶ διαβολῶν, πρὶν ἕτερόν τι ποιεῖν, εὐθὺς ἐκ πορείας κατ' αὐτοὺς ἐν οἰκῇματι γενόμενοι, κεκλεισμένων τῶν θυρῶν, καὶ

καὶ μηδενὸς παρόντος, ἐχρῶντο μέμψεσι πρῶτον, εἴτ' ἐλέγχοις καὶ κατηγορίαις· ἐκ δὲ τούτου πρὸς δάκρυα καὶ παρρησίαν μετὰ πάθους ἐκφερομένων, θαυμάζοντες οἱ φίλοι τὴν τραχύτητα τῆς ὀργῆς καὶ τὸν τόνον, ἔδεισαν, μὴ τι ἐκ τούτου γένηται· προσελθεῖν δ' ἀπείρηντο. Μάρκος δὲ Φαύνιος, ἐρασῆς γεγονώς Κάτωνος, οὐ λόγῳ μᾶλλον, ἢ Φορᾷ τινι καὶ πάθει μανικῷ φιλοσοφῶν, ἐβάδιζεν εἰς αὐτοὺς κωλυόμενος ὑπὸ τῶν οἰκετῶν· Ἄλλ' ἔργον ἦν ἐπιλαβέσθαι Φαυνίου πρὸς ὁτιοῦν ὁρούσαντος· σφοδρὸς γὰρ ἦν ἐν πᾶσι καὶ πρόχειρος· ἐπεὶ τό γε βουλευτὴν εἶναι Ῥωμαίων ἑαυτὸν οὐδενὸς ἄξιον ἡγεῖτο, τῷ δὲ κυνικῷ τῆς παρρησίας πολλάκις ἀφήρει τὴν χαλεπότητα καὶ τὸ ἀκαιρὸν αὐτοῦ μετὰ παιδιᾶς δεχομένων. Βία δὲ τότε τῶν παρόντων διωσάμενος τὰς θύρας, εἰσῆλθε, μετὰ πλάσματος φωνῆς ἔπη περαίνων, οἷς τὸν Νέσορα χρίμενον Ὅμηρος ἐπεποιήκει·

Ἄλλὰ πίθεσθ'· ἄμφω δὲ νεωτέρω ἐσὺν ἐμεῖο· 4) καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐφ' οἷς ὁ μὲν Κάσσιος ἐγέλασεν, ὁ δὲ Βροῦτος ἐξέβαλεν αὐτὸν, ἀπλόκυνα καὶ ψευδόκυνα προσαγορεύων. Οὐ μὲν ἀλλὰ τότε τοῦτο τῆς πρὸς ἀλλήλους διαφορᾶς ποιησάμενοι πέρας, εὐθὺς διελύθησαν· καὶ Κασσίου δεῖπνον παρέχοντος, ἐκάλει τοὺς φίλους Βροῦτος. Ἦδη δὲ κατακειμένων, Φαύνιος ἦκε λελουμένος· μαρτυρομένου δὲ Βρούτου, μὴ κεκλημένον αὐτὸν ἦκειν, καὶ κελεύοντος ἀπάγειν ἐπὶ τὴν ἀνωτάτῃ κλίνῃ, βία παρελθὼν εἰς τὴν μέσσην κατεκλίθη· καὶ παιδιὰν ὁ πότος ἔσχεν οὐκ ἄχαριν, οὐδ' ἀφιλόσοφον.

35. Τῇ δ' ὑσεραΐᾳ Βροῦτος ἄνδρα Ῥωμαίων ἐσρατηγηκότα, καὶ πεπιστευμένον ὑπ' αὐτοῦ, Λεύκιον Πέλλαν, Σαρδιανῶν κατηγορούντων ἐπὶ κλοπαῖς, δημοσίᾳ καταγνοὺς ἠτίμωσε· καὶ τὸ πρᾶγμα Κάσσιον οὐ μετρίως

4) Ilias, 1, 259.

ως ἐλύπησεν. Αὐτὸς γὰρ ὀλίγαις ἡμέραις ἔμπροσθεν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἐλεγχθέντας ἀδικήμασι δύο φίλους ἰδίᾳ νουθετήσας, Φανερωῶς ἀφῆκε, καὶ διετέλει χρώμενος· ὅθεν ἠτιᾶτο τὸν Βρούτον, ὥς ἄγαν ὄντα νόμιμον καὶ δίκαιον ἐν καιρῷ πολιτείας δεομένῳ καὶ Φιλανθρωπίας. Ὁ δὲ τῶν εἰδῶν τῶν Μαρτίων ἐκέλευεν αὐτὸν μνημονεύειν, ἐκείνων, ἐν αἷς Καίσαρα ἐκτεῖναν, οὐκ αὐτὸν ἄγοντα καὶ φέροντα πάντας ἀνθρώπους, ἀλλ' ἐτέρων δύναμιν ὄντα ταῦτα πρᾶσσόντων· ὥς, εἴ τις ἐς πρόφασιν καλὴν, μεθ' ἧς ἀμελεῖται τὸ δίκαιον, ἄμεινον ἦν τοὺς Καίσαρος φίλους ὑπομένειν, ἢ τοὺς ἑαυτῶν περιορᾶν ἀδικοῦντας· ἐκείνως μὲν γὰρ ἀνανδρείας, νῦν δὲ ἀδικίας δόξα μετὰ κινδύνων ἡμῖν καὶ πόνων πρόσεσι. 5) Τοιαύτη μὲν ἡ τοῦ Βρούτου προαίρεσις ἦν.

35. Ἐπεὶ δὲ διαβαίνειν ἐξ Ἀσίας ἔμελλον, λέγεται τῷ Βρούτῳ μέγα σημεῖον γενέσθαι. Φύσει μὲν γὰρ ἦν ἐπεγρηγορῶς ὁ ἀνὴρ, καὶ τὸν ὕπνον εἰς ὀλίγου χρόνου μόριον ἀσκήσει καὶ σωφροσύνη συνῆγεν· ἡμέρας μὲν οὐδέποτε κοιμώμενος, νύκτωρ δὲ τοσούτον, ὅσον οὔτε τι πράττειν, οὔτε τῷ διαλέγεσθαι, πάντων ἀναπαυομένων, παρεῖχε. Τότε δὲ τοῦ πολέμου συνεσῶτος, ἐν χερσὶν ἔχων τὰς ὑπὲρ τῶν ὅλων πράξεις, καὶ τεταμένος τῇ φροντίδι πρὸς τὸ μέλλον, ὀπηνίκα πρῶτον ἀφ' ἑσπέρας ἐπινυσάξειε τοῖς σιτίοις, ἤδη τὸ λοιπὸν ἐχρήτο τῇ νυκτὶ πρὸς τὰ

5) Die gewöhnliche Lesart ἐκείνους μὲν γὰρ ἀνανδρείας, ἀδικίας δὲ δόξα u. s. w. ist gewiss unrichtig, gegen den Zusammenhang und gegen Manuscripte. Dufoul vermuthete aus den Trümmern der verdorbenen Lesart: ἐκεῖ γὰρ μόνον ἀνανδρείας, νῦν δὲ καὶ ἀδικίας δόξα etc. Allein ich glaube die aufgenommene Lesart, die sich den Handschriften mehr anschliesst, genügt und macht alle Zulätze, besonders Reiskens überflüssig.

τὰ κατεπείγοντα τῶν πραγμάτων· εἰ δὲ συνέλοι καὶ κα-
τοικονομήσειε τὴν περὶ ταῦτα χρεῖαν, ἀνεγίνωσκε βιβλίον
μέχρι τρίτης Φυλακῆς, καὶ ἦν εἰώθεσαν ἑκατοντάρχαι
καὶ χιλιάρχοι φοιτᾶν πρὸς αὐτόν. Ὡς οὖν ἔμελλεν
ἐξ Ἀσίας διαβιβάζειν τὸ σράτευμα, νύξ μὲν ἦν ἡ βαθυτά-
τη, φῶς δ' εἶχεν οὐ πᾶν λαμπρὸν ἢ σικηνή· πᾶν δὲ τὸ
στράτόπεδον σιωπὴ κατεῖχεν· ὁ δὲ συλλογιζόμενός τε
καὶ σκοπῶν πρὸς ἑαυτόν, ἔδοξεν αἰσθῆσθαι τινὸς εἰσιόν-
τος. Ἀποβλέψας δὲ πρὸς τὴν εἵσοδον, ὄρᾳ δεινὴν καὶ
ἀλλόκοτον ὄψιν ἐκ φύλου σώματος καὶ φοβεροῦ, σιωπῇ
παρεστῶτος αὐτῷ. Ταλμῆσας δ' ἐρέσθαι· Τίς ποτ' ὦν,
εἶπεν, ἀνθρώπων, ἢ θεῶν; ἢ τί βουλόμενος ἦκεις ὡς
ἡμᾶς; Ὑποφθέγγεται δὲ αὐτῷ τὸ φάσμα· Ὁ σὸς, ὦ
Βροῦτε, δαίμων κακός· ὄψει δέ με περὶ Φιλίππους.
Καὶ ὁ Βροῦτος οὐ διαταραχθεὶς· Ὁψομαι! εἶπεν.

37. Ἀφανισθέντος δ' αὐτοῦ, τοὺς παῖδας ἐκάλει·
μήτ' ἀκοῦσαι τινὰ φωνὴν, μήτ' ἰδεῖν ὄψιν φασκόντων,
τότε μὲν ἐπηγρύπνησεν, ἅμα δ' ἡμέρᾳ τραπόμενος πρὸς
Κάσσιον ἔφραζε τὴν ὄψιν. Ὁ δὲ τοῖς Ἐπικούρου λόγοις
χρῶμενος, καὶ περὶ τούτων ἔθος ἔχων διαφέρεισθαι πρὸς
τὸν Βροῦτον· Ἡμέτερος οὗτος, εἶπεν, ὦ Βροῦτε, λό-
γος, ὡς οὐ πάντα πάσχομεν ἀληθῶς οὐδ' ὁρῶμεν, ἀλλ'
ὑγρὸν μὲν τι χρῆμα καὶ ἀπατηλὸν αἰσθησίς· ἔτι δ' ὀξύ-
τέρα ἢ διάνοια κινεῖν αὐτὸ καὶ μεταβάλλειν ἀπ' οὐδε-
νὸς ὑπάρχοντος ἐπὶ πᾶσαν ιδέαν. Κηρῷ μὲν γὰρ ἔοικεν
ἢ τύπωσις· ψυχῇ δ' ἀνθρώπου, τὸ πλαττόμενον
καὶ τὸ πλάττον ἐχούση, τὸ αὐτὸ ῥᾶσα ποικίλλειν
αὐτὴν καὶ σχηματίζειν δι' ἑαυτῆς ὑπάρχει· σ) δηλοῦ-
σι

σ) Xylanders Uebersetzung dieser Stelle scheint mir
nicht richtig: et mens multo celerius ipsa se ip-
sam

σι δ' αἱ κατὰ τοὺς ὕπνους τροπαὶ τῶν ὀνείρων, ὥς τρέ-
πεται τὸ Φανταστικὸν ἐξ ἀρχῆς βραχείας, παντοδαπὰ
καὶ πάθῃ καὶ εἰδῶλα γεννώμενον. 7) κινεῖσθαι δ' αἰεὶ πέ-
φυκεν

sam nulla impellente causa concitat, et quas-
vis species concipit; quippe haec imagi-
num informatio cerae quandam ha-
bet similitudinem, et animo hominis etc.
— Es scheint fast, als habe Xyl. κινεῖν αὐτὴν
gelesen: κινεῖν αὐτὸ wenigstens kann sich nur
auf αἰσθησις χρῆμα ἀπατηλὸν beziehen. „Noch ra-
scher ist die Seele, die Empfindung, das Em-
pfundene zu verändern, und ohne etwas Daſey-
endes in jede Gestalt umzuwandeln.“ Und die-
se Erklärung ziehe ich einer früheren Vermu-
thung κινεῖν τὸ αὐτὸ vor. — Die folgenden Sätze
sind Gegensätze durch μέν und δέ. „Denn dem
Wachse zwar gleicht die Abbildung der Dinge
außer uns; die äusseren Gegenstände bilden sich
zwar in unserem Innern ab, wie in Wachs: al-
lein sie bleiben nicht so; die Seele des Men-
schen, die bildsame und bildende Kraft hat,
wandelt sie in die mannichfaltigsten Gestalten. —
Das ἔξωθεν, was bei εἶκεν als Variante angemerkt
ist, kann wenigstens zur Erklärung dienen,
wenn es nicht gar von Plutarch selbst ist.

7) Γεννώμενον ist zwar nur Konjektur von Dufoul;
aus den Lesarten der Handschriften aber γινομέ-
νων und γινόμενον kann ich keinen Gedanken her-
ausfinden. Denn γινόμενον kann nicht aktiv ge-
braucht werden, und sollte γινομένων heißen ita
ut existant, wie Xylander übersetzt; so müßten
auch πάθῃ und εἰδῶλα im Genitiv stehen. Gegen
γεννώμενον wendet Reiske ein, es heiße nicht ge-
nerans, sondern generatum. Warum kann es
aber nicht das Medium seyn, sibi generans, was
hier so ganz paßt? Vielleicht indess finden an-
dere Gelehrte etwas besseres.

Φυκεν· κίνησις δ' αὐτῷ, Φαντασία τις καὶ νόησις. Σοὶ δὲ καὶ τὸ σῶμα ταλαιπωρούμενον φύσει τὴν διάνοιαν· αἰωρεῖ καὶ παρατρέπει. Δαίμονας δ' οὐτ' εἶναι πιθανόν, οὐτ' ὄντας ἀνθρώπων ἔχειν εἶδος, ἢ Φωνήν, ἢ δύναμιν εἰς ἡμᾶς διήκουσαν· ὥς ἔγωγ' ἂν ἐβουλόμην, ἵνα μὴ μόνον ὅπλοις καὶ ἵπποις καὶ ναυσὶ τοσαύταις, ἀλλὰ καὶ θεῶν ἀρωγαῖς ἐπεθαρρόϋμεν, ὀσιωτάτων ἔργων καὶ καλλίστων ἡγεμόνες ὄντες. Τοιούτοις μὲν ὁ Κάσσιος ἐπράϋνε λόγοις τὸν Βροῦτον. Ἐκβαινόντων ⁸⁾ δὲ τῶν στρατιωτῶν, ἐπὶ τὰς πρώτας σημαίας ἀετοὶ δύο συγκατασκήψαντες ὁμοῦ, συνδιεκομίζοντο καὶ παρηκολούθουν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τρεφόμενοι μέχρι Φιλίππων. ἐκεῖ δ' ἡμέρα μιᾷ προτῆς μάχης ὄχοντο ἀποπτάμενοι.

38. Τὰ μὲν οὖν πλεῖστα τῶν ἐν ποσὶν ἐθνῶν ἐτύγχανεν ὁ Βροῦτος ὑπήκοα πεποιημένος· εἰ δέ τις ἢ πόλις, ἢ δυνάστης παρεῖτο, τότε πάντας προσαγόμενοι μέχρι τῆς κατὰ Θάσον θάλασσης προῆλθον. Ἐκεῖ δὲ τῶν περὶ Νορβανὸν ἐν τοῖς στενοῖς λεγομένοις καὶ περὶ τὸ Σύμβολον στρατοπεδευόντων, ⁹⁾ περιελθόντες αὐτοὺς ἠνάγκασαν ἀποσῆναι καὶ προέσθαι τὰ χωρία· μικροῦ δὲ καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν λαβεῖν ἐδέησαν, ὑπολιπομένου διὰ νόσον Καίσαρος· εἰ μὴ προσεβοήθησεν Ἀντώνιος, ὁζύτητι θαυμαστῇ χρησάμενος, ὥς ἀπισεῖν τοὺς περὶ Βροῦτον. Ἦλθε δὲ Καῖσαρ ὕστερον ἡμέρας δέκα, καὶ κατεστρατοπέ-

L 2

δευ-

8) Als die Soldaten aus den Schiffen ans Land stiegen, in Macedonien oder Thrazien,

9) Der Berg Symbolon liegt zwischen der Hafenstadt Neapolis und Philippi, und begegnet dem Pangäus. Wahrscheinlich hieß der Raum zwischen beiden die Engen, in denen sich Norbanus gelagert hatte.

δευσεν ἐναντίον Βρούτου, Κασσίου δ' Ἀντώνιος· ¹⁾ τὰ δ' ἐν μέσῳ τῶν στρατοπέδων πεδία Ῥωμαῖοι κάρπους Φιλίππους καλοῦσι· καὶ μέγισται τότε Ῥωμαίων δυνάμεις ἀλλήλαις συνεφέροντο. Πλήθει μὲν οὖν οὐ παρ' ὀλίγον ἐλείποντο τῶν περὶ Καίσαρα, κόσμῳ δ' ὅπλων καὶ λαμπρότητι θαυμαστὸν ἐξεφάνη τὸ Βρούτου στρατεύμα· χρυσὸς γὰρ ἦν αὐτοῖς τὰ πλεῖστα τῶν ὅπλων, καὶ ἄργυρος ἀφειδῶς καταχορηγηθεῖς. καίπερ εἰς τᾶλλα τοῦ Βρούτου σώφρονι διαίτῃ καὶ κεκολασμένη χρῆσθαι τοὺς ἡγεμόνας ἐθίζοντος· τὸν δ' ἐν χερσὶ καὶ περὶ τὸ σῶμα πλοῦτον ὥσπερ τι καὶ φρονήματος παρέχειν τοῖς φιλοτιμοτέροις· τοὺς δὲ φιλοκερδεῖς καὶ μαχιμωτέρους ποιεῖν, ὥσπερ κτημάτων τῶν ὅπλων περιεχομένους.

39. Οἱ μὲν οὖν περὶ Καίσαρα καθαρμὸν ἐν τῷ χάρακι ποιησάμενοι, μικρὸν τι σίτου καὶ δραχμὰς κατ' ἄνδρα πέντε διένειμαν εἰς θυσίαν· οἱ δὲ περὶ Βρούτον, καταγνόντες αὐτῶν τῆς ἀπορίας, ἢ μικρολογίας, πρῶτον μὲν ἐν ὑπαίθρῳ τὸν στρατὸν, ὥσπερ ἔθος ἐστὶν ἐκάθησαν, ἐπειθ' ἱερείων πλήθῃ κατὰ λόχους, καὶ δραχμὰς ἐκάσῳ πεντήκοντα διαδόντες, εὐνοίᾳ καὶ προθυμίᾳ τῆς δυνάμεως πλεονεῖχον. Οὐ μὴν ἀλλὰ σημεῖον ἐν τῷ καθαρμῷ μοχθηρὸν ἔδοξε Κασσίῳ γενέσθαι· τὸν γὰρ σέφανον αὐτῷ κατεστραμμένον ὁ ῥαβδοῦχος προσήνεγκε. Λέγεται δὲ καὶ πρότερον ἐν θέρᾳ τινὶ καὶ πομπῇ χρυσὴν Κασσίου νίκην διαφερομένην πεσεῖν, ὀλισθόντος τοῦ φέροντος. Ἔτι δ' ὄρνεά τε σαρκοφάγα πολλὰ καθ' ἡμέραν ἐπεφαίνετο τῷ στρατοπέδῳ, καὶ μελισσῶν ὥφθησαν ἔσμοι συνισάμενοι περὶ τόπον τινὰ τοῦ χάρακος ἐντὸς, ὃν ἐξέκλεισαν οἱ μάντις

¹⁾ Diese Stelle ist in den Handschriften sehr mannichfaltig verschrieben. Diese aufgenommene Lesart, die durchaus richtig scheint, ist von Reiske verbessert.

τεις, ἀφοσιούμενοι τὴν δεισιδαιμονίαν, ἀτρέμα καὶ τὸν Κάσσιον αὐτὸν ὑποφέρουσαν ἐκ τῶν Ἐπικούρου λόγων, τοὺς δὲ στρατιώτας παντάπασι δεδουλωμένην. "Οθεν οὐδ' ἦν πρόθυμος διὰ μάχης ἐν τῷ παρόντι γενέσθαι τὴν κρίσιν· ἀλλὰ τρίβειν ἡξίου χρόνῳ τὸν πόλεμον, ἐρρῶμένους χρήμασιν, ὅπλων δὲ καὶ σωμάτων πλήθει λειπομένους. Βροῦτος δὲ καὶ πρότερον ἔσπευδε τῷ ταχίσῳ τῶν κινδύνων διακριθεὶς, ἢ τῇ πατρίδι τὴν ἐλευθερίαν ἀναλαβεῖν, ἢ πάντας ἀνθρώπους, ἐνοχλουμένους δαπάναις καὶ στρατείαις καὶ πράγμασιν, ἀπαλλάξαι κακῶν· καὶ τότε τοὺς περὶ αὐτὸν ἱππεῖς ὄρων ἐν τοῖς προάγωσι καὶ ταῖς ἀψιμαχίαις εὐημεροῦντας καὶ κρατοῦντας, ἐξῆρτο τὸ Φρόνημα· καὶ τινες αὐτομολίαι γενόμεναι πρὸς τοὺς πολέμιους, καὶ διαβολαὶ καθ' ἑτέρων καὶ ὑπόνοιαι, πολλοὺς τῶν Κασσίου φίλων μετέστησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ πρὸς Βροῦτον. Εἷς δὲ τῶν Βρούτου φίλων, Ἀτέλλιος, ἠναντιοῦτο, τὸν χειμῶνα περιμεῖναι κελεύων. Ἐρομένου δὲ τοῦ Βρούτου, τίνι βελτίων ἔσσεσθαι νομίζει μετ' ἐνιαυτὸν· Εἰ μηδὲν, εἶπεν, ἄλλο, πλείω ² βιώσομαι χρόνον. Πρὸς τοῦτο Κάσσιος ἐδυςχέρανε, καὶ τοῖς ἄλλοις προσέκρουσεν οὐ μετρίως ὁ Ἀτέλλιος. Ἐδέδοκτο δὴ μάχεσθαι τῇ ὕσεραϊα.

40. Καὶ Βροῦτος μὲν ἐν ἐλπίσι καλαῖς καὶ λογισμοῖς Φιλοσόφοις γενόμενος παρὰ τὸ δεῖπνον, ἀνεπαύετο· Κάσσιον δὲ, Μεσσάλας φησὶ, δειπνεῖν τε καθ' ἑαυτὸν, ὀλίγους τῶν συνήθων παραλαβόντα, καὶ σύννουν ὁρᾶσθαι καὶ σιωπηλὸν, οὐ φύσει τοιοῦτον ὄντα· παυσαμένου δὲ τοῦ δείπνου, λαβόμενον τῆς χειρὸς αὐτοῦ σφόδρα, τοσοῦτον εἰπεῖν, ὥςπερ εἰώθει, Φιλοφρονούμενος Ἑλληνικῇ φωνῇ· Μαρτύρομαί σε, Μεσσάλα, ταῦτά Περμηῖον Μάγνων

2) Gewöhnlich lieft man πλείον. Reiske änderte πλείονα. In 2 Handschriften ist πλείω.

Μάγνων πάσχειν ³, ἀναγκαζόμενος διὰ μιᾶς μάχης ἀναρρίψαι τὸν περὶ τῆς πατρίδος κύβον. — Ἀγαθὴν μέντοι ψυχὴν ἔχομεν, εἰς τὴν τύχην ἀφορῶντες ἢ, καὶ βουλευσώμεθα κακῶς, ἀπιεῖν οὐ δίκαιον. Ταῦτα εἰπὼν, Φησὶν

- 3) Ob πάσχειν so entschieden vor der gewöhnlichen Lesart der Handschriften παρασχεῖν den Vorzug verdient, weis ich nicht. In dieser noch von keinem erklärten Stelle ist nur die Interpunktion geändert, ein Punkt und Querstrich vor Ἀγαθὴν gesetzt, da sonst diese Worte, als Worte des Kassius nur durch ein kleines Punkt mit dem vorigen verbunden sind. — Ταῦτα εἰπὼν, (denn das εἰπόντα des Anonymus ist sichtlich Korrektion, nicht Lesart), muss nothwendig auf Worte des Messalla gehen, und ein Versehen des Plutarchs lässt sich hier gar nicht denken, die Folge der Worte Φησὶν ὁ Μεσσάλας, τελ. π. α., ἀσπασσάσαι τὸν Κάσσιον, deutlich sagt, Messalla habe den Kassius umarmt. Wo sind aber die Worte des Messalla? Reiske sagt, sie sind herausgefallen, und hält die Stelle für unerklärbar. Ich denke Ἀγαθὴν μέντοι u. s. w. sind die Worte: Guten Muth indess haben wir, auf das Schicksal schauend; dem, auch wenn wir uns schlecht berathen haben, zu misstrauen nicht recht ist. — Diese Worte kann der muthlose, misstrauende Kassius nicht sagen, der diesen Abend gegen seinen Charakter in sich gekehrt und still war: der ermunternde Freund sagt sie, in seinem und seiner Mitstreiter Namen, ἔχομεν; und mit diesen letzten Worten an ihn, umarmte er den Kassius, wie Messalla selbst erzählt; auf den folgenden Tag aber, des Messalla Geburtstag, sey Kassius von ihm zur Mahlzeit geladen gewesen. — Da das μέντοι und ἔχομεν schon die Rede eines Antwortenden deutlich bezeichnen, so konnte Plutarch ein εἶπε oder εἶπε weglassen. Gelehrtere prüfen, und bessern, wenn dies nicht gefällt.

Φησὶν ὁ Μεσσάλας, τελευταῖα πρὸς αὐτὸν, ἀσπάσασθαι τὸν Κάσσιον· εἶναι δὲ κεκλημένον εἰς τὴν ὑσεραίαν ἐπὶ δεῖπνον ὑπ' αὐτοῦ, γενέθλιον οὔσαν. Ἄμα δ' ἡμέρα προὔκειτο μὲν τῷ Βρούτου χάρακι καὶ τῷ Κασσίου σύμβολον ἀγῶνος, Φοινικοῦς χιτῶν· Αὐτοὶ δ' ἐσυνῆλθον εἰς τὸ μέσον τῶν στρατοπέδων· καὶ λέγει Κάσσιος· Εἴη μὲν, ὦ Βρούτε, νικᾶν, καὶ συνεῖναι τὸν πάντα χρόνον ἀλλήλοις εὖ πράξαντας! ἐπεὶ δὲ τὰ μέγιστα τῶν ἀνθρωπίνων ἀδηλότατα, καὶ, τῆς μάχης παρὰ γνώμην κριθείσης, οὐ ράδιον αὖθις ἀλλήλους ἰδεῖν· τί γινώσκεις περὶ φυγῆς καὶ τελευτῆς; Καὶ ὁ Βρούτος ἀπεκρίνατο· Νέος ὢν ἐγὼ, Κάσσιε, καὶ πραγμάτων ἄπειρος, οὐκ οἶδ', ὅπως ἐν φιλοσοφίᾳ λόγον ἀφῆκα μέγαν· ἡττιασάμην Κάτω-να διαχρησάμενον ἑαυτὸν, ὥς οὐχ ὅσιον, οὐδ' ἀνδρὸς ἔργον, ὑποχωρεῖν τῷ δαίμονι, καὶ μὴ δέχεσθαι τὸ συμπίπτειν ἀδεῶς, ἀλλ' ἀποδιδράσκειν. Νυνὶ δ' ἄλλοιός ἐν ταῖς τύχαις γίνομαι· καὶ θεοῦ καλῶς τὰ παρόντα μὴ βραβεύσαντος, οὐκ δέομαι πάλιν ἄλλας ἐλπίδας ἐξελέγχειν καὶ παρασκευὰς, ἀλλ' ἀπαλλάξομαι, τὴν τύχην ἐπαινῶν· Μαρτίαις εἰδοῖς δοὺς τῇ πατρίδι τὸν ἑμαυτοῦ βίον, ἄλλον ἔζησα δι' ἐκείνην ἐλεύθερον καὶ ἔνδοξον. Ἐπὶ τούτοις Κάσσιος ἐμειδίασε, καὶ τὸν Βρούτον ἀσπασάμενος· Ταῦτα, ἔφη, φρονοῦντες ἴωμεν ἐπὶ τοὺς πολέμιους· ἢ γὰρ νικήσομεν, ἢ νικῶντας οὐ φοβηθῆσόμεθα. Μετὰ ταῦτα περὶ τάξεως αὐτοῖς λόγος ἐγένετο, τῶν φίλων παρόντων· καὶ Βρούτος ἡτεῖτο Κάσσιον αὐτὸς ἡγεῖσθαι τοῦ δεξιοῦ κέρατος, ὃ δι' ἐμπειρίαν καὶ ἡλικίαν μᾶλλον ὦντο Κασσίῳ προσήκειν· οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ τοῦτο Κάσσιος ἔδωκε, καὶ τῶν ταγμάτων τὸ μαχιμώτατον ἔχοντα Μεσσάλαν ἐκέλευσεν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κατὰ-σῆναι· Καὶ Βρούτος εὐθὺς ἐξῆγε, καὶ τὸ πεζὸν οὐ σχολαίτερον παρενέβαλλεν.

41. Ἐτυχον δ' οἱ περὶ Ἀντώνιον ἀπὸ τῶν ἐλῶν, οἷς περιεστρατοπέδευον, ἐμβάλλοντες τάφρους εἰς τὸ πεδίον, καὶ τὰς ἐπὶ θάλασσαν ὁδοὺς τοῦ Κασσίου περικόπτοντες. Ἐφ' ἧδ' ὤρευε δὲ Καῖσαρ, οὐ παρὼν αὐτὸς δι' ἀσθενείαν, ἀλλ' ἡ δύναμις, οὐ πάνυ μαχεῖσθαι προσδοκῶσα τοὺς πολεμίους, ἀλλὰ μόνον ἐκδρομαῖς χρήσεσθαι πρὸς τὰ ἔργα, καὶ βέλεσιν ἐλαφροῖς καὶ θορύβοις τοὺς ὀρύσσοντας ἐπιταράζειν· καὶ τοῖς ἀντιτεταγμένοις οὐ προσέχοντες, ἐθαύμαζον τὴν περὶ τὰς τάφρους κραυγὴν ἄσημον οὔσαν, καὶ πολλὴν προσφερομένην· Ἐν τούτῳ γραμματείων τε παρὰ Βρούτου τοῖς ἡγεμόσι φοιτῶντων, ἐν οἷς ἦν τὸ σύνθημα γεγραμμένον, αὐτοῦ τε παρεξιόντος ἵππῳ τὰ τάγματα, καὶ παραθάρρύνοντος, ὀλίγοι μὲν ἔφθασαν ἀκοῦσαι τὸ σύνθημα παρεγγυώμενον. οἱ δὲ πλεῖστοι μὴ προσμείναντες, ὁρμῇ μιᾷ καὶ ἀλαλαγμῷ προσεφέροντο τοῖς πολεμίοις. Γενομένης δὲ δι' ἀταξίαν ταύτην ἀνωμαλίας καὶ διασπασμοῦ τῶν ταγμάτων, τὸ Μεσσάλα πρῶτον, εἶτα τὰ συνεζευγμένα παρήλλαττε τὸ Καίσαρος ἀρισερόν· καὶ βραχέα τῶν ἐσχάτων θίγοντες, καὶ καταβάλλοντες οὐ πολλοὺς, ἀλλ' ὑπερκεράσαντες, ἐμπίπτουσιν εἰς τὸ στρατόπεδον. Καὶ Καῖσαρ μὲν, ὥς αὐτὸς ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν ἰσορεῖ, τῶν φίλων τινὸς, Ἀρτωρίου Μάρκου, κατ' ὕπνον ἰδόντος ὅψιν κελεύουσας ἐκζηῆναι Καίσαρα, καὶ μετελθεῖν ἐκ τοῦ χάρακος, ἔφθασε μικρὸν ὑπερκομισθεὶς, ἔδοξε τε τεθνάναι· τὸ γὰρ φορεῖον κενὸν ἀκοντίοις καὶ ὕσσοις βάλλοντες διήλασαν· Ἦν δὲ φόνος ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν ἀλισκομένων, καὶ δις χίλιοι Λακεδαιμονίων, ἦκοντες ἐπικούροι νεωστὶ, συγκατεκόπησαν.

42. Οἱ δὲ μὴ κηκλωσάμενοι τοὺς Καίσαρος, ἀλλὰ συνεμπεσόντες, ῥαδίως μὲν ἀπετρέψαντο τεταραγμένους, καὶ διέφθειραν ἐν χερσὶν τρία τάγματα, καὶ συνεπέσσαν εἰς τὸ στρατόπεδον τοῖς Φεύγουσιν, ὑπὸ ῥύμης τοῦ

τοῦ κρατεῖν συνενεχθέντες, μετ' ἑαυτῶν ἔχοντες τὸν Βροῦτον. Ὁ δ' οὐ συνεῖδον οἱ νικῶντες, ἐδείκνυε τοῖς ἡττημένοις ὁ καιρός. Εἰς γὰρ τὰ γυμνά καὶ παραρρήγνυμένα τῆς ἐναντίας Φάλαγγος, 5) ἢ τὸ δεξιὸν ἀπεσπάσθη πρὸς τὴν δίωξιν, ὡσάμενοι, τὸ μὲν μέσον οὐκ ἐξέωσαν, ἀλλ' ἀγῶνι μεγάλῳ συνείχοντο· τὸ δ' εὐώνυμον ἀταξία καὶ ἀγνοία τῶν γενομένων ἐτρέψαντο, καὶ καταδιώξαντες εἰς τὸν χάρακα διεπόρθουν, οὐδετέρου τῶν αὐτοκρατόρων παρόντος. Ἀντώνιος τε γὰρ, ὡς Φασιν, ἐκκλίνας ἐν ἀρχῇ τὴν ἔφοδον, εἰς τὸ ἔλος ἀνεχώρησε, καὶ Καῖσαρ οὐδαμοῦ Φανερός ἦν, ἐκπεσὼν τοῦ χάρακος· ἀλλὰ Βρούτῳ τινὲς, ὡς ἀνηρηκότες αὐτὸν, ἐπεδείκνυσον ἡμαγμένα τὰ ξίφη, φράζοντες ἰδέαν, ἣν εἶχε, καὶ ἡλικίαν. Ἦδη δὲ τὸ μέσον ἐξέωνει φόνῳ πολλῷ τοὺς ἀντιτεταγμένους, καὶ παντελῶς ἐδόκει κρατεῖν ὁ Βροῦτος, ὥσπερ ὁ Κάσσιος κρατεῖσθαι. Καὶ τοῦτο μόνον αὐτῶν διέφθειρε τὰ πράγματα, τοῦ μὲν, ὡς νικῶντι, Κασσίῳ μὴ βοηθήσαντος, τοῦ δὲ Βροῦτον, ὡς ἀπολωλὸτα, μὴ περιμείναντος· ἐπεὶ τῆς γε νίκης ὅρον ὁ Μεσσάλας τίθεται τὸ τρεῖς ἀετοὺς καὶ πολλὰ σημεῖα λαβεῖν τῶν πολεμίων, ἐκείνους δὲ μηδέν. Ἀναχωρῶν δ' ὁ Βροῦτος, ἤδη διαπεπορθημένων τῶν Καίσαρος, ἐθαύμασε, τὸ Κασσίου στρατήγιον οὐχ ὁρῶν ὑψηλόν, ὥσπερ εἶώθει, περιφαινόμενον, οὐδὲ τάλλα κατὰ χώραν· ἠρεῖπετο γὰρ εὐθὺς τὰ πλεῖστα, καὶ κατέσπασε, τῶν πολεμίων ἐμπεσόντων. Ἀλλ' οἱ δοκοῦντες ὀξύτερον βλέπειν τῶν ἑτέρων, ἔφραζον αὐτῷ, πολλὰ μὲν ὁρᾶν κράνη λάμποντα, πολλοὺς δ' ἀργυροὺς θυρεοὺς ἐν τῷ χάρακι τοῦ Κασσίου διαφεραμένους· οὐκοῦν δοκεῖν αὐτοῖς οὐτ' ἀριθμὸν, οὐτ' ὀπλισμὸν

5) Ist die Phalanx des Brutus und Cassius, deren rechter Flügel die fliehenden Cäsarianer verfolgte. Ὠσάμενοι sind die Soldaten des Cäsar und Antonius, und χάραξ das Lager des Cassius. Reiske versteht die ganze Stelle falsch.

σμὸν εἶναι τῶν ἀπολελειμμένων Φυλάκων. οὐ μὴν οὐδὲ πλῆθος ἐπέκεινα φαίνεσθαι νεκρῶν, ὅσον εἰκὸς ἦν νενικημένων κατὰ κράτος ταγμάτων τσούτων. Ταῦτα πρῶτον ἔννοϊαν παρέσχε τῷ Βρούτῳ τοῦ συμπτώματος· καὶ καταλιπὼν Φρουρὰν ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν πολεμίων, ἀνεκαλεῖτο τοὺς διώκοντας, καὶ συνῆγεν, ὡς Κασσίῳ βοηθήσων.

43. Ἐπέπρακτο δ' οὕτω τὰ κατ' αὐτόν. οὔτε τὴν πρώτην ἐκδρομὴν τῶν περὶ Βρούτον ἡδέως εἶδεν, ἀνευ συνθήματος καὶ προσταγματος γενομένην· οὔθ' ὅτι κρατοῦντες εὐθὺς ὥρμησαν ἐφ' ἀρπαγὴν καὶ ὠφέλειαν, τοῦ περιῖεναι καὶ κυκλοῦσθαι τοὺς πολεμίους ἀμελήσαντες, ἥρεσκεν αὐτῷ τὰ πραττόμενα. Μελλήσει δέ τινι καὶ διατριβῇ μᾶλλον, ἢ προθυμίᾳ καὶ λογισμῷ στρατηγῶν, ὑπὸ τοῦ δεξιοῦ τῶν πολεμίων περιελαμβάνετο· καὶ τῶν ἱππέων εὐθὺς ἀπορῥαγέντων φυγῇ πρὸς τὴν θάλασσαν, ὁρῶν καὶ τοὺς πεζοὺς ἐνδιδόντας, ἐπειρᾶτο κατέχειν καὶ παρακαλεῖν. Ἐνὸς δὲ σημειοφόρου φεύγοντος, ἀφαρπάσας τὸ σημεῖον ἔπηξε πρὸ τῶν ποδῶν, μηδὲ τῶν περὶ τὸ σιῶμα τεταγμένων αὐτοῦ προθύμως ἔτι συμμενόντων. Οὕτω δὲ βιασθεῖς ἀνεχώρησε μετ' ὀλίγων ἐπὶ λόφον ἔχοντα πρὸς τὸ πεδῖον σκοπᾶς. Ἄλλ' αὐτὸς μὲν οὐδὲν κατείδεν, ἢ μόλις τὸν χάρακα πορθεύμενον· ἦν γὰρ ἀσθενὴς τὴν ὄψιν· οἱ δὲ περὶ αὐτὸν ἱππεῖς ἐύρων πολλοὶ προσελαύνοντας, οὓς ὁ Βρούτος ἔπεμψεν. Εἵκασε δ' ὁ Κάσσιος πολεμίους εἶναι, καὶ διώκειν ἐπ' αὐτόν· ὅμως δὲ τῶν παρόντων ἓνα, Τιτίνιον, ἀπέσειλε κατοψόμενον. Οὗτος οὐκ ἔλαθε τοὺς ἱππέας προσιῶν, ἀλλ' ὡς εἶδον ἄνδρα φίλον καὶ Κασσίῳ πιστόν, ἀλαλάζαντες ὑφ' ἡδονῆς, οἱ μὲν συνήθεις ἡσπάζοντό τε καὶ ἐδεξιοῦντο, καταπηδῶντες ἀπὸ τῶν ἵππων, οἱ δ' ἄλλοι περὶ αὐτὸν ἐν κύκλῳ περιελαύνοντες ἅμα παιᾶνι καὶ πατάγῳ διὰ χαρᾶς ἀμετρίαν, τὸ μέγιστον ἀπειργάσαντο κακόν. Ἐδοξε γὰρ ὁ Κάσσιος ἀληθῶς

Θῶς ὑπὸ τῶν πολεμίων ἔχεσθαι τὸν Τιτίνιον· καὶ τοῦτο δὴ Φήσας· Φιλοψυχοῦντες ἀνεμείναμεν ἄνδρα Φίλον ἀρπαζόμενον ὑπὸ τῶν πολεμίων ἰδεῖν· ἀπεχίωρσεν εἰς τινα σκηνὴν ἔρημον, ἓνα τῶν ἀπελευθέρων ἐφελκυσάμενος, Πίνδαρον, ὃν ἐκ τῶν κατὰ Κράσσον ἀτυχημάτων ἐπὶ ταύτην εἶχε τὴν ἀνάγκην ὑπ' αὐτοῦ παρεσκευασμένον. Ἀλλὰ Πάρθους μὲν διέφυγε, τότε δὲ τὰς χλαμύδας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναγαγὼν, καὶ γυμνώσας τὸν τράχηλον ἀποκόψαι παρέσχεν· εὐρέθη γὰρ ἡ κεφαλὴ δίχα τοῦ σώματος· τὸν δὲ Πίνδαρον οὐδεὶς εἶδεν ἀνθρώπων μετὰ τὸν Φόνον· ἐξ οὗ καὶ παρέσχεν ἐνίοις δόξαν ἀνελεῖν τὸν ἄνδρα μὴ κελευσθεῖς· Ὀλίγω δ' ὕστερον οἱ ἱππεῖς ἐγένοντο φανεροὶ, καὶ Τιτίνιος ἐξεφανωμένος ὑπ' αὐτῶν ἀπῆει πρὸς Κάσσιον. Ὡς δὲ κλαυθμῷ καὶ βοῇ τῶν Φίλων ὀδυρομένων καὶ δυσφορούντων ἔγνω τὸ πάθος τοῦ στρατηγοῦ καὶ τὴν ἄγνοιαν, ἐσπάσατο τὸ ξίφος, καὶ πολλὰ κακίσας τῆς βραδυτῆτος ἑαυτὸν ἀπέσφαξε.

44. Βροῦτος δὲ, τὴν μὲν ἥτταν ἐγνωκὼς τοῦ Κασσίου, προσήλαυνε, τὸν δὲ θάνατον ἐγγὺς ἤδη τοῦ χάρακος ἤκουσε. Καὶ τὸ μὲν σῶμα περιλαύσας, καὶ προσαγορεύσας ἔσχατον ἄνδρα Ῥωμαίων τὸν Κάσσιον, ὡς οὐκ ἔτι τῇ πόλει τηλικούτου φρονήματος ἐγγενέσθαι δυναμένου, περιέσειλε καὶ ἀπέπεμψεν εἰς Θάσον, ὡς μὴ σύγχυσιν αὐτόθι παράσχοι κηδευόμενον. Αὐτὸς δὲ τοὺς στρατιώτας συναγαγὼν, παρεμυθήσατο, καὶ πάντων ὁρῶν ἀπεξημένους τῶν ἀναγκαίων, ὑπέσχετο κατ' ἄνδρα δις χιλίας δραχμὰς ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων· Οἱ δὲ πρὸς τοὺς λόγους ἀνεθάρρῃσαν αὐτοῦ, καὶ τῆς δωρεᾶς ἐθαύμασαν τὸ μέγεθος· καὶ μετὰ βοῆς προὔπεμψαν ἀπιόντα, μεγαλύνοντες ὡς μόνον ἀήττητον ἐν τῇ μάχῃ τῶν τεσσάρων αὐτοκρατόρων γεγενημένου. Ἐμαρτύρει δὲ τὸ ἔργον, ὅτι τῇ μάχῃ περιέσεσθαι καλῶς ἐπίστευεν· ὀλίγοις γὰρ τάγμασιν ἅπαντας ἐτρέψατο τοὺς ἀντιζάντας. Εἰ δὲ πᾶσιν ἐχρή-

ἐχρήσατο πρὸς τὴν μάχην, καὶ μὴ, παρελθόντες οἱ πλείστοι τοὺς πολεμίους, ἐπὶ τὰ τῶν πολεμίων ὥρμησαν, οὐδὲν ἂν ἐδόκει μέρος αὐτῶν ἀπολιπεῖν ἀήττητον.

45. Ἐπεσον δὲ τούτων μὲν ὀκτακισχίλιοι σὺν τοῖς στρατευομένοις οἰκέταις, οὓς Βρίγας ὁ Βρούτος ὠνόμαζε τῶν δ' ἐναντίων Μεσάλας φησὶν οἶεσθαι πλείους, ἢ διπλασίους. Διὸ καὶ μᾶλλον ἠθύμουν ἐκεῖνοι, πρὶν ἢ Κασσίου θανάτων, ὄνομα Δημήτριος, ἀφίκετο πρὸς Ἀντώνιον ἑσπέρας, εὐθὺς ἀπὸ τοῦ νεκροῦ τὰς χλαμύδας λαβὼν καὶ τὸ ξίφος· ὧν κομισθέντων, οὕτως ἐθάρρῃσαν, ὥς ἂμ' ἡμέρα προάγειν ὠπλισμένην ἐπὶ μάχῃ τὴν δύναμιν. Βρούτῳ δὲ τῶν στρατοπέδων ἑκατέρου σαλεύοντος ἐπισφαλῶς, (τὸ μὲν γὰρ αὐτοῦ καταπεπλησμένον αἰχμαλώτων ἐδεῖτο φυλακῆς ἀκριβοῦς· τὸ δὲ Κασσίου τὴν μεταβολὴν τοῦ ἄρχοντος οὐ ῥαδίως ἔφερεν, ἀλλὰ καὶ φθόνου τι καὶ μίσους ἠττημένοις ἐνῆν αὐτοῖς πρὸς τὸ νενικηκὸς)· ὀπλίσαι μὲν ἔδοξε τὸ στρατεύμα, μάχης δ' ἀπέσχετο. Τῶν δ' αἰχμαλώτων τὸ μὲν δουλικὸν πλῆθος, ἐνείλουμένον ὑπόπτως τοῖς ὅπλοις, ἐκέλευσεν ἀναιρεθῆναι· τῶν δ' ἐλευθέρων τοὺς μὲν ἀπέλυε, φάσκων, ὑπὸ τῶν πολεμίων μᾶλλον ἠλωκέναι αὐτοὺς, καὶ παρ' ἐκείνοις αἰχμαλώτους εἶναι καὶ δούλους, παρ' αὐτῷ δ' ἐλευθέρους καὶ πολίτας. ὥς δὲ τοὺς φίλους εὔρα καὶ τοὺς ἡγεμόνας ἀδιαλλάκτως ἔχοντας, ἀποκρύπτων καὶ συνεκπέμπων ἔσωζεν. Ἦν δὲ τις Βολούμνιος μῆμος καὶ Σακουλίων γελωτοποιὸς ἠλωκότες, οὓς ἐν οὐδενὶ λόγῳ τιθεμένου τοῦ Βρούτου, προσάγοντες οἱ φίλοι κατηγόρουν, ὥς οὐδὲ νῦν τοῦ λέγειν καὶ σκώπτειν πρὸς ὕβριν αὐτῶν ἀπεχομένους. Ἐπεὶ δὲ Βρούτος μὲν ἐσίγα, πρὸς ἑτέrais ὧν φροντίσι, Μεσάλας δὲ Κορβῖνος ἐδικαίου πληγαῖς κολασθέντας ἐπὶ σκηνῆς γυμνοὺς ἀποδοθῆναι τοῖς στρατηγοῖς τῶν πολεμίων, ὅπως εἰδῶσιν, οἷων δέονται στρατευόμενοι συμποτῶν καὶ συνήθων· ἔνιοι μὲν τῶν παρόν-

ρόντων ἐγέλασαν, Πόπλιος δὲ Κάσκας, ὁ πρῶτος Καίσα-
ρα πατάξας· Οὐ καλῶς, ἔφη, τεθνηκότι Κασσίῳ παί-
ζοντες καὶ γελωτοποιοῦντες ἐναγίζομεν· σὺ δ', εἶπεν, ὦ
Βροῦτε, δείξεις, ὅπως ἔχεις μνήμης πρὸς τὸν στρατηγόν,
ἢ καλᾶσας ἢ φυλάξας τοὺς χλευαζομένους ⁶⁾ καὶ κα-
κῶς ἐροῦντας αὐτόν. Πρὸς τοῦτο Βροῦτος εὖ μάλα δυσ-
χεράνας· Τί οὖν, εἶπεν, ἐμοῦ πυνθάνεσθε, Κάσκα,
καὶ οὐ πράττετε τὸ δόξαν ὑμῖν; Ταύτην ἐκείνου τὴν ἀ-
πόκρισιν συγκατάθεσιν ποιησάμενοι κατὰ τῶν ἀθλίων ἀν-
δρώπων, διέφθειραν αὐτοὺς ἀπαγαγόντες.

46. Ἐκ τούτου τὴν δωρεὰν ἀπέδωκε τοῖς στρατιώ-
ταις, καὶ μικρὸν μεμψάμενος ἐπὶ τῷ τὸ σύνθημα μὴ λαβόν-
τας ἄνευ παραγγέλματος ἀτακτότερον ἐνάλλεσθαι τοῖς
πολεμίοις, ὑπέσχετο καλῶς ἀγωνισαμένοις δύο πόλεις εἰς
ἀρπαγὴν καὶ ὠφέλειαν ἀνήσειν, Θεσσαλονίκην καὶ Λακε-
δαίμονα. Τοῦτο τῷ Βρούτου βίῳ μόνον ἔνεστι τῶν ἐγκλη-
μάτων ἀναπολόγητον· εἰ καὶ πολὺ τούτων δεινότερα νι-
κητήρια τοῖς στρατευομένοις Ἀντώνιος καὶ Καῖσαρ ἐξέτι-
σαν, ὀλίγου δεῖν πάσης Ἰταλίας τοὺς παλαιοὺς οἰκήτορας
ἐξελάσαντες, ἵνα χώρας ἐκείνοι καὶ πόλεις τὰς μὴ προση-
κούσας λάβωσιν. Ἀλλὰ τούτοις μὲν ἄρχειν καὶ κρατεῖν
ὑπέκειτο τὸ τοῦ πολέμου τέλος· Βρούτῳ δὲ διὰ δόξαν
ἀρετῆς οὔτε νικᾶν, οὔτε σώζεσθαι συνεχωρεῖτο παρὰ τῶν
πολλῶν, ἢ μετὰ τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου· καὶ ταῦτα Κασ-
σίῳ τεθνηκότος, ὃς αἰτίαν εἶχε καὶ Βροῦτον ἐνάγειν εἰς
ἕνα τῶν βιαιοτέρων. Ἀλλ' ὥσπερ ἐν πλῶ, πηδαλίου
συντριβέντος, ἕτερα ζύλα προσηλοῦν καὶ πρσαρμόττειν
ἐπιχειροῦσιν, οὐκ εὖ μὲν, ἀναγκαῖα δὲ μαχόμενοι ⁷⁾
πρὸς

6) In einigen Handschriften ist χλευαζομένους, was Reiske vorzieht. Ἐροῦντας nehme ich als Prä-
sens.

7) Dufouls Konjekture μηχανώμενοι verdient wenig-
stens Erwähnung.

πρὸς τὴν χρείαν· οὕτω Βρούτος ἐν δυνάμει τοσαύτῃ καὶ μετεώροις πράγμασιν οὐκ ἔχων ἰσορροποῦντα στρατηγὸν, ἠναγκάζεται χρῆσθαι τοῖς παροῦσι⁸⁾, καὶ πολλὰ πράσσειν καὶ λέγειν τῶν ἐκείνοις δοκούντων. Ἐδόκει δ', ὅσα τοὺς Κασσίου στρατιώτας ᾤετο βελτίους παρέξειν· δυσμεταχείριστοι γὰρ ἦσαν, ἐν μὲν τῷ στρατοπέδῳ δι' ἀναρχίαν θρασυνόρμενοι, πρὸς δὲ τοὺς πολεμίους διὰ τὴν ἥτταν ἀποδειλιῶντες.

47. Οὐδὲν δὲ βέλτιον εἶχε τὰ πράγματα τοῖς περὶ Καίσαρα καὶ Ἀντώνιον, ἀγορᾷ τε χρωμένοις ἀναγκαιᾷ, καὶ διὰ κοιλότητα τοῦ στρατοπέδου χειμῶνα μοχθηρὸν προσδοκῶσι. Εἰλούμενοι γὰρ πρὸς ἔλεσι, καὶ μετὰ τὴν μάχην ὄμβρινον φθινοπωρινῶν ἐπιγενομένων, πηλοῦ κατεπίμπλαιο τὰς σκηνάς, καὶ ὕδατος παραχρῆμα πηγνυμένου διὰ ψύχους. Ἐν τούτῳ δ' οὖσιν αὐτοῖς ἦκον ἀγγελίαι περὶ τῆς κατὰ θάλατταν γενομένης ἀτυχίας περὶ τὴν στρατίαν. Ἐξ Ἰταλίας γὰρ πολλὴν κομιζομένην παρὰ Καίσαρος αἱ Βρούτου νῆες ἐπιπεσοῦσαι διέφθειραν, ὧν ὀλίγοι παντάπασι τοὺς πολεμίους διαφυγόντες, ὑπὸ λιμοῦ τῶν ἰσίων καὶ τῶν σχοινίων ἐσθίοντες διεγένοντο. Ταῦτ' ἀκούσαντες ἔσπευδον διὰ μάχης κριθῆναι, πρὶν αἰσθῆσθαι τὸν Βρούτον, ὅσον αὐτῷ γέγονεν εὐτυχίας· καὶ γὰρ μιᾷ ἡμέρῃ συνέβη τὸν τε κατὰ γῆν ἄμα καὶ τὸν κατὰ θάλατταν ἀγῶνα κριθῆναι. Τύχῃ δέ τινι μᾶλλον, ἢ κακίᾳ τῶν

) Reiskens Erklärung ducibus Cassianis halte ich für unrichtig. Plutarch will des Brutus Handlungsweise entschuldigen; also er war gezwungen, die Lage der Sachen zu nehmen, wie sie vor ihm lag, dem Gegenwärtigen zu folgen; und vieles zu thun, was jenen gut schien. — Dafs dies die Soldaten überhaupt sind, folgt aus dem Zusammenhange. Bei ἐδόκει fängt nun ein neuer Satz an: Brutus aber beschloß,

τῶν ἐν ταῖς ναυσὶν ἡγεμόνων ἡγνόησε τὸ κατόρθωμα Βροῦ-
τος, ἡμερῶν εἴκοσι διαγενομένων. Οὐ γὰρ ἂν εἰς δευτέ-
ραν μάχην προῆλθε, τὰ μὲν ἀναγκαῖα τῇ στρατιᾷ παρε-
σκευασμένος εἰς πολὺν χρόνον, ἐν καλῷ δὲ τῆς χώρας ἰδρυ-
μένος, ὥς καὶ χειμῶνος ἀπαθὲς, καὶ πρὸς τοὺς πολέ-
μους δυσεκβίασον ἔχειν τὸ στρατόπεδον· τῷ δὲ κρατεῖν
βεβαίως τῆς θαλάττης, καὶ νενικημένοι περὶ τὸ κατ' αὐ-
τὸν, ἐπ' ἐλπίδων μεγάλων καὶ φρονήματος γεγυῖας. Ἀλλὰ
τῶν πραγμάτων, ὥς ἔοικεν, οὐκέτι πολλοῖς ὄντων κα-
θεκτῶν, ἀλλὰ μοναρχιῶν δεομένων, ὁ θεὸς ἐξάγει καὶ
μετασῆσαι τὸν μόνον ἐμποδῶν ὄντα τῷ κρατεῖν δυναμένῳ
βουλόμενος, ἀπέκοψε τὴν τύχην ἐκείνην, καίπερ ἐγγυτά-
τω τοῦ μὴ λαθεῖν τὸν Βροῦτον ἀφικομένην. Μέλλον-
τος γὰρ αὐτοῦ μάχεσθαι, πρὸ μιᾶς ἡμέρας ὅψε Κλώδιός
τις ἐκ τῶν πολεμίων αὐτόματος ἦκεν ἀγγέλλων, ὅτι δι-
εφθαρμένον ἡσθημένοι τὸν σὸλον οἱ περὶ Καίσαρα, σπεύ-
δουσι διαγωνίσασθαι. Ταῦτα λέγων ὁ ἄνθρωπος οὐκ εἶχε
πίσιν· οὐδ' εἰς ὅψιν ἦλθε τῷ Βρούτῳ, καταφρονηθεὶς
παντάπασι, ὥς μηδὲν ἀκηκοὺς ὑγιᾶς, ἢ τὰ ψευδῆ πρὸς
χάριν ἀπαγγέλλων.

48. Ἐν ἐκείνῃ δὲ τῇ νυκτὶ πάλιν φασὶν εἰς ὅψιν
ἔλθειν τὸ φᾶσμα τῷ Βρούτῳ, καὶ τὴν αὐτὴν ἐπιδειξά-
μενον ὅψιν οὐδὲν εἰπεῖν, ἀλλ' οἴχεσθαι. Πόπλιος δὲ
Βολούμνιος, ἀνὴρ φιλόσοφος καὶ συνεστρατευμένος ἀπ'
ἀρχῆς Βρούτῳ, τοῦτο μὲν οὐ λέγει τὸ σημεῖον· μελισ-
σῶν δὲ φησι τὸν πρῶτον αἰτὸν ἀνάπλεων γενέσθαι, καὶ
τῶν ταξιάρχων τινὸς ἀπ' αὐτομάτου τὸν βραχίονα μύρον
ρόδινον ἐξανθεῖν, καὶ πολλάκις ἐξαλείφοντας καὶ ἀπομάτ-
τοντας μηδὲν περαίνειν. Καὶ πρὸ τῆς μάχης αὐτῆς αἰ-
τοὺς δύο συμπεσόντας ἀλλήλοισ ἐν μεταίχμιῳ τῶν στρατο-
πέδων μάχεσθαι· καὶ σιγὴν ἄπιστον ἔχειν τὸ πεδῖον,
θεωμένων ἀπάντων· εἶξαι δὲ καὶ φυγεῖν τὸν κατὰ Βροῦ-
τον. Ὁ δ' Αἰθίοψ περιβόητος γέγονεν, ὁ, τῆς πύλης
ἀνοιχ-

ἀνοιχθείσης, ἀπαντήσας τῷ φέροντι τὸν αἰτὸν, καὶ κατακοπεῖς ταῖς μαχαίραις ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν οἰωνισαμένων.

49. Προσαγαγὼν δὲ τὴν Φάλαγγα, καὶ κατασῆσας ἐναντίαν τοῖς πολεμίοις, ἐπέιχε πολὺν χρόνον. Ὑποψίαί γὰρ αὐτῷ καὶ μηνύσεις κατὰ τινων προσέπιπτον ἐπισκοποῦντι τὸ στρατεύμα· καὶ τοὺς ἱππέας ἑώρα μάχης ἄρχειν οὐ πάνυ προθύμους ὄντας, ἀλλ' αἰὲν προσμένοντας τὸ τῶν πεζῶν ἔργον. Εἴτ' ἐξαίφνης ἀνὴρ πολεμικὸς καὶ τετιμημένος ἐπ' ἀνδρείᾳ διαπρεπῶς, παρὰ τὸν Βροῦτον αὐτὸν ἐξιππασάμενος, μεταβάλλεται πρὸς τοὺς πολεμίους. Καμουλάτος δ' ἐκαλεῖτο. Τοῦτον ἰδὼν ὁ Βροῦτος ἤλγησεν ἰσχυρῶς· καὶ τὰ μὲν ἀπ' ὀργῆς, τὰ δὲ φόβῳ μείζονος μεταβολῆς καὶ προδοσίας, εὐθὺς ἐπὶ τοὺς ἐναντίους ἤγευ, εἰς ὥραν ἐνάτην τοῦ ἡλίου καταφερομένου. Καὶ τῷ μὲν κατ' αὐτὸν ἐκράτησε μέρος, καὶ προῆλθεν ὑποχωροῦντι τῷ ἀριστερῷ τῶν πολεμίων ἐγκείμενος· καὶ συνεπέρρωσαν οἱ ἱππεῖς, ἅμα τοῖς πεζοῖς ἐμβαλόντες τεταραγμένοις. Τὸ δ' ἕτερον κέρας, ὥς μὴ κυκλωθεῖη, τῶν ἡγεμόνων ἀντιπαρεξάγοντων, πλήθει δὲ λειπομένων, διεσπᾶτο τὸ μέσον· καὶ γιγνόμενον ἀσθενὲς οὐκ ἀντεῖχε τοῖς ἐναντίοις, ἀλλ' ἔφευγε πρῶτον. Οἱ δὲ τοῦτο διακόψαντες εὐθὺς ἐκυκλοῦντο τὸν Βροῦτον, αὐτὸν μὲν ὅσα στρατηγικῆς καὶ στρατιωτικῆς ἀρετῆς ἔργα καὶ χειρὶ καὶ γνώμῃ παρὰ τὰ δεινὰ πρὸς τὸ νικᾶν ἀποδεικνύμενον· ὃ δὲ πλέον ἔσχε τῇ προτέρᾳ μάχῃ, τούτῳ βλαπτόμενον. Τῶν μὲν γὰρ πολεμίων τὸ νικηθὲν εὐθὺς ἀπολώλει τότε, τῶν δὲ Κασσίου τραπέντων ὀλίγοι διεφθάρησαν· οἱ δὲ σωζόμενοι, τῷ προηττηθῆαι περιδεεῖς ὄντες, ἀνέπλησαν ἀθυμίας καὶ ταραχῆς τὸ πλεῖστον τοῦ στρατεύματος. Ἐνταῦθα καὶ Μάρκος, ὁ Κάτωνος υἱός, ἐν τοῖς ἀρίστοις καὶ γενναιοτάτοις τῶν νέων μαχόμενος, καὶ καταπονούμενος, οὐκ ἔφυγεν οὐδ' εἶξεν· ἀλλὰ χρώμενός τε τῇ χειρὶ, καὶ φράζω-

Φράζων, ὅσις εἶη, καὶ πατρόθεν ὀνομάζων, ἔπεσεν ἐπὶ πολλοῖς νεκροῖς τῶν πολεμίων· ἔπιπτον δὲ καὶ τῶν ἄλλων οἱ κράτιςοι, τοῦ Βρούτου προκινδυνεύοντες.

50. Ἦν δέ τις Λουκίλλιος, ἀνὴρ ἀγαθός, ἐν τοῖς ἑταίροις. Οὗτος ὁρῶν βαρβάρους τινὰς ἱππέας ἐν τῇ διώξει τῶν μὲν ἄλλων οὐδένα ποιουμένους λόγον, ἐλαύνοντας δὲ ῥύδην ἐπὶ τὸν Βροῦτον, ἔγνω παρακινδυνεύσας ἐμποδὼν αὐτοῖς γενέσθαι· καὶ μικρὸν ὑπολειφθεὶς, αὐτὸς ἔφη Βροῦτος εἶναι· καὶ μικρὸν ὑπολειφθεὶς, αὐτὸς ἔφη Βροῦτος εἶναι· καὶ πιθανὸς ἦν, πρὸς Ἀντώνιον δεόμενος ἄγειν ἑαυτὸν, ὡς Καίσαρα δεδοικώς, ἐκείνῳ δὲ θαρσύνων. Οἱ δ' ἀσπασάμενοι τὸ εὖρημα, καὶ τύχῃ τινὶ θαυμαστῇ κεχρησθαι νομίζοντες, ἤγον τὸν ἄνδρα, σκότους ἤδη προπέμψαντες ἐξ αὐτῶν τινὰς ἀγγέλους παρὰ τὸν Ἀντώνιον. Αὐτὸς τ' οὖν ἤσθεις ἀπήντα τοῖς ἄγουσι· καὶ τῶν ἄλλων οἱ πυνθανόμενοι, ζῶντα Βροῦτον κομίζεσθαι, συνετρόχαζον, οἱ μὲν ἐλεεινὸν ἡγούμενοι τῆς τύχης, οἱ δὲ τῆς δόξης ἀνάξιον, ἄγραν βαρβάρων ὑπὸ φιλοψυχίας γενόμενον. Ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦσαν, ὁ μὲν Ἀντώνιος ὑπέσκη διαπορῶν, ὅπως χρὴ δέξασθαι τὸν Βροῦτον· ὁ δὲ Λουκίλλιος προσάχθεις, μάλα τε θαρρῶνικώς· Μάρκον μὲν εἶπεν, Ἀντώνιε, Βροῦτον οὐδεὶς ἤρηκεν, οὐδ' ἂν ἔλοι πολέμιος· μὴ τοσοῦτον ἢ τύχῃ κρατήσῃς τῆς ἀρετῆς! ἀλλ' ἐκεῖνος εὖρεθήσεται ζῶν, ἢ που καὶ νεκρὸς, ἀξίως κείμενος ἑαυτοῦ. ἐγὼ δὲ τοὺς σοὺς στρατιώτας παρακρουσάμενος ἤκω, παθεῖν οὐδὲν ἐπὶ τούτῳ τῶν ἀνηκέστων παραιτούμενος. Ταῦτ' εἰπόντος τοῦ Λουκίλλιου, καὶ πάντων ἐκπλαγέντων, Ἀντώνιος πρὸς τοὺς κομίσαντας αὐτὸν ἀποβλέψας· Ἦπου χαλεπῶς, εἶπεν, ὦ συστρατιῶται, φέρετε τῇ ἁμαρτίᾳ περιυβρίσθαι δοκοῦντες; ἀλλ' εὖ ἴζε κρείττονα τῆς ζητούμενης ἄγρας εὖρηκότες· πολέμιον γὰρ ζητοῦντες, ἤκετε φίλον ἡμῖν κομίζοντες. Ὡς ἐγὼ Βρούτῳ μὲν οὐκ αἶδα, μὰ τοὺς θεοὺς! ὅτι ἂν ἐχρησάμην ζῶντι· τοιούτων δ' ἀνδρῶν φίλων τυγχάνοιμι μᾶλλον, ἢ πολεμίων. Ταῦτ' εἰπὼν

εἰπὼν, καὶ τὸν Λουκίλλιον ἀσπασάμενος, τότε μὲν ἐνὶ τῶν Φίλων συνέστησεν, ὕστερον δὲ χρώμενος εἰς πάντα πῖσῳ καὶ βεβαίῳ διετέλεσεν.

51. Βροῦτος δὲ διαβάς τι ῥεῖθρον ὑλῶδες καὶ παρὰ κρημνον, ἤδη σκότους ὄντος, οὐ πολὺ προῆλθεν· ἀλλ' ἐν τόπῳ κοίλῳ καὶ πέτραν ἔχοντι μεγάλην προκειμένην καθίσας, ὀλίγων περὶ αὐτὸν ἡγεμόνων καὶ Φίλων ὄντων, πρῶτα μὲν ἀποβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀσέριων ὄντα μεσὸν, ἀνεφθέγγετο δύο σίχους, ὧν τὸν ἕτερον Βολούμνιος ἀνέγραψε·

Ζεῦ, μὴ λάθοι σε τῶνδ' ἕς αἴτιος κακῶν· 9)

τοῦ δ' ἑτέρου Φησὶν ἐπιλαθέσθαι. Μετὰ δὲ μικρὸν τῶν ἐν τῇ μάχῃ πρὸ αὐτοῦ πεσόντων ἐταίρων ἑκάστων ὀνομάζων, μάλισα τῇ Φλαβίου μνήμῃ καὶ τῇ Λαβεῶνος ἐπεσένοξεν· ἦν δ' αὐτοῦ πρεσβευτῆς ὁ Λαβεῶν, ὁ δὲ Φλάβιος ἑπαρχος τῶν τεχνιτῶν. Ἐν τούτῳ δὲ τις αὐτὸς τε διψήσας, καὶ τὸν Βροῦτον ὁρῶν ὁμοίως ἔχοντα, λαβὼν κράνος ἐπὶ τὸν ποταμὸν κατέδραμε. Ψόφου δὲ κατὰ θάτερα προσπεσόντος, Βολούμνιος προῆλθε κατοψόμενος, καὶ σὺν αὐτῷ Δάρδανος, ὁ ὑπασπιστής. Ἐπανελθόντες δὲ μετὰ μικρὸν, ἠρώτησαν περὶ τοῦ πόματος· ἠθικῶς δὲ σφόδρα μειδιάσας ὁ Βροῦτος πρὸς τὸν Βολούμνιον· Ἐκπέποται, εἶπεν, ἀλλ' ἕτερον ὑμῖν κομισθήσεται. Περμφθεῖς δ' ὁ αὐτὸς ἐκινδύνευσεν ὑπὸ τῶν πολεμίων ἁλῶναι, καὶ μόλις ἐσώθη τετρωμένος. Εἰκάζοντι δ' αὐτῷ, μὴ πολλοὺς ἐν τῇ μάχῃ τεθνήσκειν, Στατύλλιος ὑπέστη διὰ τῶν πολεμίων ἐκπεσάμενος (ἄλλως γὰρ οὐκ ἦν) κατόψεσθαι τὸ στρατόπεδον, καὶ πυρσὸν ἄρας, ἄνπερ εὖρη τὰ κεῖ σωζόμενα, πάλιν ἀφίξεσθαι πρὸς αὐτόν. Ὁ μὲν οὖν πυρσὸς ἦρθη, τοῦ Στατύλλiou παρελθόντος εἰς τὸ στρατόπεδον· ὥς δ' οὐκ ἐπανήει χρόνῳ πολλῷ, Βροῦτος εἶπεν· Ἄνζῃ Στατύλλιος, ἀφίξεται. Συνέβη δ' αὐτὸν ἐπανερχόμενον ἐμπεσεῖν εἰς τοὺς πολεμίους καὶ διαφθαρεῖν.

52.

2) Euripid. Med. 332.

52. Προϊούσης δὲ τῆς νυκτός, ἀποκλίνας, ὡς ἔτυχε καθεζόμενος, πρὸς οἰκέτην ἑαυτοῦ Κλεῖτον, ἐλάλει. Σιωπῶντος δὲ τοῦ Κλεΐτου καὶ δακρύοντος, αὐθις ἐπισπασάμενος τὸν ὑπασπιστὴν Δάρδανον, ἰδίᾳ τινὰς αὐτῷ προσέφερε λόγους. Τέλος δὲ τὸν Βολούμνιον αὐτὸν Ἑλληνισί τῶν λόγων καὶ τῆς ἀσκήσεως ὑπερίμνησε· καὶ παρεκάλει τῇ χειρὶ συνεφάψασθαι τοῦ Ξίφους αὐτῷ, καὶ συνεπερεῖσαι τὴν πληγὴν. Τοῦ δὲ Βολουμνίου διωσσεμένου, καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἐχόντων, εἰπόντος δὲ τινος, ὡς δεῖ μὴ μένειν, ἀλλὰ Φεύγειν, ἐξανασὰς· Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη, Φευκτέον· ἀλλ' οὐ διὰ τῶν ποδῶν, ἀλλὰ διὰ τῶν χειρῶν. Ἐμβαλὼν δὲ τὴν δεξιὰν ἐκάστω μάλα Φαιδρὸς, ἠδεδεσθαι μὲν ἔφη μεγάλην ἡδονὴν, ὅτι τῶν φίλων αὐτὸν οὐδεὶς ἐψεύσατο, τῇ τύχῃ δ' ἐγκαλεῖν ὑπὲρ τῆς πατρίδος· ἑαυτὸν δὲ τῶν νενικηκότων μακαριώτερον νομίζειν, οὐκ ἐχθρὸς οὐδὲ πρῶην μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν ἀπολείποντα δόξαν ἀρετῆς, ἣν οὐθ' ὅπλοις, οὔτε χρήμασιν, ἀπολείψουσιν οἱ κεκρατηκότες· ὡς μὴ δοκεῖν, ὅτι δικαίους ἄνδρας ἄδικοι, καὶ κακοὶ χρησοὺς ἀπολέσαντες, οὐ προσηκόντως ἄρχουσι. 1) Δεηθεῖς δὲ καὶ παρακαλέσας σώζειν ἑαυτοὺς, ἀνεχώρησεν ἁπλωτέρῳ μετὰ δύο ἢ τριῶν, ὧν ἦν καὶ Στράτων, ὁ ἀπὸ λόγων ῥητορικῶν γεγονώς αὐτῷ συνήθης. Καὶ τοῦτον ἔγγισα παρασησάμενός ἑαυτῷ, καὶ τὸ Ξίφος γυμνὸν ἐπὶ τῆς λαβῆς ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις ἐρείσας καὶ περιπεσὼν ἐτελεύτησεν. 2) Οἱ δὲ Φασιν, οὐκ αὐτὸν, ἀλλὰ τὸν Στράτωνα, πολλὰ πάνυ τοῦ Βρούτου δεηθέντος, ἀποσρέψαντα τὴν ὄψιν, ὑποσηῆσαι τὸ Ξίφος· ἐκείνον δὲ ῥύμη προσβαλόντα τὸ σέρνον καὶ διώσαντα, συντόμως ἀποθανεῖν.

M 2

55.

1) So daß man nicht von ihnen decken sollte, sie herrschten mit Unrecht.

2) Und das entblößte Schwerdt auf den Griff mit beiden Händen gestützt habend, (gegen die Erde gestützt, und mit beiden Händen es fest haltend), stürzte er sich darüber und starb.

53. Τοῦτον δὲ τὸν Στράτωνα Μεσσάλας, ἑταῖρος ὢν Βρούτῳ, Καίσαρι διαλλαγεῖς, ἐπὶ σχολῆς ποτε προσήγαγε, καὶ δακρύσας εἶπεν· Οὗτός ἐστιν, ὦ Καῖσαρ, ὁ ἀνὴρ, ὁ τῷ ἐμῷ Βρούτῳ τὴν τελευταίαν ὑπουργήσας χάριν. Ἀποδεξάμενος οὖν ὁ Καῖσαρ, ἔσχευ αὐτὸν ἐν τοῖς πόνοις καὶ ἐν τοῖς περὶ Ἀκτίον ἀγῶσιν ἓνα τῶν περὶ αὐτὸν ἀγαθῶν γενομένων Ἑλλήνων. Αὐτὸν δὲ τὸν Μεσσάλαν λέγουσιν ὕσερον ἐπαινούμενον ὑπὸ Καίσαρος, ὅτι, καίπερ ἐν Φιλίπποις πολεμιώτατος αὐτοῖς γενόμενος διὰ Βρούτον, ἐν Ἀκτίῳ προθυμότατον ἑαυτὸν παρέσχε· Ἐγώ σοι, φάναι, ὦ Καῖσαρ, αἰετῆς βελτίονος καὶ δικαιοτέρας τιμῆς καὶ μερίδος ἐγενόμην. Τὸν δὲ Βρούτον ὁ Ἀντώνιος ἀνευρῶν τεθνηκότα, τὸ μὲν σῶμα τῇ πολυτελεσάτῃ τῶν ἑαυτοῦ Φοινικίδων περιβαλεῖν ἐκέλευσεν· ὕσερον δὲ τὴν Φοινικίδα κεκλεμμένην αἰσθόμενος, ἀπέκτεινε τὸν ὑφελόμενον. τὰ δὲ λείψανα πρὸς τὴν μητέρα τοῦ Βρούτου, Σερβιλίαν, ἀπέπεμψε. Πορκίαν δὲ, τὴν Βρούτου γυναῖκα, Νικόλαος ὁ φιλόσοφος ἰσορεῖ, καὶ Οὐαλέριος Μάξιμος, ³) βουλομένην ἀποθανεῖν, ὥς οὐδεὶς ἐπέτρεπε τῶν φίλων, ἀλλὰ προσέκειντο καὶ παρεφύλαττον, ἐκ τοῦ πυρὸς ἀνασπάσασαν ἄνθρακας καταπιεῖν, καὶ τὸ σῶμα συγκλείσασαν καὶ μύσασαν, οὕτω διαφθαῖναι. Καίτοι φέρεται τις ἐπιστολὴ Βρούτου πρὸς τοὺς φίλους, ἐγκαλοῦντος καὶ ὀλοφυρομένου περὶ τῆς Πορκίας, ὥς ἀμεληθείσης ὑπ' αὐτῶν, καὶ προελομένης διὰ νόσον καταλιπεῖν τὸν βίον. Ἔοικεν οὖν ὁ Νικόλαος ἠγνοῖναι τὸν χρόνον, ἐπεὶ τό γε πάθος καὶ τὸν ἔρωτα τῆς γυναικὸς, καὶ τὸν τρόπον τῆς τελευτῆς ὑπονοῆσαι δίδωσι καὶ τὰ ἐπιστόλιον, εἶπερ ἄρα τῶν γνησίων ἐστίν.

3) 4, c. 6.

Erklärendes

Wörterverzeichnis.

ὁ, ἡ Ἄβελλος, dem man nicht nahen darf, heilig, geweiht, unver- letzlich.	τὸ Ἄγμα, das Abgebro- chene, das Stück.
ἡ Ἀβελτερία, Thorheit, Wahnwitz.	Ἀγορανομέω, ich verwalte das Aedilenamt, ich gebe als Aedil ein Schauspiel.
*Ἀγαμαι, ich bewundere.	τὸ Ἄγος, die Reinigung, Versöhnung, ein Ver- brechen, das man füh- nen muss.
τὸ Ἀγγεῖον, das Gefäß, das Behältniß.	*Ἀγροίκως, bäuerisch.
ἡ Ἀγκύλη, das Wurffeil in der Mitte des Speers, amentum.	ἡ Ἀγχόνη, die Erhenkung, das Strick.
ὁ Ἀγκών, οὖρος, der Ellen- bogen.	*Ἀγω, ich führe, ich füh- re

re ins Gefängniß, Tib.
Gr. c. 15.

ἡ Ἀγωγή, die Führung,
Einrichtung, Disci-
plin.

Ἀγωνιάω, ich ringe, äng-
stige mich.

ἡ Ἀδεια, die Furchtlosig-
keit, Sicherheit, Un-
gestraftheit.

ἡ Ἀδελφιδή, die Schwester-
tochter.

Ἀδημονέω (von α u. δῆμος),
ich fliehe das Volk, die
Menschen; ich leide
von Menschenscheu (Ti-
mol. 5); und daher
überhaupt, ich quäle
mich durch ängstliche
Gedanken.

Ἀδιαλλάκτως, unverföhn-
lich.

Ἀγδῶς, widrig, feindse-
lig.

Ἀθραυστος, ον, unzerstü-
ckelt, unverfehrt, im
Wohlstande; unver-
wundet.

Ἀθρόος, geschaart.

ἡ Ἀθυμία, die Muthlosig-
keit, das Mißtrauen
in sich selbst, der Miß-
muth.

Ἀίδιος, ον, immerwäh-
rend.

Ἀκίζω, ich geissele, geiß-
sele zu Tode; be-
schimpfe.

Αἱμάσσω, ich mache blu-
tig.

Αἰνίσσομαι, ich deute dun-
kel, räthselhaft an.

Αἶρω, ich hebe auf, ent-
ferne, tödte; reise ab.

Ἀιτέω, ich bitte, mit ei-
nem doppelten Akku-
sativ, σὲ σιτὸν, ich bit-
te dich um Brod. Tim.
6.

Αἰφνιδίως, plötzlich.

ἡ Αἰχμή, die Schärfe,
Spitze.

Αἰωρέω, ich hebe in die
Höhe, hänge auf, äng-
stige.

Ἀκαμπτος, ον, ungebeugt,
unbeugsam.

τὸ Ἀκάτιον, ein kleiner
Kahn.

Ἀκμάζω, ich bin scharf,
kraftvoll, jugendlich;
ich blühe.

τὸ Ἀκόντισμα, der Wurf-
spiels.

ὁ Ἀκοντιστής, der Wurffspiels-
werfer; sie gingen als
Leichtbewaffnete der
eigentlichen Schlacht-
ordnung voraus.

Ἀκροατος, ον, unvermischt,
rein, stark, gewaltig.

Ἀκριτος, ον, ungerichtet,
indicta causa.

ὁ Ἀκρατής, der Zuhörer,
weil man sich Nieder-
geschriebenes immer
vorgelesen dachte; da-
her später der Leser.

Ἀκρος, α, ον, der, die,
das oberste. Daher ἡ

ἀκρα

ἄκρα, die Spitze, der Gipfel, das Aeufferste; κατ' ἄκρας, bis zum Aeuffersten, gänzlich.
 Ἀκροσφαλῆς, ες, auf der Spitze um zu fallen, zum Fallen geneigt.
 ὁ Ἀκτῆμων, der güterlose, dürftige.
 Ἀκῦμων, ον, wellenleer.
 ὁ Ἀλαλαγμός, das Kriegsgeschrei, lautes Lärmen.
 ἡ Ἀλιάς, ein Fischerboot.
 Ἀλλόκοτος, ον, fremd, ungewöhnlich, unerhört.
 Ἀλλοτρίως, fremd, abgeneigt.
 Ἄλλως, sonst: ἄλλως τε καὶ, sonst sowohl als auch, d. i. zumal, praefer-
 tim; — mit ande-
 ren, fremden Dingen;
 zwecklos, umsonst.
 Ἀλοάω, ich zerreiße,
 schlage wund.
 Ἀλουργός, purpurn.
 τὸ Ἄλσος, der Hain.
 Ἀλύω, ich schweife um-
 her, schwanke, bin
 müßig, bin ängstlich.
 ἄλωμι, ich fange, arst. 2,
 ich wurde gefangen.
 Ἀμβλύνω, ich stumpfe ab,
 Ἀμβλὺς, εἶα, ὕ, stumpfes
 Blickes, matt, schlaff.
 Ἀμειψάπτετος, ον, der nicht
 in etwas anderes fal-
 len kann, unveränder-
 lich,
 Ἀμήχανος, ον, ohne Hülf-

mittel, unausführbar,
 unmöglich,
 ἡ Ἄμμος, der Sand.
 ἡ Ἀμοιβή, der Wechsel,
 die Wiedervergeltung.
 Ἀμπελουργέω, ich arbeite
 im Weinberg.
 ἡ Ἀμυνα, die Unterstü-
 tzung, Vertheidigung,
 Rache.
 Ἀμύνω, ich helfe, med.
 ich vertheidige mich.
 Ἀμφιέννυμι, (έω), ich um-
 kleide.
 ὁ Ἀμφορεύς, das Weinfafs.
 Ἀναβιβάζω, ich mache hin-
 aufsteigen, ich setze
 hinauf, ich stelle rich-
 tig.
 ὁ Αναβολεύς, der Mensch,
 das Werkzeug, wo-
 durch man hinauf, aufs
 Pferd steigt,
 Ἀναγινώσκω, ich erkenne,
 lese.
 Ἀναγορεύω, ich nenne öf-
 fentlich.
 Ἀνάγω, ich führe auf die
 Höhe, besonders des
 Meeres, pass. ich wer-
 de hinaufgeführt, fah-
 re ab, schiffe ab.
 ὁ Ἀναδασμός, die Theilung.
 Ἀναδύομαι, ich bücke mich
 um einer Gefahr zu
 entgehen; ich ziehe
 mich leise zurück.
 Ἀναζεύγνυμι, ich spanne
 die Pferde an zum
 Aufbruche, zum Rück-
 zuge;

- zuge; ich breche auf, kehre zurück.
- Ἀναζωπυρέω, ich erwecke wieder zum Leben; vielleicht auch, ich lebe wieder auf, Timol. c. 24.
- τὸ Ἀνάθημα, das Hochgestellte, das Geweihte, das Weihgeschenk.
- ἢ Ἀναθυμίασις, die Ausdünstung.
- Ἀναιρέω, ich hebe auf, tödte.
- τὸ Ἀνακαλυπτήριον, das Geschenk des Bräutigams an die Braut am Hochzeitstage, wo sich die Braut dem Bräutigam entschleiert: allgemein Brautgeschenk, Schol. ad Eurip. Phoeniss. 688.
- Ἀναλαμβάνω, ich übernehme zur Verwaltung, zur Erziehung; ich hebe in die Höhe, lasse aufbrechen; ich bringe zurück, lasse erholen.
- Ἀναλύω, ich löse auf; gehe auseinander, kehre zurück.
- Ἀνανεόω, ich erneuere.
- Ἀναξίως, unwürdig, unverdient.
- Ἀναπηδάω, ich springe hinauf, stürze in die Höhe.
- Ἀναπίπτω, ich falle, sinke zurück.
- Ἀναπλέκω, ich flechte hinein, pass. ich dränge mich hinein.
- Ἀναποδείκτως, ohne Beweis.
- Ἀναπτύσσω, ich entfalte, decke auf.
- Ἀνάπτω, ich knüpfe an, führe zurück.
- Ἀναρρήγνυμι, ich breche hervor.
- Ἀναρρίπίζω, ich hauche zur Flamme, wehe das Feuer.
- Ἀνάστατος, ον, (vom arst. ὁ ἀνέστην), ein aufgestandener: ποιεῖν τινὰ ἀνάστατον, ich mache einen aufstehn, ich vertriebe einen. Daher ἀνάστατος, ein Vertriebener; von Ländern, verödet, verheert.
- Ἀναστρέφομαι, ich drehe mich in etwas umher, verkehre in etwas, verlor.
- Ἀνατείνω, ich spanne, strenge an, hebe drohend in die Höhe: med. ich drohe.
- Ἀνατίθημι, ich setze in die Höhe, gebe Weihgeschenke, weihe, schreibe zu.
- Ἀναυδος, ον, sprachlos.
- Ἀναφανδόν, öffentlich.
- Ἀνέγγυος, ον, nicht versprochen, nicht verlobt.

Ἀνειμένως, nachlässig, sorglos.

Ἀνείργω, ich halte zurück, halte in Schranken.

Ἀνέδοτος, nicht ausgestattet, unverheirathet.

Ἀνεπιτήδειος, ον, unpas- send, unanständig.

Ἀνέχω, ich halte zurück, med. halte mich zu- rück, mäßige mich, dulde, gebe zu.

δ Ἀνεψίος, Geschwister- kind, Vetter.

Ἀνίδρυτος, ohne feste Woh- nung.

Ἀνήκεστος, ον, unheilbar, heillos, grausam, hart.

Ἀνήκοος, ον, ungehört, auch ungehorsam.

Ἀνθομολογέομαι, sich gegen- seitig verständigen.

δ Ἀνθραξ, ακος, die Koh- le.

Ἀνιάζω, ich kränke.

Ἀνιαρὸς, ρά, ρόν, krän- kend, traurig.

Ἀνίημι, ich lassenach, ge- stehe zu, widme.

ἡ Ἀνοχή, die Duldsam- keit, die Ruhe; αἱ ἀνο- χαί, der Waffenstill- stand.

Ἀντεξετάζω, ich prüfe da- gegen, vergleiche prü- fend.

Ἀντιαθίστημι, ich setze an eines Stelle.

Ἀντιηρούω, ich stosse zu-

rück, widerstreite, wi- dersetze mich.

Ἀντιῆρυ, oder Ἀντιῆρυς, entgegen, gegenüber, deutlich.

Ἀντιλαμβάνομαι, ich greife etwas für einen an- dern an, ich unterstüt- ze.

δ Ἀντίπαις, der erwachsene Knabe.

Ἀντιπαρεξάγω, ich führe heraus entgegen.

Ἀντιστράτηγες, Proprätor.

Ἀνυπόπτως, act. u. pass., unverdächtig, vorzüg- lich aber, ohne Arg- wohn.

Ἀνυπόστατος, ον, unwider- stehlich.

Ἀνυστός, ον, ausführbar, von

Ἀνύτω, ich vollende, füh- re aus.

ἡ Ἀνωμαλία, die Ungleich- heit, Unregelmässig- keit.

Ἀξιόμαχος, ον, zum Kampf passend.

Ἀξιος, α, ου, angemessen, passend, würdig.

Ἀξιόχρεως, fähig; auch glaubwürdig, der be- zahlen kann, (der Schuld gewachsen).

Ἀπαγορεύω, ich untersage, verhindere.

Ἀπαγρίω, ich mache wild, bringe auf.

Ἀπα

- Ἀπαθής, ἐς, leidenschaftlos, unerschütteret.
- Ἀπακριβόω, ich mache genau, bestimme genau, erwäge, erforsche.
- Ἀπαλλάττω, ich entferne, befreie, komme weg; (ἀπήλλαγμα κακῶς, ich bin übel weggekommen); daher ἀπαλλάττειν κακῶς dem εὖ πράττειν entgegengesetzt, sich übel befinden.
- Ἀπαλλάττομαι, ich entferne mich; gehe weg.
- Ἀπαμβλύνω, ich stumpfe ab.
- Ἀπαράλλακτος, ον, unveränderlich, nicht verschieden.
- Ἀπαρτάω, ich hänge ab; ich hänge von etwas weg, ich entferne, trenne.
- Ἀπαρτίζω, ich mache abhängig.
- Ἀπελεύθερος, ein Freigelassener.
- Ἀπέπω, ich sage ab, weise zurück, verweigere, hebe auf.
- Ἀπερέω, ich entsage, gebe auf, werde müde.
- Ἀπεχθῶς, feindselig.
- ἢ Ἀπήνη, der Wagen, die Chaise.
- Ἀπιστος, act. und pass., der nicht traut, dem nicht getraut wird.
- Ἀπισχυρίζομαι, ich widerstrebe, rüste mich zum Widerstande.
- ἢ Ἀπληστία, die Unerfättlichkeit, Habsucht.
- ὁ Ἀπλοῦν, ein wahrer Hund, ein ächter Cyniker.
- Ἀπλῶς, einfach, ehrlich, wahrhaftig.
- Ἀπὸ, deutet Anfang, Ursach an, von, aus: ἢ δόξα, ἀφ' ἧς πράττεται, der Gedanke, nach dem gehandelt wird.
- Ἀποβάλλω, ich werfe weg, ich verliere.
- Ἀποβιβάζω, ich mache ab oder aussteigen, ich setze ans Land.
- Ἀποβλέπω, ich schaue auf etwas mit Achtung, verehere, bewundere.
- Ἀπογινώσκω, ich erkenne nicht an, verkenne, verzweifle.
- Ἀπογλαυκῶω, ich mache blau: (γλαυκῶμα, ist eine Blindheit, die vorzüglich bei alten Leuten aus übermäffiger Trockenheit der Sehwerkzeuge entsteht, wodurch die krySTALLISCHE farbenlose Feuchtigkeit hinter dem Augenstern sich blau zu färben scheint. Man nennt diese Blindheit auch wohl den grünen Staar. Daher das Verbum:) ich blende, mache

che blind. Siehe Galen zu Hippokrates Aphorismen 3, 31.
 Ἀποδεῖ, abest, es bleibt zurück.
 Ἀποδείκνυμι, ich zeige ein Werk, ich erkläre.
 Ἀποδειλιάω, ich verzage, bebe aus Furcht (zurück).
 ἢ Ἀποδημία, die Reise ins Ausland.
 Ἀποδίδωμι, reddo, ich gebe wieder, gebe zu, lasse machen, vollende; ich gebe weg, verkaufe.
 ἢ Ἀπόδρασις, die Ausflucht, das Mittel zu entfliehen.
 Ἀποδύομαι, ich entkleide mich. rüste mich als Ringer zum Kampf, kämpfe um etwas, strebe nach etwas.
 Ἀποφασπίζω, ich weissage, spreche Orakel.
 Ἀποφωρέω, ich sehe in der Ferne, ich schaue zu etwas hoch auf.
 Ἀποικίς, von Hause weg, in eine Kolonie geschickt.
 Ἀποιλείω, ich halte ab und schliesse ein.
 ἢ Ἀποκοπή, die Abschneidung, Trennung, der Zwischenraum, Philop.
 Ἀπολαμβάνω, ich halte zurück.

Ἀπολαύω, ich genieße, nehme Theil.
 Ἀπολείπω, ich lasse zurück, bleibe zurück, vernachlässige. Ἡ πόλις μικρὸν ἀπέλιπεν ἔρημος εἶναι, die Stadt blieb wenig zurück öde zu sein, d. i. die Stadt war beinahe öde.
 Ἀπομαραίνω, ich mache trocken, mache siech: pass. ich werde siech, welke, schwinde hin.
 Ἀπομάττω, ich trockene ab.
 Ἀποξενόω, ich verweise ins Ausland.
 Ἀποξύνω, ich mache scharf, rauh.
 Ἀποπειράω, ich mache einen Versuch, probire.
 Ἀπορέω, ich bin in Verlegenheit, ich zweifele, erwäge hin und her, disputire über etwas, Brut. c. 25.
 Ἀπορος, ον, unfahrbar, unwegsam.
 Ἀπόρητος, ον, unterlag, nicht gesagt, verschwiegen.
 Ἀπορρύω, ich giesse, senke herab, löse ab; pass. ich sinke herab.
 Ἀποσεύομαι, ich schütte, werfe von mir ab.
 Ἀποτρίβομαι, ich reibe von mir ab, weise zurück.

Ἀπο.

- Ἀποτρίω, ich reibe auf, ich ermatte.
- Ἀποτυγχάνω, ich verunglücke, mir mißlingt, mir wird abgeschlagen.
- Ἀποφαίνομαι, ich erkläre von mir.
- Ἀποφθελματικός, ου, sinnreich, witzig, zugespitzt.
- ἡ Ἀποφορά, die Abgabe, der Zoll.
- Ἀπρακτος, der nichts thut, unthätig, träge.
- Ἀπῶθεν, aus der Ferne her.
- Ἄρα, num, an, zu unterscheiden von ἄρα, nemlich, wahrlich, dennoch.
- Ἀράομαι, ich verwünsche, verfluche.
- τὸ Ἀριστεῖον, der erste Preis der Tapferkeit, die höchste Belohnung.
- τὸ Ἀριστον, das Morgenbrod, ward um 9 — 10 Uhr gegessen.
- Ἀρνέω, ich läugne; med. ich schlage aus.
- Ἄρτι, eben; ἄρτι καὶ πρόην, eben und neulich, vor kurzem erst.
- ἡ Ἀρχαιεστία, die Wahl der Obrigkeiten, Comitia.
- ἡ Ἀρωγή, der Beistand, die Unterstützung.
- Ἀσελγής, ἐς, schwelgerisch, ausgelassen, ungezügelt.
- Ἀσημος, ου, nicht ausgezeichnet.
- Ἀσμενος, gern, willig, freudig.
- Ἀσπονδος, ου, der kein Bündniß zuläßt.
- Ἀστεῖος, α, ου, städtisch, lieblich, empfehlend, rühmlich.
- ἡ Ἀστραπή, der Blitz.
- ὁ Ἀστυγειτών, der Stadtnachbar.
- Ἀσυλος, ου, unverletzlich.
- Ἀσχολος, ου, der keine Mulse hat, beschäftigt.
- Ἄτε, nemlich.
- Ἀτεγικτος, ου, unerweicht, ungerührt.
- Ἀτενής, ἐς, unbeugsam, steif, unverwandt.
- Ἀτερπής, ἐς, nicht vergnügt, unangenehm.
- Ἀτρέμα, unerschrocken, ruhig, leise.
- Ἀτρεμέω, ich bleibe unerschrocken, ruhig.
- Ἀτρεμής, ἐς, unerschrocken, unerschüttert, in gleichen unveränderter Richtung.
- Ἀυθάδης, ἐς, eigensinnig, hartnäckig, kühn.
- Ἀυλίζομαι, ich übernachte, bleibe auf meinem Posten im Lager.
- Ἀὔξω, ich vergrößere, Philop. c. 4.
- Ἀυστηρὸς, ἄ, ον, strenge, herbe.

ὁ Αὐτοκράτωρ, der Imperator.

ἡ Αὐτοματία, das glückliche Ungefähr.

τὸ Αὐτέματον, das Ungefähr, das von sich selbst Geschehende.

ἡ Αὐτομολία, das Ueberlaufen zum Feinde.

Αὐτός, ἡ, ὁ, er, sie, es; selbst: is, ipse. Ὁ αὐτός, ἡ αὐτή, τὸ αὐτὸ, derselbe.

Ἀφανίζω, ich mache unsichtbar, vertilge, vernichte.

Ἀφειδῶς, ohne Schonung, ohne Scheu.

ἡ Ἀφέλεια, die Einfalt, die Einfachheit.

Ἀφθονος, ον, neidlos, unbeneidet von Göttern und Menschen; daher im glücklichen Ueberflusse, reichlich.

Ἀφίημι, ich schicke weg, entferne, weise von mir; verachte, behandle nachlässig, Brut. c. 40.

Ἀφνω, plötzlich.

ἡ Ἀφορμή, der Angriff, Anfang; die Gelegenheit, das Werkzeug zu etwas.

Ἀφροσιῶω, ich befreie durch Sühnopfer von einem Gelübde; ich befreie, zerstöre durch Heiligkeit, durch Ceremonien.

ἡ Ἀφροσίωσις, die Sühnung, die Leistung eines Gelübdes.

Ἀχανῆς, ες, der den Mund nicht aufthut, und der den Mund weit aufthut; weitschlündig, ungeheuer, schrecklich.

ἡ Ἀψιμαχία, der Kampf, das Scharmützel.

τὸ Βάθρον, das Fußgestell, die Bank.

Βαθὺς, εἶα, ὁ, tief, würdig, gewichtvoll, gravis.

Βαίνω, ich schreite, trete daher; βέβηκα, ich bin daher getreten, ich habe festen Fuß gefasst, ich stehe fest.

τὸ Βάνχευμα, das Trinkgelag.

τὸ Βαλανεῖον, das Bad.

τὸ Βαλλάντιον, der Gürtel, die Tasche.

Βαρύνω, ich belästige; pass. ich werde belästiget, ich trage mit Unwillen.

Βαρύποτμος, ον, von schwerem Schicksal getroffen, unglücklich.

Βασανίζω, ich foltere.

ἡ Βαφή, die Färbung, die Farbe.

Βεβαίως, fest, zuverlässig, sicher.

τὸ Βῆμα, die Rednerbühne.

Βράζε-

Βιάζομαι, ich behandle
gewaltthätig, ich un-
terdrücke, bezwinge.

Βοηλατέω, ich treibe Och-
sen, ich pflüge.

Βουλευόμαι, ich überlege,
fasse einen Entschluß.
ἡ βουλὴ, die Senatsver-
sammlung.

Βουλιμιάζω, ich leide an
der Boulimia, einer
Erstarrung vor Kälte,
die mit Heishunger an-
fängt. S. Galen zu
Hippokr. Aphorismen
2, 21.

Βραβεύω, ich belohne, ent-
scheide einen Streit,
lenke, regiere einen
Streit.

Βραδύνω, ich zaudere.

ἡ Βροντὴ, der Donner.

ὁ Βυθός, die Tiefe.

ἡ Βῶλος, die Erdscholle.

Γανόω, ich mache
glänzend, ich schmü-
cke.

ὁ Γαργαλισμός, das Kitzeln.

Γαυριάω, ich prahle, brü-
ste mich.

ἡ Γειτνίασις, die Nachbar-
schaft.

ἡ Γενεὰ, die Geburt, das
Geschlecht, die Kinder.

Γεόω, ich koste, genieße.

ἡ Γέφυρα, die Brücke.

Γηροτροφέω, ich ernähre
im Alter; pass, ich
verlebe das Alter.

Γινώσκω, ich erkenne, ur-

theile, entscheide, be-
schliesse, entschliesse
mich.

Γλίχομαι, ich strebe eifrig,
ἡ Γλυφὴ, der Einschnitt.
τὸ Γράψιον, der Stil, der
Griffel, zum Schrei-
ben und zum Stechen.

ὁ Δαλός, der Brand,
das brennende Holz,
die Fackel.

ἡ Δαψιλσία, die Leichtig-
keit, die Ergiebigkeit,
der Reichtum.

ἡ Δεινότης, die Geschick-
lichkeit, Grösse, hohe
Kraft, Furchtbarkeit.

ἡ Δεισιδαιμονία, die Götter-
furcht, der Aberglau-
ben.

Δεκάζω, ich bestechе durch
Geschenke.

τὸ Δελέασμα, die Lockspei-
se, Lockung.

ἡ Δέλτος, die Tafel, die
Schrift, die Rechnung.
Davon τὸ Δελτάριον,
das Täfelchen, Blätt-
chen,

τὸ Δεσμωτήριον, ein Gefäng-
nis, ein Ort wo man
Sklaven hält; ergastu-
lum, ein Arbeitshaus.

Δῆ, von ἦδη: in der That,
der Wahrheit gemäß,
eigentlich, wirklich.
Wir können die Kraft
dieser, wie mehrerer
griechischer Partikeln,
zwar nicht immer mit
einem

einem eigenen Worte, doch aber durch die Wendung des ganzen Satzes ausdrücken; und für den Anfang, um das Griechische ganz zu verstehen, wähle man lieber den weitläufigeren Ausdruck.

ὁ Δῆμαρχος, der Volkstribun.

ὁ Δημιουργός, der Künstler, der Schöpfer eines Werks.

Δημοκοπέω, ich arbeite um das Volk, ich hasse nach Volksgunst.

ὁ Δημόσιος, der öffentliche Diener, vorzüglich der Gefängniswärter.

Διαβοάω, ich schreie umher, mache laut bekannt, verbreite.

Διαγίνεσθαι, ich bin dazwischen, komme durch etwas hindurch, dauere aus, bleibe am Leben.

Διαγορεύω, ich unterlage.

τὸ Διάγραμμα, die Innenschrift, das Dekret.

ἡ Διαγραφὴ, die Zeichnung.

Διαγράφω, ich streiche durch, schaffe ein Gesetz ab.

ἡ Διαδοχή, die Nachfolge, die Ablösung.

ἡ Διάθεσις, die Anordnung, der Gegenstand

eines Gedichtes oder Gemäldes; Brut. c. 23.

Διαθροέω, ich schreie durch etwas hin, ich verbreite mit Lärmen.

Διαίρῃω, ich unterscheide, d. i. ich entscheide, gebe Antwort über etwas.

ἡ Διακονία, der Dienst, die Aufwartung.

ἡ Διακοπή, der Einschnitt.

Διανρούω, ich breche, dringe gewaltsam hindurch, stolze zurück: med. ich stolze von mir zurück, wehre ab, verhindere mit Gewalt.

Διαλαγχάνω, ich vertheile durchs Loos.

Διαλαμβάνω, ich nehme einzeln heraus, unterscheide, ziele auf einen Punkt.

Διαλλάσσω, ich trenne, löse auf.

ἡ Διάλυσις, die Auflösung, a) des Krieges; daher Bündnisse, Frieden; — b) des Friedens, daher Friedensbruch.

Διαμιλλάομαι, ich wetteifere.

Διαμπερὲς, ganz hindurch.

Διαναπαύομαι, ich ruhe mich dazwischen aus.

Διανθίζω, ich schmücke mit blühenden Farben.

Διάπαντος, in jedem Fall, immerhin.

Διαπείρω, ich durchbohre.

Δια

Διαπληκτίζομαι, ich hadere,
in Ernst und Scherz,
reize die Leidenschaft,
schlage mich.

Διαπόντιος, ον, durch das
Meer, jenseit des Mee-
res.

Διαπορέω, ich mache ver-
legen, verwirre; ich
bin verlegen, stehe an,
verwundere mich.

Διαπορθέω, ich plündere.

Διαρρίπτω, ich werfe nach
verschiedenen Seiten
umher; ich zerstreue,
zerstückele.

Διαρτάω, ich hänge ausein-
ander, trenne, führe
weit weg.

Διατελέω, ich dauere fort:
διατελέω θαυμάζων, ich
bewundere ununter-
brochen.

Διατηρέω, ich bewahre, er-
halte.

Διατρέω, ich zittere.

ἢ Διατριβή, Zeitvertreib,
Kurzweil, Spafs.

Διαφέρω, ich nütze; διαφέ-
ρει, es ist nützlich,
wichtig, interest: med.
ich streite mich.

Διαφεύγω, ich entfliehe. Ἡ
πράξις διαφεύγει με, die
Ausführung eines Pla-
nes entgeht mir, die
Unternehmung wird
mir vereitelt.

Διαφθείρω, ich verderbe,
verführe, bestechte.

Διαφορέω, ich trage, wer-

fe hin und her, zer-
streue, zerreiße, plün-
dere.

Διὰ χροαομαι, ich mißshan-
dele, tödte.

Διείργω, ich führe zwi-
schen durch, ich trenne.

Διεκδύμι, ich schleiche
durch etwas hinaus.

Διelaύνω, ich durchbreche.

Διηχέω, ich töne überall
umher, aktiv; daher
Timol 21 fin. keine
Aenderung.

Διίστημι, ich stelle ausein-
ander: arst. 2, ich stehe,
trete auseinander.

Δίχα, getheilt, ohne.

Διωθέω, ich stosse von mir,
dränge zurück.

Διώνυμος, ον, allgemein ge-
nannt, berühmt.

ἢ Δόκησις, die Meinung,
die Erwartung.

Δοκιμάζω, ich prüfe, fin-
de bewährt.

Δόλοφονέω, ich tödte durch
List.

ὁ Δολων, ein im Stock ver-
borgener Dolch.

ὁ Δορατισμός, das Speerge-
fecht.

Δραστήριος, α, ον, thätig,
wirksam, unterneh-
mend.

ἢ Δραχμή, entspricht dem
römischen Denar, etwa
5 Groschen unseres Gel-
des.

Δριμύς, εἶα, ὁ, scharf.

- Δυσάνασχετός, ich bin sehr unwillig.
 Δυσεξέλικτος, ον, schwer zu entwickeln, verwickelt.
 Δυσμείλικτος, schwer zu befänftigen, unversöhnlich.
 Δυσχεραίνω, ich bin unwillig.
 Δυσωπείω, ich mache daß jemand sich schämt pass, ich werde durch Schaam bewogen etwas zu thun, zuzugeben, zu unterlassen.
 τὸ Δωμάτιον, das Zimmer, das Schlafgemach.
 ὁ Ἐγνέφαλος, das Gehirn.
 τὸ Ἐγχειρίδιον, der Handdegen, der Dolch.
 ἡ Ἐγχεύς, υος und εος, der Aal.
 τὸ Ἐδαφος, der Boden, die Erde.
 Εἰλέω, ich sammele zu Haufen, schwärme umher.
 Ἐκβαρβαρεύω, ich übergebe an Barbaren, Tim. 20.
 ἡ Ἐκβαρβαρώσις, die Verwilderung.
 Ἐκβλύω oder ἐκβλύζω, ich ströme heraus.
 Ἐκγλύφομαι, ich bilde aus, brüte aus.
 ἡ Ἐκδοσις, die Herausgabe, die Verheirathung.
 Ἐκθλίβω, ich verdränge, stosse aus.
 Ἐκκηρύττω, ich verbanne aus dem Lande.
 Ἐκκλέπτω, ich stehle heraus, bringe heimlich heraus.
 Ἐκμισθόω, ich vermiethen um Lohn.
 Ἐκπαθής, über die Massen gerührt, gewaltig erschüttert, unruhig.
 Ἐκπίπτω, ich falle heraus, werde ausgestossen, ausgetrieben, verliere die Liebe, Gunst eines; lenke von einer Sache ganz ab, digredior.
 Ἐκπληκτικῶς, Bestürzung, Staunen erregend.
 Ἐκποδών, weg vor den Füßen, aus dem Wege.
 Ἐκτήνω, ich schmelze heraus, mache weich, daß herausfließt.
 Ἐκτραχηλιάζω, ich stürze köpflings hinab, Brut. 31.
 ἡ Ἐκτροπή, die Abweichung, Ausschweifung.
 Ἐκφ라우ρίζω, ich erkläre, halte für nichts werth; verachte.
 ἡ Ἐκφορά, das Hinaustragen, zum Brechen.
 Ἐκφυλος, ον, außerhalb des Stammes, der Art; fremd, unnatürlich, ungeheuer.
 Ἐκφύω, ich bringe hervor.
 Ἐλαφρὸς, ἁ, ον, behende, leicht, gefügig.
 τὸ Ἐλεγείον, das elegische

- Gedicht, entweder elegisches Inhalts, oder nur im elegischen Versmaafs, Hexameter und Pentameter.
- τὸ Ἑλεγχος, das Zeichen, der Beweis; die Ueberführung, der Tadel.
- ἢ Ἑλευθεριότης, Freimuth, Edelsinn.
- Ἑλκω, ich ziehe herab, wäge auf.
- τὸ Ἑλος, der Sumpf. Davon ἐλώδης, sumpfigt.
- Ἑμβάλλω, ich werfe, falle ein, stosse auf etwas, begegne; ich gehe, schiffe ein. Ἑμβάλλω λόγον περὶ τίνος, ich fange an von etwas zu sprechen, ich erwähne.
- ἢ Ἑμβολή, der Einfall, der Ort zum Einfall, der Eingang.
- Ἑμβολος, der Schiffsschnabel; οἱ ἔμβολοι, rostra, die Rednerbühne auf dem Markt zu Rom.
- Ἑμβριθής, schwer, lastend, niederdrückend, träge; schwer, gewichtvoll, würdig.
- Ἑμπεδῶ, ich beobachte standhaft.
- Ἑμπίμπλημι, auch πίμπλημι, ich sättige: med. c. gen. ich sättige mich an etwas, ἀνθρώπου, meinen Muthwillen, meinen Zorn an einem Menschen, Philop. 16,
- Ἑμπληκτος, ον, geschlagen am Verstande, wahnwitzig, unbesonnen.
- Ἑμποικίλλω, ich füge Buntes ein, durch Sticken oder Weben.
- Ἑμπρήθω, ich zünde an.
- τὸ Ἑμφανές, das Sichtbare, ein hoher, sichtbarer Ort.
- Ἑμφερής, ἔς, ähnlich. ἢ Ἑμφερεία, die Aehnlichkeit.
- Ἑμφιλοκαλέω, ich suche Ruhm in etwas, strebe mit Eifer.
- Ἑμφύλιος, zum Stamm gehörend, einheimisch, bürgerlich.
- Ἑμφύω, ich wachse ein, med. ich schliesse mich mit Innigkeit an, mische mich in etwas.
- Ἑναγής, verflucht, eines Verbrechens schuldig.
- Ἑναγίζω, ich feiere Todtenopfer, ehre Todte, traure um sie.
- Ἑναγχος, neulich.
- Ἑνάμιλλος, wetteifernd.
- τὸ Ἑναμμα, das Hineingeknüpft, der Knoten.
- Ἑνδεής, hilfsbedürftig, unzureichend, nicht haltend.
- Ἑνδείκνυμι, ich zeige an, entdecke, klage an, defero.
- Ἑνδελεχής, ἔς, immerwährend.

- Ἐνδίδωμι, ich übergebe, gebe nach.
 τὸ Ἐνδόσιμον, das Dargegebene, die Gelegenheit.
 Ἐνδορεύω, ich stelle in den Hinterhalt.
 Ἐνυαλέω, ich wickele ein, mische ein.
 Ἐνέχω, ich halte inne, ich fessele, bedränge, bringe in Verlegenheit, beschuldige.
 Ἐνήλικος, oder ἐνήλιξ, mannbar, zum Jünglinge erwachsen.
 Ἐνήρης, mit einem Ruder versehen.
 Ἐνίσταμαι, ich stelle mich ein, fange an; widersetze mich.
 Ἐνοχλέω, ich bin lästig.
 ἢ Ἐντευξίς, die Annäherung, die Botschaft, die Bitte, der Umgang, das Lesen.
 Ἐντήκω, ich schmelze in etwas hinein.
 Ἐντονος, ον, angespannt, heftig.
 Ἐντρίβω, ich reibe ein, drücke stark ein.
 Ἐντυγχάνω, ich treffe auf etwas, verkehre mit etwas: ἐντυγχάνω γράμμασι, ich lese Bücher.
 Ἐξαγριαίνω, ich erbittere.
 Ἐξαιρέω, ich nehme heraus, wähle aus.
 Ἐξαλείφω, ich salbe weg, wische weg.
 Ἐξανθίζω, ich mache hervorblühen, ich treibe heraus: ich blühe, breche hervor.
 Ἐξαργυρίζω, ich setze in Silber um, mache Silber daraus.
 Ἐξαρπύω, ich rüste, ordne an.
 Ἐξάπτω, ich springe auf.
 ἢ Ἐξέδρα, ein hoher Sitz, oder Platz, der an einem Gebäude herausgebaut ist, wie der Chor in den Kirchen: ein Balkon, ein Söller.
 Ἐξελέγχω, ich überführe.
 Ἐξελίττω, ich wickele aus einer Schlinge, ich ziehe mich zurück.
 ἢ Ἐξίς, die Beschaffenheit, habitus: der Körperzustand, die Fertigkeit, Geschicklichkeit.
 ἢ Ἐξοδος, der Ausgang, der Ausfall.
 Ἐξοκέλλω, ich treffe auf etwas, gerathe in etwas, stürme gegen etwas.
 Ἐξωνέομαι, ich kaufe mir aus, löse ein, kaufe wieder.
 Ἐπαγγέλλομαι, ich verspreche.
 Ἐπαγρυπνέω, ich wache über etwas, ich bringe eine Nacht mit Nachdenken über etwas hin.
 Ἐπαγωγός, ον, was herbeiführen, gewinnen kann, anlockend.

Ἐπαίρω, ich hebe in die Höhe, ermuntere, reize auf, erzeuge Leidenschaft.

Ἐπαιρέομαι, ich hebe mich in die Höhe: τινὶ, über etwas; ich schwebe über etwas, impendeo; ich drohe Gefahr. —

ἢ Ἐπαλξίς, der Schutz, die Zinne der Mauer.

Ἐπαναίρῃομαι, ich nehme zurück.

ἢ Ἐπανόρθωσις, die Verbesserung.

Ἐπάρατος, ον, verflucht.

ἢ Ἐπαρχία, die Unterherrschaft (γίνομαι ἐπὶ τινι), die Provinz.

Ἐπαχθής, ἔς, lästig, drückend, hart.

Ἐπείγω, ich treibe an: med. ich treibe mich an, ich eile.

Ἐπεμβαίνω, ich trete auf etwas, besonders höhrend.

Ἐπέξειμι, ich gehe gegen einen aus, ich verfolge, ich fodere vor Gericht.

Ἐπευωνίζω, ich bestimme einen wohlfeilen Preis, ich mache wohlfeil.

Ἐπέχω, ich halte auf etwas, ich ziele, richte meinen Lauf, Timol. 8, ich halte zurück, verweile.

Ἐπὶ, Hauptbedeutung mit allen 3 Cas. auf.

Ἐπ' Αἰγύπτου, nach Aegypten ist elliptisch für ἐπὶ τὴν γῆν Αἰγύπτου. —

Γίνομαι, εἶμι ἐπὶ τινι, ich stehe, komme unter eines Gewalt. Ἐπὶ τῷ, auf die Bedingung, dafs.

Ἐπιβαίνω, ich steige auf etwas, ich greife an.

Ἐπιδανείζω, ich borge zu etwas.

Ἐπιδείκνυμαι, ich zeige etwas von mir, besonders als Schriftsteller ein Werk.

Ἐπίδοξος, ον; berühmt: ἐπίδοξος εἶμι, ich stehe in dem Ruf, man vermuthet von mir.

ἢ Ἐπίδοσις, die Zugabe, das Geschenk.

Ἐπεικῶς, billig; gemäßigt; ruhig; passend, gewöhnlich, häufig.

Ἐπιθιγγάω, ich berühre.

Ἐπιναλέομαί τινα, ich rufe mir einen zur Hülfe, ich appellire an einen.

Ἐπιηρυκεύομαι, ich bitte durch einen Herold.

Ἐπικυρόω, ich mache gültig, entscheide.

Ἐπινυστάζω, ich nicke vor Schlaf, ich schlafe im Sitzen.

τὸ Ἐπίον; contr. τοῖπιον; scil. ἔτος, das folgende, nachkommende Jahr.

Ἐπιπλήσσω, ich schelte.

Ἐπιρῶ

Ἐπιρράσσω, ich schiebe hinauf.

Ἐπιρρώννυμι, ich stärke, mache muthig, belebe, feuere an.

Ἐπισπάω, ich ziehe an.

Ἐπιστομίζω, ich schliesse den Mund, lege ein Gebiß an.

Ἐπισφαλῶς, täuschend, unsicher, gefährlich.

Ἐπισφάττω, ich tödte hinzu, τινί τινα, außer einem noch einen.

Ἐπιτειχίζω, ich errichte eine Vestung gegen einen; ich bevestige, rüste gegen etwas.

Ἐπιτήδειος, ον, passend, geschickt.

Ἐπιτηδεύω, ich besorge, ich strebe zu erreichen.

Ἐπιτρέχω, ich laufe auf etwas zu, gerathe in etwas.

ὁ Ἐπίτροπος, der Fürsorger, Vormund, Vorsteher.

τὸ Ἐπιχείρημα, der Versuch, die Unternehmung, der Beweis.

Ἐπιχειροτονέω, ich hebe die Hand auf, stimme für etwas, billige, beschliesse.

ἡ Ἐπίχυσις, das Ausgießen des Weines beim Opfer, libatio, Gebet, Wunsch.

τὸ Ἐργαστήριον, die Werkstatt,

Ἐρείδω, ich hefte vest.

Ἐρείπω, ich stürze um, reiße nieder.

Ἐρήμος, η, ον, öde, verlassen, unbeschützt: δίκη ἐρήμη, eine unvertheidigte Anklage.

Ἐρίζω, ich streite.

ἡ Ἑσμὸς, der Bienen-schwarm.

Ἐυανάκλητος, ον, leicht ermahnbare, den man leicht zurück rufen kann.

Ἐυγνώμων, wohl denkend, richtig, schätzend, gerecht, billig.

Ἐυήμερος, ich verleve glückliche Tage; ich habe Ansehen, Beifall.

ἡ Ἐυθύνη, die gerichtliche Untersuchung, die gerichtlichen Gründe: εὐθύνας δίδοναι, Rechenschaft geben.

ἡ Ἐυκολία, die Leichtigkeit, Gefälligkeit, Freundlichkeit.

Ἐυλαβής, vorsichtig.

ἡ Ἐυμηχανία, der Kunst-sinn, die Geschicklichkeit in mechanischen Arbeiten, in Verketzung von Dingen.

Ἐυπετής, ες, leicht fallend, leicht.

Ἐυπορέω, ich finde, habe Fülle.

Ἐυροέω, ich fließe wohl, habe einen glücklichen Fortgang.

ἡ Ἐύτα-

ἡ Εὐταξία, die gute Anordnung, Mäßigung, Bescheidenheit.

Εὐτελής, ἐς, wohlfeil, gering, schlecht.

ἡ Εὐφημία, der Glückbedeutende Zuruf.

Εὐφυής, ἐς, gut von Natur, an Körper und Geist: daher schön, geistvoll, witzig.

ἡ Εὐφύια, die natürlich gute Beschaffenheit: daher Schönheit, Talent, Fruchtbarkeit.

Εὐχομαι, ich flehe unter Gelübden.

ἡ Ἐφεδρεία, das Stillsitzen, der Posten, der Hinterhalt.

Ἐφεδρεύω, ich sitze still, stehe auf meinem Posten, liege im Hinterhalt.

ἡ Ἐφίδρωσις, das Schwitzen.

Ἐφικνέομαι, ich komme zu etwas, ich erreiche.

Ἐφίστημι, ich stelle auf etwas, halte auf, achte auf etwas, werde nachdenkend.

ἡ Ἐφοδος, der Angriff.

Ἐφορμέω, ich treibe an, gelange an eine Küste, liege in einem Hafen.

Ἐχω πλεόν, ich habe mehr, ich übertreffe.

τὸ Ζεῦγος, die Verbin-

dung zweier Dinge, das Paar.

ὁ Ζῆλος, der Nacheifer.

ἡ Ζημία, die Geldstrafe.

ὁ Ζόφος, die Finsternis.

ὁ Ζυγὸς, die Wagschaale.

ἡ Ἡγεμονία, die Anführung, besonders eines Heeres; die Obergewalt unter den verschiedenen kleinen griechischen Staaten, principatus.

Ἡγέομαι, ich gehe voraus, führe an, stehe vor.

Ἡθικῶς, sittlich, freundlich.

τὸ Ἡθός, die Sitte, die Naturanlage, der Charakter.

Ἡ (ἡ), nehmlich ὁδῶ, in, auf welchem Wege, nach welcher Gegend hin, c. genit. τῆς Ἰταλίας, nach welcher Gegend Italiens hin, Timol. c. 8.

ἡ Ἡλεκάτη, der Spinnrocken, im plur. die Spindel.

ἡ Ἡμέρα, der Tag; καὶ ἡμέραν, täglich.

Ἡμίφλεπτος, ον, halbangebrannt.

Ἡπίως, milde, ohne Eifer.

Ἡρεμέω, ich lebe in Ruhe.

τὸ Ἡρίον, das Denkmal, das Grabmal.

Ἡσυχ-

Ἠσυχῇ, ruhig, gelassen,
einigermassen.

ἡ Ἥχη, der Ton, das
Getöse.

Θαλαρῆς, ἄ, ὄν, blü-
hend, jugendlich.

ὁ Θεῖος, der Oheim,

ὁ Θεριστής, der Aerndter,
der Mäher.

τὸ Θεωρητήριον, der Sitz im
Schauspielhause.

τὰ Θηρίκεια, Trinkgefä-
ße, nach der Art des
Therikles, mit erho-
bener Arbeit.

Θησαυρίζω, ich sammele
Schätze, häufe auf.

Θίγω, ich berühre.

Θολερῆς, ἄ, ὄν, trübe, dü-
ster.

Θριαμβεύω, ich triumphire.

ὁ Θυγατρίδοῦς, der Schwe-
sterohn.

ὁ Θυρεὸς, die Thüre:
ein länglicht rundes,
krumm gebeugtes,
schmaleres Schild; un-
terschieden von Ἀσπίς,
ein rundes, großes
Schild.

τὸ Θάνατος, das Schrecken,
die Angst.

ὁ Θάμβος, der Tod, auch
gewaltfamer, Tim. 13.

τὸ Ἰαμα, das Heil-
mittel.

ὁ Ἰάρχης, der Anführer
eines Trupps Reuterei.

ὁ Ἰμῆρος, die Sehnsucht.

ὁ Ἰπποκόμος, der Pferde-

wärter.

Ἰσοστάσιος, ὄν, von gleichem
Gewicht.

Ἰσορροπέω, ich wiege gleich.

Ἰστημι. Bei diesem Verbo
und allen damit zusam-
mengesetzten muß man
Präsens, Imperfectum,
Futurum und Aoristus
I. genau von Aorist, II.,
Perfect, u. Plusq. perf.
unterscheiden: jene be-
deuten stellen, diese
stehen. Bei der Form
ἔστησαν muß es der Zu-
sammenhang entschei-
den, ob es Aorist. I. od.
Aorist. 2. ist. Timol. c.
4. 5. 12. 27. 29. — Ἰ-
σταμαι, ich stelle mich,
Timol. c. 9.

τὸ Ἰστίον, das Segeltuch.

ἡ Ἱστορία, die Nachfor-
schung, die Erzählung
des Erforschten, die
Darstellung.

ὁ Ἰστός, das Gewebe, der
Weberstuhl.

Ἰσχνός, ἡ, ὄν, dünne,
schlank.

Ἰσχυρίζομαι, ich mache
mich stark, behaupte
mit Nachdruck.

Ἰταμός, leichtsinnig, ver-
wegen.

Καθαγιάζω, ich heili-
ge, verbrenne.

ὁ Καθαρμός, die Reinigung,
Musterung, Iustratio.

Καῖσαρ

Καθεκτός, ὄν, haltbar, unfalschbar, regierbar.
 Κάθημαι, ich setze mich nieder, ich bleibe.
 Καθίστημι, ich stelle auf; aor. 2., ich stehe auf, erhebe mich, werde.
 Καθυβρίζω, ich behandle muthwillig, beschimpf.
 Καίριος, α, ὄν, gelegen, zum Guten und Bösen; daher auch tödlich.
 Καίτοι, und doch, und wahrlich, ob schon.
 Καλινδέω, ich wälze, treibe umher; med. verlor, ich verkehre, halte mich auf.
 τὸ Καπηλεῖον, die Schenke, das Wirthshaus, der Kramladen.
 ὁ Κάπηλος, der Krämer, Kleinhändler.
 ὁ Κασίγνητος, der Bruder.
 ἡ Καταβολή, die Grundlage.
 Κατάγνυμι, ich zerbreche.
 Καταδύομαι, ich ducke mich unter etwas, ich nehme meine Zuflucht zu etwas.
 ἡ Κατάδυσις, der Zufluchtsort.
 ἡ Καταίνεσις, das Versprechen der Heirath, die Verlobung.
 Καταίρω, ich gerathe in etwas.
 Κατακλάω, ich zerbreche, beuge.

Κατάκοπος, ὄν, abgearbeitet, ermattet.
 Κατακοσμέω, ich ordne, ich bringe in die gewöhnliche Ordnung.
 Καταλαμβάνω, ich ergreife, treffe, hohle ein.
 Καταλεύω, ich steinige.
 Καταναλίσκω, ich zehre auf.
 Κατανεφθώ, ich bedecke mit Finsterniß.
 Καταξάινω, ich zerfleische.
 Καταπολεμέω, ich kriege nieder, ich besiege.
 Καταπονέομαι, ich arbeite mich ab, ermüde durch Arbeit.
 Καταποντίζω, ich versenke ins Meer.
 Καταρρέγγνυμι, ich breche hervor.
 Καταρρέύω, ich ströme hinab, aktiv. Καταρρέύομαι, ich fließe hinab, sinke nieder.
 Καταρχαιρεσιάζω, ich widerstrebe einer Amtswahl.
 Κατάρχομαι, ich beginne das Opfer, weihe ein.
 Κατασνάπτω, ich reiße nieder.
 ἡ Κατασκευή, die Einrichtung, Beschaffenheit.
 Κατασιήπτω, ich stürze, fahre nieder.
 Κατασπάω, ich ziehe herab, ich ziehe vom Ufer.
 Καταστηματικός, ὄν, gesetzt, vest, ruhig.
 Καταστρατηγέω, ich bekämpfe durch Kriegslift.

Κατα-

Καταστρέφω, ich wende entgegen, ich würke zurück: οἱ λόγοι καταστρέφουσι ἐπὶ τὰ πράγματα, Philop. 4. — ich wende um, werfe nieder, endige, sterbe.

Κατάσχετος, niedergehalten, ergriffen.

Καταυλίζομαι, ich schlage ein Lager auf.

Καταφέρω, ich trage abwärts. med. ich sinke abwärts, ich neige mich herab.

Καταφράσσω, ich umzäune, ich umschirme.

Καταχειροτονέω, ich gebe meine Stimme gegen einen; ich verurtheile.

Κατεργάζομαι, ich arbeite nieder, reibe auf, tödte.

Κατέχω, ich halte zurück; ich halte fest, mit Eifer.

Κατηφής, es, niedergeschlagen, traurig, gebeugt.

Κατισχύω, ich bin stark gegen einen, ich vermag.

Κατοικίζω, ich gebe eine Wohnung.

Κατόπιν, i. e. κατ' ὀπίν, dem Gesicht entgegen, hinter.

Κατορθόω, ich mache gerade, stelle gerade, führe glücklich aus.

Κεντέω, ich steche.

ὁ Κέραμος, die Töpfererde, und was daraus ge-

macht ist. Gefässe, Dachziegel.

ὁ Κηδεστής, der Fürsorger, der Schwiegervater.

Κηλέω, ich besanftige, zähme, gewinne durch sanfte Mittel, betrüge.

ὁ Κῆπος, der Garten.

τὸ Κήρυγμα, der Ausruf, der Befehl, edictum, Volks-, Senats-Beschluss.

τὸ Κηρύκιον, der Heroldsstab.

Κινδυνεύω, ich bin in Gefahr, setze mich in Gefahr.

Κινέω, ich bewege, ändere. τὸ Κλάσμα, das Abgebrochene, das Bruchstück.

τὸ Κλειῖθρον, der Riegel.

Κληρουχικός, sc. νόμος, ein Gesetz über Aeckervertheilung an Kolonisten, über Kolonien.

Κλίνω, ich neige, dränge. ὁ Κλύδων, die Brandung der Fluthen.

Κλύζω, ich wasche, tränke mit Wasser, überschwemme.

τὸ Κοιταῖον, das Lager wilder Thiere.

Κολούω, ich verstümmele, vermindere.

Κομῆτης, mit langen, genährten Haaren.

Κομιδῆ, gänzlich, durchaus.

Κομπάζω, ich töne laut, ich prahle mit Spott.

ὁ Κό-

ὁ Κόνδυλος, die geballte Faust, der Faustschlag.

ἡ Κόρη, die Jungfrau, jung an Jahren: vorzugsweise wird Proserpina so genannt.

ὁ Κορυδαλλός, die Schopflerche, mit einem Federbusch auf dem Kopf.

ὁ Κουρεύς, der Bartscheerer.

τὸ Κράνος, der Helm.

τὸ Κράσπεδον, der Rand, der Saum des Kleides, die Borke.

Κρατέω, ich ergeife, bemächtige mich, herrsche, siege.

τὸ Κράτος, die Gewalt, Stärke.

Κρεμάω, ich hange auf; pass. ich werde aufgehängen, ich hänge.

τὸ Κρημνῶδες, das Abhängige.

ὁ Κρότος, das Händeklatschen.

ὁ Κύβος, der Würfel.

Κυκλόω, ich mache einen Kreis, ich umgehe.

ἡ Κύλιξ, der Becher.

Κυρόω, ich mache gültig, ich bestätige.

ὁ Κώδων, die Schelle, Klingel.

ὁ Κώθων, ein lacedämonischer Feldbecher; ein großer vielumfassender Becher.

ἡ Λαβή, der Griff, die Handhabe.

ἡ Λαίλαψ, der Wirbelwind, Sturm.

ἡ Λαλία, das Geschwätz. τὸ Λάφυρον, die Freiheit zu plündern; τὰ λάφυρα, die Kriegsbeute.

ἡ Λεία, die Beute.

Λεῖος, α, ον, glatt, eben.

Λειποθυμέω, ich werde kleimüthig, ich werde ohnmächtig.

Λείπομαι, ich werde zurückgelassen: τινὶ von etwas, d. i. ich bleibe hinter etwas zurück; ich bin geringer, schwächer in etwas.

ἡ Λέξις, das Sprechen, die Aussprache; der Ausdruck, die Wahl der Worte.

Λεπτός, ἡ, ον, zart, fein.

Λήγω, ich höre auf, endige: τὰ λήγοντα τῆς παρατάξεως, der schließende, letzte Theil der Schlachtordnung.

Ληρέω, ich treibe Poffen.

Ληστρικός, für Räuber passend.

ὁ Λιβανωτός, der Weihrauch.

ὁ Λιμήν, der Hafen.

Λιπαρής, ες, dringend, angelegentlich, fleissig.

ἡ Λιτότης, die Einfachheit, Mässigkeit, frugalitas.

ἡ Λίτρα, das Pfund, das Gewicht.

ὁ Λίχνος, ein Lecker, ein Schlemmer.

Λοιδορέομαι, ich schelte: mit allen

allen passiven Formen in aktiver Bedeutung. Caj. Gr. c. 4. und 10.

ὁ Λόφος, der Rücken, der Hügel, der Federbusch,

ὁ Λοχισμός, die Nachstellung, Hinterlist.

Δυμαίνω, ich beschädige, verderbe.

Μαίνομαι, ich bin wahn- sinnig, schwärme, bin im Enthusiasmus.

ὁ Μακαρισμός, die Glück- lichpreisung, die Lob- rede.

Μακρὰν, weit.

Μαλάσσω, ich verweichele, entnerve.

ἡ Μάλη, die Höhlung un- ter dem Arm.

ἡ Μαντεία, der Orakel- spruch.

Μαραίνω, ich vertrockene, aktiv und neutraliter. Med. ich werde welk, kraftlos, ich schwinde hin.

Μαρτυρέω, ich führe als Be- weis, als Zeugen an.

Μάτην, vergeblich.

τὸ Μαχαίριον, ein kleiner Degen, ein Scheer- messer.

Μεγαλαυχέομαι, (von μεγαλή und αὔχη,) ich rühme Großes von mir, ich prahle.

Μεθύσκομαι, ich berausche mich.

ὁ Μέθυστος, der Trunken- bold.

ἡ Μελέτη, die Sorgfalt: με- λέτην ποιεῖσθαι, sich eine Vorübung machen, im Denken, Sprechen oder Handeln.

Μεψιμορέω, ich beklage mich.

τὸ Μεγάγυλον, ein Pfeil mit einem Wurfriem in der Mitte.

Μεταβάλλομαι, ich ändere mich, mit Reue über das Voraufgegangene.

τὸ Μεταίχιμιον, der Raum zwischen zwei Schlacht- ordnungen.

Μετανοοῦμαι, ich ändere die Ordnung, ich bessere.

Μεταπέμπομαι, ich schicke nach etwas für mich, ich lasse holen.

Μεταχειρίζω, ich behandle: med. ich behandle mich, ich Sorge für mich, su- che mir zu helfen.

Μετέχω, ich nehme Theil.

Μετewρίζω, ich hebe in die Höhe.

Μετέωρος, ον, hoherha- ben, aufgehangen, schwebend, mislich, in ungewisser gespann- ter Erwartung.

Μετοικίζω, ich gebe eine andere Wohnung, füh- re eine Kolonie aus.

τὸ Μῆνυτρον, die Beloh- nung für die Entde- ckung.

Μηΐες,

Μηνύω, ich offenbare, entdecke.

ὁ Μηρὸς, die Hüfte.

Μηχανάομαι, ich bewerkstellige, verschaffe.

ἡ Μικρολογία, Sorge um Kleinigkeit, Kleinigkeitsfuss, niedriger Geiz.

Μικρὸς, ἄ, ὄν, klein, niedrig.

ἡ Μισθωσις, die Bedingung des Lohnes, die Miethung, Pachtung.

τὸ Μῖσος, der Haß.

Μνᾶομαι, ich werbe um etwas.

ὁ Μόλιβδος, das Blei.

Μόνιμος, ον, (von μένω), gleichbleibend.

Μονόμαχος, der mit einem einzelnen kämpft, der Gladiator.

τὸ Μόριον, der Theil.

ὁ, ἡ Μουσουργός, der, die Musikübende, der Sänger, die Sängerin.

Μοχθηρὸς, ἄ, ὄν, böse, feindselig.

τὸ Μυροπόλιον, der Salbenladen.

Μυσώδης, ὡδες, frevelhaft, von μῦσος, der Frevel.

Μύω, ich drücke zusammen.

ὁ Μύωψ, eine stechende Mücke, der Sporn.

Ναυλοχέω, ich liege mit einem Schiffe im

Hafen, ich habe einen sichern Posten.

Ναυπηγέω, ich baue ein Schiff.

τὸ Νεανίευμα, eine jugendliche, eine kühne That.

Νεανίδες, jugendlich, kühn, heftig vom Schmerz, Brut. c. 13.

Νέμω, ich vertheile, ich übergebe: med. ich bearbeite für mich, ich weide, ich habe den Genuß von etwas.

Νεοπρεπής, ἔς, jugendlich, locker.

Νέω, ich bewege: daher, ich gehe, ich nähe, drehe, ich häufe auf.

τὸ Νεώριον, der Ankerplatz, der Stapel.

Νεωτερίζω, ich beginne Neuerungen, Unruhen.

Νήπιος, infans, unmündig, Kind.

Νίφομαι, ich werde beschneiet.

ὁ Νομάς, der Nomade, der Numidier.

ὁ Νομοδείκτης, der Erklärer der Gesetze, der Rechtsgelehrte.

ἡ Νουμηνία, der Neumond, der erste Tag des Monats.

ἡ Νυγμή, das Stechen, Stacheln, Sticheln.

ὁ Νυμφίος, der Bräutigam.

Ξενοπαθεῖν, ich leide
 durch das Ungewöhn-
 liche, ich werde
 schüchtern.
 Ξεστός, ἡ, ὄν, geglättet.
 τὸ Ξίφος, das Schwerdt.
 τὸ Ξιφίδιον, ein kleines
 Schwerdt, ein Dolch.
 τὸ Ξυστόν, die scharfge-
 spitzte Lanze.
 ὁ Ὁβολός, der sechste
 Theil der Drachme.
 ὁ Ὁγκος, die Geschwulst,
 die Fülle, der Stolz,
 die Grösse, Majestät.
 Οἰκισίω, ich mache freund-
 schaftlich, ich gewin-
 ne.
 ὁ Οἰκιστής, der Erbauer.
 ὁ Οἰκονομος, der Verwal-
 ter eines Hauswesens.
 ἡ Οἰκουμένη, sc. γῆ, der
 Erdkreis.
 ὁ Οἶκτος, das Mitleiden.
 Οἰκτρος, ἄ, ὄν, Mitleider-
 regend.
 Οἰωνίζομαι, ich gebe Vor-
 bedeutung.
 Ὀκνέω, ich zaudere, bin
 verlegen, bin unwil-
 lig.
 Ὀλίγωρος, ὄν, nachlässig.
 Ὀλισθαίνω, ὀλισθεῖν, ich
 glitsche aus, falle.
 ὁ Ὀλοφυρμός, das Wehkla-
 gen.
 Ὀμαλῶς, eben, glatt,
 gleichmässig, d. i. nach
 dem passenden Verhält-
 niss.

ὁ Ὀμβρος, der Platzregen.
 Ὀμηρεύω, ich bin Geißel.
 ἡ Ὀμίχλη, der Nebel.
 τὰ Ὀνειράτα, die Träume.
 der Nominativ Singu-
 lar kommt nicht mehr
 vor, aber ὀνειράτος, ὀνει-
 ρατι: (vielleicht ist ὄναρ
 der kontrahirte Nomi-
 nativ.
 ὁ Ὀνυξ, der Nagel, die
 Klaue.
 ὁ, ἡ Ὀπαδός, der Beglei-
 ter, Aufwärter, Die-
 ner.
 ὁ Ὀπλίτης, der Soldat in
 voller Rüstung, der
 Schwebewaffnete: ent-
 gegengesetzt dem Pel-
 tasten, mit kleinem
 ledernen Schilde und
 leichter Rüstung, die
 nur aus der Ferne
 Spiesse werfen.
 τὸ Ὀπλον, die Waffe, das
 Schild.
 Ὀρέγω, ich reiche dar,
 strecke aus.
 ὁ Ὀρισμός, die Erklärung,
 Bestimmung eines Be-
 griffes, eines Satzes,
 Tib. Gr. c. 14.
 Ὀρμάω, ich stürze auf et-
 was zu, bin begierig
 etwas zu unterneh-
 men, nehme mir ernst
 vor; ὀρμάομαι, ich wer-
 de hervorgestürzt, bre-
 che hervor, gehe von
 etwas aus.

τὸ Ὀρμητήριον, der Ort zum antreiben, der Landungsplatz, Zufluchtort.

ὁ Ὄρος, die Gränze, die Gränzmarke, ein Stein, ein Stab.

Ὀρούω, ich stürze auf etwas.

Ὅς, ἥ, ὅ, welcher, e, es, muß zur grössern Deutlichkeit oft aufgelöst werden in da er, weil er, dafs er u. s. w.: und ist das Prä-nomen demonstrativum ausgelassen; so bilde man sich den Satz erst nach deutscher Vollständigkeit, theils um das Eigenthümliche des Griechischen ganz zu fassen, theils um die Sätze richtig zu verstehen: οὐδ' ἀφ' ὧν εὐεργέτηντο, d. i. οὐδὲ τοιοῦτοι ὄντες, ἀφ' ὧν εὐεργ., noch weil sie von ihnen Gutes empfangen hatten.

Ὅσος, ἥ, οὐ, wie viel, wie gross, quantus, a, um. Davon wird das Neutrum Singularis u. Pluralis als Konjunktion gebraucht: in wie fern, und mit dem Infinitiv verbunden: ὅσα μὴ σφέδρα μισοῦσαντες εἶναι, er war ein gemässiger Mann, in so

weit er nicht ein heftiger Tyrannenfeind war, nur war ein u. s. w. Ὅσον οὕπω, wie gar nicht lange, so gleich, schon.

Ὀστρεογραφῆς, mit Meer-schnecken gefärbt, purpurn.

Ὅτε, da, während dafs, indessen, zu welcher Zeit.

Οὐδέ, wenn es nicht den Begriff und enthält, und also bloss 2 Sätze durch und nicht verbindet, heisst nequidem, auch nicht, nicht einmal, Timol. 6.

ὁ Οὐδὲς, die Schwelle.

Οἰκοῦν, daher, muß unterschieden werden von Οἰκουν, daher nicht.

ὁ Οὐλαμὸς, der gedrängte Haufen.

Οὐ μὴν ἀλλὰ, doch nicht (handelte er so, geschah es so); sondern, d. i. indess. Timol. c. 10.

Ὀφλισκάνω, ich bin schuldig, werde für schuldig erklärt.

Ὀφλω, ich bin schuldig, δίκην, einer Anklage: ich mache mich eines Verbrechens schuldig, ich werde angeklagt. τὸ ὄφλημα, die Schuld.

ἡ Ὀχθῆ, das Ufer.

ὁ Ὀχλος, der grosse Haufen.

ἡ Ὀψις,

ἡ Ὀψις, das Sehen, das Gesicht.

ἡ Ὀφώπωλις, die Gemüfse verkauft.

ἡ Παλαίστρα, die Ring-schule, von παλαίω, ich ringe.

Παλλακείω, ich bin ein Keksweib, ich halte ein Keksweib.

Πανηγυρικός, ὄν, was vor allgemeinen Volksver-sammlungen geschieht.

Πανοιργέω, ich treibe aller-hand, ich übe List.

Παπταίνω, ich blicke um-her, um etwas zu su-chen; ich schaue nach etwas, sehne mich.

Παρα, c. accus. während, Timol. 15. auſſer, ge-gen, praeter. Tim. 14.

Παραβάλλω, ich werfe ent-gegen, ich ſtelle entge-gen, vergleiche; med. ich ſtelle mich entgegen, gehe kühn an. Daher παραβόλως, ſich entgegen werfend, kühn.

ἡ Παράβασις, das Uebertre-ten, das weite Ausſchrei-ten der Füſſe.

Παραγγέλλω, ich kündige an, ich erinnere an et-was, ich bewerbe mich um etwas.

Παραιτέομαι, ich bitte los, ich ſuche durch Bitten abzuwenden.

Παρακατατίθεομαι, ich lege mir

etwas bei einem nieder, ich vertraue einem an.

Παρακινάω, παρακινέω, ich blühe ab, verliere die Kraft, werde matt, ſchwinde hin.

Παρακρημνός, ὄν, abhängig, ſteil.

Παρακροῖομαι, ich ſtoſſe et-was neben bei, ich füh-re irre, betrüge, täuſche.

Παραλαμβάνω, ich über-nehme.

ἡ Παράλλαξις, die wechſel-seitige Bewegung.

Παραλλάττω, ich bewege wechſelweiſe, ich bewe-ge vorbei, ich gehe vor-bei, ich übertreffe.

ἡ Παραλογία, täuſchende Rede.

Παράλογος, ὄν, unwahr-scheinlich, unerwartet.

Παραμυθεομαι, ich rede zu, ſuche zu beſänftigen, zu tröſten, mir zu ge-winnen.

Παρανομέω, ich handele, be-handle geſetzwidrig.

Παραρρήγνυμι, ich breche hindurch, ich ſpalte, zer-ſtreue gewaltsam, med. ich ſpanne mich unmäß-ſig an.

ἡ Παρασκευή, die Zurüſtung, das Hausgeräth.

Παρασπονδέω, ich breche ei-nen Bund.

ἡ Παράταξις, die Stellung zur Schlacht, die Schlachtordnung.

Παρα-

Παρατρέχω, ich laufe vorbei.

Παραφαίνω, ich leuchte vor-
auf.

Παραφέρω, ich trage vorbei,
führe weg, reiße fort,
verführe.

Παραφυλάττω, ich bewache,
erwarte.

Παραγγυάω, ich ermuntere,
übergebe, mando.

Παραμβάλλω, ich werfe ne-
ben hinein, ich führe
zu etwas noch etwas hin-
zu.

Παραπιδιμίσσω, ich komme
als Fremdling an.

Παραγορεύω, ich rede zu,
suche zu trösten, zu be-
sänftigen.

Παρίστημι, ich stelle vor
Augen, bringe in Erin-
nerung; arst. 2., es
kommt mir in den
Sinn.

Παραινέω, ich handle in
der Betrunktheit, ich
handle sinnlos: pass.
ich werde wie von ei-
nem Sinnlosen behan-
delt, ich werde gemiß-
handelt.

Παροξύνω, ich schärfe, rei-
ze auf.

ἡ Παύρησια, die Freimü-
thigkeit.

ἡ Παταγή, und ὁ Πάταγος,
das Geräusch, Getöse,
das Händeklatschen.

Πατέω, ich trete.

ἡ Παῦλα, die Endigung,
Linderung.

ὁ Πελάτης, der Nachbar,
der Klient.

ἡ Πέλτη, ein kleines leicht-
tes Schild besonders von
Leder.

ὁ Πενθερὸς, der Schwieger-
vater; ἡ πενθερά, die
Schwiegermutter.

Περαίνω, ich endige, strebe
nach einem Ziele, vol-
lende, trage in Worten
vor.

Περαϊόω, ich fahre über.
ἡ περαιώσις, die Ueber-
fahrt.

Πέραν, jenseit.

Περιβόητος, ον, berühmt.

ὁ Περίβολος, die Umgebung,
die Festung.

Περίβουνος, ον, ringsum hü-
gelicht.

Περιείδω, ich übersehe, lasse
aus der Acht, vernach-
lässige.

Περίεργος, der das Ueber-
flüssige liebt, verschwenderisch.

Περιέχομαι, ich hange mich
um etwas, liebe, trage
Sorge.

ἡ Περικνημῖς, die Bein-
schiene.

Περιπείρω, ich durchbohre,
durchsteche.

Περιπετής, ἐς, in ein Un-
glück gerathend.

Περιπίπτω, ich falle in et-
was, ich begegne: πλη-
γῇ, einem Streich, d. i.
ich

ich empfangen einen Streich.

Περὶσπάω, ich ziehe herum, ich nöthige umzukehren, sich nach einer andern Seite zu richten.

Περὶστέλλω, ich umstelle, bedecke.

Περὶσσωρεύω, ich umhäuferings.

Περὶτρέπω, ich wende um, stürze um, evert.

Περὶφέρωμαι, ich werde im Kreise umgetragen, ich fahre um, rücke auf einer Kriegsbahn weiter fort: von der Sonne, Timol. c. 27.

Περὶχέω, ich umströme.

ἢ Περὶψυξίς, die Erkältung ringsum.

Πήγνυμι, ich backe zusammen, mache gerinnen, gefrieren.

τὸ Πηδάλιον, das Steueruder.

ἢ Πῆξις, die Zusammen-drängung die feste Masse.

Πηρόω, ich verstümmele.

ἢ Πήρωσις, die Verstümmelung.

Πιζώ, ich dränge.

Πισανός, ἢ, ὄν, der die Kraft hat zu überreden.

ἢ Πικρία, die Bitterkeit.

τὸ Πινάκιον, ἢ Πινάκῃς, die Tafel zu einem Gemälde besonders.

ἢ Πίτυς, die Fichte.

τὸ Πλάσμα, die Abbildung,

Verähnlichung, Verstellung, ein angenommener Ton.

τὸ Πλέθρον, ein griechisches Maas von 100 Fufs, gebraucht für das lateinische jugerum, ein Morgen Ackers, der 240 römische Fufs Länge maass.

ἢ Πλεονεξία, die Sucht mehr zu haben, grösserer Gewinn.

Πλήκτης, der da stösst, kriegerisch, streitbar.

Πλήσμιος, α, ον, füllend, sättigend, mästend. ἢ Πλησμονή, die reichliche Sättigung.

Ποθέω, ich verlange.

Πολιτεύομαι, ich lebe als Bürger, verwalte ein bürgerliches Geschäft: πολιτεύεται αἵρεσιν δουλείας, er sucht die Partei einer Dienstbarkeit im Staate.

Πολυπραγμονέω, ich treibe viel Geschäfte, ich thue eifrig, ich erforsche sorgfältig.

ἢ Πολυτελεία, der Aufwand.

Πορθέω, ich verheere.

τὸ Πορθμεῖον, die Meerenge, das Schiff zur Ueberfahrt, (Fähre.)

ὁ Πόρος, die Ueberfahrt, der Weg, das Flussbette: διὰ πόρου, quer über den Fluss.

τὸ Πράγμα, das Geschäft, die That: τὰ πράγματα,

Q

res,

res, die Staatsgeschäfte, der Staat, die Lage. So wie *Πράττω*, nicht bloß ich handele, ich thue, heilst; sondern besonders mit Adverbien, ich befinde mich. Ohne Adverbium Phil. 16.

Πρακτικός, ον, zum Handeln geschickt, hinführend.

Πράττομαί τί τινα, ich erwerbe mir etwas von jemand.

Πραῦνω, ich befänftige.

ὁ *Πρεσβεύτης*, der Gesandte, der Legat im Heere. — τὸ *Πρέσβευμα*, das was eine Gesandtschaft bringt, die Ankündigung, das Anerbieten. — ἡ *Πρέσβευσις*, die Sendung.

Προγῆς, ἔς, vorwärts gewandt, herabhängend.

ὁ *Προάγων*, das Vorspiel.

ἡ *Προαίρεσις*, der Voratz, der Wille, der Entschluß, die Absicht.

Προβάλλω, ich werfe vor, führe vor, zum Vorwande. *Προβάλλομαι*, ich werfe vor mich hin, werfe von mir, weise zurück, klage eines Verbrechens an, verwünsche.

ἡ *Προβολή*, der Vorwurf zur Vertheidigung, die Schutzwehr.

τὸ *Προβούλευμα*, der Volks- oder Senatsbeschluss.

ὁ *Πρόβουλος*, der vor den anderen Rath giebt; der Erste im Senat, in einer Stadt.

Προγράφω, ich schreibe voraus, ich erkläre als den ersten.

ἡ *Προγραφή*, proscriptio, die Achtserklärung.

Πρόδηλος, ον, vor allem offenbar, hoch, angesehen.

ἡ *Προδοσία*, die Verräthelei.

Προῖκα, umsonst.

ἡ *Προίξ*, die Mitgabe in der Ehe.

ἡ *Πρόκλησις*, die Auffoderung. Einladung, Versprechung.

Προλαμβάνω, ich nehme zum voraus ein, ich gehe voraus.

Προπηλανίζω, ich beschimpfe, ὁ *Προπηλανισμός*, die Beschimpfung.

Πρὸς, c. gen. für, Brut. 14.

Προσάμυνω, ich vertheidige, wehre ab.

Προσανασείω, ich erzeuge gegen einen.

Προσαρτάω, ich knüpfe an.

Προσβάλλω, ich werfe an, ich lande.

Προσεικάζω, ich vergleiche,

Προσεταιτίζομαι, ich klage dazu an.

Προση-

Προσηλώω, ich nagele an.
 ὁ Πρόσθιος, der vordere.
 Προσκειρούω, ich stosse an,
 ich bin unglücklich.
 Προσμίγνυμι, ich nahe an
 etwas.
 Προσνέμω, ich theile zu.
 Προσπαρέχω, ich reiche
 noch hinzu dar.
 Προσπίπτω, ich gelange an
 etwas, begegne.
 Προστίθεμαι, ich setze mich
 zu einem hin, ich ver-
 binde mich mit einem.
 ἡ Προσφώνησις, die Anre-
 de, der Titel.
 τὸ Πρόσωπον, das Antlitz,
 die Person.
 Πρόφαίνω, ich leuchte ei-
 nem vor.
 ἡ Πρόφασις, der Vorwand,
 die Gelegenheit.
 Πρόχειρος, ον, mit der
 Hand voraus, voreilig,
 bereit.
 Πρόω, ich entscheide
 durch das Loos: ἡ Πε-
 πρωμένη, das Schicksal,
 die Parce.
 Πταίω, ich stosse an, feh-
 le, bin unglücklich.
 τὸ Πταῖσμα, der Anstoß,
 die Niederlage.
 Πτύσσω, ich setze in Schre-
 cken; med. ich zitte-
 re.
 Πυκνός, ich mache dicht,
 dränge zusammen. ἡ
 Πυκνότης, die Gedrängt-
 heit, die Fülle der Ge-
 danken. τὸ Πύκνωμα,

das Gedrängte, Dichte,
 auch die Dichtigkeit.
 τὸ Πυκτικόν, die Anlage
 zum Faustkampf.
 ὁ Πυλῶν, die Thüre.
 ἡ Πυρά, der Scheiterhau-
 fen.
 ἡ Πυρετός, das Fieber.
 ὁ Πυρρός, die Fackel.
 Πωλέω, ich verkaufe.
 ὁ Πῶλος, das Füllen.

ὁ Παβδοῦχος, der Stab-
 halter, der Liktor.
 Παγδαῖος, αἶα, αἶον, (von
 ῥήσσω, ich spalte, zer-
 theile), mit Gewalt
 durchbrechend, an-
 stürmend, ungestüm.
 Πάθυμος, ον, träge.
 τὸ Πείθρον, der Strom.
 Πέντης, ες, (von ῥέζω),
 thätig.
 Πίπτω, ich werfe. arst. 2.
 παλσ. ἐρρίπην,
 τὸ Πόθιον, schol. σύντονος ἡ
 εἰρεσία, gewaltiges Ru-
 dern, das Brausen der
 Wellen beim Rudern.
 τὸ Πόπαλον, die Keule.
 ἡ Ποπή, das Gewicht, das
 Uebergewicht.
 Πίδην, anströmend, schaa-
 renweise, heftig.
 ἡ Ρόμη, der Strom, Stofs,
 Trieb.
 ὁ Ρυτήρ, der Griff am
 Zaum.
 Ρωμαλέος, α, ον, kraftvoll,
 stark.

ὁ Σάλος, das Wogen
der Wellen. σαλεύω, ich
woge, schwanke hin
und her.
ἡ Σάλπιγξ, die Salpinge,
eine Art Trompete.
ἡ Σαρίσσα, die macedoni-
sche Lanze, 20 — 30
Fuß lang.
τὸ Σελας, der Glanz.
τὸ Σελινον, apium, der
Epheu.
ἡ Σημαία, die Fahne, im
Kriege und bei Kolo-
nisationen.
τὸ Σιτοβόλιον, die Scheune,
das Magazin.
Σιγήπτομαι, ich stütze mich
auf etwas, gebe vor,
erbeuchele.
Σκολιός, ἄ, ὄν, quer, ge-
wunden, schreg, hoch
und niedrig.
Σκορπίζω, ich zerstreue.
Σκυθρωπός, ὄν, mürrisch;
düster, rauh.
Σκυλεύω, ich plündere aus,
τὸ σκυλον, die Beute.
ἡ Σκυτάλη, der Knüppel,
Prügel.
Σοβαρός, ἄ, ὄν, strenge,
gewaltfam, stolz.
τὸ Σόφισμα, die schlaue
Erfindung, der Kunst-
griff.
ἡ Σπεῖρα, die Schlangen-
linie, eine Abtheilung
des Heeres, die Kohor-
te.
αἱ Σπονδαί, die Friedens-

unterhandlungen, der
Waffenstillstand.
Σπουδάζω, ich eile, eifere.
τὸ Στάδιον, die Rennbahn.
Στασιάζω, ich empöre,
zerfalle in Parteien.
ἡ στάσις, die Empö-
rung, die Partei.
Στέγω, ich bedecke, fas-
se zusammen, lasse
nicht fallen, halte aus.
Στέλλω, ich schicke: med.
ich schicke mich an,
rüste mich.
Στενός, ἡ, ὄν, eng, dünn,
mager, schmal.
ἡ Στένωπός, der enge Weg,
Platz; die Strasse einer
Stadt.
Στεφανόω, ich bekränze,
ich belohne öffentlich,
beschenke.
τὸ Στιβάδιον, der Rasen,
der Grasplatz.
ὁ Στίχος, die Zeile, Rei-
he, der Vers.
ἡ Στόα, der Säulengang.
ὁ Στόλος, die Flotte.
Στορνέω, στόρνυμι, ich pfla-
stere.
Στοχάζομαι, ich ziele, stre-
be nach etwas; neh-
me Rücksicht auf et-
was.
Στρατηγέω, ich führe ein
Heer an, ich bin Prä-
tor.
Στρεβλόω, ich foltere.
ἡ Στρωμνή, die Decke des
Lagers.

ἡ Συγμα-

- ἡ Συγκατάθεσις, die Beistimmung.
- Συγκατασιήπτω, ich stürze zugleich an.
- Συγκαταστασιάζω, ich helfe einer Partei die Gegenpartei unterdrücken; eine Empörung unterdrücken.
- Συγκλάω, ich zerbreche.
- ἡ Σύγκλητος, die zusammenberufene Versammlung, der Senat.
- ἡ Συγκλίσις, die Zusammenneigung: τῶν χωρίων, die gegenseitige Senkung von Gegenden, daher die Höhlung zwischen Anhöhen.
- Συγκρίνω, ich vermische, vergleiche.
- Συγχορηγέω, ich führe mit den Chor an; ich gebe einen Beitrag zum Chortanz: überhaupt ich gebe einen Beitrag, ich unterstütze ein öffentliches Unternehmen.
- ἡ Συζυγία, die Verbindung zweier Dinge, das Paar.
- ὁ Συκοφάντης, der die Feige, die einer ausführen will, anzeigt; ein Angeber, Verläumder, Ankläger.
- Συλλαμβάνω, ich greife zusammen, ergreife, nehme gefangen.
- Συμβατικός, ὄν, zum Verein, zum Frieden führend.
- ἡ Συμπλοκή, das Handgemenge im Kampf.
- Συμφέρομαι τινι, ich komme mit jemand überein, vergleiche mich mit ihm, bin mit etwas zufrieden.
- Συμφράσσω, ich umzäune, bevestige.
- ἡ Συνάγνεια, das Bergthal.
- Συνάγω, ich versammele, sammele Kräfte, erhole mich.
- Συναιρέω, ich ziehe zusammen, kürze ab: τὸν πολέμον, ich endige den Krieg.
- Συναλγέω, ich leide mit, fühle Mitleiden.
- Συνάπτω, (ἔσυνάπτω), ich knüpfe zusammen, ich treffe zusammen zur Schlacht, ich nähere: med. ich verbinde mich mit einem, helfe.
- Συναρχαιρεσιάζω, ich unterstütze bei der Bewerbung um ein Amt.
- Συνασπίζω, ich füge das Schild zusammen, ich decke durch mein Schild.
- ὁ Συνασπισμός, die Schildmauer, die Reihe zusammengefügter Schilde.

Συνάχθωμαι, ich fühle Mit-
leiden.

Συνδιαφέρω, ich dulde mit
dem andern, ich un-
terstütze.

Συνεπερείδω, ich drücke
zugleich mit ein.

Συνεπιπλάω, ich zerbreche
zugleich mit.

Συνεπιτίθηναι, ich greife
feindlich an.

Συνεφάπτομαι, ich greife
etwas mit an, ich un-
terstütze.

ἡ Συνηγορία, die Verthei-
digung.

ἡ Συνήθης, der Gewohnte,
Vertraute, der Zuhö-
rer: besonders eines
Philosophen, weil die-
se wie in gesellschaft-
lichen Gesprächen ihre
Lehren vortrugen.

τὸ Σύνθημα, das verabre-
dete Zeichen, die Pa-
role, das Wort.

Συνίστημι, ich stelle mit
einem zusammen, em-
pfehle, übergebe.

Συννακτός, ὄν, (συννάσσω),
zusammengepresst, ein-
gestampft.

Συνοικέω, ich wohne mit
jemand zusammen,
ich bin verheirathet.

Συνομαλύγω, ich ebene mit
anderen gemeinschaft-
lich.

Συντελέω, ich bezahle Ab-
gaben mit andern, ich

gebe meinen Beitrag
zu etwas.

Συντόμως, abgeschnitten,
kurz, augenblicklich.

Συντόνως, angespannt, an-
gestrengt.

Συντρίβω, ich reibe zusam-
men, zerreibe, ent-
kräfte.

Σύρω, ich ziehe, schlep-
pe.

Συστέλλω, ich dränge zu-
sammen, schliesse ein;
enge ein, demüthige.

ἡ Σφαγή, das Schlachten,
die Ermordung: die
Kehle, (wo man
schlachtet.)

Σφαδάζω, ich stampfe vor
Ungeduld, vor Schmerz
mit den Füßen.

Σφάλλω, ich verleite zu
Irthum, zum Fall:
pafs. ich werde verlei-
tet, ich irre, gleite
aus, falle, verfehle
den Zweck.

ἡ Σφραγίς, das Abbild, das
Siegel.

Σχετλιάζω, ich beklage,
wehklage.

τὸ Σχῆμα, die Gestalt,
das Ansehen, die La-
ge, Einzichtung. Σχη-
ματίζω, ich gestalte.

τὸ Σχοινίον, das Strick.

Σχολάζω, ich bin frei,
leer von etwas; ich
lebe in Mufse, Ruhe,
Sicherheit.

τὸ Τάγμα,

- τὸ Τάγμα, das geordnete Heer, die Legion.
- ἡ Ταῖνία, die heilige Binde.
- Ταλαιπωρέω, ich leide:
 ταιλαιπώρως, kümmerlich, elend.
- ὁ Ταμίης, der Quästor,
 Ταμιεύω, ich bin Quästor; ich verwalte, gebe aus und nehme ein, vertheile.
- ἡ Ταραχή, der Lärmen.
- ὁ, ἡ Τέττριππος, was vier Pferde hat: τὸ Τέττριππον, der Wagen.
- Τετραίνομαι, ich vermuthete, schliesse.
- Τελεσιουργός, ὄν, zur Vollendung wirkend.
- τὸ Τέλος, das Ziel, das Höchste, die Obrigkeit; der Aufwand, die Abgabe.
- τὸ Τέναγος, der Sumpf, der sumpfende See.
- Τεχνάζω, ich erfinne, bereite kunstreich.
- ἡ Τήβεννος, die römische Toga.
- Τιθασσεύω, ich mache zahm.
- ὁ Τιμητής, der Cenfor.
- Τινύω, ich bezahle vergelte, büsse,
- ὁ Τόνος, die Spannung, die Heftigkeit.
- ὁ Τραυματίας, ein Verwundeter.
- Τρέπομαι, ich wende mich, wende meine Gedanken.
- Τρυφάω, ich liebe das Wohlleben, ich suche die Bequemlichkeit.
- ἡ Τρεις, der Muthwillen, die Verhöhnung, Beschimpfung.
- Τυγής, ἐς, gesund, richtig, wahr.
- Τυγρός, ἄ, ὄν, nafs, feucht, weich, sanft.
- ἡ Τύδρια, das Wassergefäß, der Eimer, die Urne.
- ἡ Τύλη, die Materie, dichtes Gebüsch, Wald. ὑλώδης, ἐς, waldigt, buschigt.
- Τάπνω, ich führe hinweg, ich kehre zurück. Philop. c. 14.
- τὸ Τπαιθρον, das reie, unter freiem Himmel.
- Τάρχω, ich fange an.
- ὁ Τπασπιστής, der Schildträger.
- ὁ Τπατος, der Konsul.
- τὸ Τπέκκαυμα, der Feuerstoff, Zunder.

Τπε-

ὑπεξίστημι, ich stelle auf,
ich stelle von etwas weg,
ich ziehe zurück.

ὑπερβάλλομαι, ich werfe
mich über etwas, ich
überwältige, ich über-
wältige, ich übertreffe;
ich werfe etwas über,
ich schiebe auf.

ὑπερείπω, (von ἐρείπω,) ich
stürze um.

ὑπερηφάνως, mit überhinse-
hendem verachtendem
Stolz

ὑπερνεράω, ich umgehe die
Flügel der Feinde.

ὑπερφυῆς, ἐς, übernatürlich,
groß, stark.

ὑπεύθυνος, der Rechenschaft
ablegen soll, angeklagt,
schuldig.

ὁ ὑπηρέτης, der öffentliche
Diener, der Lektor.

ὑπὸ, mit allen Fällen,
unter, unter dem
Einfluss von etwas
Hierauf fließen die
übrigen Bedeutungen
durch, wegen, von:
ἡ πόλις ἔρημος ἦν ὑπὸ πλῆθους
κακῶν, die Stadt war öde
wegen einer Menge von
Unglücksfällen, ἀπώλεσε
ὑπὸ μικρᾶς δυνάμεως τὴν τυραν-
νίδα, er verlor durch eine
kleine Macht die Ober-
herrschaft.

ὑπόβλητος, ον, untergescho-

ben, an ihre Stelle ge-
setzt.

τὸ ὑπόδημα, die Sohle un-
ter den Füßen.

ἡ ὑποδοχή, die Aufnahme,
das Gastmal.

ὑποδύω, ich ducke unter,
mich zu schützen oder
einzuschleichen.

ὑποζώννυμαι, ich gürtete mit
unter.

ὑποκρίνομαι, ich heuchele.

ὑπομένω, ich bleibe unter
etwas, ich ertrage, dul-
de, gebe zu.

ὑπονήχομαι, ich schwimme
unterhalb.

ὑπονοέω, ich hege Verdacht.

ὑποπέμπω, ich schicke
heimlich.

ὑποπτέω, ich hege Arg-
wohn. ὑποπτος, ver-
dächtig.

ὑποπτῆσσω, ich unterwerfe
mich aus Furcht.

ὑπόσπονδος, ον, der nach
Verträgen etwas thut,
einem Vertrage gemäß.

ὑποτείνω, ich spanne, schie-
be unter, gebe vor.

ἡ ὑπουργία, die Leistung
eines Dienstes, die Aus-
führung eines Geschäftes.

ὑπε-

- ἡ τοῦ χειρὸς, ον, unter der Hand, unterthänig.
- ἡ τοῦ πτεροῦ, α, ον, umgekehrt, rückwärts.
- ὁ τοῦ τεσσάρων, der Pfeil.
- ὁ τοῦ φαντασίου, der Weber.
- ἡ τοῦ φρίσσειν, ich stelle mich unter etwas, ich unterziehe mich einer Sache, ich verbürge mich.
- ἡ τοῦ φροῶν, ich betrachte als verdächtig.
- ἡ τοῦ φάραγγος, die Kluft, das Thal.
- τὸ τοῦ φάσμα, die Erscheinung, das Wunder.
- ἡ τοῦ φανακίζω, ich verhöhne.
- ἡ τοῦ φέρομαι, ich werde getragen, geführt, geworfen: ich falle; — ich werde zerrissen, zerfalle.
- ἡ τοῦ φεύγω τὴν δίκην, ich werde angeklagt: so wie διώκω τὴν δίκην, ich klage an.
- ἡ τοῦ φθινοπωρινῶς, ον, am Ende des Herbstes.
- ἡ τοῦ φιλακόλαστος, ον, der das Ungezügelte liebt, ausschweifend.
- ὁ τοῦ φιλόλογος, der Gelehrte.
- ἡ τοῦ φλαῦρος, α, ον, schlecht, gemein, entehrend, schimpflich.
- ἡ τοῦ φοινίκης, ein Purpurgewand, eine Purpurdecke, vorzüglich bei Triumphen gebrauch, Timol. c 19.
- ἡ τοῦ φονικῶς, ἡ, ον, zum Morde geneigt.
- τὸ τοῦ φορεῖον, die Trage, die Sänfte.
- ἡ τοῦ φορτικῶς, bedrückend, anmaßend, übermüthig.
- ἡ τοῦ φράσσω, ich umzäune, umwalle.
- ἡ τοῦ φρίνη, der Schauer, von φρίξ, das Brausen des Meeres. φρικώδης, ες, schauerhaft, ehrwürdig. φρίττω, ich schaudere, scheue.
- τὸ τοῦ φρόνημα, der Geist, der Muth.
- ἡ τοῦ φρουρέω, ich bewahre.
- ὁ τοῦ φωλεῶς, die Höhle.
- ἡ τοῦ χάλαζα, der Hagel.
- ἡ τοῦ χαλεπαίνω, ich achte lästig, ich bin unwillig.
- ὁ τοῦ χάραξ, der Wall des Lagers.
- ἡ τοῦ χαριεῖς, ἑσσαι, ἐν, lieblich, angesehen.
- τὸ τοῦ χαριστήριον, das Dankgeschenk.
- ὁ τοῦ χεῖμαρρος, der heftige Strom.

Χειροθήκη, ες, nach der Hand gewöhnt, gewohnt, bequem, zahm.

Χειροτονέω, ich strecke die Hand in die Höhe, ich gebe meine Stimme, ich erwähle.

Χηρεύω, ich lebe als Wittwe.

ὁ Χιλίαρχος, so übersetzen die Griechen: tribunus militum.

Χλευάζω, ich verhöhne.

ἡ Χλόη, das Grün, Gras, die Kräuter.

ἡ Χορηγία, die Aufführung, des Chors, der Aufwand zu einem Feste, zu einer öffentlichen Handlung. **Χορηγέω** daher, ich gebe die Kosten zu etwas.

Χράω, ich gebe zum Gebrauch, med. ich gebrauche, erfahre.

Χρηματίζω, ich treibe ein Geschäft, besonders Handelsgeschäft; dann vor Gericht, ich untersuche, entscheide; im Senat, frage um Rath.

ὁ Χρηματισμός, der Handelsgewinn.

τὸ Χῶμα, der Aufgeschüttete, der Haufen.

Χωρέω, ich mache Raum, mir oder einem andern; daher ich rücke vorwärts, und ich weiche.

Ψιθυρίζω, ich zifchele, sage heimlich ins Ohr.

Ψιλός, ἡ, ὄν, nackt; dünn, leicht gekleidet; leicht bewaffnet.

τὸ Ψύχος, die Kälte.

Ψυχρήλατος, ον, glühend gekühlt: Beiwort eines Schwerdtes, das glühend in kaltes Wasser getaucht wird, wodurch es hart und spröde wird.

᾽Ωθέω, ich treibe zurück: **ἄωσάμην**, ich trieb von mir zurück.

ὁ ᾽Ωθισμός, das Stossen, Drängen.

τὰ ᾽Ωκύπτερα, die Stockfedern im Flügel, die zum schnellen Fliegen vorzüglich dienen; die Schwungfedern.

᾽Ωμός, ἡ, ὄν, roh, wild, grausam.

᾽Ωνιος, α, ον, käuflich, um Geld zu haben.

ἡ ᾽Ωρα, die Zeit, die bestimmte gelegene Zeit, die schöne Jahreszeit.

᾽Ως, zu Participien gesetzt, als wenn, um; mit dem Infinitiv so dafs, damit.

᾽Ωχρός, α, ὄν. blafs, bleich,

Verbesserungen.

Wegen der Entfernung des Druckorts erhielt ich die Bogen erst nach dem Abdruck.

Vorrede. S. 8. lies fünf Lebensbeschreibungen.

Text. S. 2. Z. 6. von unten l. ἐν τῇ.

S. 3. Z. 14. l. δὴ τῆς.

S. 5. Z. 2. v. u. l. καθιέ-

S. 7. Z. 6. l. συντελεσθεί-

S. 8. Z. 3. v. u. l. καὶ γεν-

S. 9. Z. 4. v. u. l. ἰέρειαι.

S. 13. Z. 2. l. Καρχηδονίων.

S. 14. Z. 7. l. Ῥηγί-

- Z. 16. l. ἀπεχθῶς.

- Z. 20. l. Καρχηδ.

S. 15. Z. 1. l. τοὺς.

S. 18. Z. 13. l. Τιμαλέοντος.

S. 26. Z. 4. v. u. fehlt τὴν vor κατας.

S. 29. in der Anmerk. l. beidemal Dionysius.

S. 36. unten l. πηλοῦ.

S. 37. Z. 6. v. u. l. μνημον.

S. 44. Z. 10. l. Συρακ.

S. 48. Z. 3. v. u. l. βοῇ.

Die Ueberschrift von S. 1 bis 48. muss heißen Timoleon.

S. 53. Z. 1. συνηύχῃσε.

S. 60. in der Anm. l. Bryam.

S. 64. Z. 13. fehlt nach ὧν καὶ Συμοειδῆς.

S. 72. Z. 4. v. u. l. μέγα.

S. 78. in der Anm. l. hinein.

S. 79. Z. 1. l. ἔχομεν.

S. 81. Z. 7. v. u. statt καὶ καὶ blos καὶ.

S. 83. Z. 16. l. πρὸς αὐτόν.

S. 85. Z. 17. l. ὥς δ'.

S. 86. Z. 11. v. u. vor δοκεῖ ein Punkt.

S. 90. Z. 5. nach ἄλλας das (,) weggestrichen.

S. 95. Z. 2. l. ἀναβῇ.

S. 99. Z. 11. von unten l. Ἀπεκριναμένου.

S. 102. Z. 8. l. ψηφίζεται.

S. 104. Z. 2. vielleicht συναγῶν.

S. 107. Z. 3. v. u. fehlt nach ἀποροῦντος δ' ε.

S. 109. Z. 4. v. u. l. Ποπίλλιος.

S. 111. Z. 9. müssen die Worte το περὶ einmal ausgestrichen werden.

- S. 111. Z. 14. lies ποιούντα.
 S. 114. Z. 11. bis ἐβοήθουν, und dahinter kein Komma.
 S. 121. Z. 4. v. u. l. καὶ κεῖ.
 S. 122. Z. 13. lies τοῦ Φουλβίου.
 S. 127. Z. 5. v. u. muß getheilt werden συν - απεδ. Und nach ἀποσταλέντι ein Punkt.
 S. 128. Z. 8. l. ἀλλὰ.
 S. 131. in der Anmerk. l. libyschen u. fein.
 S. 134. Z. 5. vor εἶθε und Z. 8. nach καὶ ein Colon statt eines Punkts.
 - Z. 18. παρεῖναι.
 S. 135. Z. 13. l. οὐχ ἢς ἀφείδη.
 S. 139. ist Reiskens Erklärung von ἐν μέσῳ richtig: im Freien.
 S. 140. in der Anm. 2. l. von dem Leiden.
 S. 141. Z. 6. v. u. l. καὶ τῷ.
 S. 158. Z. 4. v. u. l. ἡγε -
 S. 163. Z. 2. das Punkt nach διάνοιαν weg.
 - Z. 13. l. πρὸ τῆς.
 S. 164. Z. 11. v. u. l. ἐστίν.
 S. 166. Anm. Z. 13. l. d a die Folge.
 S. 167. unten lies: Καὶ Βροῦτος εὐθὺς ἐξῆγε τοὺς ἵππεῖς νεκροσμημένους διαπρεπῶς, καὶ τὸ πεζὸν κ. τ. λ.
 S. 177. Z. 8. find die Worte καὶ μικρὸν ὑπολειφθεῖς, αὐτὸς ἔφη Βροῦτος εἶναι zweimal gedruckt, u. müssen einmal weggestrichen werden.
 S. 179. Anm. 1. l. denken sollte.

Im Register.

Lies: ὁ Ἀγνῶν, ὤνος.

- Ἀκράτος statt ἄκροατος.
- Ἀκροατῆς statt Ἀκρατῆς.
- Ἄρα zu unterscheiden von ἄρα.
- Ἀτρεμῆς, ein gleicher unveränderter.
- ἡ Ἐκφορὰ, das Hinaustragen zum Begraben.
- Εὐγνώμων, wohl denkend, richtig schätzend.
- τὸ Θάμβος, das Schrecken, die Angst.
- ὁ Θάνατος, der Tod, auch gewaltsamer. Tim. 13.
- τὸ Κράσπεδον, die Borte.
- τὸ Σέλινον, nicht Ephau, sondern Eppich.

Folgende Adjektiva sind dreier Endungen: Ἀνυστὸς, Ἀποφθεγματικὸς, πανηγυρικὸς, πρακτικὸς, σκυθρωπὸς und συμβατικὸς. Akzente und Spiritus stehen häufig unrichtig.

- S. 111. Z. 14. lies ποιοῦντα.
 S. 114. Z. 11. bis ἐβοήθουν, und dahinter kein Komma.
 S. 121. Z. 4. v. u. l. καὶ κεῖ.
 S. 122. Z. 13. lies τοῦ Φουλβίου.
 S. 127. Z. 5. v. u. muss getheilt werden συν - απεδ. Und nach ἀποσταλέντι ein Punkt.
 S. 128. Z. 8. l. ἀλλὰ.
 S. 131. in der Anmerk. l. libyschen u. fein.
 S. 134. Z. 5. vor εἶδε und Z. 8. nach καὶ ein Colon statt eines Punkts.
 - Z. 18. παρεῖναι.
 S. 135. Z. 13. l. οὐχ ἢς ἀφείδη.
 S. 139. ist Reiskens Erklärung von ἐν μέσῳ richtig: im Freien.
 S. 140. in der Anm. 2. l. von dem Leiden.
 S. 141. Z. 6. v. u. l. καὶ τῷ.
 S. 158. Z. 4. v. u. l. ἡγε-
 S. 163. Z. 2. das Punkt nach διάνοιαν weg.
 - Z. 13. l. πρὸ τῆς.
 S. 164. Z. 11. v. u. l. ἐστίν.
 S. 166. Anm. Z. 13. l. d a die Folge.
 S. 167. unten lies: Καὶ Βροῦτας εὐθὺς ἐξῆγε τοὺς ἵππεῖς κεκοσμημένους διαπρεπῶς, καὶ τὸ πεζὸν κ. τ. λ.
 S. 177. Z. 8. find die Worte καὶ μικρὸν ὑπολειφθεῖς, αὐτὸς εἶπεν Βροῦτος εἶναι zweimal gedruckt, u. müssen einmal weggestrichen werden.
 S. 179. Anm. 1. l. denken sollte.

Im Register.

Lies: ὁ Ἀγνῶν, ὦνος.

- Ἀκρατος statt ἀκροατος.
- Ἀκροατῆς statt Ἀκρατῆς.
- Ἄρα zu unterscheiden von ἄρα.
- Ἀτρεμῆς, ein gleicher unveränderter.
- ἢ Ἐκφορὰ, das Hinaustragen zum Begraben.
- Ἐυγνώμων, wohl denkend, richtig schätzend.
- τὸ Θάμβος, das Schrecken, die Angst.
- ὁ Θάνατος, der Tod, auch gewaltsamer. Tim. 13.
- τὸ Κράσπεδον, die Borte.
- τὸ Σέλινον, nicht Ephau, sondern Eppich.

Folgende Adjektiva sind dreier Endungen: ἄνυστος, Ἀποφθεγμοῦς, πανηγυρικὸς, πρακτικὸς, σκυθρωπὸς und συμβατικὸς. Akzente und Spiritus stehen häufig unrichtig.

Plutarchus, / Bredow, G. G., / Hammerich, Johann Friedrich,

Plutarchs Timoleon, Philopoemen, die beiden Gracchen und Brutus

Altona 1800

A.gr.b. 2859

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10237966-5

VD18 1472572